

JUSTINI

EX

TROGI POMPEII

HISTORIIS Externis

LIBRI XLIV.

*Omnia quàm diligentissimè ex variorum
exemplarium collatione castigata.*

Novissima Editio.

L O N D I N I :

Pro Societate Stationariorum,
MDCCIV.

Vet. A 4 f. 928?

h. 1. 1. 1.

to
o
C
r
r
fa
p
d
m
r
g
m

A
cen

int
ro
Po
lia
vus

JUSTINI HISTORICI

Clarissimi, in *Trogi Pompeii* Historias
exordium, ad *Antoninum* Imperatorem.

QUam multi (a) ex Romanis etiam Consularis digni-
tatis viri, res Romanas Græco, peregrinôque ser-
mone in Historiam contulissent; seu emulatione
gloriæ, seu varietate & novitate operis delectatus,
vir Priscæ eloquentiæ, (b) Trogi Pompeius, Græcas, & totius
orbis historias Latino sermone composuit: Et cum nostra
Græce, Græca quoque nostrâ linguâ legi possent, (c) prorsus
rem magnam & animi & corporis aggressus. Nam cum ple-
risque autoribus singulorum regum vel populorum res gestas
scribentibus, opus suum ardui laboris videatur: nonne Pom-
peius nobis Herculeâ audaciâ orbem terrarum aggressus vi-
deri debet, cujus libris omnium seculorum, regum, natio-
num, populorumque res gestæ continentur? Et quæ histo-
rici Græcorum, prout commodum cuique fuit, inter se gre-
gatim occupaverunt, omiſſis, quæ sine fractu erant, ea om-
nia Pompeius diſiſa temporibus, & serierum digesta, com-
posuit.

(a) Ut C. Julius Senator. A.
Albinus. L. Lucullus. M. T. Ci-
cero. Pomp. Atticus, &c.

(b) De ejus genere vide
infra. lib. 43. c. 5. Nobis ve-
ro constat, Familiam Trogi
Pompeii e Vocontiis in Gal-
lia Narbonensi oriundam. A-
vus Sertoriano bello a Cn.

Pompeio Civitate donatus;
undè & nomen accepisse vi-
deretur. Plerique, ut D. Au-
gustin D. Hieron. Orosius Ser-
vilius, &c. ejus meminere.

(c) Nempe res magni in-
genii & laboris. Hoc de
σπουδαίως operis, non de
robore corporis accipiendum.

Historia vis
& utilitas.

posuit. Horum igitur quatuor & quadraginta voluminum
(nam totidem edidit) per otium, quo in urbe versabamur,
cognitione quæque digna excerpti. Sed omissis his, quæ nec
cognoscendi voluptate jucunda, nec exemplo erant necessa-
ria, breve veluti corpusculum florum feci: ut haberent &
qui Græca didicissent, quod admonerentur: & qui non di-
dicissent, quo instruerentur. Quod ad te, Imperator Anto-
nine, non tam cognoscendi, quàm emendandi causâ trans-
misi: simul ut otii mei, cuius & Cato reddendam rationem
putat, apud te ratio constaret. Sufficit enim mihi in hoc
tempore iudicium tuum, (d) apud posteros, cùm obtrectatio-
nis invidia decesserit, industriæ testimonium habituro.

(d) Pascitur in vivis Li-
vor; post Fata quiescit;

Tunc suus ex merito quem-
que tuctur honos.

Mart. 5. Epist. 10. hoc est;

Ethi præsentī sæculo patrocī-

cinio Iustinus egeret, apud
posteros autem, invidia de-
cessa, Industriæ suæ testimo-
nium procudubio sit habitu-
rus, tanquam rerum Iudices
æquiores.

JUSTINI

JUSTINI HISTORICI
IN TROGI POMPEII Historias
LIBER PRIMUS. CAP. I.

P Rincipio rerum, gentium, nationumque imperium penes (a) reges erat: quos ad fastigium huius Majestatis non (b) ambitio popularis, sed spectata inter bonos moderatio provehebat. (c) Populus nullas legibus tenebatur: arbitria principum pro legibus erant. Fines imperii tueri magis, quam proferre, mos erat: Intra suam cuique patriam regna sinebantur. (d) Primus omnium Ninus, rex Assyriorum, veterem, & quasi avitum gentium morem novam imperii cupiditate mutavit. Hic primus intulit bella finitimis: & rudes adhuc ad resistendum populos, ad Libyæ (e) terminos usque perdomuit. Fuere quidem temporibus antiquiores, Vexores, rex (f) Ægypti, & Scythiæ rex Tanaus: quorum alter in (g) Pontum, alter usque Æ-

Regum prima
malimperia.

Prima Monarchia
Assyriorum.

A. C.
1267.

(a) *Arist.* 4. *polit.* 3. primum maximeque divinum, Regnum. *Cic.* 3. *de leg.* c. 2. Omnes antiquæ gentes Regibus quondam paruerunt. Vide *Sallust.* *Catil.* 2. 1. Totum hunc locum transcripsit. *August.* 1. 4. de Civitate Dei.

(b) Ea est, cum potentia ex vulgi adulatione quaeritur.

(c) *Homeri* tempore Græciæ populi nullis Legibus utebantur.

(d) *Ninus* primo Babylo-

nium cepit imperium, cui postea Assyrium adiunxit. Idem urbem *Ninevem* (ab *Assure Semi* filio conditam) ampliavit, eiq; nomen suum imposuit.

(e) i. e. *Africa*, nam *Libya* non semel apud Græcos pro *Africa* ponitur.

(f) Quisnam fuit, qui hic *Tanaus* vocatur, non liquet.

(g) *Asia* minoris Provincia.

A 3

gyptum

Gesta Ninio.

Zoroastres
Magicae ar-
tis inven-
tor.

A. C. 1215.

Semiramidis
disastus. Ex
inde prov.
ad hunc usq;
diem, Semi-
ramis mulie-
bris fortitu-
dinis exem-
plum. Ejus-
dem gesta.
Lacum Af-
phelitem
intelligit, de
quo Plin. l. 7.

gyptum excessit. Sed longinqua, non finitima bella gerebant: nec imperium sibi, sed populis suis gloriam querebant, contentiq; victoriâ, imperio abstinebant. Ninus magnitudinem quassitæ dominationis continuâ possessione firmavit. Demitis igitur proximis, cum accessione virium fortior ad alios transiret, & proxima quaq; victoria instrumentum sequentis esset, totius Orientis populos subegit. Postrenum illi bellum cum Zoroastre, rege (b) Bactrianorum, fuit, qui (i) primus dicitur artes magicas invenisse, & mundi principia, syderumq; motus diligentissimè spectasse. Hoc occiso, & ipse decessit, relicto impubere adhuc filio (k) Ninia, ex uxore (l) Semiramide.

CAP. II. Hæc nec immaturo puero ausa tradere imperium, nec ipsa imperium palam tractare, tot ac tantis gentibus vix patientur uni viro, nedum fœminæ parituris, simulat se pro uxore Nini filium, pro fœmina, puerum. Nam & statura utrique mediocris, & vox pariter gracilis, signa formæ, lineamentorum æqualitas matri ac filio similis. Igitur brachia ac crura velamentis, tiarâ caput tegit, & nè novo habitu aliud occultare videretur, eodem ornatu & populum vestiri jubet: quem morem vestis exinde gens universa tenet. Sic primis initiis sexum mentita, puer credita est. Magnas deinde res gessit: quarum amplitu-

(b) *Assæ* regio, nunc *Tartaria Zagathea* appellata.

(i) *Zoroastres* Magiæ auctor intamis.

(k) Aliis aliò vocatur nomine. *Ninus*, *Ninius* (a patre) & *Zameis*.

(l) *Semiramin*, non uxorem *Nini* sed filiam fuisse tradit *Conon* apud *Phot.* narr. 11. & de ejus quoq; morte de no-

stro auctore dissentit. Scribit enim, cum imprudens & ignara cum filio coisset, re cognita eidem nupsisse, & ex eo tempore licitum semper fuisse *Persis* commisceri matribus. Aliter vero *Justin.* illam, concubitu cum filio petito, ab eodem interfectam tradit, c. 2. l. 1.

dine

dine, ubi invidiam superatam putat, quæ sit fatetur, quemq; simulasset. Nec hoc illi dignitatem regni ademit, sed admirationem auxit, quòd mulier non fœminas modò virtute, sed etiam viros anteiret. (m) Hæc Babyloniam condidit, murumque urbi còsto latere circumdedit, arenâ, pice, bitumine interstrato: quæ materia in illis locis passim é terra exæstuat. Multa alia præclara hujus reginæ fuere. Siquidem non contenta acquisitos à viro regni terminos tueri, (n) Æthiophiam quoq; regno suo adjecit. Sed & Indiæ bellum intulit: quo præter illam & Alexandrum Magnum, (o) nemo intravit. * Ad postremum cum concubitum filii petiisset, ab eodem interfecta est, duos & XL. annos post Ninum regno potita. Filius ejus Ninya contentus elaborato à parentibus imperio, belli studia deposuit, & veluti sexum cum matre mutasset, rarò à viris visus, in fœminarum turba consenuit. Posteriores quoq; ejus exempla secuti, respersa gentibus per internuncios dabant. Imperium Assyrii, qui postea Syri dicti sunt, annis MCCC. tenuere.

CAP. III. Postremus, apud eos regnavit, Sardapalus, vir muliere corruptior. Ad hunc videndam (quod nemini ante eum permissum fuerat) præfectus ipsius, Medis præpositus, nomine * Arbaectus, cum admitti magna ambitione ægrè obtinuisset, invenit eum inter scortorum greges purpuram (p) colo nen-

A. C. 1173:
* At.

Semiramis
XLII. anno
regno po-
tita.

Assyrii reg-
naverunt
annos
MCCC.
Sardana-
palus.
A. C. 767.
* Arbaces.

(m) Authores de conditore multum differunt. *Strabo* l. 16. princ. *Diod.* 27. *Sol.* c. 56. hoc ipsum afferunt. *Herennius Philo* a Babylone, *Beli* fil. conditam, scribit. *Cur.* 5. l. 42. *Belum* conditorem agnoscit *Jeseph.* *Ant. Jud.* 1. 6. *Zonaras* Tom. 1. *Cedrenus* in hist. comp. *Nimrodum* faciunt, sic. *Gen.* 10. 10.

(n) Africae regio habet ab occidente *Atlantem* montem, ad orientem usq; in *Ægypti* fines porrigitur, a meridie Oceano, a septentrione *Nilo* clauditur.

(o) *Hercules* & *Bacchi* victoriæ pro fabulis habendæ.

(p) Colus instrumentum, quod pensa continet, a quo fuso fila ducuntur.

Mollis & effœminati principis exemplum. Similis est de Boge historia apud Herod. l. 7. tem, & muliebri habitu, cum mollitia corporis; & oculorum lascivia omnes fœminas anteiret, pensa inter virgines partientem. Quibus visis, indignatus tali fœminæ tantum virorum subiectum, tractantique lanam, ferrum & arma portantes parère, progressus ad socios suos, quid viderit refert. Negat se ei parère posse, qui se fœminam malit esse, quam virum. Fit igitur conjuratio: bellum Sardanapalo inferitur; quo ille audito, non ut vir regnum defensusurus, sed ut metu mortis mulieres solent, primo latebras circumspicit, mox deinde cum paucis & incompositis, in bellum progreditur. Victus, in regiam se recipit, & extructâ pyrâ, se & divitias (q) in incendium mittit, hoc solo imitatus virum. Post hunc statuitur rex interfectus ejus * Arbaces.

A. C. 750.

Sardanapali
orsviris.

A. C. 748.

* Arbaces.

CAP. IV. Post multos deinde reges per ordinem successionis, regnum ad Astyagen descendit. Hic per (r) somnium vidit ex naturalibus (s) filia, quam unicam habebat, vitem enatam, cujus palmitē omnis Asia obumbrabatur. Consulti harioli, ex eadem filia nepotē ei futurum, cujus magnitudo prænuncietur; regniq; ei amissionem portendi, responderunt. Hoc responso perterritus, neque claro viro, neq; civi dedit filiam; ne paterna maternaque nobilitas nepotis animum extolleret; sed de gente obscura tunc temporis Persarum, Cambyſi mediocri viro, in matrimonium tradidit. Ac ne sic quidem somnii metu deposito, gravidam ad se filiam accersit, ut sub avi po-

A. C. 595.

Mandaneea
dicta fuit.

Val. Max,
lib. 1. c. 2.

Astyagis
somnia,
de quo He-
rod. l. 1.

A. C. 599.

(q) *Athenæus* 12. 7. *Ex Clitarch. Sardanapalum* senio obiisse, Syriæ tamen Imperio spoliatum dicit.

(r) Somnium proprie vocatur, quod tegit figuris, & velut ambagibus, non nisi interpretatione intelligendam

significationem rei quæ demonstratur.

(s) *Astyagis* filiam *Mandaneen* nominat *Herod.* 1. 10. & *Val. Max.* 1. 7. quæ *Ælian Var. Hist.* 12. 42. est *Μανδάνη* inverso v.

tissi-

tissimum conspectu fœtus necaretur. Natus infans datur occidendus Harpago, regis omnium consilio- rum participi. Is veritus, si ad filiam mortuo rege venisset imperium, eo quod nullum Astyages virilis sexus genuerat, ne illa necati infantis ultionem, quam à patre non potuisset, à ministro exigeret, (t) pastori regii pecoris puerum exponendum tradi- dit. Forte eodem tempore & ipsi pastori filius natus e- rat. Ejus igitur uxor auditâ regii infantis expositione, summis precibus rogat sibi afferri, ostendiq; puerum; cujus precibus fatigatus pastor, reversus in sylvam, invenit juxta infantem canem fœminam, parvulo ubera præbentem, & à feris & alitibus defendentem. Motus etiam ipse misericordiâ, quâ motam ipsam canem viderat, puerum defert ad stabulum, eâdem cane anxie prosequente: quem ut in manum mulier accepit, veluti ad notam, puer allusit, tantûsque in illo vigor, & dulcis quidê blandientis risus appa- ruit, ut pastorem uxor ultrò rogaret, quò suum par- tum, pro illo exponeret, permetteretque sibi, sive fortunæ ipsius, sive spei suæ puerum nutrire. Atq; ita permutatâ forte parvulorum, hic pro filio pasto- ris educatur, ille pro nepote regis exponitur. Nu- trici (u) Spacon postea nomen fuit, quia canem Per- fæ sic vocant.

CAP. V. Puer deinde cum inter pastores esset, (x) Cyri nomen accepit. Mox rex inter ludentes for- te delectus, cum per lasciviam contumaces flagellis cecidisset, à parentibus puerorum querela est regi de- lata, indignantibus à servo regio ingenuos homines (y) servilibus verberibus affectos. Ille accersito puero interrogato, cum nihil mutato vultu, fecisse se ut re-

Cyrus in-
fans morti
destinatus,
clam nutri-
tur. Pastor
nomen fuit
Mitrادات
Herod.

A cane edu-
catus.

Pastoris In-
fantem
mortuum
fuisse na-
tum scribit
Herod.

Cyrus pue-
rorum rex
eligitur.

(t) Nomen fuit Mithri-
dates.

(u) τὸν γὰρ κυρία καλεῖται πέρ-
σαι. Herod.

(x) Cyrum Persica lingua
solem significare, auctores sunt

Ctesias, Plut. in Artax. c. 1.
&c.

(y) Accursus ad l. 12. fin.
de jure fisci, servili ia verbera
interpretatur flagella.

*Minatione
Astyagis
scelus ne-
fandissi-
mum.

* Deinde.
Prudens in
occultandis
litteris confi-
lium, quale
infra Deme-
trii & apud
Herod.
Hist.

Hæc fuit o-
mnium metro-
polis Persiæ
collidum
Cyri confi-
nium.

gem respondisset; admiratus constantiam, in memo-
riam somnii responsique revocatur. Atq; ita cum &
vultus, & similitudo, & expositionis tempus, & pa-
storis confessio convenirent, nepotem agnovit. Et
quoniam defunctus sibi somnio videretur, agitato
inter pastores regno, animum * minacem duntaxat
in illo fregit. Cæterum Harpago amico suo infestus
in ultionem servati nepotis, filium ejus interfecit,
(a) epulandumq; patri tradidit. Sed Harpagus ad præ-
sens tempus dissimulato dolore odium regis in vin-
dictæ occasionem distulit. Interjecto * demum tem-
pore cum adolevisset Cyrus, dolore orbitatis admoni-
tus, scribit ei, ut *relegatus in Persas ab arvo fuerit, ut oc-
cidi cum parvulum arvus jussit, ut beneficio suo servatus
sit, ut regem offenderit, ut filium amiserit.* Hortatur, ex-
ercitum paret, & pronam ad regnum viam ingrediatur.
Medorum transitionem pollicitus: epistolæque quia
palam ferri nequibat, regis custodibus omnem adi-
tum obsidentibus, (b) exenterato lepori inferitur, le-
pusq; in Persas Cyro ferendus, fido servo traditur; ad-
dita sunt retia, ut sub specie venationis dolus lateret.

CAP. VI. Lectis ille epistolis, eandem viam som-
nio aggredi jussus est: sed præmonitus, ut quem
primum postera die obviam haberet, socium cæptis
assumeret. Igitur antelucano tempore ruri iter in-
gressus, obviam habuit servum de ergastulo cujus-
dam Medi nomine Sybarem: Hujus requisitâ ori-
gine, ut in Persis genitum audivit, demptis compe-
dibus, assumptoque comite (c) Persèpolim urbem re-
greditur. Ibi convocato populo, jubet omnes præsto
cum securibus esse, & sylvam viæ circumdatam ex-
cidere. Quod cum strenue effecissent, eosdem po-

(a) Astyages fertur neca-
tum filium parenti in cœna
partim assum, partim elixum,
vorandum proposuisse.

(b) Ab *Ξενεῖκω*, voce
ab interturbibus ducta.

(c) Persèpolis in extremis
finibus orientis sita fuit, ubi
sunt confinia Carmanie, ad
Araxem fluv. hæc fuit olim
Metropolis Persiæ.

sterâ die apparatis epulis invitât : deinde cùm alacriores ipso convivio factos videret, rogât, ut si conditio proponatur, utrius vitæ sortem legant, hesternine laboris, an præsentium epularum ; præsentium, ut acclamare omnes ; ait, Hesterno similem labori omnem vitam æturos, quoad Medis parcant : se secutos, hodiernis epulis. Lætis omnibus, Medis bellum infert. Astyages meriti in Harpagum oblitus summam belli eidem committit : qui exercitum acceptum statim Cyro per deductionem tradidit, regis crudelitatem perfidia defectionis ulciscitur. Quod ubi Astyages audivit, contractis undique auxiliis, ipse in Persas proficiscitur : & repetito alacrius certamine, pugnantibus suis, partem exercitus à tergo ponit, & in tergiversantes ferro agi, ut in hostes, jubet ; ac denunciât suis, ni vicerint, non minùs fortes etiam post terga inventuros, quàm à frontibus viros ; proinde videant, fugientibus hæc, an illa pugnantibus acies rumpenda sit. Ingens post necessitatem pugnandi animus exercitui ejus accessit. Pulsâ itaque cum Persarum acies paulatim cedere, matres & uxores eorum obviam occurrunt, orant in prælium revertantur ; cunctantibus, sublatâ veste, obscœna corporis ostendunt, rogantes num in uteros matrum vel uxorum velint refugere ? Hâc repressi castigatione, in prælium redeunt ; & factâ impressione, quos fugiebant, fugere compellunt. In eò prælio Astyages capitur ; cui Cyrus nihil aliud nisi regnum abstulit, nepotemq ; in illo magis quàm victorem se gessit, eumq ; maxime genti (d) Hyrcanorum præposuit. Nam ipse reverti in Medos noluit. Hic finis Medorum imperii fuit. Regnaverunt annos CCCL.

CAP. VII. (e) In initio regni, Cyrus Cybarem, quem juxta nocturnum visum ergastulo liberaverat,

Ejusdem bellum adversus Medos.

Necessitas ingens telum. Persarum mulierum virilis animus & egregium facinus.

Clementia & moderata victoriæ exemplum

(d) Hyrcani populi regni Parthici, & Strabone teste, usque ad Oxi fluminis ostium pertinebant, Thys.

(e) Nemo non (eorum

qui temporum rationes disputarunt) Cyri annum primum in primum Olympiadis 55. confert.

A. C. 556.
Crœsus o-
raculis per-
suasus ultro
Cyro bel-
lum intulit,
autor Her-
rod.

A. C. 548.
Alterum
clementiæ
exemplum
in Cyro.

A. C. 546.
Arma a-
dempta Ly-
dis. Eas res
omnium in
proverbium
abiit, Lydus
cauponator.

comitemque cœptorum in omnibus rebus habuerat; Persis præposuit; sororemque suam ei in matrimonium dedit. Sed civitates Medorum, quæ tributariæ fuerant, mutato imperio, etiam conditionem suam mutatam arbitantes, à Cyro defecerunt: quæ res multorum bellorum Cyro causa & origo fuit. Domitis demum plerisque; cum adversus Babylonios bellum gereret, (f) Babylonii (g) rex Lydorum Crœsus, cujus opes & divitiæ insignes eâ tempestate erant, in auxilium venit; victusque jam de se sollicitus, in regnum refugit. Cyrus quoque, post victoriam, compositis in Babylonia rebus, bellum transfert in Lydiam. Ibi fortuna prioris prælii perculsum jam Crœsi exercitum, nullo negotio fundit. Crœsus ipse capitur. Sed quantò bellum minoris periculi, tantò mitior victoria fuit. Crœso & vita, & patrimonii partes, & urbs (h) Barce concessa sunt; in qua etsi non regiam vitam, tamen & proximam majestati regiæ degeret. Hæc clementia non minus victori, quàm victo utilis fuit. Quippe ex universa Græcia, cognito, quodd illatum Crœso bellum esset, auxilia, velut ad commune extinguendum incendium, confluebant. Tantus Crœsi amor apud omnes urbes erat, ut passurus Cyrus grave bellum Græciæ fuerit, si quid in Crœsum crudelius consulisset. Interjecto deinde tempore, occupato, in aliis bellis Cyro, rebellavere Lydi; quibus iterum victis, arma & equi adempti, iussique cauponas, & ludicras artes, & lenocinia exercere. Et sic gens industriâ quondam potens, & manu strenua, effœminata molliæ, luxuriâque virtutem pristinam perdidit; & quos ante Cyrum invictos bella præstiterant, in luxuriam lapsos, otium ac desidiosa superavit. Fuere

(f) Regnabat tum *Babylone*, is quem nostri *Balthasarem*, Græci *Labyrinthum* vocaverunt, *Herodotus* Labyrinthum.

(g) Omnes plerumque tra-

dunt jam tum temporis *Crœsum* a Cyro victum, captumque fuisse, eum *Babyloniis* bellum inferret.

(h) Non plane constat quænam urbs hæc fuit.

Lydis multi ante Crœsum reges variis casibus memorabilis; nullus tamen fortunæ (i) Candauli comparandus, qui cum uxorem suam, quam propter pulchritudinem nimium diligebat, omnibus prædicaret, non contentus voluptatum suarum tacita conscientia, nisi etiam matrimonii reticenda publicaret; prorsus quasi silentium damnum pulchritudinis esset. Ad postremum ut affirmationi suæ fidem faceret, eam Gygi sodali suo nudam demonstravit. Quo facto, & amicum in adulterium uxoris illectum, hostem sibi fecit, & uxorem, veluti tradito alii amore, à se alienavit. Nam brevi post tempore cades Candauli nuptiarum præmium fuit: Uxor mariti sanguine dotata, regnum viri & se pariter adultero tradidit.

A. C. 735.

Reticenda multa in matrimonio Proverbi- am, Gygis annulus.

A. C. 718.

A. C. 538.

CAP. VIII. Cyrus, subacta Asia, & universo Oriente in potestatem redacto, Scythis bellum intulit. Erat autem eo tempore Scytharum regina Thomyris, quæ non muliebriter adventu hostium territa, cum prohibere eos posset, vadum (k) Araxis fluminis transire permisit, & sibi feliciorē pugnam inter regni sui terminos rata, & hostibus objectu fluminis fugam difficiliorem. Itaque Cyrus trajectis copiis, cum aliquantisper in Scythiam processisset, castra metatus est; Deinde postera die cum simulato metu & quasi refugiens castra deseruisset, venum affatim, & ea quæ erant epulis necessaria, reliquit. Quod cum nunciatum reginæ esset, adolescentulum filium, ad insequendum eum cum tertia parte copiarum, mittit. Cum ventum ad Cyri castra esset, ignarus rei militaris (l) adolescens, veluti ad epulas, non ad prælium, venisset, omissis hostibus, infuetos barbaros vino onerare se patitur, priusque Scythæ ebrietate quàm bello vincuntur. Nam cognitis his, Cyrus reversus per no-

Aliquantisper pro aliquantulum.

De Cyri castris nonnihil, variat a Justino Curt. l. 3.

(i) Myrsi fil. ab Alcæo Her- culis oriundus.

fluens.

(k) Araxis Armeniæ flu. ex summis jugis Ararat pro-

(l) Spargapices appellabatur.

Cyri in Mas-
sagitis exi-
tus.

A. C. 529,

Scythica
crudelitas.

Ægyptii su-
perstitiosi.

A. C. 525.

A. C. 524.

* Smerdis.

Item, securos opprimit, omnesq; Scythas cum regi-
næ filio interficit. Amisso tanto exercitu, & quod
gravius dolendum, unico filio, Thomyris orbitatis
dolorem non in lacrymas effundit, sed in ultionis
solatia intendit; hostesque recenti victoria exultan-
tes pari insidiarum fraude circumdedit. Quippe si-
mulatâ diffidentiâ, propter vulnus acceptum refugi-
ens, Cyrum adusq; angustias perduxit. Ibi composi-
tis in montibus insidiis, ducenta millia Persarum (m)
cum ipso rege trucidavit. In qua victoria etiam illud
memorabile fuit, quod neq; nuncius tantæ cladis qui-
dem superfuit. Caput Cyri amputatum in utrem hu-
mano sanguine repletum, conjici regina jubet, cum
hac exprobratione crudelitatis: *Satia te sanguine, in-
quit, quem sifisti, cujusque insatiabilis semper fuisti.* Cyrus
regnavit annis xxx. non initio tantum regni, sed con-
tinuo totius temporis successu, admirabiliter insignis.

CAP. IX. Huic successit filius (n) Cambyfes, qui
imperio Ægyptum adjecit: sed offensus superstitio-
nibus Ægyptiorum, (o) Apis cæterorumque deorum
ædes dirui jubet. (p) Ad Ammonis quoque nobilissi-
mum templum expugnandum, exercitum mittit:
qui tempestatibus, & arenarum molibus oppressus,
interiit. Post hæc per quietem vidit fratrem suum
* Mergim regnaturum: quo somnio exterritus, non
dubitavit post sacrilegia etiam parricidium facere.
Erat enim difficile ut parceret suis, qui contemptu

(m) Atqui Cyrum regem
in acie captum, & cruci af-
fixum scribit Diodorus 2. 44.
Zenophon placide in lecto ob-
dormisse tradit.

(n) Cambyfes Cyri fil. pa-
tri, dissimillimus secundus Per-
sarum rex, Annis 8. regnavit,
mensibus 5.

(o) Apis bos Osiridi con-

secratus, (i. e.) Soli, descri-
bunt Herod. 3. 28. Diad. 1. 8.
Plin. 8. 46.

(p) Jupiter Ammon a Cha-
mo nomen accepit, qui i
Africa steriles arenas ableg-
tus est, hujus templum in e-
timo sinu Libya ultra Cyrene
quod Curt. lib. 4. cap. 7. 2
describit.

religi

(q) N
qui præf
relictus,
Smerde,
anum fra

religionis grassatus etiam contra deos fuerat. Ad hoc tam crudele ministerium Magum quendam ex amicis delegit, nomine * Comarim. Interim ipse gladio suâ sponte evaginato, in femore graviter vulneratus occubuit: pœnasq; luit seu imperati paricidii, seu sacrilegii perpetrati. Quo nuntio accepto, (q) Magus ante famam amissi regis occupat facinus: prostratq; * Mergide cui regnum debebatur, fratrem suum subjecit, * Oropasten. Erat enim & oris & corporis lineamentis persimilis, ac nemine subesse dolum arbitrans, pro * Mergide rex * Oropasta constituitur. Quæ res eò occultior fuit, quòd apud Persas persona regis sub specie majestatis occultitur. Igitur Magi ad favorem populi conciliandum, tributa & militiæ vocationem in triennium remittunt: ut regnum quod fraude quæsierant, indulgentiâ & largitionibus confirmarent. Quæ res suspecta primo * (r) Orthani viro nobili, & in conjectura sagacissimo fuit. Itaque per internuncios quærit, à filia, quæ inter regis pellices erat, an Cyri regis filius rex esset. *Et illa nec se scire ipsam ait, nec ex alia posse cognoscere: quia singula separatim recludantur.* Tum pertrectare dormienti caput jubet: Nam Mago Cambyfes aures utraq; præciderat. Factus deinde per filiam certior, sine auribus esse regem, opimatibus Persarum rem indicat, & in eadem falsi regis impulsos sacramento religionis obstringit. Septem tantum conscii fuere hujus conjurationis, qui ex continenti, nè dato in pœnitentiam, spacio, res per quenquam narraretur occultato sub veste ferro, ad regium pergunt. Ibi obviis interfectis, ad Magos perveniunt: quibus nè ipsis quidem animus in auxilium suum defuit. Siquidem stricto ferro duos de conjuratis interficiunt. Ipsi tamen corri-

A. C. 522.

* Praxal-
pem.

* Smerde.

* Smerdim.

* Smerde.

* Smerdis.

A. C. 521.

* Otani.

scri
8Chi
i i
eg
ne
2

gi

(q) Nomen fuit *Patizitke*,
qui præses in Persia *Cambyse*
relictus, regis *Orpasta* nomine
Smerde, vel *Orpasta* prioris
fratrem *Smerdis* prioris

cognomine, & persimilem re-
gem subornat.

(r) *Ostanes Pharnaspis*, fil-
cujus filia *Phedyma* appella-
batur.

piun-

piuntur à pluribus, quorum alterum (s) Gobryas amplexus Magum, cunctantibus sociis, ne ipsum pro Mago transfoderent, quia res obscuro loco gerebatur; vel per suum corpus adigi Mago ferrum iussit: fortunâ tamen ita regente, illo incolumis Magus interficitur.

A. C. 521.

CAP. X. Occisis Magis, magna quidem gloria recuperati regni principum fuit, sed multò major in eo, quod cum regno ambigerent, concordare potuerunt. Erant enim & virtutè & nobilitate ita pares, ut difficilem ex his populo electionem æqualitas faceret. Ipsi igitur viam invenerunt, quâ de se iudicium religioni & fortunæ committerent. Pacti inter se sunt, ut die statuti omnes equos ante regiam primo mane perducerent: & cuius equus ante solis ortum hinnitum primus edidisset, is rex esset. Nam & Solem unum deum (t) Persæ esse credunt: & (u) equos eidem deo sacros ferunt. Erat inter conjuratos (w) Darius Hystaspis filius, cui de regno sollicito, equi custos ait, Si ea res victoriam moraretur, nisi negotii superesse: proinde nocte equam pridie ante constitutam diem ad eundem locum ducit, ibique equæ equum admittit, ratus ex voluptate Veneris futurum quod evenit. Posterâ die cum ad statutam horam omnes venissent. Darii equus cognito loco ex desiderio fœminæ hinnitum statim edidit: & segnibus aliis, felix auspici-um domino primus emisit. Tanta modo ceteris fuit, ut audito auspicio, confestim equi confluerint, & Darium regem salutârint: populus quoque universus, secutus iudicium principum, eundem constituit regem. Sic regnum Persarum, septem nobilissi-

(s) *Herod.* 3. 78. *Valer. Max.* 3. 2. exem. ext. 2. *Ma-phonia* meminit.

(t) Hoc *Strabo* l. 15. p. 503. *Macr.* 1. 6. & alii confirmant. Sed *Strabo* sui obli-vus sub finem l. 15. Mar-

tem unum Deum Persas co-
lere tradit.

(u) Equos Soli Persæ sa-
crificant, quod Deorum sit
pernicissimus.

(w) *Quilibet* S. S. *Assuerum*
vocant.

morum

(x) *Cy-
Atossim-
rum post
adamata*

morum virtute quæsitum, tam levi momento in u-
 num collatum est. Incredibile prorsus hoc tantâ pi-
 etate gessisse eos: quod ut eriperent à Magis mori
 non recusarint quanquam præter formam virtutem-
 que hoc imperio dignam, * & cognatio Dario jun-
 cta cum pristinis regibus fuit. Principio igitur reg-
 ni, (x) Cyri regis filiam, regalibus nuptiis regnum fir-
 maturus, in matrimonium recepit: ut non tam in
 extraneum translatum, quàm in familiam Cyri re-
 versum videretur. Interjecto deinde tempore, cum
 Assyrii descivissent, & Babyloniam occupassent, diffi-
 cilisq; urbis expugnatio esset, æstuante rege, unus de
 interfectoribus Magorum, (y) Zopyrus nomine, domi
 se verberibus lacerari toto corpore jubet; nasum,
 aures, & labia sibi præscidi, atque ita regi inopinanti
 se offert. Attonitum, & quærentem Darium causas,
 autorémq; tam fœdæ lacerationis, tacitus quo propo-
 sito fecerit, edocet; * formatoque in futurum con-
 filio, transfugæ titulo Babyloniam proficiscitur, ibi
 ostendit populo laniatum corpus; queritur crudeli-
 tatem regis, à quo in regni * portione, non virtute,
 sed auspicio, non judicio hominum, sed hincitu e-
 qui superatus sit. Jubet illos ex amicis exemplum
 capere, quid hostibus cavendum sit. Hortatur nè
 moribus magis, quàm armis confidant, patianturq;
 se commune bellum recentiore irâ gerere. Nota no-
 bilitas viri, pariter & virtus omnibus erat; nec de
 fide timebant, cujus veluti pignora vulnera corporis,
 & injuriæ notas habebant. Constituitur ergo dux om-
 nium suffragio; & acceptâ parvâ manu, semel atque
 iterum cedentibus consulto Persis, secunda prælia fe-
 cit. Ad postremum universum sibi creditum exerci-
 tum regi prodidit, urbemq; ipsam in potestatem ejus
 redegit, Post hæc Darius rex bellum Scythis infert, A. C. 515.
 quod sequenti volumine referetur.

(x) Cyrus duas habuit filias,
Atossum, & *Arctossum*; qua-
 rum postrema *Dario* maxime
 adamata fuit.

(y) Zopyrum ait *Herod.*
 non ex interfectorum nu-
 mero, sed unius ex conjura-
 tis, nempe *Megabyxi* fil. fuisse.

JUSTINI LIBER II. CAP. I.

Hérodoteus
eam contenti-
onem de
vetustate o-
riginis, fu-
isse scribit
inter Æ-
gyptios &
Phrygas.

IN relatione rerum à (a) Scythis gestarum, quæ fa-
tis amplæ magnificæq; fuerunt, principium ab o-
rigine repetendum est. Non enim minus illustria
initia, quàm imperium habuere: nec virorum imperio
magis, quam fœminarum virtutibus clâruiere. Quip-
pe cum ipsi Parthos, Bactrianosq; fœminæ autem
eorum (b) Amazonum regnum condiderint, prorsus
ut res gestas virorum mulierumq; considerantibus
incertum sit, uter apud eos sexus illustrior fuerit.
Scytharum gens antiquissima semper habita: quan-
quam inter Scythas & Ægyptios diu contentio de
generis vetustate fuerit; Ægyptiis prædicantibus,
initio rerum cum aliæ terræ nimio fervore solis ar-
derent, aliæ rigerent frigoris immanitate, ita ut non
modò generare homines, sed nè advenas quidem re-
cipere ac tueri possent, priusquam adversus calorem
vel frigus velamenta corporis invenirentur, vel loco-
rum vitia quæsitis arte remediis molirentur: Ægyp-
tum ita temperatam semper fuisse, ut neque hyberna
frigora, nec æstivi solis ardores incolas ejus preme-
rent, solum ita fœcundum, ut alimentorum nulla
terra feracior sit in usus hominum. Jure igitur ibi
primum homines natos videri debere, ubi educari
facillimè possent. Contra Scythæ cœli temperamen-
tum nullum esse vetustatis argumentum putabant.
Quippe naturam cum primum incrementa caloris &
frigoris regionibus distinxerit, statim ad locorum præparatis

(a) *Scythia* duplex *Europæa*, & *Asiatica*; *Europæam* *Tanais*, & *Borysthenes* flu. terminant. *Scythia* *Asiatica* duplex, una intra; altera extra *Imaum* montem.

(b) *Feminæ*, uti creditur veteribus, quæ *Scythiam* primum juxta *Tanain*, & inde prope *Thermodoonta* habitabant.

tientiam, animalia quoque generasse; sed & arborum atq; frugum pro regionum conditione, aptè genera variata. Et quantò Scythis sit cœlum asperius quam Ægyptiis tantò & corpōra & ingenia esse duriora. Cæterum si mundi, quæ nunc partes sunt, aliquando unitas fuit; sive illuvies aquarum principio rerum terras obrutus tenuit; sive (c) ignis, qui & mundum genuit, cuncta possedit: utriusq; primordii Scythas origine præstare. Nam si ignis prima possessio rerum fuit, qui paulatim extinctus, sedem terris dedit, nullam prius quàm Septentrionalem partem, hyemis frigore ab igne secretam, aded ut nunc quoque nulla magis rigeat frigoribus. (d) Ægyptum verò, & totum Orientem tardissimè temperatum, quippe qui etiam nunc torrenti calore Solis exæstuat. Quodd si omnes quondam terræ summersæ profundo fuerunt, profectò editissimam quamq; partem decurrentibus aquis prius solo eandem aquam diutissimè immorata: Et quantò prior quæq; pars terrarum siccata sit, tantò prius animalia generare cœpisse. Porro Scythiam adeo editiorem omnibus terris esse, ut cuncta flumina ibi nata in * Mæotida, tum deinde in Ponticū, & in Ægyptum mare decurrunt. Ægyptum autem (quæ tot regum, tot seculorum curâ impensaq; munita sit, & adversus vim decurrentium aquarum tantis instructa molibus, tot fossis concisa, ut cum his arceantur, illis recipiantur aquæ nihilominus coli, nisi * expulso Nilo, non potuerit) nec posse videri hominum vetustate ultimam, quæ sive exaggerationibus regum, sive Nili trahentis limum, terrarum recentissima videatur. His igitur argumentis superatis Ægyptiis, antiquiores semper Scythæ visi.

* Mare Mæoticum.

* Excluso.

(c) Hæc sententia Herac-
liti fuit, & Stoicorum, qui
gnem mundi animam esse
existimabant.

Ægyptum, ex limo, quem
Nilus vehit, accumulato, &
exaggerato, natam, exinde
Nili domum eam Eust. ap-
pellat.

(d) Veteres statuerunt

CAP.

* Tanai,
Nomades
dicta a Geo-
graphis.

Transgressio
per amplifi-
cationem.

CAP. II. Scythia in orientem porrecta, includitur ab uno latere Ponto, & ab altero montibus (e) Riphæis: à tergo Asia & (f) Phasi flumine: multum in longitudinem & latitudinem patet. Hominibus inter se fines nulli: neque enim agrum exercent, nec domus illis ulla, aut tectum, aut sedes est, armenta & pecora semper pascentibus, & per incultas solitudines errare solitis. Uxores, liberósq; secum in plaustris vehunt: coriis, imbrium hyemisque causâ tectis, pro domibus utuntur, (g) Justitia gentis ingeniis culta, non legibus. Nullum scelus apud eos furto gravius: quippe sine tecto, munimentóque pecora & armenta habentibus, quid salvum esset, si furari liceret? Aurum & argentum perinde aspernantur, ac reliqui mortales appetunt. Lacte & melle vescuntur. Lanæ iis usus, ac vestium ignotus; & quanquam continuis frigoribus urantur, pellibus (h) tamen ferinis aut murinis vestiuntur. Hæc continentia illis morum quoque justitiam dedit, nihil alienum concupiscentibus. Quippe divitiarum cupido ibi est, ubi & usus. Atq; utinam reliquis mortalibus similis moderatio, & abstinentia alieni foret. Profecto non bellorum tantum per omnia secula terris omnibus continuaretur, neque plus hominum ferrum, & arma, quàm naturalis fatorum conditio raperet. Prorsus ut admirabile videatur, hoc illis naturam dare, quod Græci longâ sapientum doctrinâ præceptisq; Philosophorum consequi nequeunt, cultóque mores incultæ barbariæ

(e) Riphæi montes assidue nive rigent, & siti sunt in extremis partibus Scythiæ, versus Aquilonem, unde fluit Tanais.

(f) Maximus Colchorum flu. ex Armenia montibus nascens, & in pontum Euxinum illabens.

(g) Abii (i. e.) Scythæ

mortalium Justissimi ab Homero II. 13. 6. dicuntur; sic Strabo l. I. p. 209. &c. Arrianus l. 4. prin.

(h) Mures enim antiqui intellexerunt, non tantum domesticas illas bestiolas, sed & silvestres, ferasque bestias minoris formæ, pelle laudatas.

colla-

collatione superari. Tanto plus in illis proficit viti-
orum ignoratio, quanto in his cognitio virtutis.

CAP. III. Imperium Asiæ (i) ter quæsiuere Scy-
thæ, ipsi perpetuo ab alieno imperio aut intacti, aut
invicti mansere. Darium regem Persarum, turpi à
Scythia, somnovere fugâ: Cyrum cum omni exercitu
trucidarunt: Alex. Mag. ducem Zopyrona * patri * Zopyrio-
ratione cum copiis universis deleverunt: Romano-
rum audire, non sensere arma. Mox Parthicum &
Bactrianum imperium ipsi condiderunt. Gens & la-
boribus & bellis aspera. Vires corporum immensæ,
nihil parare, quod admittere timeant, nihil victores
præter gloriam concupiscunt. Primus Scythias bel-
lum intulit Vexores rex Ægyptius, missis prius (k) le-
gatis, qui hostibus præcedi legem dicerent. Sed
Scythæ jam antea de adventu regis à finitimis certi-
ores facti, legatis respondent: Miramur tam opulen-
tis populi ducem, solidè adversus inopes occupasse bellum
quod magis domi fuerit illi timendum, quod belli certa-
men anceps, præmia victoriæ nulla, damna manifesta
sint. Igitur non expectaturos Scythas, ut ad se veniatur,
cum tanta sibi in hoste plura concupiscenda sint, ultroque
prodituros obviam. Nec dicta, res morata; quos cum
tanta celeritate venire rex didicisset, in fugam ver-
titur, & exercitu cum omni apparatu belli relicto,
in regnum trepidus se recepit. Scythas ab Ægypto
paludes prohibuere. Exinde reversi Asiam perdomi-
tam, vectigalem fecerunt, modico tributo magis in
titulum imperii, quam in victoriæ præmium impo-
sito. Quindecim annis pacandæ Asiæ morati, uxorum
flagitatione revocantur, per legatos denuntiantium,
ni redeant, sobolem se ex finitimis quæsituras, nec passuras
ut in posteritatem Scytharum genus per fœminas intercedat.

A. C. 505.

A. C. 529.

A. C. 327.

Hoc erat
aureo hamo
piscari, ut
Augustus
Cæsar dice-
re consue-
verat.

(i) Hoc est acquisivere,
simplex pro composito.

(k) Alii lenonibus; &
quidem novum non est voces
honestas aliorum trahi; sed

tot exemplarium autoritate
freti, lectionem magis obvi-
am retinendam duximus,
quæ ab auctore statim agnos-
citur.

His

His igitur Asia per mille quingentos annos victigalis fuit. Pendendi tributi finem Ninus rex Assyriorum imposuit.

* Thermo-
donta.
Meminit
Themiscy-
ræ regionis
Plin. l. 6. c. 3.

Victi ab A-
mazonibus
populi vul-
godi dicti sunt
Cynæcocrata-
men. Id.
qd. Plin. l. 1.
indicat.

Unimam-
mæ inde
dictæ. Servi-
us in Virg.

CAP. IV. Sed apud Scythas medio tempore 2 regii juvenes, Ylinos & Scholopitos per factionem optimatum domo pulsi, ingentem juventutem secum traxere, & in (l) Cappadociæ ora, juxta amnem (m) Therm. confedere, subjectosq; (n) Themiscyreos campos occupare. Ibi per multos tot annos spoliare finitimos consueti, conspiratione populorum per insidias trucidantur. Horum uxores, cum viderent exilio suo additam orbitatem, arma sumpserunt, finesq; suos summoventes primò mox inferentes bella, defendunt. Nubendi quoq; finitimis animum omisere; servitutem non matrimonium appellantes, singulare omnium seculorum exemplum. Auxere rempublicam sine viris; jam etiam cum contemptu virorum se tuentur. Et nè feliciores aliæ aliis viderentur, viros, qui domi remanserant, interficiunt. Ultionem quoque cæsorum conjugum excidio finitimorum consequuntur. Tunc pace armis quæsitâ, nè gens interiret, concubitus finitimorum ineunt. Si qui mares nascerentur, interficiebant. Virgines in eundem ipsum morem, non otio, neq; lanificio; sed armis, equis, venationibus exercebant, iniustis infantum dexterioribus mammis, ne sagittarum jactus impediretur: unde Amazones dictæ sunt. Duces iis fuere, Marpesia & Lampedo, quæ in duas partes agmine diviso inclytæ jam opibus, vicibus, gerebant bella, soli terminos alternis defendentes: & ne successibus deesset auctoritas, genitas se Marte prædicabant. Itaq; majore parte Europæ subactâ, (o) Asiæ quoq; nonnul-

(l) Cappadocia Asiæ minoris regio.

(m) Flu. Themiscyra, Amazonum sedibus nobilitatus.

(n) Cappadociæ urbs.

(o) Asiæ intellige minorem, non illam, quæ tertia pars orbis habetur.

las civitates occupavere. Ibi (p) Epheso multisq; aliis
urbibus conditis, partem exercitus cum ingenti præ-
da domum dimitunt. Reliquæ, quæ ad tuendum A-
fiæ imperium remanserant, * concursu barbarorum
cum * Marpesia regina interficiuntur. In cujus lo-
cum filia ejus * Otrera regno succedit : cui præter
singularem belli scientiam, eximia servatæ in omne
ævum virginitatis admiratio fuit. Hujus virtute tan-
tum additum gloriæ & famæ Amazonum est, ut Her-
culi (q) Rex, cui XII stipendia debebat, quasi impossi-
bile imperaverit, ut arma reginæ Amazonum sibi af-
ferret. Eo igitur profectus longis novem navibus,
comitante principum Græciæ juventute, inopinan-
tes aggreditur. Duæ tum sorores Amazonum regna
tractabant, Antiope & Orithya : sed Orithya foris
bellum gerebat, igitur cum Hercules ad littus Ama-
zonum applicuit; infrequens multitudo cum Anti-
opa regina, nihil hostile metuente, erat. Qua re effe-
ctum est, ut paucae repentino tumultu excitæ, arma
sumerent, facilemq; victoriam hostibus darent. Mul-
tæ itaq; cæsæ, captæque. In his duæ Antiopæ sor-
res captæ sunt, Menalippe ab Hercule, Hippolyte à
Theseo. Sed Theseus obtenta in præmium captiva,
eandem in matrimonium assumpsit, & ex ea genuit
Hippolytum. Hercules post victoriam, Menalippen
captivam sorori reddidit, & pretium arma reginæ
accepit. Atq; ita functus imperio, ad regem reverti-
tur. Sed Orithya ubi comperit bellum sororibus il-
latum, & raptorem esse Atheniensium principem;
hortatur comites in ultionem : frustra que & Ponti
sinum, & Asiam edomitam esse dicit, si Græcorum
non tam bellis, quam rapinis pateant. Auxilium de-
inde à * Sagillo, rege Scythiæ, petit : Genus se Scy-
tharum esse : cladem virorum, necessitatem armo-

* Incurfu.
* Marthes.
* Orithya
habet Oro-
sius.

Rex Eurist-
heus.

A.C. 1230.

Baltea fuit
isse dicunt
poetæ.

A.C. 1220.

* Sigillo
Selfagalo.

(p) Urbs Ioniæ nobilis, Di-
one templo celeberrima.

(q) Eurystheus instinctu Ju-

nonis. 12 labores Herculi im-
peravit, casibus eum objectu-
rus.

Orithyiam

A. C. 1194.

rum, belli causas ostendit; affecutasque per virtutem, ne seigniores viris feminas habere Scythæ viderentur. Motus ille domesticâ gloriâ, mittit cum ingenti equitatu filium Penaxagoram in auxilium, Sed ante prælium dissentione ortâ; ab auxiliis desertâ, bello ab Atheniensibus vincuntur. Receptaculum tamen habuere castra sociorum, quorum auxiliis intactâ ab aliis gentibus in regnum revertuntur. Post Orreram (r) Penthesilea regno potita est, cujus Trojano bello inter fortissimos viros, cum auxilium adversus Græcos ferret, magnæ virtutis documenta exitere, Interfectâ demum Penthesileâ, exercitûque ejus absumpto, paucæ quæ remanserant, ægre se adversus finitimos defendentes, usque ad tempora Alexandri Magni duraverunt. Harum Minithia sive Thalestris regina concubitu Alexandri per dies 14 ad sobolem ex eo generandam obtento, reversa in regnum, brevi post tempore cum omni Amazonum nomine intercidit.

A. C. 634.

A. C. 605.

C A P. V. Scythæ autem tertiâ expeditione Asiânâ, cum annis (f) 7. à conjugibus & liberis abfuissent, servili bello domi excipiuntur. Quippe conjuges eorum longâ expectatione virorum fessæ, nec jam teneri bello, sed deletos ratæ, servis ad custodiam Pecoris relictis nubunt: qui reversos cum victoria dominos, velut advenas armati finibus prohibent. Quibus cum varia victoria fuisset, admonentur Scythæ mutare genus pugnæ, memores non cum hostibus, sed cum servis præliandum, nec armorum, sed minorum jure vincendos; verbera in aciem non rela ferenda; omissoque ferro, virgas & flagella, cæterâq; servilis metûs paranda instrumenta. Probato omnes consilio instructi, sicut præceptum erat, post-

(r) *Amazonum regina, quam auxilio Trojanis venisse proditum, & ab Achille occisam.*

(f) *Herodotus viginti octo domo abfuisse Scythas narrat, l. 4.*

quam ad hostes accedere, inopinantibus verbera intentant, adeoque illos perturbant, ut quos ferro non poterant, metu verberum vincerent, fugamque non ut hostes victi, sed ut fugitivi servi capefferent: quicumque capi potuerunt, supplicia crucibus luerent. Mulieres quoque male sibi consciae, partim ferro, partim suspendio vitam finierunt. Post hæc apud Scythas pax fuit, usque ad tempora Ianthyri regis. Huic Darius rex Persarum sicut supra dictum est, cum filiae ejus nuptias non obtinuisset, bellum intulit, & armatis septingentis millibus hominum Scythiam ingressus, non facientibus hostibus pugnae potestatem, metuens ne interrupto ponte (*) Istri, reditus sibi intercluderetur, amissis nonaginta millibus hominum trepidè refugit: quæ jactura abundante multitudine inter damna numerata non est. Inde Asiam & (u) Macedoniam domuit, Ionas quoque navali prælio superat. Demum cognito quod Athenienses Ioniis auxilium contra se tulissent, omnem impetum belli in eos convertit.

A.C. 506.

CAP. VI. Nunc quoniam ad bella Atheniensium ventum est, quæ non modo ultra spem gerendi, verum etiam ultra gesti fidem patrata sunt, operaque Atheniensium effectu majora quam voto fuerunt, paucis verbis origo repetenda est, qui non ut cæteræ gentes a sordidis initiis ad summa crevere. Soli enim, præterquam incremento, etiam origine gloriantur. Quippe non advenæ, neque passim collecta populi coluvies originem urbi dedit: sed in eodem nati solo, quod incolunt: & quæ illis sedes, eadem origo est. Primi lanificii & olei, & vini usum docuere. Arare quoque & serere frumenta glandem vescentibus monstraverunt. Literæ certè ac facundia, & hic civilis ordo disciplinæ veluti templum (w) Athenas habent.

A.C. 497.

A.C. 501.

A.C. 493.

Præterquam, pro non solum. Vide Cicer. pro Flacco.

(*) *Europæ* maximus flu. Superior pars *Danubius*, inferior *Ister* vocatur.

(u) *Europæ* celebris regio,

Æmathia olim, *Pæonia* primo dicta Liv. l. 40. deinde *Æmonia*.

(w) Urbs nobilissima *Græciæ*, a *Cecrope* condita.

A.C. 1556. Ante (x) Deucalionis tempora (y) regem habuere Cecropem : quem ut omnis antiquitas fabulata est, bi-

A.C. 1506. formem prodicere, quia primus marem foeminae ma-

A.C. 1497. trimonio junxit. Huic successit Cranaus cujus filia

(z) Athis regioni nomen dedit. Post hunc Amphytri-

on regnavit, qui primus Minervae urbem sacravit, &

(a) nomen civitati Athenas dedit. Hujus temporibus

aquarum illuvies majorem partem Graeciae absumpsit.

Superfuere quos refugia montium receperunt, aut

ad regem Thessaliae Deucalionem ratibus vestiti sunt;

à quo propterea genus hominum conditum dicitur.

Per ordinem deinde successionis regnum ad Erich-

theum descendit, sub quo frumenti satio apud (b) E-

leusin à (c) Triptolemo reperta est; in cujus muneris

honorem (d) noctes initiorum sacratae. Tenuit & (e)

A.C. 1395. Ægeus, Thesei pater, Athenis regnum, à quo per

A.C. 1280. divortium decedens Medea, propter adultum pri-

vigni aetatem, (f) Colchos cum Medo filio ex Ægeo

A.C. 1232. suscepto, concessit. Post Ægeum Theseus, ac dein-

A.C. 1202. de post Theseum, filius Demophoon, qui auxilium

Graecis adversus Trojanos tulit, regnum possedit.

Erant inter Athenienses & (g) Dorienfes, simulatae ve-

teres offensae, quas vindicaturi bello Dorienfes, de

eventu belli oracula consuluerunt. Responsum, su-

periores fore, ni regem Atheniensem occidissent.

On

A.

Interfecto
Erichtho-
nio, ex Pan-
dione.

A.

(x) Quia Deucalion anti-
quissimus rex Thessaliae crede-
batur.

(y) Primum regem faciunt
Cecropem, alii Actaeum, sive
Acteonem.

(z) Actaeam antea ab A-
etæo rege dictam affirmant;
vel quia litoralis fere tota
sit.

(a) Plutarchus tamen The-
seum Athenis nomen dedisse
tradit. Hyg. fab. 164. & 275.
Minervam Athenas, & con-
didisse et ex suo nomine sic

appellasse dicit.

(b) Civitas, Atticae vicina,
non longe ab Athenis.

(c) Celei & Meganiræ, vel
alii, Deiope fil.

ut (d) Eleusina nimirum sa-
cra.

(e) Pandionis minoris filius.

(f) Regio Asiae juxta Pon-
tum.

(g) Herod. Val. Max. Pau. &
alii Peloponneses vocant Eul
& Vell. Pater. Lacedemonio
quam eadem sunt.

Cum

Cum ventum esset in prælium, militibus ante omnia custodia regis præcipitur. Atheniensibus eo tempore rex (i) Codrus erat, qui & responso dei, & præceptis hostium cognitus, permutato regis habitu, pannosus farmenta collo gerens castra hostium ingreditur: ibi in turba obsistentium, à milite, quem falce astu vulneraverat, interficitur. Cognito regis corpore. Dorienses sine prælio discedunt. Atq; ita Athenienses virtute ducis pro salute patriæ morti se offerentis, bello liberantur.

A.C. 1068.

CAP. VII. (i) Post Codrum nemo Athenis regnavit: quod memoriæ nominis ejus tributum est. Administratio Reipublicæ (k) annuis magistratibus permixta est. Sed civitati (l) nullæ leges tunc erant; quia libido regum pro legibus habebatur. Eligitur itaq; Solon, vir justitiâ insignis qui velut novam civitatem legibus conderet, qui tanto temperamento inter plebem Senatûmq; egit (cum si quid pro altero ordine tulisset, alteri displiciturum videretur) ut ab utrisq; parem gratiam traheret. Hujus viri inter multa egregia & istud memorabile fuit. Inter Athenienses & (m) Megarenses de proprietate (n) Salaminæ insulæ propè usq; ad interitum armis dimicatum fuerat. Post clades multas capitale esse apud Athenienses cœpit, si quis legem de vindicanda insula tulisset. Solicitus igitur Solon, nè aut tacendo parum Reipublicæ consuleret, aut censendo periculum sibi afferret, subitam dementiam simulat, cujus veniâ non dicturus modò prohibiti, sed facturus erat. Deformis habitû, more vecordium in publicum evolat; factôq;

A.C. 593.

Carmina¹⁷⁷ scripta sunt apud Diogenem Laertium.

(b) Melanthes exulis fil.

(i) Pausanias in *Achaicis* Medonia Codri fil patri in regno successisse ait.

(k) Pater & Euseb. dicunt *Archontas* constitutos post Codri mortem, quos mors finiebat.

(l) Ex Plutarchi Solone factis notum Draconis legibus prius usos fuisse Athenienses.

(m) Megara Megaridis urbs ad sinum Saronicum a Megareo Apollinis filio dicta.

(n) Insula in *Euboice* mari contra Athenas sita.

concurſu hominum quò magis conſilium diſſimula-
ret, inſolitis ſibi verſibus ſuadere populo cœpit, quod
vetabatur; omniumq; animos ita cepit, ut extem-
plò bellum adverſus Megarenſes decerneretur, inſulaq;
devictis hoſtibus Athenienſium fieret

A. C. 561.

CAP. VIII. Interea Megarenſes memores illati
ab Athenienſibus belli, & veriti nè fruſtrà arma mo-
viſſe viderentur, matronas Athenienſium in Eleuſinis
ſacris noctù oppreſſuri, naves conſcendunt. Quà re
cognitâ dux Athenienſium (o) Piſiſtratus juventutem
in inſidiis collocat, juiſſis matronis ſolito clamore, ac
ſtrepitu, etiam in acceſſu hoſtium, nè intellectos ſe
ſentiant, ſacra celebrare, egreſſosq; navibus Megaren-
ſes inopinantes aggreſſus, delevit, ac protinus claſſe
captivâ intermixtis mulieribus, ut ſpeciem captiva-
rum matronarum præberent, Megaram contendit.
Illi cùm & navium formam & petitam prædam ag-
noſcerent, obvii ad portum procedunt, quibus caſis,
Piſiſtratus paululum à capienda urbe abſuit. Ita Me-
garenſis ſuis dolis hoſti victoriam dedere. Sed Piſi-
ſtratus, quaſi ſibi non patriæ vicifſet, tyrannidem per
dolum occupat. Quippe verberibus voluntariis do-
mi affectus, laceratq; corpore in publicum progred-
itur, & advocatâ concione, vulnera populo oſtendit,
de crudelitate principum, à quibus, hoc ſe paſſum ſi-
mulabat, queritur: adduntur vocibus lacrymæ, &
invidioſâ oratione multitudo credula incenditur: a-
more plebis inviſum ſe Senatui affirmat; obtinet ad
cuſtodiam corporis ſui ſatellitum auxilium per quos
occupatâ tyrannide per annos 34. regnavit.

A. C. 527.

A. C. 513.

CAP. IX. Poſt cujus mortem (p) Diocles, alter ex
filiis, per vim ſtupratâ virgine, à fratre puellæ inter-
ficitur. Alter, Hippias nomine, cùm imperium pa-
ternum teneret, interfectorem fratris comprehendit

(o) Polyanius & alii Soloni
id ſtratagema tribuunt, Plur.
utriſque aſcribit.

(p) Alii Hipparchum
cant, vid. Thucyd. l. 6. Herod.
l. 5.

jubet: qui cū per tormenta conscios cædis nominare cogeretur, omnes amicos tyranni nominavit: quibus interfectis, quarenti tyranno, an adhuc reliqui conscii essent, nemo, ait, superest, quam ampliùs mori gestiam, quàm ipsum tyrannum: quâ voce ejusdem se tyranni victorem, post vindictam pudicitiae sororis, ostendit. Hujus virtute cū admonita civitas libertatis esset, tandem Hippias regno pulsus, in exilium agitur; qui profectus in Persas, ducem se Dario, inferenti Atheniensibus bellum, sicuti suprà significatum est, adversus patriam suam offert. Igitur Athenienses (audito Darii adventu) auxilium à Lacedæmoniis sociâ tum civitate petierunt. Quos ubi viderunt (q) quatruidi teneri religione, non expectato auxilio, instructis (r) decem millibus civium & (s) Plataeensibus auxiliariis mille, adversus sexcenta millia hostium in campos (t) Marathonios in prælium egrediuntur. Miltiades & dux belli erat, & autor non expectandi auxilii, quem tanta fiducia ceperat, ut plus præsidii in celeritate, quàm in sociis duceret. Magna igitur currentibus in pugnam alacritas animorum fuit, adeò ut cū mille passus inter duas acies essent, citatu cursu ante jactus sagittarum ad hostem venirent; nec audaciæ ejus eventus defuit. Pugnatum est enim tantâ virtute, ut hinc viros, inde pecudes putares. Victi Persæ in naves confugerunt, ex quibus multæ suppressæ, multæ captæ. In eo prælio tanta virtus singulorum fuit, ut cujus laus prima esset, difficile judicium videretur. Inter ceteros tamen Themistoclis adolescentis gloria emicuit, in quo jam tunc indoles futuræ imperatoriae virtutis apparuit.

A. C. 410.

A. C. 490.

A. C. 490.

(q) Herod. plenilunii religione retentos ait, illicitum enim Lacedæmoniis novam expeditionem inchoare, antequam luna orbem suum absolvisset.

(r) Herod. l. 6. 2000. in-

B 3

auxilium misisse Plataensis affirmat.

(s) Platæa civitas sub Cithærone monte, inter hunc & Thebas.

(t) Marathon Atticæ urbs.

Cynæ

jubet

Verbosam
in laudibus
Gracii
vocat V.
Max. de
Cynagiro.

Cynagiri quoque militis Atheniensis gloria magnis scriptorum laudibus celebrata est, qui post praelii innumeras cedes, cum fugientes hostes ad naves egisset, onustam navem dextrâ manu tenuit; nec prius dimisit, quam manum amitteret. Tum quoq; amputatâ dextrâ, navam sinistrâ comprehendit, quam & ipsam cum amisisset, ad postremum morsu navem destituit. Tantam in eo virtutem fuisse, ut non tot cadibus fatigatus, non ambabus manibus amissis victus, ad postremum truncus, & veluti rabida fera dentibus dimicaverit. (u) Ducenta millia Persæ eo praelio sine navigio amiserunt. (w) Cecidit & Hippias tyrannus Atheniensis, autor & concitator ejus belli, diis patriæ ultoribus pœnas repetentibus.

6. C. 485.

* Artobazanes.

* Artobazanem.

* Regno
a Artobazanes.

CAP. X. Interea & Darius cum bellum restauraret, in ipso apparatu decedit, relictis multis filiis & in regno, & ante regnum susceptis: ex his * Artemenes maximus natu, ætatis privilegio, regnum sibi vendicabat: quod jus & ordo nascendi, & natura ipsi gentibus dedit. Porro Xerxes controversiam non de ordine, sed de nascendi felicitate adferebat. Nam * Artemenem primum quidem Dario, sed privato provenisse, se rege primum natum. Fratres itaque suos, qui ante geniti essent privato, privatum patrimonium, quodd eo tempore Darius habuisset, non regnum sibi vendicare posse: se esse primum quem in * regnum rex pater sustulerit. Huc accedere, quod a Artemenes non patre tantum, sed & matre privata adhuc fortunæ, avo quoq; materno privato creatus sit, se verò & matre reginâ natum, & patrem non nisi regem vidisse; avum quoq; maternum Cyrum regem habuisse, non heredem, sed conditorem tanti regni. Itaq; etsi æquo jure utrumque fratrem pater reliquisset, materno se tamen jure & avito vincere. Hoc certamen concordî animo ad patrum su-

(u) Vide Herod l. 6. 117. | ex hac pugna elapsum fuisse,
(w) Suidas tamen scribit | & in Lemno periisse.

um *b* Anaphernem, veluti ad domesticum iudicem *b* Artapher
 deferunt, qui domi cognitâ causâ Xerxem præposuit: *nem.*
 adeóq; fraterna contentio fuit, ut nec victor *c* exulta- *c* Insulta ve
 verit, nec victus indoluerit, ipsoq; litis tempore in- *rit.*
 vicem munera miserint, & jucunda quoq; inter se non
 solum credula convivia habuerint; iudicium quoq;
 pium sine arbitris, sine convitio fuerit. Tanto mo-
 deratius tum fratres inter se regna maxima divide-
 bant, quanto nunc exigua patrimonia partiuntur. Igi-
 tur Xerxes bellum à patre cœptum adversus Græci-
 am (*x*) per quinquennium instruxit. Quod ubi pri-
 mum didicit Demaratus rex Lacedæmoniorum, qui
 apud Xerxem exulabat, amicior patriæ post fugam,
 quam regi post beneficia, nè inopinato bello oppri-
 meretur, omnia in tabellis ligneis magistratibus præ-
 scribit, easdémq; ceram superinductâ delet, nè aut
 scriptura sine tegmine indicium daret, aut recens ce-
 ra dolum proderet. Fido deinde servo perferendas
 tradit, iussu magistratibus Spartanorum tradere. Qui-
 bus perlatis, Lacedæmone quæstioni res diù fuit,
 quòd neque scriptum aliquid viderent, nec frustra
 missas suspicarentur, tantóq; rem maiorem, quanto sit
 occultior, putabant. Hærentibus in conjectura viris,
 (*y*) soror regis Leonidæ consilium scribentis invenit. *A. C. 480.*
 Erafa igitur fera, belli consilia deteguntur. Jam Xer-
 xes septi genta millia de regno armaverat, & tercen-
 ta millia de auxiliis paraverat; ut non immeritò pro-
 ditum sit, flumina ad exercitu ejus siccata, Græciám-
 que omnem vix capere exercitum ejus potuisset. Na-
 ves quoq; mille ducentas numero habuisse dicitur.
 Huic tanto agmini dux defuit. Cæterum si regem
 spectes, divitias non ducem laudes; quarum tanta
 copia in regno ejus fuit, ut cùm flumina multitudine
 consumerentur, opes tamen regiæ superessent. Ip-
 sonerariæ.

(*x*) *Diodorus* tres tantum
 annos consumpsisse in isthoc
 apparatu ait.

(*y*) Mulieris nomen fuit
Gorgo Plut. apophht.

se autem primus in fuga, postremus in prælio semper visus est, in periculis timidus, sicubi metus abesset, inflatus. Deniq; ante experimentum belli fiducia virium, veluti naturæ ipsius dominus, & montes in planum deducebat, & convexa vallium æquabat, & quædam maria pontibus sternebat, (z) quædam ad navigationis commodum per compendium ducebat.

CAP. XI. Cujus introitus in Græciam quam terribilis, tam turpis ac fœdus discessus fuit. Namque cum * Leonides rex Spartanorum cum quatuor millibus militum angustias (a) Thermopylarum occupasset, Xerxes contemptu paucitatis, eos pugnam capessere jubet, quorum cognati Marathonii pugna interfecti fuerant, qui dum ulcisci suos quærunt, principium cladis fuere: Succedente deinde inutili turbâ; major cædes editur. Triduo ibi cum dolore & indignatione Persarum dimicatum; quarto die, cum nunciatum esset Leonidæ è 20. millibus hostium summum cacumen teneri, tunc hortatur socios recedant, & se ad meliora patriæ tempora reservent, sibi cum Spartanis fortunam experiendam; plura patriæ quam vitæ debere, cæteros ad præsidia Græciæ servandos. Audito regis imperio discessere cæteri, soli Lacedæmonii remanserunt. Initio hujus belli sciscitantibus Delphis oracula, responsum fuerat, aut regi Spartanorum aut urbi cadendum; Et idcirco cum rex Leonides in bellum proficisceretur, ita suos firmaverat, ut ire se parato ad moriendum animo scirent. Angustias propterea occupaverat, ut cum paucis aut majore gloriâ vinceret, aut minore damno reipublicæ caderet. Dimissis igitur sociis, hortatur Spartanos, meminerint, qualitercunq; præliarentur, cadendum esse: caverent, nè fortiùs mansisse, quàm dimicasse videantur: nec expectandum ut ab hoste circumveni-

Extat apud
Herod.
Græcum
oraculum.

Præclara
Leonidæ &
Spartano-
rum virtus.

(z) Hellepontum ita navibus operuit, ut Europam Asia jungeret. (a) Thermopylae a portus similitudine dictæ quam arcum transgrediuntur.

rentur, sed cùm nox occasionem daret, securis & lætis superveniendum; nusquam victores honestiùs quàm in castris hostium perituros. Nihil erat difficile persuadere persuasis mori; statim arma capiunt, & (b) sexcenti viri in castra quingentorum millium erumpunt, statimq; regis prætorium petunt, aut cum illo, aut si oppressi essent, in ipsius potissimùm sede morituri. Tumultus totis castris oritur. Spartani posteaquam regem non inveniunt, per omnia castra victores vagantur, cædunt, sternuntq; omnia: ut qui sciant se pugnare, non spe victoriæ, sed in mortis ultione. Prælium à principio noctis in majorem partem diei tractum. Ad postremum non victi, sed vincendo fatigati, inter ingentes stratorum hostium catervas occiderunt. Xerxes duobus vulneribus terrestri prælio acceptis, experiri Martis fortunam statuit.

Exemplum
militaris
fortitudinis

Navalis
pugna in-
struitur.

CAP. XII. Sed Atheniensium dux Themistocles, cùm animadvertisset, (c) Ionas propter quos bellum Persarum rex susceperat, in auxilium regis classe venisse sollicitare eos in partes suas statuit. Et cùm colloquendi copiam non haberet, quo applicaturi erant, symbola proponi, & faxis proscribi curat. Quæ vos Iones dementia tenet? quod facinus agitis? Bellum inferre olim conditoribus vestris, nuper etiam vindicibus, cogitis? An ideò mœnia vestra condidimus, ut essent qui nostra delerent? Quid si non hæc, & Dario priùs, & nunc Xerxi belli causa nobiscum foret, quòd vos rebellantes non destituimus? Quin vos in hæc nostra castra ex ista obsidione transitis! Aut si hoc parum tutum extat, vos commisso prælio ite cessum, inhibete remos & à bello discedite. Ante navalis prælii congressionem miserat Xerxes quatuor millia armatorum Delphos ad templum Apollinis diripiendum, prorsus quasi non cum Græcis

Prudentis
& callidi
imperatoris
exemplum
Themisto-
cles.

Exemplum
impietatis
erga deos.

(b) Quingentos habet *Dionysius*, sed a *Javan* nomen accipere.

(c) Non ab *Jone Xuthi*

impietatis
poena.

Oraculum.

Patria mu-
nicipes non
mœnia.

Pugna ad
Salaminem.

tantum, sed cum diis immortalibus bellum gereret: quæ manus tota imbribus, & fulminibus deleta est, ut intelligeret, *Quanto gravior offensa Deorum esset tanto nullas esse hominum adversus deos vires.* Post hæc (d) Thespias & Plateas, & Athenas hominibus vacuas incendit; & quoniam ferro non poterat in homines, in ædificia igne grassatur. Namq; Athenienses post pugnam Marathoniam, præmonente Themistocle, victoriam illam de Persis, non finem sed causam majoris belli fore. 200 naves fabricaverunt. Adventante igitur Xerxe, consulentibus Delphis oraculum, responsum fuerat, *Salutem muris ligneis tueantur.* Themistocles navium præsidium demonstratum ratus, persuadet omnibus, *Patriam municipes esse, non mania, civitatemq; non in ædificiis, sed in civibus positam.* Melius itaque salutem navibus, quam ubi commissuros: hujus sententiæ etiam Deum autorem esse. Probato consilio, conjuges, liberósq; cum pretiosissimis rebus (e) abditis insulis, relicta urbe demandant. Ipsi naves armati conscendunt. Exemplum Atheniensium & aliæ urbes imitatur. Itaq; cum adunata omnis sociorum classis, & intenta in bellum navale esset, angustiasq; (f) Salaminii freti, nè circumveniri à multitudine possent, occupassent, dissensio inter civitatum principes oritur: qui cum deserto bello ad sua tuenda delabi velent, timens Themistocles, nè discussu sociorum vires minuerentur, per servum fidum Xerxi nunciat, *uno in loco eum contractam Græciam posse capere facillime.* Quod si civitates, quæ jam abire velent, dissipentur, majore labore ei singulas consecutandas. Hoc dolo impellit regem signum pugne dare. Græci quoque adventu hostium occupati, prælium collatis viribus capefunt. Interea rex, velut spectator pugne cum parte navium in lit-

(d) Oppidum in Boetia, juxta Heliconem, ut Strabo l. 9. testatur.

(e) Abditas vocat insulas, quoniam in intimo recessu

sinus essent sitæ Voss.

(f) Salamis est insula in sinu Saronico contra Atticam sita.

tore remanet. (g) Arthemisia autem regina (h) Hali- Ex-
carnassi, quæ in auxilium Xerxi venerat, inter pri- muliebris
mos duces bellum acerrimè ciebat: *Quippe ut in viro fortitudinis*
muliebrem timorem, ita in muliere virilem audaciam cer- Arthemisia
neres. Cùm anceps prælium esset, Iones, juxta præ- effeminati
ceptum Themistoclis, pugnae se paulatim subtrahere autem ducis
cœperunt, quorum defecto animos cæteris fregit. Xerxes.
Itaque circumspectantes fugam pelluntur Persæ, & Græcorum
mox prælio victi in fugam vertuntur. In qua trepi- præclara ad
datione multæ submersæ naves, multæ captæ sunt: Salaminem
plures tamen non minùs scævitiâ regis, quàm ho- victoria.
stem timentes, domum dilabuntur.

CAP. XIII. Hæc, clade perculsum, & dubium A. C. 480.
consilii Xerxem Mardonius aggreditur: Hortatur ut
in regnum abeat, nè quid seditionis moveat fama adversi
belli, & in majus, sicuti mos est, omnia extollens, sibi 300
millia armatorum lecta ex omnibus copiis relinquat, quâ
manu aut cum gloria ejus perdomitutum se Græciam, aut
si aliter eventus ferat, sine ejusdem infamia hostibus cessu-
rum: Probato consilio, Mardonio exercitus traditur:
reliquas copias rex ipse reducere in regnum parat.
Sed Græci auditâ regis fugâ, consilium ineunt pon-
tis irrumpendi: quem ille (i) Abydo, velut victor
maris fecerat, aut intercluso aditu, aut cum exercitu
deleteretur, aut desperatione rerum, pacem victus pe-
tere cogeretur. Sed Themistocles timens, ne inter- Una salus
clusi hostes desperationem in virtutem verterent, & victis nul-
iter, quod aliter non pateret, ferro patefacerent; sa- lam sperare
tis multos hostes in Græcia remanere dictitans, nec augeri salutem.
numerum retinendo oportere, (k) cùm vincere consilio Virg. 2.
cæteros non posset, eundem servum ad Xerxum mit- *Ænel.*
tit, certioresq; consilio facit & occupare transitum

(g) Lygdamis filia He-
rod. 7. 99.

(h) Urbs Carie circa in-
itium Tauri, ad mare sita,
quondam Zephyria dicta.

(i) Est urbs Asia a Mile-

sis condita, cui Sestos in Eu-
ropa opponitur intercedenti
Helleponto.

(k) Quem Sicinum no-
minat Herodotus 8. 65.

Turpis fuga
Xerxis.

Egregium
epiphone-
ma.

a Exercitu.

Calamitas
et miseria
in exercitu
Xerxis.

A. C. 479.

De hac
pugna He-
rod in Cal-
lope.

maturâ fugâ jubet. Ille perculsus nuntio tradit du-
cibus milites perducendos: ipse cum paucis Aby-
don contendit. Ubi cùm solutum pontem hybernīs
tempestatibus offendisset, piscatoriâ scaphâ trajecit
trepidus. Erat res spectaculo digna, & ad æstimatio-
nem rerum humanæ fortis varietate miranda, in exi-
guo latentem videre navigio, quem paulo antè vix
æquor omne capiebat: carentem etiam omni servo-
rum ministerio, cujus a exercitus propter multitu-
dinem, terræ graves erant. Nec pedestribus copiis,
quas ducibus assignaverat, fœlicius iter fuit: Siqui-
dem quotidiano labori (neq; enim nulla est metuen-
tibus quies) etiam fames accesserat. Multorum de-
inde dierum inopia contraxerat & pestem, tantâq; fœ-
ditas morientium fuit, ut viæ cadaveribus impleren-
tur, alitèsq; & bestiarum escæ illecebris sollicitatæ, ex-
ercitum sequerentur.

CAP. XIV. Interim Mardonius (l) Olynthum in
Græcia expugnat. Athenienses quoq; in spem pacis,
amicitiâque regis sollicitat, spondens incensæ eo-
rum urbis etiam in majus restitutionem. Posteaquam
nullo pretio libertatem vidit his venalem, incensis
quæ reâdificare cœperant, copias in Bœotiam trans-
fert. Eò & Græcorum exercitus, qui centum millium
fuit, sequutus est. Ibique prælium commissum; sed
fortuna regis cum duce mutata non est. Nam victus
Mardonius, veluti ex naufragio cum paucis profugit:
castra referta regalis opulentiae capta sunt: unde pri-
mùm Græcos, diviso inter se auro Persico divitiarum
luxuria cepit. Eodem fortè die quo Mardonii copiae
deletæ sunt, etiam navali prælio in Asia sub monte
(m) Mycale adversus Persas dimicatum est. Ibi ante
congressionem, cùm classes ex adverso starent, fama
ad utrumq; exercitum venit, vicisse Græcos, & Mar-

(l) Thraciæ civitas ab O-
lyntho Herculis fil conditore
dicta.

(m) Mons Ionia, & urbs
Stephano est.

donii copias occasione occidisse: Tantam famæ velocitatem fuisse, ut cum matutino tempore prælium in Bæotia commissum sit, meridianis horis in Asiam per tot maria, & tantum spatii, tam brevi horarum momento, de victoria nuntiatum sit. Confecto bello, cum de præmiis civitatem ageretur, omnium judicio, Atheniensium virtus cæteris prælata. Inter duces quoque Themistocles princeps, civitatum testimonio judicatus, gloriam patriæ suæ auxit.

Themistoclis laus.
Reficiuntur Athenæ.

CAP. XV. Igitur Athenienses aucti & præmiis belli, & gloriâ, urbem ex integro condere moluntur. Cum mœnia majora complexi fuissent, suspecti esse Lacedæmoniis cœpere, rectè reputantibus, quibus ruina urbis tantum incrementi dedisset, quantum sit datura munita civitas. Mittunt ergo legatos, qui monerent, nè munimenta hostibus & receptacula futuri rursus belli extruant. Themistocles ut vidit spei urbis invideri, non existimans abruptè agendum, respondit legatis, ituros Lacedæmona, qui de ea re paritur cum illis consulent. Sic dimissis Spartanis, hortatur suos, ut opus maturent. Deinde ipse, interjecto tempore, in legationem proficiscitur, & nunc in itinere infirmitate simulatâ, nunc tarditatum collegarum accusans, sine quibus agi jure nihil possit, diem de die proferendo, spatium consummando operi quærebat: cum interim nunciatur Spartanis, opus Atheniensium maturari, propter quod denuò legatos mittunt ad inspiciendam rem. Tum Themistocles per servam magistratibus scribit Atheniensium, Lacedæmonum legatos vinciant, pignusque teneant, nè in se gravius consulatur. Adit deinde concionem Lacedæmoniorum, indicat *permunitas Athenas esse, & posse illatum bellum non armis tantum, sed etiam muris sustinere. Si quid ob eam rem de se crudelius statuerent, legatos eorum Athenis in hoc pignus retentos. Graviter deinde castigat eos, quod non virtute, sed imbecillitate sociorum potentiam quærent. Sic dimissus, veluti triumphatis Spartanis, à civibus excipitur. Post hæc Spartani, nè vires otio corrumpent, & urbis illatum à Persis*

Themistoclis callidum consilium.

Bellum Lacedæmoniorum adversus Persas.
Pausanias perfidi civis & ducis exemplum.

Conjugis
Cretensis li-
teras pertu-
lit Probus

Græciæ bellum ulciscerentur, ultrò fines eorum de-
populantur. Ducem suo, sociorumq; exercitui deli-
gunt Pausaniam, qui pro Ducatu regnum Græciæ af-
fectans, proditiōis præmium cum Xerxe nuptias fi-
liæ ejus paciscitur, (redditis captivis) ut fides regis
aliquo beneficio obstringeretur. Scribit præterea
Xerxi, quoscunq; ad se nuncios misisset, interficeret, nè res
loquacitate hominum proderetur. Sed dux Atheniensium
Aristides belli socius electus, collegæ conatibus ob-
viam eundo simul & in rem sapienter consulendo,
proditiōis consilia discutit. Nec multò post accusa-
tus Pausanias damnatur. Igitur Xerxes cum proditi-
onis dolum publicatum videret, ex integro bellum
instituit. Græci quoq; ducem instituunt Cimonem
Atheniensem, filium Miltiadis, quo duce Marathone
pugnatum est: juvenum, cujus magnitudinem fu-
turam pietatis documenta prodiderunt. Quippe (n)
patrem ob crimen peculatus in carcerem conject-
um, ibiq; defunctum translatis in se vinculis, ad se-
pulturam redemit. Nec in bello judicium diligentiu-
um fefellit. Siquidem non inferior virtutibus patris,
Xerxem terrestri navaliq; bello superatum, trepidum
se recipere in regnum coegit.

A. C. 487.
Inigne pie-
tatis exem-
plum.

JUSTINI LIBER III. CAP. I.

A. C. 488.

Xerxes rex Persarum, terror ante gentium, bello
in Græcia infelicitè gesto, etiam suis con-
temptui esse cœpit. Quippe Artabanus præfectus e-
jus deficiente quotidie regis majestate, in spem regni
adductus cum septem robustissimis filiis regem vespè-
ri aggreditur: nam amicitiae jure semper illi patebat,
trucidatòq; rege, voto suo obsistentes filios ejus dolo

Crudelita-
tis & perfidiæ exem-
plum.

(n) Demosthenes non pa-
tris causa, sed ob affectatam
tyrannidem mulctatum Cimo-
nem in oratione scribit, con-
tra Aristocratem.

aggre-

aggreditur. Sucurior de Artaxerxe puero admodum, fingit regem à Dario, qui erat adolescens, quò maturius regno potiretur, occisum; impellit Artaxerxem parricidium parricidio vindicare. Cum ventum esset ad domum Darii dormiens inventus, quasi somnium fingeret, interficitur. Deinde cùm unum ex regis filiis sceleri suo superesse Artabanus videret, metueretque de regno certamina principum, assumit in societatem consilii Baccabassum, qui præsentis statu contentus rem prodit Artaxerxi, ut pater ejus occisus sit, ut frater falsa parricidii suspitione oppressus, ut deniq; ipsi pararentur insidiæ. His cognitis, Artaxerxes verens Artabani numerum filiorum, in postero diem paratum esse exercitum, armatumq; jubet, recogniturus & numerum militum, & in armis industriam singulorum. Itaq; cum inter cæteros, & ipse Artabanus armatus assisteret, rex simulat se brevioris lorice habere, jubet Artaban. secum commutare; exuentem se, ac nudatum gladio trajecit. Tum & filios corripit jubet; atq; ita egregius adolescens & cædem patris, & necem fratris, & se ab insidiis Artabani vindicavit.

A. C. 473.

Artaxerxes Longimanus Persarum rex quintus.

C. 40.

Cruelitatibus & perfidiæ poena.

CAP. II. Dum hæc in Persis geruntur, interea Græcia omnis, ducibus Lacedæmoniis & Atheniensibus in duas divisa partes, ab externis bellis, velut in viscera sua arma convertit. Fiunt igitur de uno populo duo corpora, & eorundem castrorum homines in duos hostiles exercitus dividuntur. Hinc Lacedæmonii communia quondam civitatum auxilia ad vires suas trahebant. Inde Athenienses & verustate gentis, & gestis rebus illustres, propriis viribus, confidebant. Atque ita duo potentissimi Græciæ populi, institutis Solonis & Lycurgi legibus pares, ex æmulatione virium in bellum ruebant. Namq; Lycurgus cùm fratri suo Polibitæ Spartanorum regi successisset, regnūq; sibi vindicare potuisset, Charilao filio ejus, qui natus posthumus fuerat, cùm ad ætatem adultam venisset, regnum summâ fide restituit, ut intelligerent omnes, quantò plus apud bonos, pietatis

De intestin. Græcorum bello.

* Generis.

* Polydict. habet Plut.

A. C. 893.

Lycurgi in-
stituta.

Legumla-
tores quid
præstare
debeant

Monarchia
Oligarchia
Democra-
tia.

pietatis jura, quam omnes opes valerent. Medio igitur tempore dum infans (a) convalescit, tutelamq; ejus administrat, non habentibus Spartanis leges instituit, non inventione earum (b) magis, quam exemplo clarior. Siquidem nihil lege ullâ in alios sanxit, cujus non ipse primus in se documenta daret. Populum in obsequia principum, principes ad justitiam imperiorum firmavit. Parsimoniam omnibus suis, existimans laborem militiæ, assiduâ frugalitatis consuetudine, faciliorem fore. Emi singula non pecuniâ, sed compensatione mercium jussit; auri argentique usum velut omnium scelerum materiam, fustulit: administrationem reipublicæ per ordines divisit. Regibus potestatem bellorum, Magistratibus judicia, & annuas successiones. Senatui custodiam legum, populo sublegendi Senatam, vel creandi, quos vellet Magistratus potestatem permisit. Fundos omnium æqualiter inter omnes divisit, ut æquata patrimonia neminem potentiorum altero redderent. Convivari omnes publice jussit, nè cujus divitiæ vel luxuria in occulto essent. Juvenibus non amplius unâ veste uti totô anno permissum, nec quenquam cultius quam alterum progredi nec epulari opulentiùs, nè imitatio in luxuria verteretur. Pueros puberes non in forum, sed in agrum deduci præcepit, ut primos annos non in luxuria, sed in opere & in laboribus agerent. Nihil eos omni causâ substernere, & vitam sine pulmento degere, neque priùs in urbem redire, quam viri facti essent. Statuit virgines sine dote nubere: jussit ut uxores eligerentur, non pecuniâ: severiùsq; (c) matrimonia sua viri coërcerent, cum nullis dotis frænâs tenerentur. Maximum ho-

(a) (i. e.) Crescit, robur acquirit.

(b) Nonnulli malæ latinis hac de causâ autori nostro dicam scribunt, sed falso.

Sic enim *Florus* 4. 2. 72. minus admirabilius. *Plaut* *Stich.* 5. 4. magis dulcius. *Virg.* in *culice* v. 78.

(c) (i. e.) Uxores suas.

norem

norem non divitum & potentium, sed pro gradu ætatis senum esse voluit. Nec sanè usquam terrarum locum honorationem senectus habet. Hæc quoniam primo, solutis antea moribus, dura videbantur esse, (d) autorem eorum Apollinem Delphicum fingit, & inde se ea ex præcepto numinis detulisse, ut consuecendi tædium metus religionis evincat. Deinde ut æternitatem legibus suis daret, jure jurando obligat civitatem, nihil eos de ejus legibus mutatu-
Abiit hoc in proverbium, in sola Sparta expedit senescere. Exemplum amoris erga patriam.
 A. C. 876.

CAP. IV. His igitur moribus ita brevi civitas * Convaluit. convaluit, ut cum (e) Messeniis propter stupratas virgines suas in solenni Messeniorum sacrificio bellum intulissent, gravissimâ se execratione * obstringerent, * Obstrin- non prius quàm Messeniam expugnassent, reversuros; xerint. tantum sibi, vel de viribus suis, vel de fortuna spondentes. Quæ res initium dissentionis Græciæ, & intestini belli causa & origo fuit. Itaq; cùm * contra Præsumptionem suam annis decem in obsidione urbis tenerentur & querelis uxorem post tam longam viduitatem revocarentur, veriti nè hæc perseverantiâ belli gravius sibi, quàm Messeniis nocerent: quippe illis quantum juventutis bello intercidat, mulierum fœcunditate suppleri: sibi & belli damna assidue, & fœcunditatem uxorum absentibus viris nullam esse. Itaq; legunt juvenes ex eo genere militum, qui post jusjurandum in supplementum venerant.
Octavo An. Imperii Romulo fuit hoc bellum, autor. Euf. * Id est, fœcus quam speraverant. Urbis nomen erat Ithenia.

(d) Nonnulli harum legum non *Lycurgum*, sed *Minoem* auctorem, atque a *Cretensibus* eas ad *Spartanos* per
Lycurgum translatas, existimant.
 (e) *Messene Peloponnes.* urbs, & regio.

Parthenio-
rum origo.

* Arati.

A. C. 702.

Parthenii
ubi confe-
derint.

A. C. 704.
Phalanti in-
gratos ci-
ves pietas.

Quibus Spartam remissis, promiscuos omnium fœ-
minarum concubitus permiscere, maturiorem futu-
ram conceptionem rati, si eam singulæ per plures vi-
ros experirentur. Ex his nati, ob notam materni pu-
doris Parthenii sunt vocati : qui cùm ad annos 30.
pervenissent, metu inopiæ (nulli enim pater existe-
bat, cujus in patrimonium successio speraretur) du-
cem Phalantum assumant, filium * Araci, qui autor
Spartanis fuerat, juventutis ad generandum sobolem
domum remittendæ : ut sicut dudum patrem ejus
nascendi habuissent autorem, sic ipsum spei ac dig-
nitatis suæ haberent. Itaq; nec salutatis matribus è
quarum adulterio infamiam collegisse videbantur, ad
sedes requirendas proficiscuntur, diùq; & per varios
casus jactati, tandem in Italiam deferuntur, oppugna-
tà arce Tarentinorum, expugnatis veteribus incolis,
sedem sibi constituunt. Sed post annos plurimos
dux eorum Phalantus, per seditionem in exilium
perturbatus, Brundisium se contulit, quo expulsi se-
dibus suis veteres Tarentini concesserant. Is mori-
ens persuadet, ut ossa sua, postremaq; reliquias con-
terant, & tacite spargi in foro Tarentinorum cu-
rent. Hoc enim modo recuperare illos patriam suam
posse, Apollinem Delphis cecinisse. Illi arbitantes
eum in ultionem sui, fata civium prodidisse, præ-
ceptis parvare : sed oraculi diversa sententia fuerat;
perpetuitatem enim urbis, non amissionem hoc facto
promiserat deus. Ita ducis exulis consilio, & hostium
ministerio possesso Tarentina Partheniis in æternum
fundata : ob cujus beneficii memoriam Phalanto
divinos honores decrevere.

A. C. 722

Secundum
nos 80.
niis bellum.

* Copiæ ci-
vitatatis.

A. C. 683.

CAP. V. Interea Messenii cum virtute non pos-
sent, per insidias expugnantur. Deinde cùm per an-
nos 80. gravia servitutis verbera, plerumq; vincula,
ceteraq; * captivitatis mala perpeSSI essent, post lon-
gam pœnarum patientiam, bellum restaurant. Lace-
dæmonii quoq; eò conspiratiùs ad arma concurrunt,
quò adversus servos dimicaturi videbantur. Itaq;
cùm hinc injuria, inde indignitas animos acuere,

Lace-

Lacedæmonii (de belli eventu oraculo Delphis consulto) jubentur ducem belli ab Atheniensibus petere. Porro Athenienses cum responsum cognovissent, in contemptum Spartanorum (f) Tyrtaum poetam claudum pede misere, qui tribus præliis fufus, eò poeta clauusq; desperationis Spartanos adduxit, ut ad Supplementum exercitus servos suos manumitterent: hisq; interfectorum matrimonia pollicerentur, ut non numero tantum amissorum civium, sed & dignitati succederent. Sed reges Lacedæmoniorum nè contra fortunam pugnando majora detrimenta civitati infunderent, reducere exercitum voluerunt, ni intervenisset Tyrtaeus, qui composita carmina exercitui pro concione recitavit: in quibus hortamenta virtutis, damnorum solatia, belli concilia conscripserat. Itaq; tantum ardorem militibus iniecit, ut non de salute sed de sepulturâ solliciti, tesseras inculptas suis & patrum nominibus, dextero brachio deligerent, ut si omnes adversum prælium consumpsisset, & temporis spatio confusa corporum lineamenta essent, ex indicio titulorum tradi sepulturæ possent. Cum sic animatum reges exercitum viderent, curant rem hostibus nuntiare. Messeniis autem non timorem res, sed æmulationem mutuam dedit. Itaq; tantis animis concursus est, ut rarè unquam cruentius prælium fuerit. Ad postremum tamen victoria Lacedæmoniorum fuit.

A. C. 681.

Tyrtaeus
dux
Lacedæm.Tyrtaei ad
milites car-
mina ex-
hortatoria.

CAP. VI. Interjecto tempore, tertium quoq; bellum Messenii reparavere: in cuius auxilium Lacedæmonii inter reliquos socios etiam (g) Athenienses adhibuere quorum fidem cum suspectam haberent, supervacuos eos simulantes, à bello eosdem dimiserunt. Hanc rem Athenienses graviter ferentes, pecuniam, quæ erat in stipendium Perfici belli ab uni-

A. C. 666.
Tertium
bellum cum
Messeniiis.

A. C. 467.

A. C. 465.
Erat enim
Delos pro
communi
erario.

(f) Archombroti fil. Lacon
sive Milesius, floruit. 35. O-
lympiade Suid.

(g) Inter quos erat Cimon
Miltiadis filius. Thucyd. l. i.

Probus in
vita Aristot.
Victi sunt
in Italia.

A. C. 460.

A. C. 453.
De quo
Thucydi-
des l. 2. &
Plutar.

A. C. 445.

A. C. 431.
Presidia
exemplum.

versa Græcia collata (b) à Delo Athenas transferunt ne deficientibus à fide societatis Lacedæmoniis prædæ ac rapinæ esset. Sed nec Lacedæmonii quievire, qui cum Messeniorum bello occupati essent Peloponneses immisere, qui bellum Atheniensibus facerent. Parvæ tunc temporis, classe in Ægyptum missâ, vires Atheniensibus erant. Itaq; navali prælio dimicantes, facile (i) superantur. Interjecto deinde tempore, post reditum sociorum auxilii, & classis, & militum robore, prælium reparant. Jam & Lacedæmonii omisissis Messeniis, adversus Athenienses arma verterant. Diu varia victoria fuit: ad postremum æquo Marte utrinq; discessum. Inde revocati Lacedæmonii ad Messeniorum bellum, ne medium tempus otiosum Atheniensibus relinquerent, cum Thebanis paciscuntur, ut Bœotiorum imperium his restituerent, quod temporibus Persici belli amiserunt, ut illi cum Atheniensibus bella susciperent. Tantus furor Spartanorum erat ut duobus bellis impliciti, suscipere tertium non recusarent, dummodo inimicis suis hostes acquirerent. Igitur Athenienses adversus tanta tempestatem belli, duos duces deligunt (k) Periclem spectatæ virtutis virum & Sophoclem scriptorem tragædiarum qui diverso exercitu, Spartanorum agros vastaverunt, & multas Achajæ civitates Atheniensium imperio adjecerunt.

CAP. VII. His malis fracti Lacedæmonii, in annos 30 pepigerunt pacem: sed tam longum otium inimicitiae non tulerunt. Itaq; intra quindecim annes rupto fœdere, cum contemptu Deorum, homi-

(b) Delum enim commune Græciæ ærarium esse voluerunt, veteres enim in fanis publicas privatasque suas pecunias soliti sunt deponere.

Bong.

(i) Victi sunt in Italia.

(k) Quinquagesimo anno post Xerxis e Græcia discessum Peloponnesus tota conjuravit in Athenienses. In prætura collegam Pericles habuit Sophoclem.

numq; fines Atticos populantur; Et nè prædam poti-
 us quam pugnam expetisse viderentur, hostes ad præ-
 lium vocant. Sed Athenienses, consilio Periclis du-
 cis, populationis injuriam differunt in tempus ultio-
 nis, supervacua pugnam existimantes, cum ulcisci
 hostem sine periculo possent. Deinde interjectis
 diebus naves conscendunt, & nihil sentientibus La-
 cedæmoniis, totam Spartam deprædantur, multoq;
 plura auferunt, quàm amiserant. Profsus in compara-
 tione damnorum, longe plurimi fuerat ultio quàm
 ira. Clara quidem hæc Periclis expeditio habita, sed
 multò clarior privati patrimonii cotemptus fuit.
 Hinc agros in populatione cæterorum intraçtos ho-
 stes reliquerant, (.) sperantes acquirere se illi posse
 aut periculum ex invidia, aut ex suspitione proditi-
 onis Infamiam. Quod antè prospiciens Pericles, &
 futurum populo prædixerat, & ad invidiæ impetum
 declinandum agros ipsos dono reipublicæ dederat.
 Atq; ita unde periculum quæsitus fuerat, ibi max-
 imam gloriam invenit. Post hæc interjectis diebus
 (m) navali prælio dimicatum est: victi Lacedæmo-
 nii fugerunt. Nec cessatum deinceps est, quin aut
 terra, aut mari variâ præliorum fortunâ, invicem se
 trucidarent. Deniq; fessi tot malis pacem in annos
 quinquaginta fecere, quam non nisi sex annis serva-
 verunt. Nam inducias, quas proprio nomine con-
 dixerant, ex sociorum persona rumpebant; quippe
 quasi minus perjurii contraherent, si ferentes sociis
 auxilia potius quàm si aperto prælio dimicassent.
 Hinc bellum in Siciliam translatus: quod prius
 quàm exponam, de Sicilia situ pauca dicenda sunt.

Exstat hac
 de re apud
 Thucyd.
 oratio.

A. C. 428

A. C. 420

A. C. 415.

(l) Non ideo agros Peri-
 clis reliquisse intactos Archi-
 damum, ut eum suspectum
 redderet Atheniensibus, sed

quoniam ei amicissimus fuit,
 inquit Polyænus.

(m) Ad Naupactum duce
 Phormione Thucyd. 2. 16. 1.

JUSTINI LIBER IV. CAP. I.

Siciliæ de-
scriptio.

Vide Plin.
l. 85. c. 25.

Et dehif-
cendi argu-
mentum.
Plin.

Siculum
mare.

* Vortici-
bus mergi
ac inim.

Æolides
insulæ.

Siciliam ferunt angustis quondam faucibus Italiæ adhæsisse, direptamq; velut à corpore, majore impetu superioris maris, quod toto undarum onere illuc vehitur. Est autem ipsa terra tenuis ac fragilis, & cavernis quibusdam, fistulisq; ita penetrabilis, ut ventorum tota fermè flatibus pateat, nec non & ignibus generandis nutriendisq; soli ipsius naturalis vis. Quippe intrinsecùs stratum sulphure & bitumine traditur: quæ res facit: ut spiritu cùm igne inter interiora luctante, frequenter & compluribus locis nunc flammæ, nunc vanorum, nunc fumum eructet. Inde deniq; Ætnæ montis per tot secula durat incendium. Et ubi acrior per spiramenta cavernarum ventus incubuit, arenarum moles egeruntur. Proximum Italiæ promontorium (a) Rhegium dicitur, ideò quòd Græce abrupto hoc nomine pronuncietur. Nec mirum si fabulosa est loci ejus antiquitas, in quem res tot coiere miræ. Primum quòd nusquam aliàs tam torrens fretum, nec solùm citato impetu, verùm etiam sævo: neque experientibus modò terribile, verùm etiam procul visentibus. Undarum porrò inter se concurrentium tanta pugna est, ut alias veluti terga dantes *vorticibus in imum desidere, alias quasi viatrices in sublime ferri videas. Nunc hic fremiturum ferventis æstus, nunc illic gemitum in voragine desidentis exaudias. Accedunt vicini, & perpetui Ætnæ montis ignes, & (b) insularum Æolidum, veluti ipsis undis alatur incendium. Neq; enim in tam angustis terminis aliter durare tot seculis tantus ignis potuisset, nisi & humoris

(a) Sic dictum a *ῥήωδης* rumpi, quod hic violentia terræ motuum Siciliam ab Italia divulserit.

(b) Quæ & *Lyparææ* & *Vulcaniæ* Latinis, *Hephæstides* Græcis, & *Plotæa* Dionysio vocantur.

nutrimentis oleretur. Hinc igitur Fabulæ (c) Scyllæ & Charybdis peperere : hinc latratus auditos, hinc monstri credita, simulacra, dum navigantes magnis vorticibus pelagi desidentis exterriti, latrare putant undas, quas sorbentis æstus vorago collidit. Eadem causâ etiam Ætnæ montis perpetuos ignes fecit. Namaquarum ille concursus raptum secum spiritum in imum fundi trahit, atque ibi suffocatum tam diu tenet, donec per spiramenta terræ diffusus, nutrimenta ignis incendat. Jam ipsa Italiæ Siciliæq; vicinitas, jam promontiorum altitudo ipsa ita similis est, ut quantum nunc admirationis, tantum antiquis terroris dederit, credentibus, coëuntibus in se promontoriis, ac rursus discedentibus solida intercipi, absumiq; navigia. Neque hoc ab antiquis in dulcedinem fabulæ compositum, sed metu & admiratione transeuntium. Ea est enim procul insipientibus natura loci, ut sinum maris, non transitum putes: quô cum accesseris, discedere, ac se jungi promontoria, quæ antea juncta fuerant arbitrare.

Scylla & Charybdis, vid. Eras. in Chil.

De Sicilia Thucy. l. 6.

Angustiae Siculi freti.

A Thucydide autore Plinio, Triquetra etiam dicta.

CAP. II. (e) Siciliæ primò Trinacriæ nomen fuit: præterea Sicania denominata est. Hæc à principio patria Cycloperum fuit: quibus extinctis (f) Æolus regnum insulæ occupavit: post quem singulæ civitates in tyrannorum imperium concesserunt, quorum nulla terra feracior fuit: Horum ex numero (g) Anaxilaus justitia cum cæterorum crudelitate certabat: cujus moderatio haud medio-

A. C. 227.

A. C. 662. Anaxilaus exemplum Justitiæ & moderationis.

(e) Scopulus in freto Mærtino, inter Siciliam & Italiæ Plin.

(d) Poetarum fabulis celebris, nihil aliud enim quam mare vorticofum, & quali inhiatum descendens.

(e) Quæ & Sicania & Tri-

quetra. Plin. 3. 8. est insula maris Mediterranei celeberrima.

(f) Lege Diodorum 4. 81. & 16. Strab. l. 6.

(g) Rheginorum in agro Brutio tyrannus fuit, & Messanæ in Sicilia conditor.

* Michillo. crem fructum tulit. Quippe decedens cum parvulos filios reliquisset tutelamque eorum (h) * Miccytho, spectata fidei servo commisisset, tantus amor memoriæ ejus apud omnes fuit, ut parere servo, quàm deferere regis filios mallent: principesq; civitatis obliti dignitatis suæ, regni majestatem administrari per servum paterentur. Imperium Siciliæ etiam Carthaginienfes tentavere, diuq; variâ victoriâ cum tyrannis dimicatum. Ad postremum amisso Hamilcare imperatore cum exercitu, aliquantisper quievit victi.

Vide infra
b. 85.

A. C. 480. CAP. III. Medio tempore cum Rhegini discordiâ laborarent, civitasq; per dissentionem divisa in duas partes esset, veterani ab altera parte ab (i) Himera urbe in auxilium, vocati, pulsas civitate, contra quos implorati fuerant, & † mox cæsis, quibus tulerant auxilium, urbem cum conjugibus & liberis sociorum occupavere, ausi facinus nulli tyranno comparandum: quippe ut Rheginis melius fuerit vinci quàm vicisse. Nam sive † victoribus captivitatis jure servissent, sive amissâ patriâ exulare necesse habuissent, non tamen inter aras & patrios lares trucidati, crudelissimistyrannis patriam cum conjugibus ac liberis prædam reliquissent. (k) Catanenses quoq; cum Syracusanos graves paterentur, diffusi viribus suis auxilium ab Atheniensibus petiere: qui seu studio majoris imperii, quoddam Asiæ Græciâq; penitus occuparent, seu metu factæ pridem à Syracusanis classis, ne Lacedæmoniis illæ vires accederent Lamponium ducem cum classe in Siciliam misere, ut sub specie ferendi Catanensibus auxilii, tentarent Siciliæ imperium; & quoniam prima initia frequenter cæsis hostibus prof-

† Autoribus,

A. C. 426. Siciliense bellum, quo Atheniensium res sunt vehementer accisæ.

(h) Hunc Herodotus 7. 170. | 1. 3. Strab. 1. 6. est etiam
Μικκυθον vocat, Anaxilia Zancles colonia.
ἐξέλιπε ut & Macrob. (k) Urbs Catana a Naxos
(i) Urbs Siciliæ. Vide Plin. condita. Strab. 1. 6.

spera fuerant, (l) majore denuò classe & robustiori exercitu, Lachere & Cariade ducibus, Siciliam petivere: Sed Cātanenses sive metu Atheniensium, sive tædio belli, pacem cum Syracusanis, remissis Atheniensium auxiliis, fecerunt.

Thucy. lib.

C A P. IV. Interjecto deinde tempore, cum fides³ pacis à Syracusanis non servaretur, denuò legatos Athenas mittunt, (m) qui sordidâ veste, capillo barbaq; prolaxis & omni squaloris habitu ad misericordiam commovendam † acquisito, concionem deformes adeunt. Adduntur precibus, lachrymæ, & ita misericordem populum supplices movent, ut

A. C. 415.

† accersito.

damnarentur duces, qui ab his auxilia deduxerant. Igitur classis ingens decernitur: creantur duces

* Niceas & (n) Alcibiades, & Lamachus, tantisq; viribus Sicilia reperitur, ut ipsis terrori essent, in quorum auxilia mittebantur. Brevi post tempore, revocato ad reatum Alcibiade, duo prelia pedestria

* Nicias.

Thucyd.

l. 6.

secunda Niceas & Lamachus faciunt: munitionibus deinde circumdatis, hostes etiam marinis commeatibus in urbe clausos intercludunt. Quibus rebus fracti Syracusani, auxilium à Lacedæmoniis petierunt. Ab his mittitur Gylippus, solus quidem,

Gylippus.

sed in quo instar omnium auxiliorum erat. Is audito genere belli, jam inclinato statu auxiliis partim in Græciam, partim in Siciliam miserè contractis, opportuna bello loca occupat. Duobus inde præliis victus, congressus tertio occiso Lamacho, & hostes in fugam compulit, & socios obsidione liberavit.

Demosthe-

nes navali

pugnæ, ut

Thucy. l. 7.

narrat non

adfuit.

Sed cum Athenienses à bello terrestri in navale se transtulissent, Gylippus classem à Lacædemone cum auxiliis accersit: quo cognito, & ipsi Atheni-

(l) Viginti naves misisse
Thucyd. l. 5.

(m) Supplices vel luctui
addicti solebant sordidati
cedere, capillos, & barbam

promittere, ut squalorem suum ostenderet.

(n) Clinia filius Atheniensis.

enses in locum amissi ducis Demosthenem & Eury-medonta cum supplemento copiarum mittunt. Peloponnesi, quoque communi civitatum decreto ingentia Syracusanis auxilia misere, & quasi Græciæ bellum in Siciliam translatum esset, ita ex utraque parte summis viribus dimicabatur.

A. C. 413. C. A. P. V. Prima igitur congressione navalis certaminis Athenienses vincuntur. Castra quoque cum

A. C. 413. omni publica ac privata pecunia mittunt. Super hæc mala, cum etiam terrestri prælio victi essent, tunc Demosthenes, censere cœpit, ut abirent Sicilia, dum res, quamvis afflictæ, nondum tamen perditæ forent, neque in bello malè auspiciato amplius perseverandum esse; domi graviora, & forsitan in feliciora bella esse, in quæ reservare hoc urbis apparatus oporteat. Nicias, seu pudore malè actæ rei, seu metu destitutæ spei civium, impellente fato, manere contendit. Reparatur igitur navale prælium, & à nimia prioris fortunæ procella ad spem certaminis revocantur: sed inscitia ducum qui inter angustias maris tuentes se, Syracusanos aggressi faciliè vincuntur. Eurymedon dux in prima acie fortissimè dimicans, primus cadit; triginta

Hanc cladem miseram describit Thucyd. in fin.

lib. 4. Variant autores de morte Demosthenis. V. Plut.

naves quibus præfuerat incenduntur; Demosthenes & Niceas etiam ipsi victi exercitum in terram deponunt, tutiorem fugam rati itinere terrestri. Ab his relictas (o) centum triginta naves, Gylippus invasit, ipsos deinde insequitur fugientes; partim capit, cædit partim. Demosthenes amisso exercitu à captivitate gladio & voluntariâ morte se vindicat. Niceas autem nè Demosthenis quidem exemplo, ut sibi consuleret admonitus, cladem suorum auxit dedecore captivitatis.

(o) At Thucydides l. 7. 13: 70 naves reliquas fuisset, scribit. Bern.
24. Atheniensibus ex postrema clade tantummodo

JUSTINI LIBER V. CAP. I.

DUM Athenienses in Sicilia bellum per bien- Plutar. in
nium cupidius quam felicius gerunt, interim Alcibiade
concitator & dux ejus Alcibiades absens Athenis in- hanc histo-
simulatur mysteria Cereris, Initiolem sacra, nullo riam copi-
magis quam silentio solemnia enuntiavisse. Revoca- ose narrat.
tusq; á bello ad iudicium, sive conscientiam, sive in- Festa Ado-
dignitatem rei non ferens, tacitus in exilium (a) nia appellat
Elidem profectus est. Inde ubi non damnatum se Plutarch.
tantum, verum etiam diis per omnium, (b) sacer- Olympiade
dotum religiones (c) devotum cognovit, Lacedæ- Sacerdotes
mona se contulit, ibiq; regem Lacedæmoniorum appellantur
impellit, turbatis Atheniensibus adverso Sicilia a Probo. De-
prælio ultrò bellum inferre. Quo facto omnia votionis ex-
Græciæ regna, velut ad extinguendum commune in- emplum in
cendium, concurrunt. Tantum odium Athenienses pila lapidea
immoderati Imperii † crudelitate contraxerant (d) incisum in
Darius quoq; rex Persarum memor paterni avitiq; publico po-
in hanc urbem odii; factâ cum Lacedæmoniis per situm fuit
Tyssafernem præfectum, (e) Lydiæ societate, om- Prob.
nem sumptum belli pollicetur. Et erat hic quidem † Cupidi-
titulus cum Græcis coëundi, re autem verâ time- tate.
bat, nè victis Atheniensibus ad se Lacedæmonii arma A. C. 412.
transferrent. Quis igitur miretur tam florentes Odium
Atheniensium opes † fuisse, cum ad opprimendam Græcorum
unam urbem, totius Orientis vires concurrerent? in Atheni-
Non tamen inertes, neque incruento cecidere bello, ensis.
sed præliati ad ultimum † victores etiam interdum, † Luisse.
consumpti magis fortunæ varietate, quam vi victi † Victoriæ.
sunt. Principio belli omnes etiam ab his socii des-

(a) *Ptolomæo*, & cæteris
Peloponnesi regio.

(b) *Eumolpidas* *Cereris*
fuisse sacerdotes testatur
Plur. ab *Eumolpo* dicti.

(c) Devotionis exemplum
quo testatior esset memoria,

in pila lapidea incisum, atq;
in publico positum ait *Pro-*
bis in *Alcib.*

(d) Cognomento *Nothus*
quem *Sca.* Hierosolimitani
templi restauratorem sentit.

(e) *Asiæ minoris* regio.

civerant, ut fit, *Quo se fortuna eodem etiam favor hominum inclinat.*

CAP. II. Alcibiades quoq; motum adversus patriam bellum, non gregarii militis operâ, sed imperatoriis virtutibus adjuvabat. Nempe acceptis quinque navibus in Asiam contendit, & tributarias Atheniensium civitates autoritate nominis sui ad defectionem compellit. Sciebant enim domi clarum, nec exilio videbant factum minorem, nec tam ablatum Atheniensibus ducem, quam Lacedæmoniis traditum (f) partaq; cum amissis imperia pensabant. Sed apud Lacedæmonios virtus Alcibiadis plus invidiæ, quam gratiæ contraxit. Itaq; cum principes velut æmulum gloriæ suæ interficiendum insidiis mandassent, cognitâ re Alcibiades per (g) uxorem Agidis regis, quam adulterio cognoverat, ad Tyssafernem præfectum Darii regis profugit. Cui celeriter officii comitate, & obsequendi gratia † insinuavit. Erat enim & ætatis flore, & formæ veneratione, nec minus eloquentiâ etiam inter Athenienses insignis. Sed in reconciliandis amicitiarum studiis, quam in retinendis vir melior: quia morum vitia sub umbrâ eloquentiæ primò latebant. Igitur persuadet Tyssaferni, *ne tanta stipendia classi Lacedæmoniorum præberet. Vocandos enim in portionem muneris Ionios, quorum præ libertate cum tributa Atheniensibus penderent, bellum susceptum sit. Sed nec auxiliis nimis evixè Lacedæmonios juvandos. Quippe memorem esse debere, alienam se victorianon suam instruere, & catenus bellum sustinendum, ne inopia deseratur. Nam regem Persarum dissentientibus Græciarbitrum pacis ac belli fore, & quos suis non possit, ipsorum armis victurum: perfectò autem bello, statim ei cum victoribus dimicandum. Domesticis itaq; bellis Græciam obtine-*

Ioniam
enim a foci-
tate ad-
vertit.]

A. C. 411.

Timea uxor
Agidis.
† Se insi-
nuavit.

Ac facilitate
morum, ap-
pellatur a
Plutarcho
Chamele-
on.

Alcibiadis
Vasrum &
callidum &
ingenium.

(f) Hoc est, quamvis apud
Athenienses imperio excidisset
Alcibiades, apud Spartanos
tamen æque magnam

factum cogitabant.

(g) Timeam. Plut. in A.
42, nominat.

rendam, nè externis vacet, exequandasq; vires partium;
& inferiores auxilio levandos. Non enim quieturos post
hanc victoriam Spartanos, qui vindices se libertatis Græciæ
professi sunt. Grata oratio Tyllasferni fuit; itaq; com-
meatus maligne præbere, (h) classem regiam non to-
tam mittere, nè aut Victoriam totam daret aut ne-
cessitatem deponendi belli imposeret.

C A P. III. Interea Alcibiades hanc operam civi- A. C. 417.
bus vindicabat; ad quem cum legati Atheniensium
venissent, pollice tur his amicitiam regis, si Res-
publica à populo translata ad Senatum foret, spe-
rans ut aut concordante civitate, dux belli ab om-
nibus legeretur, aut discordiâ inter ordines facta, ab
altera parte in auxilium vocaretur. Sed Athenien-
sibus, imminente periculo belli, major salutis quàm
dignitatis cura fuit. Itaq; permittente populo (i)
Imperium ad Senatum transfertur: Qui cum insitâ
(k) genti superbiâ crudeliter in plebem consuleret,
singulis, tyrannidis sibi potentiam vindicantibus, ab
exercitu Alcibiades exul revocatur, duxq; classi
constituitur. Statim igitur Athenas mittit, ex conti- A. C. 418.
nenti se cum exercitu venturum, recepturumq; a quadrin-
gentis jura populi, ni ipse redderent. Hac denuntiati-
one optimates territi, primo urbem prodere Lacedæ-
moniiis tentavere; deinde cum id nequivissent,
in exilium profecti sunt. Igitur Alcibiades intestino
malò patria liberatâ summâ curâ classem instruit,
etq; ita in bellum adversus Lacedæmonios Per-
git.

C A P. IV. * Jam (l) Zestromidarus & (m) Phar- * Mindarus
abafus, Lacedæmoniorum duces, instructis navi- A. C. 409.

(h) Quæ Phœnicum navi-
bus centum quadraginta sep-
tem constabat.

(i) Ad Quadringentos,
quorum meminit Strabo, lib.

(k) Nobilium scilicet.

(l) Mindarus navali ad Cy-
zicum pugna periit.

(m) Persicum hoc nomen
est, & nescio quare ducem
Laced. appellet auctor, soci-
um, vel. amicum rectius dix-
isset.

xxx naves
habet Plut.
Illustris vi-
ctoria Athe-
nienſium ad
Cyzicum.

Egregia de-
ſcripto re-
ditus Alci-
biadis
exulis in
patriam.

bus expectabant: (n) prælio commiſſo, victoria penes Achenienſes fuit. In eo bello major pars exercitûs, & omnes fermè hoſtium duces caſi, naves 80. captæ: interjectis quoq; dièbus cùm bellum Lacedæmonii à mari in terram tranſtuliffent, iteratò vincuntur. His malis fracti, pacem petiere; quam ne acciperent, operâ eorum effectum eſt, quibus ea res quaſtum præſtabat. Interea & Syracuſanorum auxilia illatum à Carthaginiënſibus Siciliae bellum domum revocavit: quibus rebus deſtitutis Lacedæmoniis, Alcibiades cum claſſe victrici, Aſiam vaſtat, multis locis prelia facit, ubiq; victor, recipit, civitates quæ defecerant nonnullas capit, & imperio Athenienſium adjicit. Atq; ita priſcâ navali gloria vindicatâ, adjectâ etiam laude terreſtris belli, deſideratus civibus ſuis Athenas revertitur. (o) His omnibus præliis ducentæ naves hoſtium & præda ingens capta; ad huc redeuntis exercitus triumphum, effuſa omnis multitudo obviam procedit, & univerſos quidem milites, præcipuè tamen Alcibiadem mirantur. In hunc oculos civitas univerſa, in hunc ſuſpenſa ora convertit. Hunc quaſi de cœlo miſſum, & ut ipſam victoriam contuentur: laudant, quæ pro patria, nec minùs admirantur, quæ exul contra geſſerit, excuſantes ipſi iratum provocatûmq; feciſſe. Enim verò tantum in uno viro fuiſſe momenti, ut maximi imperii ſubverſi, & ruruſum recepti, autor eſſet: & unde ſtetiſſet, eò ſe victoria transferret, fieretq; cum eo mira quædam fortunæ inclinatio. Igitur omnibus non humanis tantum, verùm etiam & divinis eum honoribus honorant: certant ſecum ipſi utrum contumelioſiùs

(n) Prælium hoc in Cyzi-
co eſt commiſſum, in quo
omnes hoſtium, præter Syra-
cuſanorum, naves captæ

ſunt.

(o) Quinque terreſtribus &
tribus navalibus, Bong.

etoria
rs ex-
aves
n La-
erato
quam
us ea
orum
ellum
ceda-
m va-
cipit,
perio
gloria
desi-
) His
præda
rium-
lit, &
cibia-
versa,
asi de
ntur :
antur,
ratum
n uno
verfi,
et, eò
ædam
manis
us ho-
iosius

eum expulerint, an revocaverint honoratius ipsos illi deos gratulantes tulere obviam, quorum execrationibus erat devotus. Et cui paulò ante omnem humanam opem interdixerant eum, si queant, in cælo posuisse cupiunt. (p) Expleant contumelias honoribus, detrimenta muneribus, exercitationes precibus. Non Sicilia illis adversa pugna in ore est sed Græciæ victoria, non classes per illum amissæ, sed acquisitæ, nec Syracusarum, sed Ionæ Hellepontiq; meminerunt. Sic Alcibiades nunquam mediocribus, nec in offensam nec favorem studiis suorum exceptus est.

Astuti &
callidi im-
peratoris
exemplum
de quo vide
Plutarch.
A. C. 407.

CAP. V. Dum hæc aguntur à Lacedæmoniis (q) Lyssander classi belloq; præficitur, & in locum Tyssafernis Darius rex Persarum filium suum Cyrum Ionæ Lydiæq; præposuit, qui Lacedæmonios auxiliis opibusq; ad spem fortunæ prioris erexit. Ausi igitur viribus, Alcibiadem cum centum navibus in Asiam profectum, dum agros, longâ pace divites, securus populatur & prædæ dulcedine sine insidiarum metu sparsos milites haberet, repentino adventu oppressere; tantâq; cædes palantium fuit, ut plus vulneris prælio Athenienses acciperent, quam superioribus dederant, & tanta desperatio apud Athenienses erat; ut ex continenti Alcibiadem ducem Conone duce commutarent: arbitantes victos se non fortunâ belli, sed fraude imperatoris: apud quem plus prior offensa valuisset, quam recentia beneficicia, Vicisse autem eum priore bello ideò tantum, ut ostenderet hostibus, quem ducem sprevisent, & ut cariùseis ipsam victoriam venderet. Omnia enim credibilia in Alcibiade, vigor ingenii & vitorum amor, & morum luxuria faciebat. Veritus itaq;

In vitiis &
virtutibus,
nihil fuit
Alcibiade
excellenti-
us Prob.

ibus &
cum

(p) Itaque coronis aureis | tentiæ, *Diod.*
inctus est, pilæ in mare con- | (q) Pater ejus, ut *Plut.* re-
iectæ, atque adeo ipsæ sen- | fert *Aristocletus* dictus.

multitudinis impetum, denuò in voluntarium exilium proficiscitur.

A. C. 406. CAP. VI Itaq; Conon Alcibiadi suffectus, habens ante oculos, cui duci successit, classem maximâ industriâ adornat: sed navibus exercitus deerat, fortissimis quibusq; in Asiæ populatione amissis. Armantur tamen senes, aut impuberes pueri, & numerus militum sine exercitus robore expletur. Sed non magnam bello moram ætas fecit. Imbelles aut (r) caduntur passim, aut fugientes capiuntur; tantaq; strages aut occisorum aut captivorum fuit, ut Atheniensium delerum non imperium tantum, verum etiam nomen videretur. Quo prælio perditis & desperatis rebus, ad tantam inopiam rediguntur, ut consumptâ militari ætate, peregrinis civitatem, servis libertatem, damnatis impunitatem darent. Eaq; colluvione hominum, domini antea Græciæ; conscripto exercitu vix libertatem tuebantur. Iterum tamen fortunam maris experiendam decernunt. Tanta virtus animorum erat, ut cum paulò ante salutem desperaverint, nunc non desperent victoriam. Sed neq; his miles erat, qui nomen Atheniensium tueretur: neq; eæ vires, quibus vincere consueverant, neque ea scientia militaris in his, quos vincula non castra continuerant. Itaq; omnes aut capti aut occisi, cum dux Conon eo prelio superfuisset (s) solus crudelitatem civium metuens Xenophon. cum octo navibus ad regem Cyprium contendit † † Evagoras. (r) Evagoram. autem dum. CAP. VII. At dux Lacedæmoniorum rebus feliciter gestis, fortunæ hostium insultat, captivas naves cum præda bellica, in triumphi modum ornatus

Hanc pugnam egregie describit

Xenophon. cum octo navibus ad regem Cyprium contendit † † Evagoras. (r) Evagoram. autem dum.

A. C. 405.

(r) Pugnatum est ad *Mitylenas*, estque urbs obsessa & oppugnata a duce *Laced. Callicratida*.

(s) Scilicet e ducibus, ac

trietarchis, *Bong.*

(t) Fuit hic Rex *Cypri*, *Nicochis* pater, cujus laudes depingit *Isocrates*.

mittit

mittit Lacedæmona, ac tributarias Atheniensium civitates, quas metus dubiæ belli fortunæ in fide tenuerat, voluntarias recepit: nec aliud ditioni Atheniensium præter urbem ipsam reliquit. Quæ cuncta cum Athenis nuntiata essent, omnes relictis domibus, per urbem discurrere pavidī, alius alium sciscitari, autorem nuntii requirere; non pueros imprudentia, non senes debilitas, non mulieres sexus * imbecillis domi tenet, adeo ad omnem ætatem tanti mali sensus penetraverat. In foro deinde coierunt, atq; ibi perpeti nocte fortunam publicam quæstibus iterant. Alii patres, aut filios, aut parentes desunt, cognatos alii, alii amicos chariores cognatis, & cum privatis casibus querelam publicam miscunt. Jam seipsos jam ipsam patriam perituram, miserioresq; incolumium quam amissorum fortunam judicantes, sibi quisq; ante oculos obsidionem, famem, & superbum victoremque hostem proponentes; jam ruinam urbis & incendia, jam omnium captivitatem & miserrimam servitutem recordantes; feliciores prorsus prioris urbis ruinas ducentes, quæ incolumibus filiis parentibusque tectorum tantum ruinam (u) taxatæ sint: Nunc autem non classem, in quam, sicuti pridem, ut confugiant, superesse; non exercitum cujus virtute servati pulchriora possent mania extruere.

Trepidat
nis Rhe-
torica
descriptio
* Imbecil-
litas.

CAP. VIII. Sic defletæ ac prope perditæ urbi hostes superveniunt, & obsidione circumdatos & obsessos fame urgent. Sciebant enim neq; ex adventis copiis multum superesse, & ne novæ advehi possent providerant: quibus magis Athenienses fracti post longam famem, & assidua suorum funera, pacem petivere: quæ an dari deberet diu inter Spartanos sociosq; deliberatum. Cum multi delendum Atheniensium nomen, urbemq; incendio consumendam censerent, negarunt se Spartani ex duobus Græciæ oculis alterum eruturos: pacem polliciti, si demis-

Obsidentur
Athenæ a
Lysandro
& Agide.

Athenienses
Lacedæmo-
niis se
dedunt.

(u) Hoc est, constiterint, æstimatæ fuerint.

A. C. 404. *sa* (w) Pyreum versus muri brachia dejecerint, navescq; quæ reliquæ forent, traderent, resq; publica semetipsis 30 rectores acciperet, In has leges traditam sibi urbem. Lacedæmoni formandam Lysandro tradiderunt. (x) Insignis hic annus & expugnatione Athenarum, & morte Darii regis Persarum, & (y) exilio Dionysii Siciliae tyranni fuit. Mutato statu Athenarum etiam civium conditio mutatur. Rectores 30. reipublicæ constituuntur, qui fiunt tyranni: quippe a principia tria millia sibi satellitum statuunt, quantum ex tot cladibus prope nec civium superfuerat; & quasi parvus hic ad continendam civitatem exercitus esset, septingentos milites è victoribus accipiunt. Cædes deinde civium ad Alcibiade auspicantur, né interum rempublicam sub obtentu liberationis invaderet. Quem cum profectum ad Artaxerxem Persarum regem comperissent, citato itinere miserunt, qui eum interciperent, à quibus occupatus, cum occidi apertè non posset vivus in cubiculo, in quo dormiebat (z) crematus est.

Alcibiadis
interitus.

CAP. IX. Liberati hoc ultoris metu tyranni. miseras urbis reliquias cædibus & rapinis exhauriunt. Quod cum displicere uni ex numero suo Therameni didicissent, ipsum quoque ad terrorem omnium interficiunt. Fit igitur ex urbe passim omnium fuga, A. C. 403. repleturq; Græcia Atheniensium exulibus, quod etiam ipsum auxilium unicum à miseris eripitur: nam Lacedæmoniorum edicto, civitates exules recipere prohibebantur: omnes se Argos & Thebas

(w) Portus Atheniensis quadringentarum capax navium, muris duobus, quali curibus, urbi junctus.

(x) Is fuit quartus Olymp. XCIII. ab. U. C. 348. Bern.

(y) Jof. Scaliger tempore & persona autorem errare

demonstrat. Tempore; quod 48. annis illud exilium post acciderit: persona, quod non Dionysius senior, sed junior. Bern.

(z) Non Crematnm, Plut. scribit, sed erupisse, & telorum copia obrutum.

con-

contulere: ibi non solum tutum exilium egerunt, verum, etiam spem recuperandae patriae receperunt. Thrasibulus. Erat inter exules (a) Thrasibulus vir strenuus, & exemplum domi nobilis, qui audendum aliquid pro patria, & pietatis ergo patriam. pro salute communi, etiam cum periculo ratus, adu- xxx. socii. gatus exulibus castellum Phyleni Atticorum finium Thrasibuli occupat: nec deerat quarundam civitatum tam Prob. crudelis casus miserantium favor. Itaque * eos Me- * Et Hif- nias Thebanorum princeps, etsi publicis non pote- menias, rat, privatis tamen * viribus adjuvabat. Et Lysias * Auxiliis. Syracusanos orator, exul tunc, quingentos milites Prælium stipendio suo instructos in auxilium patriae commu- adversus nis eloquentiae misit. Fit itaq; asperum prælium: tyrannos. sed cum hinc pro patria summis viribus, inde pro + Securius aliena dominatione + incurius pugnaretur, tyran- Thrasibuli ni vincuntur: victi in urbem refugerunt, quam ex- & Atheni- haustam caedibus suis, etiam armis spoliant. De- ensium vi- inde cum omnes Athenienses proditoris suspectos ctoria de tyrannis. haberent, demigrare eos ex urbe jubent & in brachiis muri, quæ diruta fuerant, habitare, extraneis militibus imperium tuentes. Post hæc Thrasibulum corrumpere, imperii societatem pollicentes, conantur: quod cum non contigisset, auxilia à Lacedæmoniis petivere. Quibus accitis iteratò præliantur. In eo bello Critias & + Hippolochus omnium tyrannorum sævissimi cadunt. + Hippo- machus.

CAP. X. Cæteris victis, cum exercitus eorum, ex quibus major pars Atheniensium erat, fugeret, magnà voce Thrasibulus exclamat: *Cur se victorem fugiant potius, quam ut vindicem communis libertatis adjuvant?* Civium illam meminerint aciem, non hostium esse: nec se ideo arma cepisse, ut aliqua victis adimat, sed ut adempta restituat; 30, se dominis, non civitati bellum inferre. Admonet deinde cognationis, legum, sacrorum communium: tum vetusti per tot bella

Extrat apud Xenoph. hæc oratio

(a) Cognomento Tyriens Diod. 14. 33.

Tyranni ur-
be pulsi; 10
prætores,
creant:
Pausanias
Atheniensibus
civita-
tem restituit.

A. C. 402.

* Dissipata.

commilitii: orat, ut misereantur exulum civium
si tam patienter ipsi serviant reddant sibi patriam
accipiant libertatem. His vocibus tantum promo-
tum est, ut reversus in urbem exercitus 30. tyrannos
emigrare Eleusina juberet, substitutis decem
qui rempubl. regerent: qui nihil exemplo priorum
dominationis territi, eandem viam crudelitatis ag-
gressi sunt. Dum hæc aguntur, nunciatur Lacedæ-
mone in bellum Athenienses exarsisse: ad quod
comprimendum Pausanias rex mittitur: qui mi-
sericordiâ exulis populi permotus, patriam miseris
civibus restituit, & decem tyrannos ex urbe Eleu-
sina migrare ad cæteros jubet. Quibus rebus cum
pax statuta esset, interjectis diebus repentè tyranni
non minus restitutos exules, quàm se in exilium
actos indignantur, quasi vero aliorum libertas su-
servitus esset, & bellum Atheniensibus inferunt
sed ad colloquium, veluti dominationem recepturi
progressi, per insidias comprehensi ut pacis victimæ
trucidantur, populus, quem emigrare jusserant, in
urbem revocatur. Atq; ita per multa membra ci-
vitas * divisa, in unum tandem corpus redigitur
& enè qua dissensio ex antea actis nasceretur, omnes jure
jurando obstringuntur, discordiarum oblivionem
fore. Intereâ Thebani, Corinthi; legatos ad Lace-
dæmonios mittunt, qui ex (c) manubiis portionem
prædæ communis belli, periculi; peterent. Qui-
bus negatis non quidem apertè bellum adversus La-
cedæmonios decernunt, sed tacitis animis tantam
iram concipiunt, ut subesse bellum intelligi pos-
set.

(c) Præda quæ manu capta | eo quod manibus detrahuntur
est, *Gell.* manus exuvie, *Non.* | *Id.* scil. manuum vi, *Pro.*

CAP. XI. Eodem ferè tempore (d) Darius rex Persarum moritur, (e) Artaxerxe & Cyro filiis relictis. Regnum Artaxerxi, Cyro (f) civitates, quarum præfectus erat, testamento legavit. Sed Cyro (g) iudicium patris injuria videbatur. Itaque, occultè adversus fratrem bellum parabat. Quod cum nuntiatum Artaxerxi esset, accersitum ad se fratrem, & innocentiam dissimulatione belli simulantem, compedibus aureis vinxit: interfecissetq; ni mater prohibuisset. Dimissus igitur Cyrus, jam non occultè bellum, sed palam; nec per dissimulationem, sed apertum professione parare cœpit: auxilia undique contrahit, Lacedæmonii memores Atheniensium bello inixè se ejus operâ, adjutos, velut ignorantes contra quem bellum pararetur, decernunt auxilia. Cyrus mittenda, ubi res ejus exegisset: quærentes & apud Cyrum, gratiam, & apud Artaxerxem, si vicisset, veniæ patrocinia, cum nihil adversus eum apertè decrevissent. Sed cum in bello fors prælii utrumq; fratrem pugna obtulisset, prior Artaxerxes à fratre vulneratur, quem cum equi fuga periculo subtraxisset. Cyrus à cohorte regia oppressus, interficitur; sic victor Artaxerxes & præda fratrem belli, & exercitu potitur. In eo prælio (h) decem millia Græcorum in auxilio Cyri fuere: qui & in cornu, in quo steterant, vicerunt, & post mortem Cyri, neque armis à tanto exercitu vinci tantum tot indomitas nationes & barbaras gentes, per tanta ligi pos-

A. C. 404.
Darii mors
Lydiam &
maritimas
civitates.
Plutarch.

Imperium
bellum du-
orum fra-
trum, Cyri
& Artaxer-

A. C. 403.
A. C. 401.

Cyrus occi-
ditur.
Græcorum
virtus.

(d) Hic est Darius Nothus, qui Longimano successit Diod. 3. 108.

(e) Qui ante regnum Arsiace vel ut Ctesias Arfaces vicebatur, post Mnemon est cognominatus. Bern.

(f) Lydiam, & maritimas civitates. Plut. Bern.

(g) Hoc est Testamentum, quod & supremum iudicium dicitur.

(h) Frontinus 14000 numerat. 4. 2. 7. & 8.

itineris spatia virtute se usq; terminos patriæ defen-
A. C. 400. derunt.

JUSTINI LIBER VI. CAP. I.

Frōyū

† Dercilli-
des.

A. C. 399.

† Miffo de
hac re lega-
to Conone
Æmil.

A. C. 398.

Conon dux
Perfarum
contra La-
cedæmoni-
os.

A. C. 395.

A. C. 396.

Lacedæmonii more ingenii humani, quò plura habent, eò ampliora cupientes, non contenti accessione Atheniensium opum vires sibi duplicatas, totius Asiæ imperium affectare cæperunt: sed major pars sub regno Perfarum erat. Itaq; † Hercylides dux in hanc militiam electus, cùm videret sibi adversos duos præfectos Artaxerxis regis, Pharnabazum & Tyssafernem, maximorum gentium viribus succinctos, dimicandum, pacificari cum altero statuit. Aptior visus Tyssafernes, vir & industriâ potior, & militibus Cyri quondam regis instructior, in colloquium vocatur: & statutis conditionibus, ab armis dimittitur. Hanc rem Pharnabazus apud communem regem † criminatur, ut Lacedæmonios Asiæ ingressos non impulerit armis, sed impensis regiis aluto erit, merceturque; ab his ut differant bella, quæ gerantur, tanquam non unius summam imperii detrimentum omne perveniat. Indignum ait bellum non perfici, sed redimi: hostem precio, non armis summoverti. His vocibus regem Tyssaferni alienatum hortatur, ut in locum ejus navalis belli ducem eligat Cononem Atheniensem, qui amisso bello, patria (a) Cypro exulabat, quippe Atheniensibus etsi fractæ sint opes, manere tamen navalem usum: nec si eligendus sit ex universis, meliorem alium esse. Acceptis igitur quingentis talentis jussus est Conona classi præficere.

CAP. II. His cognitis, Lacedæmonii & ipsi à rege Ægypti, Hercymonem in auxilium navalis belli per legatos petunt, à quo centum triremes & sexcentum millia (b) modiorum frumenti missa, a

(a) Maris mediterranei in
sula notissima, Veneri quon-
dam sacra.

(b) Continet modius, ut
putatur, sedecim sextarios.

cæteris quoq; sociis ingentia auxilia contracta sunt. Oraculum Sed tanto exercitui & contrà tantum ducem deerat de Agefilao, dignus imperator. Itaq; postulantibus sociis Age- de quo Xenofilaum ducem, regem tunc Lacedæmoniorum, prop. noph. lib. 3. ter responsum oraculi Delphici, diu Lacedæmonii, an eum summæ rei præponerent, * deliberaverunt: * Distul- quibus futurum imperii finis denunciabantur, cum runt. regium claudicasset imperium, erat enim pene claudus. Ad postremum statuerunt, melius esse incessu Agefilai & regem, quàm (c) imperio regnum claudicare. Post- Cononis eaquam Agefilaum cum ingentibus copiis in Asiam laus. misere, non facile dixerim, quòd aliud par ducum tam benè comparatum fuerit; quippe ætas, virtus, consilium, sapientia utriq; propè una, gloria quoq; rerum gestarum eadem: quibus cùm paria omnia fortuna dederit, invictum tamen ab altero utrumque servavit. Magnus igitur amborum apparatus A. C. 395. belli magnæ res gestæ fuerunt. Sed Cononem se- Perfici re- ditio militum invadit, quos præfecti regis fraudare ges adorantur, quod. stipendio soliti erant, eò constantius debita poscentibus, quo graviolem sub magno duce militiam præsumebant. Itaq; Conon diu rege per epistolas Περσικῶν frustra fatigato, ad postremum ipse ad eum pergit: vocat Plut. cujus aspectu & colloquio prohibitus est, quòd eum more Persarum, (d) adorare nollet: agit tamen cum eo per internuncios, & queritur opulentissimi regis bella inopiâ delabi, & qui exercitum parem hostibus habeat, pecunia vinci, quâ præstet, inferiorém-

(c) Notandum ex duabus *Heraclicidarum* familiis, duos simul reges habuisse *Lacedæmonios*, & ita diviso inter consortes imperio, a dominatione, & tyrannide immunes permansisse, cavendum ergo dixit oraculum, ne aliquando regnum claudicaret; sive uno

pede insisteret, hoc illi perperam intelligentes ad ducem claudicantem trahebant.

(d) Mos adorandi talis erat, genu flexo, proni procumbentes in terram, fronte humum feriebant, ac terram osculabantur. *Curr.* 6. 6. 3. & 8. 5. 11.

que

Ducum
commen-
datio.

A. C. 394.

Conon ex-
emplum a-
moris & pi-
etatis erga
patriam.

Lysander.

Athenien-
bus dictis
a Lacedæ-
moniiis
pristina
restituitur
dignitas.

A. C. 393.

que eum eâ parte virum inveniri, quâ longè supe-
rior sit : postulat dari sibi ministrum impensæ, quia
pluribus id mandari perniciosum sit. Dato stipen-
dio ad classẽ remittitur, nec moram âgendis re-
bus facit : multa fortiter, multa feliciter agit. A-
gros hostiles vastat, urbem epugnat, & quasi tem-
pestas quædam, cuncta prostermit. Quibus rebus ter-
riti Lacedæmonii, ad patriæ subsidium revocandum
ab Asia Agesilaum decernunt.

CAP. III. Interim Lysander ab Agesilao pro-
ficiscente dux patriæ relictus, ingentem classẽ
summis viribus instruit, fortunam belli tentaturus.

Necnon & ipse Conon nunc primùm cum hostium
exercitu concursurus, magnâ curâ suos ordinat.
Summa igitur non tam ducum in eo prælio, quàm
militum æmulatio fuit. Nam ipse dux Conon non
tam Persis, quàm patriæ studebat : & sicuti afflictis
Atheniensium rebus, autor amissæ dominationis
fuerat, sic volebat idem haberi redditæ ; patriamq;
vincendo recipere, quam victus amiserat, eo spe-
ciosius, quod ne ipsorum quidem Atheniensium,
sed alieni imperii viribus dimicet ; & pugnaturus
periculo regis, victurus præmio patriæ, gloriamque
diversis artibus, quàm priores civitatis suæ duces
consecuturus. Quippe illos vincendo Persas pa-
triam defendisse : se Persas victores faciendo, resti-
tuturum patriam esse. Porro (e) Lysander præter
conjunctiõnem Agesilai, etiam virtutum æmulator
erat, contendebatq; nè à rebus gestis ejus, & glo-
riæ splendore decederet, neve tot bellis ac seculis
quæsitum imperium, brevissimi momenti culpa sub-
verteret. Eadem militum et omnium regum cu-
ra erat quos major sollicitudo cruciabat, non tam nè
ipsi quæsitæ opes amitterent, quàm ut pristinas A-
thenienses reciperent. Sed quanto majus prælium

(e) Erat enim uxorius ejus frater.

fuit, tantò & clarior victoria Cononis. (f) Victi Lacedæmonii fugam capessunt, præsidia hostium Athenas deducuntur, populo restitutà dignitate conditio servilis eripitur; multæ quoque civitates recipiuntur.

CAP. IV. Hoc initium Atheniensibus resumen-
dæ potentiaë, & Lacedæmoniis habendæ finis fuit. A. C. 393.
Namq; veluti cum imperio etiam virtutem perdis-
sissent, contemni a finitimis cœpere. Primi igitur
Thebani, auxiliantibus Atheniensibus, bellum his Græcorum
intulere, quæ civitas ex infinitis incrementis, vir- conspiratio
tute Epaminondæ ducis, ad spem imperii Græciæ adversus
erecta est. Fit itaq; terrestre prælium; eadem La- Lacedæ-
cedæmoniorum fortuna, qua pugnatum adversus monios.
Conona navali prælio fuerat. In eo bello Lyfander, A. C. 394.
quo duce Athenienses victi a Lacedæmoniis fuerant, Lyfandri
interficitur. Pausanias quoque alter dux Lacedæ- interitus.
moniorum proditoris accusatus, in exilium abiit.
Igitur Thebani potiti victoriâ, universum exerci-
tum ad urbem Lacedæmoniorum ducunt, facilem
expugnationem rati, quoniam deserti à sociis omni- A. C. 393.
bus erant: quod metuentes Lacedæmonii, regem
suum Agesilaum, (g) ex Asia, qui ibi magnas res
gerebat, ad defensionem patriæ accersunt. Occiso Agesilaus
enim Lyfandro, nullius alterius fiduciarum ducis invocatur.
habebant. Cujus quoniam serus adventus erat, con-
scripto exercitu, obviam hosti procedunt. Sed
victis adversus paulò ante victores, nec animi,
eq; vires pares fuere. Primâ igitur congressione
unduntur. Deletis jam suorum copiis, superven-
it rex Agesilaus, qui restituto prælio, non difficul-
ter, recenti & multis expeditionibus indurato milite,
hostibus victoriam eripuit; ipse tamen graviter fau-
ciatur.

(f) Ad Cnidum scilicet.

(g) De pugna ad Corone-
a vide Plut. Pausan. qui

Agesilaum non supervenisse
pugnâ, sed ab initio interfuisse,
referunt. Bong.

CAP. V. Quibus rebus cognitis, Athenienses verentes, né iterum Lacedæmoniis victoribus in pristinam sortem servitutis redigerentur, exercitum contrahunt; eúmque in auxilium Bœotiorum per
 Iphicrates Imperatoris egregii exemplum.
 A. C. 393.
 Cononis in patriam reditus.
 A. C. 393.
 Patriam fecit Conon.
 Epiphonema.
 (b) Iphicratem, viginti quidem annos natum, sed magnæ indolis juvenem, duci jubent. Hujus adolescentis supra ætatem virtus admirabilis fuit, nec nunquam ante eum Athenienses inter tot tantósque duces aut spei majoris, aut indolis maturioris imperatorem habuerunt; in quò non imperatoriæ tantum, verum etiam oratoriæ artes fuere. Conon quoque audito reditu Agesilai, & ipse ex Asia ad populandos Lacedæmoniorum agros revertitur: atque ita undique belli formidine circumstrepente, clausi Spartani ad summam desperationem rediguntur. Sed Conon vastatis hostium terris Athenas pergit: ubi magno civium gaudio exceptus, plus tamen tristitiæ ipse & ex incensa & diruta à Lacedæmoniis patria, quam lætitiæ ex recuperata post tantum temporis, cepit. Itaque quæ incensa fuerant prædarum sumptu & exercitu Persarum, restituit: quæ diruta fuerunt, reficit. Fatum illud Athenarum fuit, ut antè à Persis crematæ, manubiis eorum, & nunc à Lacedæmoniis dirutæ, ex spoliis Lacedæmoniorum restituerentur: versâ quoque vice, tunc haberent socios, quos tunc hostes habuerunt: & hostes nunc paterentur cum quibus juncti tunc arctissimis societatis vinculis fuerant.

CAP. VI. Dum hæc aguntur, Artaxerxes rex Persarum legatos in Græciam mittit, per quos jubet omnes ab armis discedere; qui aliter fecisset, eum se pro hoste habiturum; civitatibus libertatem, suaque omnia restituit: quod non Græciæ laboribus assiduísque bellorum inter cives odiis consu-

(b) N. B. hoc bellum, quia Corinthium est appellatum. circa Corinthum gerebatur,

lens, fecit: sed ne occupato sibi Ægyptio bello, quod propter auxilia, adversus præfectos suos Lacedæmoniis missa susceperat, exercitus sui in Græcia detinerentur. Fessi igitur tot bellis Græci, cupidè parvère. (i) Hic annus non eò tantùm insignis fuit, quod repentè pax in tota Græcia facta est, sed etiam eò quòd eodem tempore urbs Romana à Gallis capta est. Sed Lacedæmonii securis, insidi- Roma quo
antes absentiam Arcadum speculati, castellum eo- tempore a
rum expugnant, occupatòq; præsidium imponunt. Gallis.
Itàq; armato instructòq; exercitu, Arcades adhi- capta.
bitis in auxilium Thebanis amisso bello reperiunt. A. C. 364.
(k) In eo prælio (l) Archidamus dux Lacedæmonio-
rum vulneratur: qui cùm cædi suos jam, ut victos
videret, per præconem corpora interfectorum ad se-
pulturam poscit. Hoc est enim signum apud Græcos
victoriæ traditæ. Quâ confessione contenti Theba-
ni, signum parcendi dedère.

CAP. VII. * Post paucis diebus, neutris quic- * Paucis
quam hostile facientibus, cum quasi consensu tacito, deinde post
(m) induciæ essent, Lacedæmoniis alia bella adver- diebus.
sus finitimos gerentibus, Thebani, (Epaminonda A. C. 363.
duce) occupandæ urbis eorum spem ceperunt. I-
gitur principio noctis, taciti Lacedæmona proficif-
cuntur, non tamen aggredi incautos potuerunt.
Quippe senex, & cætera imbellis ætas, cum adven- Spartano-
tum hostium præsensissent, in ipsis portarum an- rum senum
gustiis armati occurrunt: & adversus quindecim virtus.
millia militum, non ampliùs centum jam effætæ
ætatis viri, pugnæ se offerunt. Tantum animorum

(i) Is fuit secundus Olym,
nonagesimæ octavæ, ab U. C.
366. Bern.

(k) Ante hanc pugnam
dimicatum est, in *Leuſtris*,
ubi victi sunt a Thebanis La-
cedæmonii, temeritate ducis

Cleombroti.

(l) Hic fuit *Ageſilai* fili-
us. *Xenop.* l. 7.

(m) Induciæ tacitæ dicun-
tur, quæ sine pacto, mutuo ve
consensu, fiunt.

viri-

Epiphonia * Tam-
que præsen-
tra quam
recordati-
one suorum
majorum
spiritus.

A. C. 363.
Pugna apud
Mantineam
Cic. l. 5.
epist.

A. C. 393.
Thebanam
rempub.
comparat
amentatæ
hastæ. Unus
homo plu-
ris quam
universa
civitas
Prov.

viriumq; patriæ & penatum conspectus submini-
strat, * tantoque presentia, quàm recordatione sui
maiores spiritus largiuntur : Nam ut viderunt inter
quæ, & pro quibus starent, aut moriendum cen-
suerunt. Pauci igitur sustinere fenes aciem, cui
par ante diem universa juventus esse non potuit. In
eo prælio duos duces hostium cecidere : cum ite-
rim, Agefilai adventus nunciatur. Thebani re-
cessere, nec bellum diu dilatum : Siquidem Spar-
tanorum juventus, senem virtute & gloriâ incensa
teneri non potuit, quin excontinenti acie decerneret,
cùm victoria Thebanorum esset. Et Epaminondas
dum non ducis tantum, verum etiam fortissimi
militis officio fungitur, graviter vulneratur. Quo
auditu his ex dolore metus, & illis ex gaudio stupor
injicitur, atq; ita veluti ex placito consensu à prælio
disceditur.

C A P. VIII. (n) Post paucas deinde dies Epami-
nondas decedit, cum quo vires quoq; reipubl. ceci-
derunt. Nam sicuti telo, si primum aciem perfre-
geris, reliquo ferro vim nocendi sustuleris ; sic il-
lo velut mucrone teli ablato duce Thebanorum,
reipubl. vires hebetatæ sunt, ut non tam illum ami-
sisse, quàm cum illo interiisse omnes viderentur.
Nam neq; ante hunc ducem ullum memorabile
bellum gessere, nec postea virtutibus, sed cladi-
bus insignes fuere, ut manifestum sit, patriæ glo-
riam & natam & extinctam cum eo fuisse. Fuit
autem incertum vir melior, an dux esset : nam &
imperium non sibi semper, sed patriæ quæsivit : &
pecuniæ (o) adeò parcus fuit, ut sumptus funeri
defuerit. Gloriæ quoq; non cupidior quàm pecu-

(n) E prælio enim statim,
ad castra relatus est, ubi ani-
mam efflavit, Voss.

(o) Frontinus l. 4. Strat.

l. 9. cap. 3, in supellestile
sua ahenum, & verum, & nihil
præterea habuisse dicit. Thys.

niæ
Ho
sed
stu
bile
hon
pos
cast
nun
seco
divi
cula
aud
ita,
C
virt
con
non
festo
funda
thea
viser
duce
antè
pulo
est,
ante
lippu
& Pe
donia
servi

(p)
habuit
Pytha
34. Di

niæ: quippe recusanti omnia imperia ingesta sunt. Epaminon-
 Honorésq; ita gessit ut ornamentum non accipere, dae com-
 sed dare ipsi dignitati vineretur. Jam (p) literarum mendatio,
 studium, jam philosophiæ doctrina tanta, ut mira- Cic. Tusc.
 bile videretur, unde tam insignis militiæ scientia Simile est
 homini inter literas nato. Neq; ab hoc vitæ pro- quod Livius
 posito mortis ratio dissensit. Nam ut relatus in de Philo-
 castra semianimis, vocem spiritûmq; collegit, id u- pæmene
 num à circumstantibus requisivit, num cadenti sibi narrat.
 secutum ademisset hostis: quod ut, servatum au-
 divit, allatum velut laborum, gloriæq; socium os-
 culatus est. Iterum quæsit, utri vicissent: ut
 audit Thebanos; benè habere se rem, dixit atq;
 ita, velut gratulabundus patriæ expiravit.

CAP. IX. Hujus morte etiam Atheniensium A. C. 363.
 virtus intercidit: siquidem amisso, cui æmulari Athenienli-
 consueverant, in segnitiam torporemq; resoluti, um virtus
 non, ut olim in classem exercitûsq; sed in dies Epaminon-
 festos, apparatusq; ludorum, redditus publicos ef- da morte
 fundunt, & cum * autoribus nobilissimis, poëtisq; enervata.
 theatra celebrant, frequentius scenam quàm castra * Actoribus
 visentes; versificatores, oratorésq; meliores, quàm
 duces laudantes. Tunc vestigal publicum, quò
 antè milites & remiges alebantur, cum urbano po-
 pulo dividi cœptum est. Quibus rebus effectum
 est, ut inter otia Græcorum, sordidum & obscurum A. C. 367.
 anteâ Macedonum nomen emergeret. Et (q) Phi- Ab Alexan-
 lippus obses triennio Thebis habitus, Epaminondæ dro fratre
 & Pelopidarum vitutibus eruditus, regnum Mace- datus Oros.
 doniæ, Græciæ & Asiæ cervicibus, veluti jugum
 servitutis imponeret.

(p) In quo præceptorem
 habuit *Lyfidem Tarentinum*
Pythagoræum, Cic. de or. 3
 34. *Diod. 16. 2.*

(q) *Philippus obses Thebis*
 ab *Alexandro* fratre datus.
Oros. 3. 12.

JUSTINI LIBER VII. CAP. I.

An. 300. ab
Urbe con-
dita.

Tyrocinia
intelligit.

A. C. 1194.
De regibus
Macedo-
num. Herod.
l. 7.
* Caranus
habet Euse-
bius.

Ridiculum
Carani stra-
tagema.

Macedonia antè nomine Emathionis regis
cujus prima virtutis experimenta in illis
locis extant, Emathia cognominata est. Hujus si-
cuti incrementa modica, ita termini perangusti
fuere. Populus Pelasgi, & regio (b) Bœotia dicebatur
Sed postea virtute regum, & gentis industriâ, sub-
actis primò finitimis, mox populis nationibûsq; im-
perium usq; ad extremos Orientis terminos prola-
tum est. In regione Pœoniæ, quæ nunc portio est
Macedoniæ, regnasse fertur Telegonus, pater A-
striopæi, cujus Trojano bello inter clarissimos vin-
dices urbis, nomen accepimus. Ex alio latere in
(c) Europa (d) Europus nomine regnum tenuit.
Sed & * Caranus cum magnâ multitudine Græco-
rum, sedes in Macedonia responso oraculi jussus
querere, cùm in Emathiam venisset, urbem Edyff-
sam, non sentientibus oppidanis, propter imbrium
& nebulæ magnitudinem, gregem caprarum im-
brem fugientium secutus, occupavit, revocatusq;
in memoriam oraculi, quo jussus erat, ducibus capris
imperium querere, regni sedem statuit, religioseq;
postea observavit, quocunq; agmen moveret, ante
signa easdem capras habere, cœptorum duce habitu-
rus, quos regni habuerat autores. Urbem Edyff-
sam ob memoriam muneris (e) Ægæam, populum

(a) A Macedone, Osiridis
fil. dicta, Diod. l. 1, alias Jovis
filio & Deucalionis nepote.

(b) Pæones in Macedonia
ad Haliacmonis fluminis fon-
tes habitasse ait Ptolemæus,
a quo, Macedonia Pæonia, di-
cebatur. Liv. 40. 3. 2.

(c) Europa est pars Thraciæ

ad Hamum montem, sed Eu-
ropia est potius legendum,
quæ Macedonia portio, in qua
Europus civitas.

(d) Macedonis fil. a quo
urbs dicta Europus.

(e) Ægas vocat Plinius, 4-
10. quali Caprarias dixeris.

Ægæ-

Æ
is
bu
mu
lut
val
C
jus
cul
nex
con
ced
quo
nun
stiti
cum
cum
rem
mor
stitu
mina
rum
riâ b
rii in
cedo
cunis
certa
antea
fuisse
super
miser

(f)
se testa
(g)
nia non
nunc qu
(h) 2

Ægæades vocavit. Pulso deinde (f) *Mida* (nam is quoq; portionem *Macedoniæ* tenuit) aliisq; regibus pulsus, in locum omnium solus successit, primusq; adunatis gentibus variorum populorum, veluti unū corpus *Macedoniæ* fecit, recentiq; regno, valida incrementorum fundamenta constituit.

CAP. II. Post hunc (g) *Perdicæ* regnavit, cuius vita illustris, & mortis postrema, veluti ex oraculo, præcepta memorabilia fuere. Siquidem senex moriens † *Argæo* filio monstravit locum, quod condi vellet, ibiq; non sua tantum, sed etiam succedentium sibi in regnum ossa poni iussit: præfatus, quoad ibi conditæ posterorum reliquiæ forent, regnum in familia mansurum: creduntq; hac superstitione extinctam in *Alexandro* stirpem, quia locum sepulturæ mutaverit. *Argæus* moderatè, & cum amore populi administrato regno, successorum filium *Philippum* reliquit, qui immaturâ morte raptus, † *Europum* parvulum admodum instituit hæredem. Sed *Macædonibus* assidua certamina cum (h) *Thracibus* & (i) *Illyriis* fuere, quorum armis, veluti quotidiano exercitio indurati, gloria bellicæ laudis finitimos terreabant. Igitur *Illyrii* infantiam regis pupilli contemnentes, bello *Macedonas* aggrediuntur, qui prælio pulsus, rege suo incunctis prolato, & pugnae ante aciem posito, acrius certamen repetiverunt: tanquam ideò victi fuissent anteà quod bellantibus sibi regis sui auspicia defuissent: futuri vel propterea victores, quòd ex superstitione animum vincendi ceperant; simul & miseratio eas infantis tenebat, quem si victi forent,

A. C. 724.

A. C. 732.

† *Archeo*

oraculum.

A. C. 683.

A. C. 644.

A. C. 606.

† *Europa*legit *Euseb.*† *Macedoni-*

bus bellica

virtus unde

Macedones

præsentia

regis infan-

tis, ad acrius

prælium

accendun-

tur. Inter-

jecto ut *Euse-*b. *Alcæa*.bet *Alcæa*.

(f) *Brygorum* regem fuisse testatur *Herodotus*.

(g) Primus rex in macedonia nominatus. *Sol.* 9. *Euseb.* hunc quartum facit.

(h) *Thracia* *Europæ* regio

nobilis ad Pontum *Euxinum*.

(i) *Illyris* longe lateque *Europæ* patens regio; *Plin.* inter *Arsum*, & *Titium* flumina constringit.

A. C. 555.

De Darii
fuga Herod.
lib. 4.

captivum de rege facturi videbantur. Conserto itaq; prælio, magnâ cæde Ilyrios fudere, ostenduntq; hostibus suis, priore bello regem Macedonibus, non virtutem defuisse. Huic (k) Amyntas succedit, & propria virtute & Alexandri filii egregiâ indole insigniter clarus: cui Alexandro tanta omnium virtutem naturæ ornamenta extitere, ut etiam Olympico certamine (l) vario ludorum genere victor contenderit.

A. C. 505.

Alexandri
factum in
legatos
Persas.†Malo pen-
saturum,
vel tempe-
raturum.

CAP. III. Cùm interim Darius rex Persarum, turpi à Scythiâ fugâ summotus, ne ubiq; deformis militiæ damnis haberetur, mittit cum parte copiarum Megabazum, ad subigendam Thraciam, cæterâq; ejus tractus regna: quibus pro ignoblii momento erat accessura Macedonia. Qui brevi tempore executo regis imperio, legatis ad Amyntam regem Macedonia missis, obsides in pignus futura pacis sibi dari postulabat. Sed legati benignè excepti, inter epulas ebrietate crescente, rogant Amyntam, ut apparatus epularum adjiciat jus familiaritatis, adhibitis in convivium suum filiis & uxoribus & filiabus: id apud Persas haberi pignus ac fœdus hospitii. Qui ut venerunt, petulantius Persis eas contrectantibus, filius Amyntæ Alexander rogat patrem respectu ætatis ac gravitatis suæ abire convivio, pollicitus se hospitum †tentaturum jocos. Quo digressio, mulieres quoq; paulum è convivio evocat, cultius exornaturus, gratioresq; reducturus. In quarum locum matronali exornatos habitu juvenes supponit, eoq; petulantiam legatorum ferro, quod sub veste gerebant, compescere jubet. Atq; ita interfectis omnibus, ignarus rei Mega-

(k) *Alcetan* interponit | quinq; enim genera *ludorum*,
Herodotus 8. 134. & Euseb. | cursus, saltus, jactus disci;

(l) *Quinquetrum* vocant, | jaculatio, luctatio. *Bong.*
bazus

bazus, cùm legati non redirent, mittit eò cum exercitùs parte Bubarem, ut in bellum facile & mediocre, dedignatus ipse ire, ne dehonestaretur prælio tam fœdæ gentis. Sed Bubares ante bellum, amore

Filiæ nomen erat Cygæa Xerxis in Alexandrum liberalitas.

A. C. 501.
A. C. 480.

CAP. IV. Post decessum à Macedonia Bubaris, Amyntas rex decedit, cujus filio & successori Alexandro cognatio Bubaris, non Darii tantum temporibus pacem præstitit, verùm etiam Xerxem conciliavit, aded ut cum Græciam veluti tempestas quædam occupasset, inter (n) Olympum (o) Hæmumque montes totius regionis eum imperio donaverit. Sed nec virtute minùs, quàm Persarum liberalitate regnum ampliavit. Per ordinem deinde successionis regnum Macedonia ad Amyntam fratris ejus † Menelai filium pervenit. Hic quoq; insignis industriâ, & omnibus imperatoriis virtutibus instructus fuit: qui ex Eurydice tres filius sustulit, Alexandrum, Perdicam & Philippum, Alexandri Magni Macedonis patrem & filiam Euryonem. Ex Cygnæa autem Archelaum, † Archideum Menelaum, qui cum Illyriis, deinde cum Olynthiis (p) gravia bella gessit. Insidiis autem Eurydices uxoris, quæ nuptias generi pacta, occidendum virum, regnùmq; adultero tradendum susceperat, occupatus fuisset, ni filia pellicatum matris, & sceleris consilia prodidisset. Functos itaq; tot periculis, senex decessit, regno maximo ex filiis Alexandro tradito.

† Archelai Euseb.

A. C. 392.

† Arideum, legunt Euseb. & Ofor. A. C. 391.
A. C. 381.
Euricides scelus.

(m) Herodotus filiam Amyntæ vocat Cygnam. l. 5, & 8. Bong.

(n) Mons altissimus inter Thessaliam & Macedoniam

(o) Est mons Thraciæ va-

sto jugo procumbens in Pontum, cujus culmen sex milibus passuum subitur. Plin.

(p) Olynthus est urbs inter Athon montem, & Pallenum urbem. Mala.

D

CAP.

A. C. 368. CAP. V. Igitur Alexander inter prima initia Philippus regni bellum ab Illyriis pactâ mercede, & Philippus obses his fratre dato obside redemit. Interjecto quoq; tempore per eundem obsidem cum Thebanis gratiam datus. pacis reconciliat: quæ res Philippo maxima incrementa egregiæ indolis dedit. Siquidem triennio

A. C. 365. Thebis obses habitus, prima pueritiæ rudimenta, Exemplum in urbe severitatis antiquæ, & in domo Epaminondæ, summi & philosophi & imperatoris, deposuit. crudelitatis & impietatis maternæ appetitus occumbit, cum Amyntas in scelere deprehensæ, proper communes liberos, ignarus eisdem quandoq; exitiosam fore, pepercerat.

A. C. 359. Frater quoq; ejus Perdica pari insidiarum fraude decipitur. Indignum prorsus, libidinis causâ liberos à matre vitâ privatos, quam scelerum suorum suppliciiis liberorum contemplatio vindicaverat. Perdica hæc indignior cædes videbatur, quod ei apud matrem misericordiam, nec parvulus quidem filius conciliaverat. Itaq; Philippus diu non se regem, sed tutorum pupilli egit. At ubi graviore bello imminerebant, serumq; auxilium in expectatione infantis erat, compulsus à populo regnum suscepit.

Philippi
post adeptum
imperium gesta.

CAP. VI. Ut est ingressus imperium, magna de illo spes omnibus fuit, & propter vetera Macedoniæ fata, quæ cecinerant, uno ex Amyntæ filijs regnante florentissimum fore Macedoniæ statum cui spe scelus matris hinc residuum fecerat. Principio regni cum hunc cædes fratrum indignè peremptorum, inde hostium multitudo, hinc insidiarum metus inde inopia continui belli & exhausti

(q) Interfectus a Ptolomeo Alorite, qui post eum regnavit annos 3. cum deinde interemit Perdica, cui Philippus successit.

regni immaturam ætatem tyronis urgeret, bellæque, veluti conspiratione quâdam, ad opprimendam, Macedoniam, multarum gentium ex diversis locis uno tempore confluebant, quoniam omnibus par esse non poterat, dispensanda ratus, alia interpositâ pactione componit, alia redimit facillimis quibusq; aggressis, quorum victoria & militum trepidos animos firmaret, & contemptum sibi hostium demeret. Primum illi cum Atheniensibus certamen fuit: quibus per insidias victis metu belli gravioris, cum interficere omnes posset, incolumes sine pretio dimisit. † Post hæc bello in Illyrios translato (r) multa millia hostium cædit. Urbem nobilissimam (s) Larissam capit. Hinc Thessaliam, non prædæ cupiditate, sed quod exercitui suo robur Thessalorum equitum adjungere gestiebat, nihil minus quàm bellum metuentem, improvisus expugnat: unumq; corpus equitum, pedestriumq; copiarum invicti exercitus fecit. Quibus rebus feliciter provenientibus, Olympiada † Neoptolemi regis (t) Molossorum filiam, uxorem ducit, conciliante nuptias fratre patruele, † altore virginis, † Arysba rege Molossorum, qui sororem Olympiadis Troadædam in matrimonium habebat, quæ causa illi exitii, malorumque omnium initium fuit. Nam dum regni incrementa affinitate Philippi acquisiturum sperat, proprio regno ab eodem privatus in exilio consenuit. His ita gestis, Philippus jam non contentus summovere bella, ultrò etiam quietos laceffit. Cum (u) Methonam urbem oppugnaret, in prætereuntem de muris sagittâ jactâ, dextrum oculum

A. C. 357
Primum
bellum Philippi-
cum
Athenien-
sibus.

† Hos.
A. C. 358.

A. C. 357.
† Euruchi-
habet Oro-
sius.
† Tutore.
† Arymba.

cui Ph 16. 4. (t) Ultra 7. Millia Diod. urbs.
(s) Larissa urbs Thessaliæ númerantur a Plin.
sed Lissus est potius legen- (u) Ubs Macedoniæ in
dum, quæ primaria Illyriæ Magnesiæ.
regis

A. C. 353.
Exemplum
moderationis in Philippo.

regis effodit. Quo vulnere nec segnior in bellum nec iracundior adversus hostes factus est, adeò ut interjectis diebus, pacem deprecantibus dederit: nec moderatus tantum, verum etiam mitis adversum victos fuerit.

Concordia
parvæ res
crescunt,
discordia
magnæ dilabuntur.

J U S T I N I LIBER VIII. CAP. I.

A. C. 355.

Vide Diodorum in Philippo.

GRæciæ civitates dum imperare singulæ cupiunt, imperium omnes perdiderunt. Quippe in mutuum exitium sine modo ruentes, ab omnibus victæ periere. Quid singulæ amitterent, non nisi oppressæ senserunt. Siquidem Philippus rex Macedoniæ, veluti è specula quadam libertati omnium insidiatus, dum contentiones civitatum alit, auxilium inferioribus ferendo victos pariter victoresq; subire regiam servitutem coëgit. Causa & origo hujus mali Thebanî fuere. Qui cum rerum potirentur, secundam fortunam imbecillo animo ferentes victos armis Lacedæmonios & Phocenses, quasi parva supplicia cædibus & rapinis luissent, apud (a) commune Græciæ concilium superbe accusaverunt. Lacedæmoniis crimini datum, quod arcem Thebanam induciarum tempore occupassent Phocensibus, quod Bœotiam depopulati essent, prorsus quasi post arma & bellum, locum legibus reliquissent. Cum judicium arbitrio victorum exerceretur, tantâ pecuniâ damnantur quantâ exsolvi non posset. Igitur Phocenses quum agris, liberis, conjugibusq; privarentur, (desparatis rebus) Philomelo quodam duce, velut deo irascentes, templum ipsum Apollinis Delphis occupavere. Inde auro, & pecuniâ divites, conducto mercenario milite, bellum Thebanis intulerunt. Factumq;

(a) *Amphielyonicum* scilicet, *Phociæ* regionum Græciæ quod nunc modo media, & in ea

Delphi urbs, & oraculum, ibi locata sedes concilii hujus amphielynici.

Phocensium, tametsi omnes execrarentur, propter sacrilegium plus tamen invidiæ Thebanis, à quibus ad hanc necessitatem compulsi fuerant, quam ipsis intulit. Itaq; auxilia his & ab Atheniensibus, & à *A. C. 354.* Lacedæmoniis missa. Primâ igitur congressione * * Philomelus Thebanos castris exiit. Sequenti prælio primus inter confertissimos, (b) dimicans cecidit, & sacrilegii pœnas impio sanguine luit. In huius locum dux * Oenomanus creatur.

CAP. II. Adversus quem Thebani Thessalique, qui non ex civibus suis, né victoris potentiam ferre non possent, sed Philippum Macedoniæ regem, ducem eligunt, & externæ dominationi quam in suis timuerunt, spontè succedunt. Igitur Philippus, quasi sacrilegii non Thebanorum ultor esset, omnes milites Coronas laureas sumere jubet, atq; ita veluti deo duce, in prælium pergit. Phocenses (c) insignibus dei conspectis, conscientia delictorum territi, abjectis armis fugam capessunt: pœnasq; violatæ religionis sanguine & cædibus suis pendunt. Incredibile quantum ea res apud omnes nationes Philippo gloriam dedit. Illum vindicem sacrilegii, illum ultorem religionum, quod orbis viribus expiari debuit: solum, qui piacula exigeret, exitisse dignum. Itaq; qui diis proximus habetur, quem deorum majestas vindicata sit. Sed Athenienses audito belli eventu, ne in Græciam Philippus transiret, angustias Thermopylarum pari ratione, sicut antea advenientibus Persis, occupare: sed nequaquam simili aut virtute, aut causa. Si quidem tunc pro libertate Græciæ, nunc pro sacrilegio publico: tunc a rapina hostium templa

* Onomarchus, qui-
dam Oeno-
maus Stul-
tus & im-
prudens
Thebano-
rum consili-
um in eli-
gendo ex-
terno duce.

Philippi
consilium
de laureis
coronis. Im-
pictas puni-
ta. Atheni-
enses Ther-
mopylas
occupant.
A. C. 350

(b) *Diod. 16, 31. in fuga præcipitem se e rupe dedisse* | (c) Quia laurus Apollini sacra.

Epiphone-
ma Perfidiae
& impieta-
tis exem-
plum in
Philippo.
Hæc egit
an. 25.

Tanquam
iratus diis
Oros.

A. C. 349.

Vetera to-
rum exem-
plum.

vindicaturi, nunc adversus vindices templorum raptos defensuri: aguntq; se propugnatores sceleris, cujus turpe erat alios vindices fuisse: immemores prorsus quod in dubiis rebus suis (d) isto Deo etiam consiliorum autore, usi fuerant: quod illo ducetor bella victores inierant, tot urbes auspicio condiderant, tantum imperium terrâ mariq; quæsierant: quod nihil sine maiestate numinis ejus aut privatæ unquam, aut publicæ rei gesserant. Tantum facinus admisisse ingenia omni doctrinâ exulta, pulcherrimis legibus institutisq; formata, ut quid undè posthac succensere jure barbaris possint, non haberent.

CAP. III. Sed nec Philippus melioris fidei adversus socios fuit: quippe veluti timens, nè ab hostibus sacrilegii scelere vinceretur, civitates quarum paulò antè dux fuerat quæ sub auspiciis ejus militaverunt, quæ gratulata illi sibiq; victoriam nactæ fuerant hostiliter occupatus diripuit. Conjuges liberosq; omnium (e) sub coronâ vendidit, non deorum immortalium templis, non ædibus sacris, non diis (f) penetibus publicis privatisq; ad quos paulò antè ingressus hospitaliter fuerat, pepercit, prorsus ut non tam sacrilegii ultor extitisse, quàm sacrilegiorum licentiam quæsisse videretur. Inde veluti rebus egregiè gestis, in (g) Cappadociam trahit, ubi bello pari perfidia gesto captisq; per dolum & occisis finitimis regibus universam provinciam imperio Macedoniæ adjungit. Deinde ad abolendam invidiæ famam, quâ insignis præter

(d) Apolline, cujus oraculum consuluerunt.

(e) Sub corona venire dicuntur, quia captivi coronati solent venire.

(f) Penates duplices, Publici, & Privati; Publici qui & magni Dii, & Dii patrii

dicti; Privati, qui unicuique crediti vitæ spiritus, animæ, corporis auctores.

(g) Verisimilius *Chalcidæm*, Cappadocia enim ad ultimam oram maris Pontici sita est.

cæteros tunc temporis habebatur, per regna mittit & opulentissimas civitates, & fana ac templa, qui opinionem fererent, regem Phillippum magnâ pecuniâ locare, & muros per civitates & fana & templa facienda, & ut per præcones (b) susceptores sollicitarentur. Qui cum in Macedoniam venissent variis dilationibus frustrati vim regiæ majestatis timentes, taciti proficiscebantur: Post hæc Olynthios aggreditur. Receperant enim per misericordiam post cædem unius duos fratres ejus quos Philippus ex novercagenitos, veluti participes regni interficere gestiebat. Ob hanc igitur causam urbem antiquam & nobilem exscindit, & fratres olim destinato supplicio tradit, prædaq; ingenti pariter & parricidii voto fruitur. Indè quasi omnia, quæ agitasset * animo, ei licerent, auraria in Thessalia, * *Omnino* argenti metalla in Thracia occupat. Et nè quod jus vel fas inviolatum prætermitteretur piraticam quoq; exercere instituit. His itaq; gestis, fortè evenit, ut eum fratres (i) duo, reges Thracia, non *Philippis* contemplatione injustitiæ ejus sed invicem metu-*injustitia.* entes, ne alterius viribus accederet, disceptationem suarum judicem eligerent. Sed Philippus more *Etiā via* ingenii sui ad judicium, veluti ad bellum, inopi-*spoliato* s tantibus fratribus, instructo exercitu supervenit, *Oros scri-* & regno utrumq; non judicis more, sed fraude la-*bit.* tronis ac scelere spoliavit. *A. C. 358.*

CAP. IV. Dum hæc agunt ut legati Atheniensium petentes pacem ad eum venerunt: Quibus auditis & ipse legatos Athenas cum pacis conditionibus misit, ibiq; commodo utrorumq; pax facta. Et cæteris quoq; Græciæ civitatibus non pacis amore, sed belli metu legationes venere. Siquidem crude-

(b) Proprii sunt qui anonis, & tributis ærarii recipiendi, præpositi sunt.

(i) Cetyx Thraciæ rex, filios tres Berisadem, Amade-

cum, & Cersobleptem, reliquit. Berisades mature obiit; videtur igitur Just. de duobus illis loqui.

* Thebani
Legati Pho-
ceum.
Epiphone-
ma a rei
magnitadi-
ne.

* Imperium
agitantes
Philip.
fraus &
peridia.

cente irâ, * Theſſali, Bœotiq; orant, ut profeſſum adverſus Phocenſes ducem Græciæ exhibeat, tanto odio Phocenſium ardentes, ut obiliti cladium ſuarum perire ipſi quàm non perdere eos præoptarent, expertamq; Philippi crudelitatem pati quàm parcere hoſtibus ſuis mallent. Contrâ Phocenſium legati adhibitis Lacedæmoniis & Athenienſibus bellum deprecabantur: cujus ab eo dilationem ter jam emerant. Fœdum proſus miſerandumq; ſpectaculum, Græciam etiam nunc & viribus, & dignitate, orbis terrarum principem, regum certe gentiumq; ſemper victricem, & multarum adhuc urbium dominam, alienis excubare ſedibus, aut rogantem bellum, aut deprecantem, in alterius ope omnem ſpem poſuiſſe: orbis terrarum vindices eoſq; diſcordiâ ſuâ, civilibuſq; bellis redactos, ut adulentur ultrò ſordidam paulò antè clientelæ ſuæ partem: & hoc potiſſimum facere Thebanos Lacedæmonioſq; antea inter ſe * imperii, nunc Græciæ imperantis æmulos. Philippus inter hæc vindicatione gloriæ ſuæ tantarum urbium faſtigium agitatur, atque utros potius dignetur æſtimat. Secretò igitur auditis utriuſq; legationibus, his veniam belli pollicetur, jurejurando adaſtis, reſponſum nemini proditurus: illis contrâ venturum ſe auxiliũq; laturum. Utroſq; vetat parare bellum, aut metuere. Sic variato reſponſo, ſecuris omnibus, A. C. 346. Thermopylarum anguſtias occupat.

CAP. V. Tunc primum Phocenſes, ſe captos fraude Philippi animadvertentes, trepidi ad arma confugiunt. Sed neq; ſpatium erat inſtruendi belli, nec tempus ad contrahenda auxilia, & Philippus excidium minabatur, ni fieret deditio. Victi igitur neceſſitate, (k) pacta ſalute, ſe dedunt. Sed pactio

(k) Ita huic decennali 16.60.
bello impoſitus eſt finis, *Diod.*

ejus fidei fuit cujus antea fuerat deprecati belli permissio. Igitur cæduntur passim rapiunturq; non liberi parentibus, non conjuges maritis, non Deorum simulachra templis suis relinquuntur. Unum tantum miseris solatium fuit, quòd cum Philippus portione prædæ socios fraudasset, nihil rerum suarum apud inimicos viderunt. Reversus in regnum ut pecora pastores nunc in hybernos, nunc in æstivos saltus trajiciunt, sic ille populos & urbes: ut illi vel replenda, vel derelinquenda quæq; loca videbantur, ad libidinem suam transfert. Miseranda ubiq; facies, & excidio similis erat. Non quidem pavor illis hostilis, nec discursus per urbem militum erat; non tumultus armorum, non bonorum, aut hominum rapina; sed tacitus mæror & luctus verentibus nè ipsæ lacrymæ pro contumacia haberentur. Crescit dissimulatione ipsa dolor, hoc altius dimissus, quo minus profiteri licet. Nunc sepulchra majorum, nunc veteres penates, nunc testæ in quibus geniti erant, in quibusq; genuerant, considerabant: miserantes nunc vicem suam, quod in eam diem vixissent: nunc filiorum, quòd non post eam diem nati essent.

A. C. 344

CAP. VI. Alios populos in finibus ipsis hostibus opponit, alios in extremis regni terminis statuit, quosdam bello captos in supplementis urbium dividit. Atq; ita ex multis gentibus nationibusq; unum regnum populumq; constituit. Compositis ordinatisque Macædoniæ rebus. (l) Dardanos, cæterosque finitimos fraude captos expugnat. Sed nec à proximis manus abstinet. Siquidem Arymbam regem Epyri uxori suæ Olympiadi arctissima cognatione junctum, pellere regno statuit: atq; Alexandrum (m) privignum ejus uxoris Olympiadis fra-

A. C. 344
Exemplum
imperfectum
erga cognatos

A. C. 344

(l) Dardania, Oros. Ptol.
& aliis Europe regio, Illyria
pars, teste Eliano.

(m) Quomodo Arybæ

privignus sit Alexander, non
video, Olympiadis, uxoris
Philippi, fratrem vocat Oro-
sius.

In mercedem per-
pretrasi
stupri.
Orosius.

trem, puerum honestæ pulchritudinis, in Macedo-
niam, nomine sororis, accersit, omniq; studio sol-
licitarum, in spem regni, simulato amore, ad stu-
pri consuetudinem perpulit, majora in eo obsequia
habiturus, sive conscientiæ pudore, sive regni be-
neficio. Igitur cùm ad viginti annos pervenisset,
ereptum Arymbæ regnum puero admodum trãdit,
scelestus in utroque. Nam nec in eo jus cognatio-
nis servavit, cui ademit regnum; & eum cui dedit
impudicum fecit antè quàm regem.

JUSTINI LIBER IX. CAP. I.

A. C. 341.

* Constan-
tinopolis
deinde di-
cta Orosius.
Byzantium
a quo con-
stitutum.

IN Græciam Philippus cùm venisset, sollicitatus
paucarum civitatum direptione, & ex præda mo-
dicarum urbium, quantæ opes universarum essent,
animo prospiciens, bellum toti Græciæ inferre
statuit. Ad cujus emolumentum egregiè pertinere
ratus, si sibi (a) * Bizantium, nobilem & mariti-
mam urbem, receptaculum terra marique copiis
suis futuram; in potestatem redegisset. Eandem
claudentem sibi portas obsidione cinxit. Hæc namq;
urbs (b) condita primò à Pausania rege Spartano-
rum, & per 7 annos possessa fuit: deinde variante
victoriâ, nunc Lacedæmoniorum, nunc Athenien-
sium juris habita est. Quæ incerta possessio effecit,
ut nemine quasi suam auxiliis juvante libertatem
constantius tueretur. Igitur Philippus longâ obsi-
dionis morâ exhaustus, pecuniæ commercium de
piratica mutuatur. Captis itaq; centum septuaginta
navibus mercium, & distractis, anhelantem inopi-
piam paululum recreavit. Deinde, nè unius urbis

A. C. 475.

Piraticam
exercet
Philippus.

A. C. 339.

(a) Notandum originem
non primam, sed maxime
memorabilem, a *Justino* me-
morari, nam a *Byzante* nomen
habet, & auspiciis urbem olim
accepisse, satis constat.

(b) Alii non conditam a
Pausania, sed solum expug-
natam tradunt, vel coloniam
huc deduxisse; tunc *Constanti-*
nopolis dicta, a *Constantino*
qui eam reedificavit.

oppugna-

oppugnatione tantus exercitus teneretur, profectus cum fortissimis, multas Chersonensium urbes expugnat. Filium (c) Alexandrum, decem & octo annos natum, ut sub militia patris tyrocinii rudimenta deponeret, ad se accersit. In Scythiam quoque prædandi causâ profectus est, more negotiantium, impensas belli aliò bello refecturus.

Prima
Alexandr
militia.

C A P. II. Erateo tempore rex Scytharum * Marthæas, qui cum bello Istriarum premeretur auxilium à Philippo per Apollonientes petit, in successione eum regni Scythiæ adoptaturus: cum interim Istriarum rex decedens & metu belli, & auxiliorum necessitate Scythas solvit. Itaque Marthæas remissis Macedonibus renunciari Philippo rex jubet, *neque auxilium ejus se petiisse, neque adoptionem mandasset. Nam neque vindictâ Macedonum eger Scythas, (d) meliores forent: neque hæredem sibi incolumi filio dedesse.* His auditis Philippus legatos ad Marthæam mittit, impensæ obsidionis portionem petentes, ne inopiâ bellum deferere cogatur. Quod eò promptius eum facere debere, quòd missis à se in auxilium ejus militibus, nè sumptum quidem viæ, non modò officii prætia dederit. Marthæas inclementiam cœli & terræ sterilitatem causatus, quæ non patrimoniis ditet Scythas, sed vix (e) alimenta exhibeat, respondit, *Nullas sibi opes esse, quibus tantum regem expleat; & turpius putaret, parvo defungi, quàm totum abnuere: Scythas autem virtute animi, & duritiâ corporis, non opibus censei.* Quibus derisus Philippus, solutâ obsidione Byzantii bella aggreditur, præmissis legatis, quòd securiores facerét: qui nun-

* Erat
Orosius
legit.

Marthæas
Scytharum

Sythici
belli causa
& origo.
A. C. 339

(c) 16 annos natum fuisse Alex. cum Byzantium oppugnet Philippus, scribit Plut. in Alex. c. 14.

(d) (i. e.) fortiores, sic.

Hor. od. 15. Tydid. melior. Batre.

(e) Exhibere est alere, & alimentum præbere.

Victoria.

* Animo.

Scythæ per
bella foemi-
nis utri ma-
lunt, quoni-
am urinam
cursu non
impedito
reddunt.

Plin. lib. 8.

A. C. 339.

Prælium

cum

Triballis.

A. C. 338

Bellum A-
thenienti-
bus cum
Philippo
illatum
de quo
Diodorus.

eient Marthææ, dum Byzantium obsidet, videri statu-
am Herculi: ad quam in ostio Istri ponendam se venire,
pacatum accessum ad religionem dei petens, amicus ipse
Scythis venturus. Ille, si voto fungi velit, statuum sibi
mitti jubet, non modo ut ponatur, verum etiam ut in-
violata maneat, pollicetur. Exercitum autem fines
ingredi, negat se passurum. Ac si invitis Scythis statu-
am ponat; eo digresso, sublaturum; versurumq; æs statuæ
bella foemi- in aculeos sagittarum. His utrinq; irritatis animis
nis utri ma- prælium committitur. Quum virtute, & * nume-
lunt, quoni- ro præstarent Scythæ, astutiâ Philippi vincuntur.
am urinam Viginti millia puerorum ac foeminarum capta, pe-
cursu non coris magna vis, auri argentiq; nihil. Ea primum
impedito fides inopiæ Scythicæ fuit. Viginti millia nobili-
reddunt. um (f) equarum (g) ad genus faciendum in Mace-
Plin. lib. 8. doniam missa.

C A P. III. Sed revertenti à Scythia, Triballi
Philippo (h) occurrunt: negat se transitum datu-
ros, ni portionem accipiant prædæ. Hinc iurgium,
& mox prælium: in quo ita in femore vulneratus
est Philippus, ut per corpus ejus equus interfice-
retur: Cum omnes occisum putarent, præda amissa
est. Ita Scythica velut devota spolia penè luçtuosa
Macedonibus fuere. Ubi verò ex vulnere primùm
convaluit, diu dissimulatum bellum Atheniensibus
infert. Quorum causâ Thebani se junxere, ne victis
metuentes Atheniensibus, veluti vicinum incen-
dium belli ad se transiret. Factâ igitur inter duas
paulo ante infestissimâs civitates societate, legationi-
bus Græciam fatigant, communem hostem putant
communibus viribus summovendum: neq; enim
cessaturum Philippum, si prosperè prima successe-

(f) His enim utri in bel-
lum malunt Scythæ, quoniam
urinam cursu non impedito
reddunt. Plin. 8. 42. 25.

(g) Hoc est genituræ fac-
tusque suscipiendi causa.

(h) Mæsie inferioris populi
sunt, testibus Ptol. Plin. Strab.
rint,

rint, nisi omnem Græciam domuerit. Motæ quædam civitates Atheniensibus se jungunt : quasdam autem ad Philippum belli metus traxit. Prælio (i) commisso, cum Athenienses longè majore militum numero præstarent, assiduis bellis indurata virtute Macedonum vincuntur, non tamen immemores pristinæ gloriæ cecidere. Quippe adversis vulneribus omnes loca, quæ tuenda à ducibus acceperant, morientes corporibus texerunt. Hic dies universæ Græciæ & gloriæ dominationis, & vetustissimam libertatem finit.

CAP. IV. Hujus victoriæ callidè dissimulata Philippi lætitia est. Deniq; non solita sacra Philippus illâ moderatio die fecit, non in convivio risit, non ludos inter epulas adhibuit, non (k) coronas aut (l) unguenta sumpsit : & quantum in illo fuit, ita vicit, ut victorem nemo sentiret. Sed nec regem se Græciæ, sed ducem appellari jussit. Atq; ita inter tacitam lætitiam, & dolorem hostium temperavit, ut neq; apud suos exultasse, neque apud victos insultasse videretur. Atheniensibus, quos passus infestissimos fuerat, & captivos (m) gratis remisit, & bello consumptorum corpora sepulturæ reddidit, reliquiâsq; funerum, ut ad sepulchra majorum deferrent, ultro hortatus est. Super hæc Alexandrum filium cum amico Antipatro, qui pacem cum his, amicitiamq; jungeret, Athenas misit. Thebanorum porro non solum captivos, verum etiam interfectorum sepulturam vendidit. Principes civitatis, alios securi percussit, alios in exilium redegit, bo-

Hoc erat
a mortuo
tributum
exigere.

(i) Ad *Charoneam* urbem *Bæotiæ*, ubi *Philippus Græciæ* dominus evasit.

(k) Convivales scil. veteres enim ne immodico potu capite dolerent, tempora co-

ponis vinxerunt.

(l) Coronati, & unguentis delibuti convivabantur Antiqui.

(m) Sine redemptione.

nâq;

* Pulsos a nàq; omnium occupavit: * pulsos deinde per inju-
civibus in riam in patriam restituit. Ex horum numero 300.
patriam re- exules iudices, rectorésq; civitati dedit. Apud
stituit, legit quos cum potentissimi quique rei ejus ipsius cri-
Orosius Li- minis postularentur, quod per injuriam se in exili-
beri dicti um egissent, hujus constantiæ fuerunt, ut omnes
exemplum. se autores faterentur, meliúsq; cum republica
actum cum damnati essent, quam cum restituti,
contenderent. Mirâ prorsus audaciâ: de judici-
bus vitæ necisque suæ, quemadmodum possunt,
sententiam, ferunt, contemnuntque absolutio-
nem quam dare inimici possunt. Et quoniam
rebus nequeunt ulcisci, verbis usurpant liberta-
tem.

Epiphone-
ma.

Conventus
Græcorum
in Corin-
tho.

A. G. 337.

* Quiq; si
legat pro?
Apparatus
bellicus in
Persas.

A. G. 336.
Olympias
obstrupri
suspicio-
nem pulsa.

CAP. V. Compositis in Græcia rebus, Philippus
omnium civitatum legatos ad formandum rerum
præsentium statum, evocari Corinthum jubet. Ibi
paci legem universæ Græciæ pro meritis singula-
rum civitatum statuit, consiliúmque omnium veluti
unum senatum ex omnibus elegit. Soli Lacedæ-
monii & legem, & regem contempserunt, servi-
tutem, non pacem, rati (n) quæ non ipsis civitati-
bus conveniret, * sed à victore ferretur. Auxilia
deinde singularum civitatum describuntur, sive
adjuvandus eà manurex, oppugnante aliquo foret,
seu duce illo bellum inferendum: Neq; enim du-
bium erat, imperium Persarum his apparatus
peti. Summa auxiliorum ducenta millia peditum
fuere, & equitum quindecim millia. Extra hanc
summam & Macedonia exercitus erat, & con-
finis domitarum gentium barbaries. Initio veris
tres duces in Asiam Persarum viris præmittit, Par-
menionem, Amyntum, & Attalum (o) cujus so-

(n) Hoc est, de qua inter
ipsas civitates, non conveni-
et.

(o) Attalum Cleopatrae a-
vinculum, aut patrum. *Plut.*
in *Alex.* c. 15. vocat.

rorem nuper, expulsâ Alexandri matre Olympiade propter stupri suspicionem, in matrimonium acceperat.

C A P. VI. Intereâ dum auxilia à Græcia coeunt, nuptias Cleopatraz filiaz & Alexandri, quem regem Epiri fecerat, celebrat. Dies erat pro magnitudine duorum regum, & collocantis filiam, & uxorem ducentis apparatibus insignis. Sed nec ludorum magnificentia deerat: ad quorum spectaculum Philippus cum sine custodibus, medius inter duos Alexandros, filium generumq; * concederet; Pausanias nobilis ex Macedonibus, nemini suspectus adolescens, occupatum angustiis Philippum in transitu obtruncat; diemq; lætitiæ destinatum, fœdum luctu funeris facit. Hic Pausanias primis pubertatis annis stuprum per injuriam passus ab Attalo fuerat; cujus indignitati hæc etiam fœditas accesserat. Nam (p) perductum in convivio, solutumq; mero Attalus, non suæ tantum, verum & convivarum libidini, velut scortum vile subjecerat, ludibriumq; omnium inter coæquales reddiderat. Hanc rem ægré ferens Pausanias, querelam Philippo sæpè detulerat. Cum variis frustrationibus non sine risu deferretur, & honoratum insuper ducatu adversarium cerneret, iram in ipsum Philippum vertit, ultionemq; quam adversario non poterat, ab iniquo iudice exegit.

C A P. VII. Creditum est etiam immissum ab Olympiade matre Alexandri fuisse, nec ipsum Alexandrum ignarum paternæ cædis extitisse. Quippe non minus Olympiadem, repudium & prælatam sibi Cleopatram, quam stuprum Pausaniam doluisse. Alexandrum quoq; regni æmulum fratrem

(p) Perductores hoc differunt a lenonibus, quod lenones sunt scortorum perductores etiam invitatum Personarum.

Plut. in A-
lexandro.

* Utrique.

Olympiadis
crudelitas.

& noverca susceptum timuisse, eoque actum, ut in convivio antea primum cum Attalo, mox cum ipso patre iurgaret, adeo ut etiam stricto gladio cum Philippus confectatus sit, ægrèq; a filii cæde amicorum precibus exoratus. Quamobrem Alexander ad avunculum se in Epirum cum matre, inde ad regem Illyriorum contulerat, vixq; revocanti mitigatus est patri, precibusq; cognatorum ægrè redire compulsus. Olympias quoq; fratrem suum Alexandrum Epiri regem in bellum subornabat, pervicissètq; ni filia nuptiis pater generum occupasset. His stimulis irarum * utrique Pausaniam de impunitate stupri sui querentem, ad tantum facinus impulisse creduntur. Olympias certè fugienti percussori, equos quoq; præparatos habuit. Ipsa deinde auditâ regis nece, cum titulo (q) officii ad exequias eâdem nocte cucurrisset, in cruce pendentis Pausaniæ capiti, eâdem nocte quâ venit, coronam auream imponit; quod nemo alius audere, nisi hæc, superstite Philippi filio, potuisset. Paucos deinde post dies, refixum corpus intersectoris super reliquias maritæ cremavit & tumutum ei eodem fecit in loco, parentariq; eidem quotannis, incussâ populo superstitione, curavit. Post hæc Cleopatram, à qua pulsa Philippi matrimonio fuerat, in gremio ejus prius filia interfecta, finire vitam suspendio coegit; spectaculoq; pendentis ultione potita est, ad quam per (r) parricidium festinaverat. Novissimè gladium illum, quo rex percussus est, Apollini sub nomine Myrtalis consecravit. Hoc enim nomen antè Olympiadis parvulæ fuit. Quæ omnia ita palam facta sunt, ut timuisse

(q) Significat generatim
ea quæ cultus, honoris et
studii causa superioribus, aut

amicis exhibemus.

(r) Hoc est, Philippi cædem.

videatur (f) nè facinus ab ea commissum, non probaretur.

CAP. VIII. Decessit Philippus^{40.} & 7. annorum cum annis 25. regnasset. Genuit ex Laryssæa saltatrice filium Arideum qui post Alexandrum regnasset, & vit. Habuit & multos alios filios ex variis matronis, regio more, susceptos, qui partim (t) fato, partim ferro periere. Fuit rex armorum, quàm conviviorum apparatibus studiosior, cui maximæ opes erant instrumenta bellorum; divitiarum quæstu, quàm custodiâ solertior. Itaq; inter quotidianas rapinas semper inops erat. Misericordia in eo & perfidiâ pari jure dilectæ, nulla apud eum turpis ratio vincendi, blandus pariter, & in gratia offensam simulare; insidiosus alioquin: qui plura promitteret quam præstaret: in seria & jocis artifex. Amicitias utilitate, non fide colebat. Gratiâ fingere in odio, instruere inter concordantes odia, apud utrumq; gratiam quærere, solennis illi consuetudo. Inter hac eloquentia, & insignis oratio acuminis & solertiæ plena, ut nec ornatui facilitas nec facilitati inventionum deesset ornatus. Huic Alexander successit, & virtute & vitiis patre major. Itaq; vincendi ratio utriq; diversa. Hic apertâ vi, ille artibus bella tractabat: Deceptis ille gaudere hostibus, hic palam fufis: Prudentior ille consilio hic animo magnificentior. Iram pater dissimulare plerunq; & vincere; hic ubi exarsisset, nec dilatio ultionis nec moduserat. Vini nimis uterq; avidus sed ebretatis diversa vitia. Patri mos erat & de convivio in hostem procurrere, manum conferere, periculis se temerè offerre: Alexander non in hostem, sed in suos sæviebat. Quamobrem Phi-

Quo tempore decessit, & quam diu regnavit. Philippus.

Philippi mores & ingenium.

Ejusdem eloquentia.

A. C. 366. Comparatio Philippi & Alexandri.

(f) Hoc est, omnia ita pareret.

palam egisse, quasi timeret, (t) Hoc est, ex communis naturæ lege obire.

lippum sæpe vulneratum prælia remifere : hic amicorum interfeftor convivio frequenter exceffit. Regnare ille cum amicis nolebat, hic inimicos regna exercebat. Amari pater maluit, hic metui. Literarum cultus utriq; fimilis. Solertiæ pater majoris, hic fidei. Verbis atq; oratione Philippus, hic rebus moderatior. Parcendi viâ filio animus & promptior, & honeftior ; ille nec focii abftinebat. Frugalitati pater, luxuriæ filius magis deditus erat. Quibus artibus orbis imperii fundamenta pater * fecit, operius totus gloriam filius confumnavit.

* Jecit.

JUSTINI LIBER X. CAP. I.

Quarum
160. habuit
Plut. agente
Dario an-
num 30. Pa-
ternæ in-
dulgentiæ
exemplum
Confilia in-
terficiendi
patris O-
chum agi-
taffe per
Atosam,
fcribit. Plut.

ARtaxerxi regi Perfærum (a) ex pellicibus 115. filii fuere, fed (b) tres tantum jufto matrimo-
nio fufcepti, Darius, Ariarates, & Ochus. Ex his
Darium contra morem Perfærum, apud quos
rex non nifi morte mutatur, per indulgentiam pater
regem vivus fecit, nihil fibi ablatum exiftimans,
quod in filium contuliffet, fincerumq; gaudium
ex procreatione capturum, fi infignia majestatis
fuæ vivus in filio confpexiffet. Sed Darius poft
nova paternæ pietatis exempla, interficiendi patris
confilium cepit. Sceleratus fuiffet, fi folus parri-
cidium cogitaſſet ; tanto fceleratior quod in focie-
tatem facinoris affumptos quinquaginta fratres fecit
parricidas. Ofcenti prorfus genus, ubi in (c) tan-
to populo non folum focii, verum etiam filii
parricidium potuit, ut ex 50. liberis nemo inven-
tus fit, quem aut paterna majestas, aut veneratio
fenis, aut indulgentia patris, à tanta immanitate
revocaret. Adeone vile paternum nomen, apud

(a) Quarum ſexaginta, & trecentas. *Artax.* tribut. *Plut.*

(b) *Plut.* 4. legitimos recenſet, *Darium, Ariaspem,*

Arsacem, & Ochum.

(c) Hoc eſt, in tanta multi-
tudine fil. per metaph.

tot numero filios fuit, ut quorum presidio tutus etiam adversus hostes esse debuerat, eorum insidiis circumventus, tutior ab hostibus, quam à filiis fuerit?

Epiphonema.

A. C. 410.

CAP. II. Causa parricidii sceleratior ipso parricidio fuit. Occiso quippe Cyro fraterno bello, cujus mentio suprâ habitâ est. Aspaciam pellicem ejus rex Artaxerxes in matrimonium receperat. Hanc patrem * cedere sibi sicuti regnum, Darius * Credere. postulaverat; qui pro indulgentia sua in liberos, Dianæ & Bataniæ primo facturum se dixerat; mox pœnitentia ductus, quam Ancitim vocant ut honestè negaret quod temerè promiserat. Solis eam sacerdotio præfecit, quo perpetua illi ab omnibus viris pudicitia imperabatur. Hinc exacerbatus juvenis, in jurgia primo patris erupit, mox factâ cum fratribus conjuratione, dum patri insidiâ as parat, (a) deprehensus cum sociis, pœnas parricidii diis paternæ majestatis ultoribus dedit. Conjuges quoq; omnium cum liberis, ne quod vestigium tanti sceleris extaret, interfectæ iunt. Post hæc Artaxerxes morbo ex dolore contracto decedit, Rex quàm pater felicior.

A. C. 261

CAP. III. Hæreditas regni (l) Ocho tradita, qui timens parem conjurationem regiam cognatorum cæde & strage principum replet: nulla, non sanguinis, non sexus, non ætatis misericordiâ permotus; scilicet nè innocentior fratribus parricidis haberetur. Atq; ita veluti purificato regno, bellum Armeniis infert. In eo cum adversus provocatorem hostium (f) Codomanus quidam cum omnium favore processit, hoste cæso, victoriam suis pariter, & prope amissam gloriam restituit. Ob hæc dæcora idem Codomanus proficitur Armeniis. Interjecto deinde tempore post mortem Ochi.

Qui cognominatus est Artaxerxes Codomanus Euseb. ob suam virtutem Persarum rex electus & Darius dictus. Diodor. pauli aliter.

(a) Conjurationem enim | Etus est.
Eunuchus quidem prodidit. | (f) Ob suam virtutem
(e) Qui & Artaxerxes di- | Persarum rex electus.

regis

A. C. 336. regis ob memoriam pristinae virtutis rex a populo constituitur (g) Darii nomine, nè quid regiae majestatis decesset, honouratus bellumq; cum Alexandro Magno, diu variante fortunâ, magnâ virtute gessit. Postremò victus ab Alexandro, & à cognatis occisus, vitam pariter cum Persarum regno finivit.

JUSTINI LIBER XI. CAP. I.

An urb.
cond. 4.
Tumultus
post Philip-
pi mortem
in castris 4.

IN exercitu Philippi, sicuti variae gentes erant, ita eo occiso diversi motus animorum fuere. Alii quippe injustâ servitute oppressi, ad spem se libertatis erigebant, alii tædio longinquæ militiæ, remissam sibi expeditionem gaudebant: nonnulli faciem nuptiis filiae accensam, rogo patris subditam dolebant. Amicos quoq; tam subitâ mutatione rerum, haud mediocris metus ceperat, reputantes nunc provocatam Asiam, nunc Europam nondum perdomitam, nunc Illyrios & Thracas, & Dardanos cæterasq; Barbaras gentes fidei dubiæ & mentis infidæ. Qui omnes populi si pariter deficiant, resisti nullo modo posse. His rebus, veluti medela quædam, interventus Alexandri fuit; qui pro concione, ita vulgus omne consolatus, hortatusq; (a) pro tempore est, ut & metum timentibus demereret, & in spem sui omnes impelleret. Erat hic annos 20. natus; In qua ætate ita moderate de se multa pollicitus est, ut appareret plura eum experimentis reservare. Macedonibus immunitatem cunctarum rerum præter militiæ vacationem dedit, quo factò tantum sibi favorem omnium conciliavit, ut corpus hominis, non virtutem regis mutasse se dicerent.

Alexandri
ætas &
indoles.

A. C. 336.
Ultio pater
næ cædis.

CAP. II. Prima illi cura paternarum exequiarum fuit: In quibus ante omnia, cædis conscios (b) ad

(g) Ultimi scil. *Arsami* fil. qui *Codomannus*.

(a) (Hoc est) pro conditi-

one temporum.

(b) Veteres enim credebant sanguine manes placari.

tumulum patris occidi jussit; soli Alexandro (c) Lyncistarum fratri pepercit, fervans in eo auspici-
um dignitatis suæ; nam regem eum primus salu- Caranus in-
taverat. Æmulum quoq; imperii Caranum fratrem terficetur.
ex noverca susceptum interfici curavit. Inter ini-
tia multas gentes rebellantes compescuit. Orientes
nonnullas seditiones extinxit. Quibus rebus erect-
us, tacito gradu in Græciam contendit: ubi ex-
emplo patris Corinthum* evocatus, civitatibus* Evocatis
dux in locum ejus substituitur. Inchoatum dein- civis.
de à patre Persicum bellum aggreditur, in cujus
apparatu occupato nunciatur, (d) Athenienses,
Thebanos & Lacedæmonios ab eo ad Persas defe-
cisse, autorémq; ejus defectionis magno auri pon- A. C. 335.
dere a Persis corruptum, Demosthenem oratorem
extitisse, qui Macedonum delatas omnes cum rege
copias a Triballis affirmaverit, producto in concio- Demost-
nem autore qui in eo prælio, in quo rex ceciderat, henes hujus
se quoq; vulneratum diceret. Quà opinione mu- defectionis
tatos omnium fermè civitatum animos esse, præsi- autor.
dia Macedonum obsideri. Quibus motibus occur-
surus; tanta celeritate instructo, paratoq; exercitu
Græciam oppressit: ut quem venire non sense-
rant, videre se vix crederent.

CAP. III. In transitu hortatus Thessalos fuerat,
beneficiorumq; Philippi patris, maternæq; suæ cum Alexandri
his ab (e) Æacidarum gente necessitudinis admonu- Celeritas.
erat. Cupidè hæc Thessali audientibus, exemplo
patris dux universæ gentis creatus erat, & vestiga-
lia omnia, redditusq; suos ei tradiderant. Sed

(c) Populus Macedonia, qui
Lyncistæ Thucydidi dicitur.
2. 21. 26.

(d) Atheni. & Laced. Non
omittendum est Thebanos, sed
pro Laced. legendum; non
enim defecerunt Lacedæmo-

nii, semper enim & Philippi
& Alexandri pacem spreve-
rant.

(e) Erat enim Alexander
paterno genere, Herculis fil.
materno Æaci.

Demosthenes Alexandrum puerum vocabat.

Vincuntur Thebani ab Alexandro

* Odio Græcorum in Thebanos odium.

Eleadæ ad Alexandrum oratio.

Athenienses, sicuti primi defecerant, ita primi pœnitere cœperunt, contemptum hostis in Admirationem convertentes, pueritiâmq; Alexandri spectam antè supra virtutem veterum ducum extol-lentes. Missis itaq; legatis bellum deprecantur. Quibus auditis & graviter increpatis, Alexander bellum remisit. Inde Thebas exercitum conver-tit, eadem indulgentiâ usurus, si parem pœnitentiam invenisset. Sed Thebani armis non precibus, nec deprecatione usi sunt. Itaq; victi gravissima quæq; supplicia miserrimæ captivitatis experti sunt. Cùm in consilio de excidio urbis delibe-raretur, Phocenses & Plateenses, & Thespi-enses & Orchomenii, Alexander socii, victo-riæq; participes, excidium urbium suarum, cru-delitatẽq; Thebanorum referebant, studia in Persas non præsentia tantum verum etiam & vetera adversus Græciæ libertatem increpantes. *Quamobrem* * odium eos omnium populorum esse, quod vel ex eo mane-
festari posse, quod iurejurando se omnes obstrinxerint, ut
victis Persis Thebas diruerent, Adjiciunt & scelerum
priorum fabulas, quibus omnes scenas repleverant,
ut non præsenti, tantum perfidiâ verum & vetere
infamiâ invisi forent.

CAP. IV. Tunc Eleadas unus ex captivis datâ potestate dicendi, non à rege se defecisse, quẽ in-perfectum auderint, sed a regis hæredibus: quicquid in eo sit admissum, crudelitatis, non perfidia culpam esse, cujus tamen jam magna se supplicia pependisse. Deletâ juventute, nunc senum feminariûmq; sicuti infirmum, ita innoxium restare vulgus, ipsumq; stupris contumeliisq; vexatum esse, ut nihil amarius unquam sint passi: nec jam pro civibus se, qui tam pauci remanserant, orare: sed pro innoxio patria solo & pro urbe, quæ non viros tantum, verum etiam (f) deos genuerit. Privatâ etiam regem superstitione deprecatur, genti apud ipsos Herculis,

(f) Bacchum nimirum, & Herculem.

unde (g) originem gens *Æacidarum* trahat ; atq; Thebis a patre ejus Philippo pueritia, rogar, urbi parcat ; quæ majores ejus partim educatos summæ majestatis reges videretur. Sed potentior fuit ira, quam preces. Itaq; urbs diruitur, agri inter victores dividuntur, captivi (h) sub corona venduntur, quorum pretium non ex ementium commodo, sed ex inimicorum odio extenditur. Miseranda res Atheniensibus visa. Itaq; portas refugiis profugorum contra interdictum regis apperire. Quam rem ita graviter tulit Alexander, ut secundâ legatione denuò bellum deprecantibus ita demum remissit, ut oratores & duces quorum fiduciâ toties rebellent, sibi dedantur : paratisq; Atheniensibus, ne cogantur subire bellum eò res deducta est, ut retentis oratoribus, duces in exilium agerentur : qui ex continenti ad Darium profecti, non mediocrem momentum Persarum viribus accessere.

CAP. V. Proficiscens ad Persicum bellum, omnes novercæ suæ cognatos, quos Philippus in excelsiorem dignitatis locum provehens, imperiis præfecerat, interfecit ; sed nec suis, qui apti regno videbantur, pepercit : ne qua materia seditionis procul se agente, in Macedonia remaneret, & regis stipendiarios conspectioris ingenii ad commilitum secum trahit, seniores ad tutelam regni relinquit. Adunato deinde exercitu naves onerat ; un-

Exilium
Thebano-
rum 3. M.
numero.

Pepercit
tamen Pir-
dari stirpi
Plut.

Vide Apo-
logum de
canibus,
ovibus, &
lupo, apud
Plut.

Alexandri
in cognatos
crudelitas.

(g) Faltum illi enim ab *Achille* genus derivant : ab *Hercule Heraclide* ; unde ex paterno latere stirpem *Alexander magnus* deducit.

(h) Non quod corona militum, custodiæ causa, captivorum venalium greges circumstaret : sed quia jure

belli captos, coronatos venire mos erat.

(i) Ad duodecim Deos magnos alludere videtur, quorum nomina hoc disticho complexus sum.

Hermes, Neptunus, Vulcanus, Jupiter & Mars, Juno, Minerva, Venus, Vesta, Diana, Ceres

de-

A. C. 334. de conspectâ Asiâ, incredibili ardorem accen-
 Jovi Hercu- sus, (i) duodecim aras deorum in belli vota statuit.
 li & Miner- Patrimonium omne suum, quod in Macedonia,
 vâ sunt Europâq; habebat, amicis dividit, *sibi Asiam suffi-*
 arâ sacratâ *cere*, præfatus. Priusquam ulla navis littore ex-
 in ripa Py- cederet, hostias cædit, petens victoriam bello, quo
 renæ. Q. toties à Persis petitæ Græciæ ultor relictus sit;
 Curtius. quibus longa jam satis & matura imperia contigif-
 sent, quorumq; tempus esset vices excipere melius
 acturos. Sed neq; exercitûs ejus alia quam regis
 animorum præsumptio fuit. Quippe obliti omnes
 conjugum, liberorûmq; & longinquæ à domo mi-
 litæ Persicum aurum & totius Orientis opes, jam
 quasi suam prædam ducebant, nec belli periculo-
 rum, sed divitiarum meminerant. Cum delati in
 continentem essent, primus Alexander jaculum
 velut in hostilem terram jecit, armatûsque de navi
 tripudianti similis profiluit, atq; ita hostias cædit
 precatus nè se regem illæ terræ invitæ accipiant.
 Inibi (k) quoq; ad (l) tumultos eorum, qui Troja-
 no bello ceciderant, parentavit.

Hoc erat
 fecialium
 jure de-
 fungi, vid.
 Macrob.
 In Illo
 quoque.

A. C. 334.

Exercitus &
 militum
 Alexandri
 descriptio.

CAP. VI. Inde hostem petens milites à popula-
 tione Asiæ prohibuit, *Parcendum suis rebus præfatus,*
nec perdenda ea, quæ possessuri venerant. In exercitu
 ejus fuere (m) peditum 30. duo millia, equitum
 quatuor millia quingenti, naves centum 82. Hæc
 tam parvâ manu universum terrarum orbem. utrûm
 sit admirabilius vicerit, an aggredi ausus fuerit, in-
 certum est cûm ad tam periculosum bellum exerci-
 citum legerit, non juvenes robustos, nec primo
 flore ætatis, sed veteranos plerosq; etiam emeritæ

(k) *Troia* urbs ab Illo *Trois*
 fil. nomen accepit.

(l) Tumulus proprie ag-
 gesta terra, sed pro moni-
 mento hic sumitur.

(m) *Plut.* in *Alex.* c. 23.
 Peditum 30000 scribit; na-
 vibus autem longis 60. traje-
 cisse *Hellepontum*.

militiæ qui cum patre patruisq; militaverant, ele-
 git ut non tam milites, quam magistros militiæ
 electos putares. Ordines quoq; nemo nisi sexage-
 narius duxit, ut si principia castrorum cerneret se-
 natum te alicujus priscae reipub. videre diceret. Itaq;
 nemo in prælio fugam, sed victoriam cogitavit, nec
 in pedibus cuiquam spes, sed in lacertis fuit. Con-
 traprex Persarum Darius fiducia virium nil astu agere
 affirmans, suis *occulta consilia victoriae furtiva non con-*
venire, nec hostem à regni finibus arcere, sed in
 intimum regnum accipere: gloriosius ratus repel-
 lere bellum, quàm non admittere. Prima igitur
 congressus in campis (n) Adraistiis fuit. In acie Per-
 sarum sexcenta millia militum fuere, quæ non mi-
 nùs arte Alexandri, quàm virtute Macedonum
 superata, terga verterant. Magna itaq; cædes Per-
 sarum fuit. De exercitu Alexandri novem pedites,
 centum 20 equites cecidere, quo rex impensæ ad
 cæterorum solatia humatos, statuis equestribus
 donavit, cognatisq; eorum immunitates dedit. Post
 victoriam (o) major pars Asiæ ad eum defecit. Gessit
 & plura bella cum præfectis Darii quos jam non
 tam armis, quam terrore nominis sui vicit.

Persarum
 exercitus
 o. millia e-
 quitum,
 Peditum
 100. millia
 ut refert
 Dio.

12. Pedit.
 faucios,
 equites 150.
 interfectos
 Q. Curtius
 scribit.

CAP. VII. Dum hæc aguntur, interim indicio
 captivi ad eum deferretur, insidias ei ab Alexandro
 Lyncisteram, genero Antipatri qui præpositus Ma-
 cedoniæ erat, parari. Ob quam causam timens, ne
 quis interfecto eo in Macedonia motus oriretur in
 vinculis eum habuit. Post hæc (p) Gordii urbem
 petit quæ posita est inter Phrygiam majorem, &

A. C. 333.

Gordii.

(n) Stephanus de urbibus
 ad 5. m. 100. nominat,
 per quod Granicus flu. fluit.
 a quo hoc prælium dicitur ad
 Granicum.

(o) Quæ est inter Taurum,
 & Euphratem.

(p) Stephanus autem inter
 Phrygiam majorem, & Cappa-
 dociam sitam esse refert.

Gordii
plaustrum.

A. C. 333.

Digressio
de Gordii
historia.

Mida.

A. C. 720.

Redit ad
historiam.

Gordius
ille nodus,
abiit in pro-
verbiuin.

minorem, cujus urbis potiundæ non tam propter prædam cupido eum cepit, sed quod audiverat in ea urbe in templo Jovis jugum plaustri Gordii positum, cujus nexum si quis solvisset, eum tota Asia regnaturum antiqua oracula cecinisse. Hujus rei causa & origo illa fuit. Gordius cum in his regionibus bobus conductis ararat, aves eum omnis generis circumvolare cœperunt; profectus ad consulendos augures vicinæ urbis, obviam in porta habuit virginem eximie pulchritudinis; percunctatusq; eam quem potissimum augurem consuleret, illa audita causâ consulendi, gnara artis ex disciplina parentum, *regnum ei portendi* respondit, polliceturq; se & matrimonii, & spei sociam: Tam pulchra conditio prima regni felicitas videbatur. Post nuptias inter Phrygas orda seditio est. Consulentibus de fine discordiarum oracula responderunt, *regi discordiis opus esse*. Iteratò quærentibus de persona regis, jubentur eum regem observare, quem reversi primum in templum Jovis euntem plaustro reperissent. Obvius illis Gordius fuit, statimq; eum regem consalutant; ille plaustrum, quo (q) vehenti regnum delatum fuerat, in templo Jovis positum, majestati consecravit reginæ. Post hunc filius (r) Mida regnavit, qui ab Orpheo sacrorum solennibus initiatus, Phrygiam religionibus implevit, quibus tutior omni vita, quam armis fuit. Igitur Alexander captâ urbe, cum in templum Jovis venisset jugum plaustri requisivit: quo exhibito, cum capita loramentorum intra nodus abscondita reperire non posset, violentius oraculo usus: gladio loramenta cædit; atq; ita resolutis nexibus latentia in nodis capita invenit.

(q) Passive accipiendum est
pro *invectus*.

(r) De quo Poetæ fabulati

sunt, quicquid manibus atti-
gisset in aurum conversum.

CAP. VIII. Hoc illé agenti nunciatur, Darium *A. C. 333.* cum ingenti exercitu adventare, Itaq; timens angustias, magnâ celeritate. Taurum transcendit, in qua festinatione quingenta (f) stadia cursu fecit. Cùm (t) Tarsum venisset, captus Cydni fluminis amœnitate, per mediam urbem influentis, projectis armis, plenus pulveris ac sudoris, in præfrigidam undam nudum se projecit. Tum repente tantus nervos ejus occupavit rigor, ut interclusâ voce non spes modo remedii, sed nec dilatio periculi interveniret. Unus erat ex medicis, nomine Philippus, qui solus remedium polliceretur; sed & ipsum Permenionis pridie à Cappadocia missæ epistolæ suspectum faciebant, qui gnarus infirmitatis Alexandri, scripserat, à Philippo medico ut caveret: Nam corruptum illum à Dario ingenti pecuniâ esse. Tutius tamen est ratus dubiæ se fidei medici credere, quàm indubitato morbo perire. Accepto igitur poculo, epistolas medico tradidit, atq; ita inter bibendum oculos in vultum legentis intendit. Ut securum conspexit, lætior factus est, sanitatémq; quarta die recepit.

Alexandri
celeritas in
occupandis
pylis, de
quibus
Curtius.

CAP. IX. Igitur Darius cum (u) 300. millibus peditum, & centum millibus equitum in aciem procedit. Movebat hæc multitudo hostium, respectu paucitatis suæ, Alexandrum. Sed interdum reputabat quantas res cum ista paucitate gessisset, quantosque populos sudisset. Itaq; cùm spes metum vinceret, periculosius differre bellum ratus, nè desperatio suis cresceret, circumvectus suos, singulas gentes diversâ oratione alloquitur. Illy-

Darii copia
ad Ilium.

(f) Stadium facit centum
25 passus, sive sexcentos 25
pedes.

(t) Urbs Cilicia, hæc con-

didisse Persius memoratur.

(u) Sexcenta millia nume-
rat Arrianus l. 1. p. 36.

Oratio
Alexandri
ad milites.

Alexandri
dextrum
femur
leviter
perstrictum
Q. Curt.
Matris
Darii
nomen
Sysigambis
fuit.
* Mortem.
Clementie
& modera-
tionis ex-
emplum in
Alexandro.
A. C. 333.

rios & Thracas opum ac divitiarum ostentatione Græcos veterum bellorum memoriâ, æterniq; cum Persis odii accendebat. Macedones autem nunc Europæ victæ admonet, tunc Asiæ expetitæ, nec inventas illis toto orbe pares vires gloriatur. Cæterum & laborum finem hunc, & gloriæ cumulum fore. Atq; inter hæc identidem consistere aciem jubet, ut hæc morâ consuescant oculis turbam hostium sustinere. Nec Darii segnis opera in ordinanda acie fuit. Quippe omiſſis ducum officiis ipse omnia circumire, singulos hortari, veteris gloriæ Persarum, imperiiq; perpetuæ à diis immortalibus datæ possessionis admonere. Post hæc (w) prælium ingentibus animis committitur. In eo uterq; rex vulneratur: tamdiu certamen anceps fuit quoad surgeret Darius. Exinde cædes Persarum secuta est. Cæsa sunt peditum unum & sexaginta millia, equitum decem millia, capta quadraginta millia. Ex Macedonibus cecidere pedestris 130. equites 150. in castris Persarum multum auri, cæterarumq; opum inventum. Inter captivos castrorum, (x) mater, & uxor eadēq; soror, & filiæ duæ Darii fuere. Ad quas-visendas (y) notandasq; cum Alexander venisset, conspectis armatis invicem se complexæ velut statim morituræ complorationem ediderunt, (z) Provolutæ deinde genibus Alexandri, (a) non * vitam, sed ut Darii corpus sepeliant, dilatione mortis deprecantur. Motus

(w) Ad Isson urbem, quam Steph. postea a victoria Nicopolin vocatam asserit.

(x) Matri Darii nomen Sysigambi fuit.

(y) Hoc est, consolandas, quo sensu *alloqui*, & *alloqui*um usurpatur.

(z) Quod supplicium erat, genua enim misericordiæ dicata.

(a) Verbum *deprecari*, ad duo ista, mortem, & dilationem mortis refertur; illam, ne inferatur, hanc, ut concedatur.

tantâ mulierum pietate Alexander, & Darium vivere dixit, & timentibus mortis metum dimisit, easq; haberi & saluari ut reginas, præcepit. Filias quoq; non sordidius dignitate patris sperare matrimonium iussit.

CAP. X. Post hæc opes Darii divitiarumq; apparatus contemplatus, admiratione tantarum rerum capitur. Tunc primum luxuriosa convivia, & magnificentiam epularum sectari, tunc (b) Mar-
 sinem captivam diligere, propter formæ pulchritudinem, cepit a qua postea susceptum puerum Herculem vocavit. Memor tamen adhuc Darium vivere Parmenionem ad occupandam Persicam classem, aliosq; amicos ad recipiendas Asiæ civitates misit; quæ statim audita famâ victoriæ ipsius, Darii præfæctis cum auri magno pondere tradentibus se, in potestatem victorum venerunt. Tunc in Syriam proficiscitur: ubi obvios cum (c) insulis multos reges Orientis habuit: Ex his pro meritis singulorum alios in societatem recepit, aliis regnum ademit, suffectis in loca eorum novis regibus. Insignis præter cæteros fuit * Abartomius rex ab Alexandro Sidoniæ constitutus. Quem Alexander cum operam ablocare ad pateos exhauriendos, hortosq; irrigandos solitus esset, miserè vitam * exhibentem regem fecerat, spretus nobilibus, ne generis id, non dantis, beneficium putarent, Tyriorum civitas, cum coronam auream magni ponderis per legatos in titulum gratulationis Alexandro misisset, gratè munere accepto, Tyrum se ire velle advota Herculi reddenda, dixit. Cum legati rectius ad eum in Tyro vetere, & antiquiore templo facturum dice-

* Barsenim

Quæ circa Hierosolyman gestèrit Alexander, refert Josephus.

* Abdolominus.

* Exigentem.

(b) Barsenen Darii fil. fuisse ait Arrianus, l. 7. quam de-
 victo Dario Alexander duxit.
 (c) Proprie sacerdotibus, victimis, sacrisque rebus tribuuntur, sed & regum persona sacra habetur; alioquin generalius accipi potest.

Erat hæc
extra ur-
bem in
sede quam
Palætyon
vocat.

Q. Curt. l.
4. Septimo
post mense,
quam est
cepta op-
pugnati. Q.
Curt.

A. C. 332.

A. C. 332.

A. C. 331.

Alexander
Jovis filius
appellatur.

rent, inde deprecantes ejus introitum, ira exarsit, ut urbi excidium minaretur: confestimq; exercita insulæ applicato, non minus animosis Tyriis fiducia Carthaginiensium, bello excipitur. Angebat enim Tyriis (d) animos Didonis exemplum, quæ Carthagine conditâ tertiam partem orbis quæ-
sisset, turpe ducentes si fœminis suis plus animi fuisset in imperio quærendo, quàm sibi in tuenda libertate. Amota igitur imbelli ætate Carthagi-
nem, & accersitis mox auxiliis, non magno post tempore per prodicionem capiuntur.

CAP. XI. Inde Rhodum Alexander, Ægyptum, Ciliciamq; (e) sine certamine recepit. Ad Jovem deinde (f) Hammonem pergit, consulturus & de eventu futurorum, & de origine sua. Namq; mater ejus Olympias confessa viro suo Philippo fuerat, Alexandrum non ex eo se, sed ex serpente ingentis magnitudinis concepisse, Deniq; Philippus ultimo propè vitæ suæ tempore *filium suum non esse* palam prædicaverat: qua ex causâ Olympiada, ven-
erat stupri compertam, repudio dimiserat. Igitur Alexander cupiens originem divinitatis acquirere simul & matrem infamia liberare per præmissas subornat Antistites, ut Hammonis filium salurent. Ille lætus dei adoptione, hoc se patre censeretur. Rogat deinde an omnes interfectores patris sui sit ultus: respondent patrem ejus nec posse interfici, nec mori; regis Philippi peractam plenè ultionem esse (g) Tertiam interrogationem poscenti, victo-

(d) Quæ Carthaginem condidit, cujus nomen etiam *Πω* (i. e.) dei mulier, *Dido* *Πω* *α* *Π* *Π*.

(e) *Cilicia* olim capta, unde *Cyrenen* legendum est, *Voss*. *Syriam* reponit.

(f) *A Chamo* Jupiter *Hammon* dictus, cui *Libya* attributa fuit.

(g) Interrogatio hic non est actus interrogandi, sed caput interrogationis:

riam omnium bellorum, possessionemq; terrarum Nam illa-
dari respondent. Comitibus quoq; suis responsum dem, una
ut Alexandrum pro Deo, non pro rege colerent. cum pug-
Hinc illi aucta insolentia, mirusq; animo increvit one, temper
tumor, exemptâ comitare, quam & Græcorum li- sub pulvi-
teris, & Macedonum institutis didicerat. Reverfus nare habe-
ab Hammone * Alexandriam condidit, & coloni- * Inter pa-
am Macedonum caput esse Ægypti jubet. ludem &
mare Q.

CAP. XII. Darius cum Babyloniam profugisset, per epistolas Alexandrum deprecatur, redimenda-
rum sibi captivarum potestatem faciat, inq; eam rem
magnam pecuniam pollicetur. Sed Alexander in
pretium captivarum regnum omne, non pecuniam
petit. Interjecto tempore aliæ epistolæ Darii Alex-
andro redduntur, quibus filia matrimonium & regi-
ni portio offertur. Sed Alexander *sua fili dari* rescrip-
sit, iussitq; supplicem venire, & regni arbitria victo-
ri permittere. Tum spe pacis amissa, bellum Da-
rius reparat (b) 400. millibus peditum, & centum
millibus equitum obviam vadit Alexandro. In iti-
nere nunciatur (i) uxorem ejus ex collisione ob-
jecti partus decessisse, ejusq; mortem illacrymatum
Alexandrum exequiasq; benignè profecutum Alexandri
idq; eum non amoris, sed humanitatis causâ fecit- humanitas.

se. Nam semel eam tantum Alexandro visam esse, Ob hoc
cum matrem parvulâsq; filias ejus frequenter con- enim quia
solaretur. Tunc Darius se ratus verè victum, cum non velit
post tot prælia & beneficiis ab hoste superaretur; non velit
gratumq; sibi esse, si vincere nequeat quod à tali ente mori.
potissimum vinceretur: scribit itaq; & tertias e-
pistolas, & gratias agit, quod nihil in suos hostile
fecerit. Offert deinde majorem partem regni usq;
ad flumen (k) Euphratem, & alteram filiam uxo-

(b) *Plutarchus in Alex. c. 54.* millena millia militum habet.

(i) Uxori nomen fuit *Statyra*.

(k) *Fluvius Mesopotamia*, qui *Babyloniam* per medium dividens, & *Tyri* conjunctus *Mesopotamiam* facit.

Alexandri
magnani-
mitas.

Solibus
duobus
mundum
regi non
posse.

A. C. 331.
Alexandri
Soranus.

Alexandri
ad suos
oratio.

rem, pro reliquis captivis triginta millia talento-
rum. Ad hoc Alexander, Gratiarum actionem ab
hoste supervacaneam esse, respondit, nec à se quicquam
factum in hostis adulationem, nec quòd in dubios belli exi-
tus, aut in leges pacis sibi lenocinia quæreretur: sed animi
magnitudine, quâ didiceret adversus vires hostium, non
adversus calamitates contendere: polliceturq; se præsti-
turum ea Dario, si secundus sibi, non par haberi velit.
Ceterum neq; mundum posse duobus solibus regi neq; or-
bem summa à se regna salvo statu terrarum habere. Pre-
inde aut deationem eadem die, aut in posterum aciem pa-
ret, & nec pollicetur sibi aliam, quam sit expertus, victo-
riam.

CAP. XIII. Posterâ die aciem producant, cùm
repentè ante prælium confectum curis Alexandrum
somnia arripuit. Cum ad pugnam solus rex de-
esset, à Parmenione agrè excitatus quærentibus
somnia causas omnibus inter pericula, cùm etiam in
otio semper parcior fuerit, magno (1) se metu li-
beratum ait somnūq; sibi à repentina securitate
datum, quòd liceat cum omnibus Darii copiis con-
fligere; veritum se longam belli Moram, si Persæ
exercitum divicissent. Ante prælium utraq;
acies hostibus spectaculo fuit. Macedones mul-
titudinem hominum corporum magnitudinem
armorūq; pulchritudinem mirabantur: Persæ au-
tem à tam paucis victa fuorum tot millia stupe-
bant. Sed nec duces circumire suos singulos cessa-
bant. Darius vix denis armatis singulos hostes, si
diviso fieret, evenire dicebat. Alexandrū Ma-
cedonas monebat, nè multitudine hostium, nè corporis
magnitudine, vel coloris novitate moverentur: tantūm
meminisse jubet, cum iisdem se tertio pugnare, nec me-
liores factos putarent fugâ, cùm in aciem secum tam tri-

(1) *Æstus* est animi flu- | & agitatione fluctuum, qui
ctuatō, metaph. ducta à motu | proprie *æstus*.

stem memoriam cedium suarum & tantum sanguinis de duobus praeliis fusi ferrent : & quemadmodum Dario majorem turbam hominum esse ; sic virorum sibi. Hortatur spernant illam aciem auro & argento fulgentem, in qua plus prædæ quàm periculi sit, cum victoria non ornamentorum decore, sed ferri virtute quaeratur.

CAP. XIV. Post hæc (m) prælium committitur. Macedones in ferrum cum contemptu toties à se victi hostis ruebant ; contra Persæ mori quàm vinci præoptabant. Rarò etiam ullo prælio tantum sanguinis fusum est. Darius cum vinci suos videret voluit mori & ipse ; sed a proximis fugere compulsus est. Suadentibus deinde quibuidam, ut pons (n) Cydni fluminis ad iter hostium impediendum intercludere cur, non ita salutis suæ velle consultum ait, ut tot millia sociorum hostibus objiciat, debere & alius fugæ viam patere, quæ patuerit sibi Alexander Alexandri autem periculosissima quæq; aggrediebatur : & ubi virtus. confertissimos hostes acerrimè pugnare conspexisset, eò se semper ingerebat, * periculosâq; sua esse, * Pericula non militum volebat. Hòc prælio Asiæ imperium que. rapuit, quinto post acceptum regnum anno, cuius felicitas tanta fuit, in post hoc nemo rebellare etiam ausus, sit patienterq; Persæ post imperium tot annorum, jugum servitutis acceperunt. Donatis refectisque militibus, 33. continuis diebus prædam cognoscit. In urbe deinde clausa 40. millia^{34. Ur Ora-} talentorum invenit. Expugnat (o) & Persèpolis^{lius, alii 40.} Metropolis Persici regni, urbem multis annis illustrem, refertamq; orbis terrarum spoliis, quæ interritu

(m) Non apud *Arbela*, ut multi tradiderunt, sed apud *Gausamela* commissum hoc prælium ait *Plut. in Alex. c.* 36.

(n) *Curtius Lyci*, non *Cydn* pontem fuisse ait.

(o) *Persèpolis* Metropolis Persarum.

Miserabile
spectacu-
lum.

ejus primum apparuerunt. Inter hæc 800. (p) ad-
modum Græci occurrunt Alexandro, qui pœnam
captivatis truncatâ parte corporum tulerant, ro-
gantes, ut sicuti Græciam, se quoq; ab hostibus
crudelitate vindicaret. Datâ potestate redeundi,
agros recipere maluerunt, nè non tam gaudium
parentibus, quam detestandum sui conspectum re-
portarent.

A. C. 530.

CAP. XV. Interea Darius in gratiam victoris
à (q) cognatis suis aureis compedibus, catenisque

A Besso, &
Nabarzane,
ut Q. Curt
scribit.

in vico Parthorum Tanea vincitur. Credo ita diis
immortalibus vindicantibus, ut in terra eorum,
qui successuri imperio erant, Persarum regnum fi-
nireretur. Alexander quoq; citato cursu postera die

Sordidis
pellibus.

supervenit, ibiq; cognovit Darium clauso vehicu-
lo per noctem exportatum. Justo itaq; exercitu

Polystrato
ei nomen
fuit. Plut.

subsequi, cum 7. millibus equitum fugientem in-
sequitur, in itinere multa & periculosa prœlia fe-
cit. Emensus deinde multa millia passuum, cum

Mandata
Darii jam
morientis
ad Alexan-
dram.

nullum Darii indicium reperisset, respirandi equis
datâ potestate, (r) unus ex milicibus, dum ad fon-
tem proximum pergit, in vehiculo Darium multis
quidem vulneribus confossum, sed spirantem autem
adhuc invenit; qui applicito captivo, cum civem
ex voce cognovisset, id saltem presentis fortunæ sola-
tium se habere dixit, quod apud intellecturum locuturus
esset, nec incassum postremas voces emissurus. Perferri
hæc Alexandro jubet, se nullis in eum meritorum officiis,
maximorum illi debitorem mori, quod in matre liberisq;
suis regium ejus non hostilem animum expertus, felicisq;
hostem, quam cognatos sortitus sit, quippe qui matri ac li-
beris suis ab eode hostem vitam datam, sibi à cognatis
treptam, quibus & vitam & regna dederit. Quamobrem

(p) Hoc est, propemodum,
fere circiter.
(q) Besso & Nabarzane.

(r) Cui Polystrato nomen
fuit. Cur. 5. 13. 32.

gratiam illi eam futuram quam ipse victor volet. Alexandro referre se quam solam moriens potest gratiam, precari superum & inferum numina & regales deos, ut illi terrarum omnium victori contingat imperium, pro se justam magis quam gravem sepulturae veniam orare. Quod ad ultionem pertineat, jam non suam, sed exempli communemq; omnium regum esse causam, quam negligere, illi & indecorum esse, & periculosum: quippe cum in altero justitiae ejus, in altero etiam utilitatis causa versetur. In quam rem unicum pignus fidei regia dexterum se ferendam Alexandro dare. Post hæc porrecta manu expiravit. Quæ ubi Alexandro nunciata sunt, viso corpore defuncti, tam indignam illo fastigio fidei sacra mortem lacrymis profecutus est, corpusq; regio more sepeliri, & reliquias ejus majorum tumulis inferri jussit.

Ea enim
cit. Plin.
l. II.

JUSTINI LIBER XII. CAP. I.

Alexander in persequendo Dario, amissos milites magnis funerum impensis extulit, reliquis expeditionis ejus sociis 15. millia talentorum divisit. Equorum major pars æstu annissa, inutilisque etiam, qui superfuerant, facti. Pecunia omnis 154. millia talentorum ex victoria nuper congesta, eiq; Parmenio præficitur. Dum hæc aguntur, epistolæ Antipatris à Macedonia redduntur, quibus bellum Agidis regis Spartanorum in Græcia, Alexandri regis Epiri in Italia, bellum Zopyrionis præfectus ejus in Scythia continebatur. Quibus variè affectus, plus tamen lætitiæ cognitis moribus duorum æmulorum regum, quam doloris amissi cum Zopyrione exercitus suscepit. Namq; post profectionem Alexandri, Græcia fermè omnis in occasionem recuperandæ libertatis ad arma concurrerat, autoritatem Lacedæmoniorum sequuta, qui Philippi, Alexandriq; pacem soli spreverant & leges respuerant. Dux hujus belli Agis, rex Lacedæmoniorum fuerat, quem motum Antipater contractis militibus in ipso ortu oppressit.

Motus &
bella in
Macedonia
A. C. 332.

* Cecidere *pressit*, * magna tamen utrinq; cædes fuit. Agis
 Lacedæ- rex cum suos terga dantes videret dimissis, satellitibus,
 moniorum ut Alexandro si non felicitate par, virtute
 V. M. & non inferior videretur, tantas strages hostium edidit,
 CCCLX. ut agmina interdum fugaret. Ad extremum
 Macedo- et si multitudine victus gloria tamen omnes vi-
 num CCC. Curt. lib. 6. cit.

A. G. 332.

CAP. II. Porrò Alexander rex (a) Epiri, in Italiam à (b) Tarentinis, auxilia adversus (c) Brutios deprecantibus, sollicitatus ita cupidè profectus fuerat, ut in divisione orbis terrarum, Alexandro Olympiadis sororis suæ filio, Oriens, & sibi occidens forte contigisset: non minorem rerum materiam in Italia, Africa, Siciliâq; quàm ille in Asia, & in Persis habiturus. Huc accedebat, ut sicut Alexandro magno Delphica oracula insidias in Macedonia, ito huic responsum Dodonæi Jovis urbem (d) Pandosiam, (e) amnèmq; Acherusium prædixerant: Quæ utraq; cùm in Epiro essent, ignarus eadem & in Italia esse, ad declinanda fatorum pericula peregrinam militiam, cupidius elegerat. Igitur cùm in Italiam venisset, primum illi bellum cum Appulis fuit: quorum cognito urbis fato, brevi post tempore pacem & amicitiam cum rege eorum fecit. Erat namq; tunc temporis urbs Appulis Brundisium, quam Ætoli, secuti fama rerum in Troja gestarum clarissimum ac nobilissimum ducem Diomedem, condiderant. Sed pulsi ab Appulis consulentes oracula, responsum acceperant, locum quem

Brundisium conditum ab Ætolis.

(a) Regio Græciæ in qua Pyrrhus imperavit, olim Molossia, & Chaonia dicta. Vid. Strab. l. 8.

(b) Tarentum magnæ Græciæ urbs clarissima.

(c) Strab. l. 16. Peninsulam appellat Bruttiorum a-

grum. Limites fuere ad He-
 truscum mare Laris amnis, ad
 Siculum mare & Tarentinum
 sinum Sybaris fl.

(d) Lucanorum urbs est in Italia.

(e) Acheron est, ex quo accolæ dicti Acherontini.

repe-

reperissent perpetuo possessuros. Hac igitur ex causa, per legatos sub belli comminatione, restitui sibi ab Appulis urbem postulaverant: Sed ubi Appulis oraculum innotuit, interfectos legatos in urbe sepeliunt perpetuo, ibi sedem habituros. Atque ita defuncti responso, diu urbem possederunt. Quod cum factum cognovisset Alexander Epiri antiquitatis fata veneratus, bello Appulorum abstinuit. Gessit & cum Brutiis Lucanisq; bellum multaq; urbes cepit; tum & cum (f) Metapontinis, ac (g) A. C. 331. Rutilis, & Romanis fœdus amicitiamq; fecit. Sed Brutii, Lucaniqu; cum auxilia à finitimis contraxissent, acrius bellum repetivere. Ibi rex juxta urbem Pandosiam & flumen * Acherusium, non prius * Acheron- fatalis loci cognito nomine, quam occideret, interficitur; Moriensq; non in patria fuisse sibi periculosam mortem, propter quam patriam fugerat, intellexerit. Corpus ejus Tyrii publicè redemptum, sepulturæ tradiderunt. Dum hæc aguntur in Italia, Zopyrion quoq; præfectus Ponti ab Alexandro magno relictus * occisum se ratus, si nihil ipse * Otiosum. A. C. 330. gessisset, adunato 30. millium militum exercitu, Scythis bellum intulit. Cæsus cum omnibus copiis, pœnas temere illati belli genti innoxie luit.

CAP. III. Hæc cum nunciata in Parthiam Alexandro essent, simulato mœrore, propter Alexandri cognitionem exercitui suo triduo luctum induxit. Omnibus deinde velut Darii morte, pertrato bello, reditum in patriam expectantibus conjuges & liberos suos animo jam quodam modo complectentibus, ad concionem exercitum vocat. Ibi nihil actum tot egregiis præliis ait, si incolumis Orien-

(f) Metapontum magnæ Græciæ maritimum oppidum. | (g) Italiæ populi.

*talibus barbaries relinquuntur: Nec se corpus, sed regnum
Dare petiisse, persequenda sunt, si eos qui à regno defecerint.*

Hac oratione, velut ex integro incitatis militum
animis, Hyrcaniam Mardósque subegit. Ibi ei oc-
currit Thalestris, sive Minothæa Amazonum regi-
na. * cum 300. millibus mulierum, 25. dierum in-
ter festissimas gentes itinere confecto, ex rege

*Forte 200.
mulieribus.
ita enim in
vetusto co-
dice legi-
tur.

liberos quasitura, cujus conspectus, adventusque
admiracioni fuit, & propter insolitum fœminis
habitum, & propter expetitum concubitum. Ob
hoc 300. diebus otio datis à rege, ut visa est
uterum impleisse, discessit. Post hæc Alexan-
der habitum regum Persarum, & (h) diadema,
insolitum antea in regibus Macedonicis, velut
in leges eorum quos vicerat, transfret, assumit.
Quæ nè invidiosius & in se conspicerentur, amicos
quoque suos longam vestem auream purpureamque su-
mere jubet, ut luxum quoque, sicuti cultum imi-
taretur Persarum. Inter pellicum regiarum greges
electæ pulchritudinis, nobilitatisque noctium vices
dividit. His rebus ingentes epularum apparatus
adjicit, ne jejuna & destructa luxuria videretur.
Convivio quoque juxta regiam magnificentiam ludis
exornat; immemor prorsus tantas opes amitti his
moribus, non queri solere.

Convivio-
rum fatie-
tatem ludis
interpolat.

Curt. lib. 6.

A. G. 330.

C A P. IV. Inter hæc indignatio omnium totis
castris erat, illum à Philippi patre tantum degene-
ravit, ut etiam (i) patriæ nomen evitaret, mo-
resque Persarum assumeret, quos propter tales mores
vicerat. Sed nè solus vitis eorum quos armis su-

(h) i. e. Fascia, *diadema*
quod cingere significat, regii
enim capitis re imiculum e-
rat.

(i) Hoc nempe rege ex-
ercitus tulit, masculum. Ma-

cedonum nomen, belli fama
toto orbe celebre, & terribile,
moribus effeminatis Persarum
corrupti, et ipsum velut ef-
feminari. Bern.

bege-

begerat, succubuisse videretur, militibus quoque suis permisit, si quarum captivarum consuetudine tenerentur, ducere uxores: existens minorum in patriam reditum cupiditatem futurum, habentibus in castris imaginem quandam larum, ac domesticæ sedis, simul et laborem militiæ molliorum fore dulcedine uxorum. In supplementa quoque militum, minus exauriri posse Macedoniam, si veteranis patribus tyrones succederent, militaturi in vallo, in quonati essent: constantioresq; futuri, si non solum tyrocinia, verum etiam incunabula in ipsis castris posuissent: quæ consuetudo in successores quoque Alexandri mansit. Igitur & alimenta pueris statuta, & instrumenta armorum, equorum quoq; juvenibus data, & patribus pro numero filiorum præmia statuta. Si quorum patres occidissent nihilominus pupilli stipendia patrum trahebant, quorum pueritia inter varias expeditionis militia erat. Itaque à parvula ætate periculis laboribusque indurati, invicti exercitus fuere; neque castra aliter quàm patriam, neq; pugnam aliud unquam quàm victoriam duxere. Hæc soboles nomen habuit Epigoni. Parthis deinde domitis, præfectus his statuitur ex nobilissimis Persarum Andragoras, unde postea originem Parthorum reges habuerunt.

Andragoras
a quo reges
Persarum
originem
ducunt.
Alexandri
crudelitas.
A. C. 330.

CAP. V. Interea Alexander non regio, sed hostile odio faviri in suos cœpit. Maximè indignabatur carpi sermonibus suorum; patris Philippi, patriæque mores subvertisse. Propter quæ crimina Parmenio quoque senex, dignitate regi proximus, cum Philota filio, de utroque prius quæstionibus habitis, interficiuntur. Fremere itaq; omnes universis castris cœpere, innoxii senes, filique casum miserantes, interdum se quoque non debere melius sperare dicentes. Quæ cum nunciata Alexandro essent, verens, nè hæc opinio etiam in Macedoniam divulgaretur, & nè victoriæ gloria, sevitiæ macula

offus-

offuscaretur, simulat se ex amicis quosdam in patriam victoriarum nuncios missurum. Hortatur milites suis scribere rariorem habituros occasionem, propter militiam remotiorem. Datos fascese pistolarum ad se tacite deferri jubet: ex quibus cognito de se singulorum judicio, in unam cohortem eos, qui de rege durius opinati fuerant, contribuit, aut consumpturus eos, aut in ultimis terris in colonis distributurus. Inde (k) Drancas, Euergetas, Parymas, * Parpamenos, Hydaspios, cæteròsq; populos, qui in radice Caucasi morabantur, subegit. Interea unus ex amicis Darii Bessus, vinctus perducitur, qui regem non solum prodiderat, verum etiam interfecerat; quem in ultionem perfidiæ, excruciantum fratris Darii tradidit, reputans non tam hostem suum fuisse Darium, quàm amicum, à quo esset occisos. Et ut his terris nomen relinqueret, urbem Alexandriam super amnem Tanaim condidit, intra diem septimum decimum muro 6 millium passuum consummato, translatis eo trium civitatum populis, quas Cyrus condiderat. In (l) Bactrianis quoq; Sogdianisq; 12. urbes condidit, distributis his, quoscunq; in exercitu seditiosos habebat.

CAP. VI. His ita gestis, solemni die amicos in convivium vocat. Ubi ortà inter ebrios rerum à Philippo gestarum mentione, præferre se patri ipse rerumque suarum magnitudinem extollere cælo tenus cœpit; assentante majore convivarum parte. Itaq; cum unus ex senibus Clytus, ductus fiduciâ amicitiae regiæ, cujus palmam tenebat, memoriam Philippi tueretur, laudaretq; ejus res gestas aded

* Paropamisiodas, Exathres nomen fratris fuit. Plut.

A. C. 329. De supplicii genere quo Bessus affectus fuerit varie autores scribunt.

Clytus ab Alexandro occiditur.

(k) Dranca Asiæ pop, juxta Caucasum montem.

(l) Bactriana Asiæ regio,

cujus incolæ Bactrios vocant: Pemp. & Steph.

regem offendit, ut telo á satellite rapo eundem in convivio trucidaverit, Quâ cæde exultans, mortuo patrocini-um Philippi, laudèmq; paternæ militiæ objectabat. Post quàm satiatus cæde animus quievit, & in locum iræ successit existimatio, modò personam occisi, modò causam occidendi considerans pigere eum facti cœpit, qui paternas laudes tam iracundè accepisset quam nec convitia debuisset; amicùmq; senem & innoxium, à se occisum inter epulas & pocula, dolebat. Eodem igitur furore in pœnitentiam, quo pridem in iram versus, mori voluit. Primum in fletus progressus, amplecti mortuum, vulnera tractare, & quasi audienti confiteri dementiam: arreptum telum in se vertit, peregrissetq; facinus, ni amici intervenissent. Mansit hæc voluntas moriendi etiam sequentibus diebus. Accesserat enim ad pœnitentiam nutricis suæ & sororis Clyti recordatio, cujus absentis eum maxime pudebat, tam fœdam illi alimentorum suorum mercedem redditam, ut in cujus manibus pueritiam egerat, huic juvenis, & victor pro beneficiis funera remitteret. Reputabat deinde quantum in exercitu suo, quantum apud gentes devictas (m) fabularum atque invidiæ, quantum apud cæteros amicos metum & odium sui fecerit, quàm amarum & triste reddiderit convivium suum: non armatus in acie, quàm in convivio sedens terribilior. Tunc Parmenio, & Philotas, tunc Amyntas consobrinus, tunc noverca fratresq; interfecti, tunc Attalus, Eurilochus, Pausanias, aliq; Macedonia extincti principes occurrebant. Ob hæc illi quatri duo perseverata inedia est, donec exercitus universi precibus exoratus est, precantis, nè ita mortem unius doleat, ut universos perdat, quos in ultimam deductos Barbariem, inter infestas & irritatos gentes

Impotens
& immo-
deratus in
Alexandro
animus.

Et Anaxar-
chi, Plutar-
cho autore.

(m) Hoc est rumoris, & sermonum.

bello destituat. Multum profuere & Callisthenis Philosophi preces, condiscipulatu apud Aristotelem familiaris, illi, & tunc ab ipso rege ad prodenda memoriæ acta ejus acciti. Revocato Igitur ad bellum animo, Chorasmos & Dracas in deditionem accepit.

A. C. 328. CAP. VII. Deinde quòd primò ex Persico superbix regix more distulerat, ut omnia pariter invidiosiora essent, non salutari, sed (n) adorari se jubet. Acerrimus inter recusantes Calisthenes fuit. Quæ res & illi, & multis principibus Macedonum exitio fuit: siquidem sub specie insidiarum omnes interfecti. Retentus tamen est Macedonibus mos salutandi regis, explosa adoratione. Posthac Indiam petit, ut Oceano, ultimòq; Oriente finiret imperium. Cui gloriæ ut etiam exercitus ornamenta convenirent, phaleras equorum, & arma militum argento inducit, exercitumq; suum ab argenteis clypeis, (o) Nisa a Libe- Argyraspidas appellavit. Cùm ad (p) Nisam urbem ro patre venisset, oppidanis non repugnantibus fiducia religionis Liberi patris, à quo condita urbs erat, quem me- parci jussit: lætus non militiam tantum, verum etiam rum incolæ appellant. am vestigia se Dei sequentem. Tunc ad spectaculum Cur. l. 8. (q) sacri montis duxit exercitum, naturalibus Bacchan- bonis, vite, hederàq; vestiti non aliter, quàm si man- tes. u cultus, colentiumq; industriâ ornatu esset. Sed exercitus ejus, ubi ad montem accessit, repentino mentis impetu, in sacros Dei ululatus instinctus, cum stupore regis sine noxa discurret, ut intelligeret, non tam oppidanis parcendo, quàm exercitui suo se consuluisse. Inde montes Dædalos, reg-

(n) In adoratione, manum deosculari, & capita submittere solebant.

(o) Hoc est, argenteis parmis in ignes.

(p) Est sita sub radicibus montis quem *Meon* incolæ

appellant, inde Græci mentiendi traxere licentiam Jovis femore *Liberum* patrem esse celatum.

(q) Qui *Meros* dicitur Curtio 8. 10. 20.

numq;

numq; Cleophridis reginæ petit. Quæ, cum se de-Cleophris
 difset ei, ejus concubitu redemptum regnum ab A-concubitu
 lexandro recepit: illecebris consecuta, quod armis Alexandro
 non potuerat: filiumq; ab eo genitum Alexandrum regnum
 nominavit, qui postea regno Indorum potitus est. obtinuit.
 Cleophris regina, propter prostratam pudicitiam,
 scortum regium exinde appellata est ab Indis. Pe-
 ragratâ Indiâ, dum ad (r) saxum miræ magnitudinis
 & asperitatis, in quod multi populi confugerant
 pervenissent, cognoscit Herculem ab expugnatione
 ejusdem saxi terræ motu prohibitum. Captus itaq;
 cupidine Herculis acta superare, cum summo la-
 bore ac periculo potitus saxo, ejus omnes loci gen-
 tes in deditionem accepit.

CAP. VIII. Unus ex regibus Indorum fuit, A. C. 327.
 Porus nomine, (f) viribus corporis & animi mag-Statura e-
 nitudine pariter insignis, qui bellum jam pridem nim fuit
 auditâ Alexandri opinione, in adventum ejus para-quatuor eu-
 bat. Commisso itaq; prælio, exercitum suum in-bitorum &
 vadere Macedonas jubet, sibi regem eorum priva-palmi Au-
 tum hostem deposcit. Nec Alexander moram tor. Plat.
 pugnæ fecit: sed prima congressione vulnerato
 equo, (t) cum præceps in terram cecidisset, con-
 cursu satellitum servatus est. Porus multis vulne-
 ribus obrutus capitur. Qui victum se adeò doluit,
 ut cum veniam ab hoste invenisset neq; cibum su-
 mere voluerit, neq; vulnera curari passus sit,
 ægrèq; sit ab eo obtentum, ut vellet vivere. Quem
 Alexander ob honorem virtutis incolumen in reg- * Bucepha-
 num remisit. Duas igitur urbes condidit: unam lum.
 (u) Nicæam, alteram ex nomine equi * Bucephalam * Serathe-
 vocavit. Inde Adrestas, * Stathenos, Passidas, (w) nos.

(r) Quod *Ἀγρὸς* dictum,
 quod ad eam præ altitudine
 aves evolare non possent.

(f) Staturam enim quatuor
 cubitorum, & palmi fuisse re-
 fert. *Plut. Al. c. 106.*

(t) *Aliter* narrat *Curt. l. 8.*

& Agel l. 5.

(u) A victoria ibi parta sic
 dicta, *Diod. 17. 95.*

(w) *Indorum* gens, *Steph.*
 circa ostia *Gangis* eos ponit.
Prol.

Gangaritas, cæsis eorum exercitibus, expugnat. Cum ad Cuphites venisset ubi eum cum 200. millibus hostium equitum operiebatur omnis exercitus non minùs victoriam numero quam laboribus fessus lacrymis eum deprecatur, *ut finem tandem belli faceret, aliquando patriæ, reditûsq; meminisset: respicere militum annos, quibus vix ætas ad reditum sufficeret ostendere alius canitiem, alius vulnera, alius ætate consumpta corpora alius cicatricibus exhausta. Solo se esse qui duorum regum Philippi Alexandriq; continuam militam pertulerint. Tandem orare, ut reliquias saltè suas paternis sepulchris reddat, quorum non studiis deficitur, sed annis. Ac si non militibus, vel ipse sibi parcat, nè fortunam suam nimis onerando fatiget.* Motus hinc tam justis precibus, velut in finem victoriæ castra solito magnificentiora fieri iussit, quorum molitionibus & hostis terreretur, & posteris admiratio fore relinqueretur. Nullum opes milites lætius fecere. Itaq; cæsis hostibus cum gratulatione in eadem reverterunt.

CAP. IX. Inde Alexander ad amnem Acesinem pergit: per hunc ad Oceanum devehitur: ibi Ges-

A. C. 326. sonas, Asibósq; quos Hercules condidit, in dedicationem accepit. Hinc ad Ambros & * Sycambros navigat. Quæ gentes cum armatis 83. millibus peditum, & 60. millibus equitum excipiunt. (x) Cum prælio victor esse, ad * urbem eorum exercitum ducit. Quam desertam à defensoribus cum de muro, quem primus ceperat, animadvertisset, in urbis planitiem sine ullo Satellite desiliit. Itaq; cum eum hostes solum conspexissent, clamore edito, undiq; concurrunt, si possunt in uno capite orbis bella finire, & ultionem tot gentibus dare. Nec minus Alexander constanter restitit, & unus

* Sabarcas. Apud Mallos hanc pugnam factam, Plutarchus scribit, qui sunt Indorum pugnacissimi. * Urbs Oxidicæ fuit. Cur. lib. xi.

(x) Apud Mallos hanc pugnam factam scribit Plut. qui sunt Indorum pugnacissimi.

adversus tot millia præliatur. Incredibile dictum est, ut eum non multitudo hostium, non magna celorum vis, non tantus laceffentium clamor terrue- rit, solus tot millia caderet ac fugaret. Ubi verò se obrui multitudine vidit, trunco se, qui prope murum stabat, applicuit: cujus auxilio totus, cum diu agmen sustinuisset, tandem cognito periculo, ejus amici ad eum desiliunt. Ex quibus multiplici- bus præliumq; tamdiu anceps fuit, quoad omnis exerci- tus, muris dejectis in auxilium veniret. In eo prælio sagittâ sub * mamma trajectus, cum sangui- nis fluxu deficeret, genu posito tamdiu præliatus est, donec eum a quo vulneratus fuerat, occideret. Curatio vulneris gravior ipso vulnere fuit.

Sagitta fuit
duorum cu-
bitorum. Q.
Curt.
* Dextra.

A. C. 326.

CAP. X. Itaq; ex magna desperatione tandem salutis redditus. Polyperchonta cum exercitu Ba- byloniam mittit, ipse cum lectissima manu naves conscendit, & Oceani littora peragrat. Cùm ve- nisset ad (y) urbem Ambigeri regis, oppidani in- victum ferro audientes, sagittas veneno armant: atque ita (z) gemino mortis vulnere hostem a mu- ris summoventes, plurimos interficiunt. Cum in- ter multos letaliter vulneratus esset Ptolemæus, moriturusq; jam videretur, per quietem regi mō- strata in remedia veneni herba est; quâ in potu acceptâ, statim periculo est liberatus, majorq; pars exercitus hoc remedio servata. Expugnatâ deinde urbe, reversus in naves Oceano libamenta dedit, prosperum in patriam reditum precatus, ac veluti turru (a) circa metam acto: positis imperii termi- nis, quatenus aut terrarum solitudines prodire tamen

Sanguineis
regi con-
junctus e-
rat. Curt.

(y) Cui nomen Hamatolia,
Ood. 17. 103.

(z) Non enim duplex vul-
nus erat; sed in vulnere vis
eminæ mortis, qua ab ipsis
sagittis, qua ab superindito
veneno.

(a) Libamentum est gusta-
tio, quæ in sacris fieri solita,
libamentum itaque pro sacri-
ficio sumitur.

(b) Quod facere solebant,
qui ad metam pervenerant.
Hor. 1. Ode 1.

passæ

Barce con-
ditur.

A. C. 325.

Sulis nuptiæ

celebrantur

Plutarchus.

A. C. 325.

Novemmil-

lium ostin-

gentorum

ac septua-

ginta talen-

torum sum-

mam. Plu-

tarch.

* Quorum
erant tri-
gintamilla.

Alexandri
audax faci-
sus.

passæ sunt ; aut mare navigabile fuit, secundo æstu ostio fluminis (c) Indi invehitur. Ibi in monumenta rerum à se gestarum urbem Barcen condidit irasq; statuit. relicto ex numero amicorum, littoralibus Indis præfecto. Inde iter terrestre facturus cum arida loca medii itineris dicerentur, puteos opportunis locis fieri præcepit. Quibus ingenti dulci aqua inventa, Babyloniam redit, ibi multæ devictæ gentes, (d) præfectos suos accusaverunt, quos sine

respectu amicitiae, Alexander in conspectu legatorum necari jussit. Post hæc Darii regis filiam Statyram, in matrimonium recepit: sed optimatibus Macedonum lectus ex omnibus gentibus nobilissimas virgines tradidit, ut communi facto crimen regis levaretur.

CAP. XI. Tunc ad concionem exercitum vocat & promittit se æs alienum omnium propria impensa soluturum, ut prædam præmiâq; integre domum ferant. Insignis hæc munificentia non summa tantum, verum etiam titulo muneris fuit, nec à debitoribus magis, quam a creditoribus gratius accepta quoniam utrisq; exactio pariter ac solutio difficilis erat 23. millia talentorum in hos sumptus expensa, Dimissis * veteranis, exercitum ex junioribus supplet. Sed retenti, veteranorum discessum ægrè ferentes, missionem & ipsi flagitabant, nec annos sed (e) stipendia sua numerari jubebant, pariter in militia lectos pariter (f) sacramento solvi æquum censentes: nec jam precibus, sed convitio agebant jubentes eum solum cum patre suo Hammone finire bella ut milites suos fastidiat. Contrà ille nunc lenibus verbis monere, nè gloriosam militiam seditionibus infuscarent. Ad postremum cum nihil proficeret verbis, ad corripiendos seditionis autores

(c) Fiu. Orientis, præter
Gangem max mus.

(d) Ex his fuere Cleander,
Sitalas, Agathon, & Eracon.

(e) Hæc est, annos, quibus
stipendia numerabantur.

(f) Id est, jutamento mi-
litari.

è tribunali in concionem armatam inermis ipse defiliit, & nemine prohibente XIII. correptos, manu suâ ipse ad supplicia duxit regis, vel illis moriendi patientiam metus regis, vel huic exigendi supplicia constantiam disciplina militaris dabat. *A. C. 325.*

CAP. XII. Inde separatim auxilia Persarum in concionem alloquitur; Laudas perpetuam illorum tum in se, tum in pristinos reges fidem: sua in illos beneficia memorat, ut unquam quasi victos sed veluti victoriæ socios habuerit. Deinde se in illorum non illos in gentis suæ morem transisse, affinitatibus connubiorum victos victoribus commiscuisse. Nunc quoq; ait custodiam corporis sui non Macedonibus tantum se, verum etiam illis crediturum. Atq; ita mille ex his juvenes in numerum satellitum legit: auxiliorum quoq; portionem armatam in disciplinam Macedonum exercituo suo miscet. Quam rem ægre Macedones tulerunt, iactantes hostes suos in officium suum à rege subactos. Tunc universi flentes, regem adeunt, orant, ut suppliciis suis potius saturet se, quam contumeliis. Quâ modestiâ obtinuerunt, ut II. milia militum veteranorum exauferet. Sed ex amicis dimissi senes Poliperchon, Clytus, Gorgias, Polydamas, Antigonus. Dimissis his, Craterus præponitur, iussus præesse Macedonibus in Antipatri locum; Antipatrumq; tum supplemento tyronum, in locum ejus vocat: stipendia revertentibus, veluti militanibus, data. Cum hæc aguntur, unus ex amicis ejus (g) Ephection decedit, dotibus primò formæ pueritiæq; mox obsequiis regi percharus. Quem contra decus relictum, Alexander diu luxit, tumultumq;, ei (h) millia talentorum fecit, eumq; post mortem voluit ut deum jussit.

Oratio Alexander ad Persas milites.

Per eum responsa Barbaris dabat.

(g) *Ecbatanis* mortem ostendit. licet rotunditate numeri myriadis parum excedentia rejiciens.

(h) *Plutar. in Alex. c. 124.* eum millia habet, usus sci-

CAP.

A. C. 324.
Plut. decem
millia ha-
bet,

Epiphone-
ma.

Pythagoræ
Mago no-
men fuit.
Plut.

CAP. XIII. Ab ultimis littoribus Oceani Baby-
loniam revertenti, nunciantur legationes Carthagi-
nienſium, cæterarumq; Africæ civitatum; ſed &
Hiſpaniarum. Siliciæ, Galliæ, Sardinia, nonnul-
las quoq; ex Italia ejus adventum Babyloniam ope-
riri. Adeo univerſum terrarum orbem nominis
ejus terror invaſerat, ut cuncta gentes veluti deſti-
nato ſibi regi adularentur. Hac igitur ex cauſa Baby-
loniam feſtinanti velut conventum terrarum orbis
actuſto, quidam ex Magis prædixit, nè urbem in-
troiret, teſtatus hunc locum ei fatulam fore. Ob
hoc emiſſa Babyloniam in Byrſiam urbem trans Eu-
phratem, deſertam olim, conceſſit. Ibi ab Anax-
archo philoſopho compulſus eſt ruſſum Magorum
prædicta contemnere ut falſa, ut incerta: & ſi ſa-
tis conſtent, ignota mortalibus, ac ſi naturæ debe-
antur, immutabilia. Reverſus igitur Babyloniam
multis diebus otio deditis, intermiſſum olim con-
vivium ſolenniter inſtituit, totuſq; in lætitiā fuſus
cum diei noctem conjunxiſſent pervigilem, jam a
convivio * medicus Theſſalus inſtauratâ commeſſa-
tione, & ipſum & ſodales ejus invitāt. Accepto
poculo, mediā portione repente veluti telo Alexan-
der confixus, ingemuit: elatuſq; è convivia ſemi-
animis, tanto dolore cruciatus eſt, ut ferrum in
remedia poſceret, taſtūq; hominum velut vul-
nere indoleſceret. Amici cauſam morbi, intem-
periam ebrietatis diſſeminaverunt. Re autem verā
inſidiæ fuerunt, quarum infamiam ſucceſſorum po-
tentia oppreſſit.

* Medius.
Ferunt hoc
venenum,
gelidiſſi-
mamquam
fuiſſe ex
Nonacri pe-
tra ſudan-
tem Plut.
Cujus Sty-
gos hydor.
Antipater
inſidiarum
autor.

* Linceſtem
A. C. 332.

CAP. XIV. Autor inſidiarum Antipater fuit, qui
cū chariſſimos amicos ejus interfectos videret,
Alexandrum generum ſuum * Lynciſtarum occi-
ſum, ſe magnis rebus in Græcia geſtis non tam gra-
tum apud regem, quam invidioſum eſſe, a matre
quoq; ejus Olympiadē variis ſe criminationibus vex-
atum. Huc accedebant ante paucos dies ſupplicia
in

in prefectos devictarum nationum crudeliter habita. Ex quibus rebus se quoq; à Macedonia non ad societatem militiæ, sed ad pœnam evocatum arbitrabatur. Igitur ad occupandum regem, Cassandrum filium dato veneno subornat, qui cum fratribus Philippo & Jolla ministrare regi solebat: cujus veneni tanta vis fuit, ut non ære, non ferro, non testa contineretur, nec aliter ferri, nisi in ungula equi potuerit: præmonito filio, nè aliis quam Thessalo, & fratribus crederet. Hac igitur ex causa apud Thessalum paratum, repetitumque convivium est. Philippus & Jollas prægustare potum regis soliti, in aqua frigida venenum habuerunt, quam prægustatam jam potioni supermiserunt.

A. C. 323.

CAP. XV. Quarto die Alexander indubitatam mortem sentiens, agnoscere se fatum domus majorum suorum ait; Nam plerosque (i) *Æacidarum intra trigessimum annum defunctos*. Tumultuantes deinde milites, insidiis perire regem suspicantes, ipse sedavit: eosque omnes cum prolatus in editissimum urbis locum esset, ad conspectum suum admisit, osculandamque dextram suam flentibus porrexit. Cum lacrymarent omnes, ipse non sine lacrymis tantum, verum etiam sine ullo tristioris mentis argumento fuit, ut quosdam impatientius dolentes consolatus sit; Quibusdam mandata ad parentes eorum dedit; adeo sicut in hostem, ita & in mortem invictus animus fuit. Dimissis militibus amicos circumstantes percontatur, *videantur nè similem sibi reperturi regem?* Tacentibus cunctis, tunc ipse, *ut hoc nesciat, ita illud scire, vaticinarique se, ac penè oculis videre dixit, quantum sit in hoc certamine sanguinis fusura Macedonia, quantisque cadibus, quo cruore, mortuo (k) parentatur.*

Exemplum
constantiæ.Quem hæc
de institutis
erit. Alex.

(i) *Alexandri mater Olympias filia Neoptolemi regis Molossorum fuit, qui genus a Pyrrho Achilles fil. duxit.*

(k) Defunctos enim gladiatorum sanguine parentare mos erat, ludosque funebres ex antiquissimo ritu fieri.

Ad

F

Epiphone-
ma.

Ad postremum, corpus suum in Hammonis templo condi jubet. Cum deficere eum amici viderent, quærunt *quem imperii faciat hæredem*: Respondet Dignissimum. Tanta illi magnitudo animi fuit, ut cum Herculem filium cum fratrem Arideum, & cum (l) Roxanem uxorem prægnantem relinqueret, oblitus necessitudinum, dignissimum nuncuparet hæredem. Prorsus quasi nefas esset viro forti alium quam virum fortem succedere, aut tanti regni opes aliis quam probatis relinqui. Hac voce veluti bellicum inter amicos cecinisset, aut malum discordiæ misisset, ita omnes in æmulationem consurgunt, & ambitione vulgi tacitum favorem militum quærunt. Sextâ die præclusâ voce, exemptum digito annulum Perdica tradidit: quæ res gliscentem amicorum dissentionem sedavit. Nam etsi non voce (m) nuncupatus hæres, indicio tamen electus esse videbatur.

A. C. 323.
Alexandri
ætas 33.
regnavit
an. 11. men-
sibus 6.

CAP. XVI. (n) Decessit Alexander, mensem unum, (o) annos tres & triginta natus, vir supra humanam potentiam magnitudine animi præditus. Quam nocte eum mater Olympias concepit, visa per quietem est cum ingenti serpente volutari: nec Decepta somnio est. Nam profectò majus humani mortalitate opus utero tulit: quam cum Æacidarum gens ab ultima seculorum memoria, & regnum patris, fratris, mariti, ac deinceps majorum omnium illustraverit: nullius tamen nomine, quam filii, clarior fuit. Prodigia magnitudinis ejus in ipso ortu nonnulla apparuerunt. Nam eâ die qu-

A. C. 356.

(l) Filiam Cohortani facit præ Gurt. l. 8. 4. 31. Arii. Oxyartes Bactrii, esse refert (n) Nuncupativum testamentum erat, quo utebantur, cum urgente vi valetudinis,

non sufficerent ad obsignandas testamenti tabulas.

(n) Ab ejus obitu Alexandri Græcorum ducitur.

(o) Alii annos 32, mensem 8 natum fuisse aiunt.

natus

natus est, duæ aquilæ totâ die præpetes supra culmen domus patris ejus sederunt, omen duplicis imperii Europæ, Asiæque preferentes; eademque die nuncium pater ejus duarum victoriarum accepit, alterius belli Illyrici, alterius certaminis Olympiaci, in quod quadrigarum cursus miserat: quod omnes universarum terrarum victorias infanti portendebat. Puer acerrimis literarum studiis eruditus fuit. Exactâ pueritia per quinquennium sub Aristotele, doctore inclyto omnium Philosophorum, crevit. Accepto deinde imperio, regem se terrarum omnium, ac mundi appellari iussit; tantâmq; fiduciam suis militibus fecit, ut illo præsentem nullius hostis arma, nec inermes timuerint. Itaque cum nullo hostium unquam congressus est quem non vicerit: nullam urbem obsedit, quam non expugnaverit: nullam gentem adiit, quam non calcaverit. Victus deniq; est ad postremum non virtute hostili, sed insidiis suorum, & fraude civili.

Aristoteles
Alexandri
præceptor.

JUSTINI LIBER XIII. CAP. I.

EXtincto in ipso ætatis ac victoriarum flore, Alexandro Magno, triste apud omnes, totâque Babyloniam silentium fuit. Sed nec devictæ gentes fidem nuncio habuere, quod ut invictum regem, sic immortalem eum crediderant: recordantes quoties præsentem morte ereptus esset, quam sæpe ferro amisso, repente se non sospitem tantum suis, verum etiam victorem obtulisset. Ut verò mortis ejus fides adfuit, omnes barbaræ gentes paulo antè ab eo devictæ, non ut hostem eum, sed ut parentem luxerunt. Mater quoque Darii regis, quam amisso filio à fastigio tantæ majestatis in captivitatem reductam, indulgentiâ victoris, in tuam, quin eam diem vitæ non penituerat, auditâ morte Alexandri, mortem sibi ipsa conscivit: non quod hostem filio præferret, sed quod pietatem filii in quem ut hostem timuerat, experta esset. Co-

A. C. 323.

Lucius
propter A-
lexandrum

Inedia mor-
to postea-
quam mori
timueret
Quint.
Curt. 10.

Nec mirum
tales, enim
plerumque
sunt cives,
quales prin-
cipes exti-
terint. Cic.

Epiphone-
ma.

A. C. 323.

jestatis regem, verum ut hostem amisissent, gaude-
bant, severitatem nimiam & assidua belli pericula
execrantes. Huc accedebat, quod principes regnum
& imperia, vulgus militum thesauros & grande
pondus auri, velut inopinatam prædam spectabant:
illi successionem regni, hi opum, ac divitiarum
hæreditatem cogitantes. Erant enim in thesauris
100. millia talenta, & in annuo vectigali tributo
300. millia. Sed nec amici Alexandri frustra reg-
num expectabant. Nam ejus virtutis erant, ac ve-
nerationis, ut singulos reges putares: quippe ea
formæ pulchritudo, & proceritas corporis, & viri-
um ac sapientiæ magnitudo in omnibus fuit, ut
qui eos ignoraret, non ex una gente, sed ex toto ter-
rarum orbe electos judicaret; neque enim unquam
antea Macedonia, vel ulla gens alia tam clarorum
virovum proventu floruit: quos primum Philip-
pus, mox Alexander tantâ curâ legerat, ut non tam
ad societatem belli, quàm in successionem regni,
electi viderentur. Quis igitur miretur, talibus mi-
nistris, orbem terrarum victum, cum exercitus Ma-
cedonum à tot, non ducibus, sed regibus regeretur,
qui nunquam sibi reperissent, multosq; Macedonia
pro uno Alexandros habuisset, nisi fortuna eos
ex æmulatione virtutis in perniciem mutuam
armasset?

CAP. II. Cæterum occiso Alexandro, non ut
læti, ita & securi fuere, omnibus in unum locum
competentibus; nec minus milites inter se time-
bant, quorum & libertas solutior, & favor incertus
erat. Inter ipsos verò æqualitas discordiam auge-
bat, nemine tantum cæteros excedente, ut ei ali-
quis summitteretur. Armati itaque in regia coeunt
ad formandum rerum præsentium statum. Perdica
censet, Roxanis expectari partum, quæ exacto mense octa-
vo matura jam ex Alexandro erat, & si puerum pepe-
risset, hunc dare successorem patri. Meleager negat dis-
crepantia in partus dubios consilia, nec esse expectandum
dum reges sibi nascerentur, cum jam genitis uti liceret, se

si puer illis placeat, esse Pergami filium Alexandri, natum *Hercules*
 ex Arsinoe, nomine *Herculem*; seu mallent juvenem esse, *Alexandri*
 in castris fratrem Alexandri Arideum comitem, & filius.
 cunctis, non suo tantum, verum patris Philippi nomine ac-
 ceptissimum: Ceterum Roxanem esse originis Persicae, nec esse
 fas, ut Macedonibus ex sanguine eorum, quorum regna dele-
 verint, reges constituentur: quod nec ipsum Alexandrum vo-
 luisset dicit. Denique morientem nullam de eo mentionem
 fecisset. Ptolemæus recusat regem Arideum, non propter
 (a) maternas modo sordes, quod (b) ex Larissæo scorto nas-
 ceretur, sed etiam propter (c) invaliditatem majorem, quam
 * patiebatur, ne ille nomen regis, aliud imperium teneret: * Ros par.
 & melius esse ex his legi, qui pro virtute regi suo proximi
 fuerint, qui provincias regant, quibus bella mandentur,
 quam sub Persona regis indignorum subiciantur imperio.
 Vicit Perdicae sententia ex consensu universorum.
 Placuit itaque Roxanis expectare partum, & si puer
 natus fuisset, tutores Leonatum & Perdicam. Cra-
 teron & Antipatrum constituunt, confestimque in
 tutorum obsequia jurant.

CAP. III. Cum equites quoque idem fecissent, A. C. 323.
 pedites indignati nullas sibi consiliorum partes re- Intest. hi
 lictas, Arideum Alexandri fratrem regem appellant; Perdicae
 satellitesque illi ex tuba sua legunt, & nomine Phi- fuerant.
 lippi patris vocari jubent. Quæ cum nunciata equi- Curt.
 tibus essent, legatos ad mitigandum eorum animos,
 duos ex proceribus Attalum & Meleagrum mittunt,
 qui potentiam ex vulgi adulatione quærentes, omis-
 sa legatione militibus consentiunt. Statim & sedi- Seditio in-
 tio crevit, ubi caput & consilium habere coepit. ter equites.
 Tunc ad delendum equitatum cuncti armati in re-
 giam irrumpunt, quo cognito equites trepidi ab ur-
 be discedunt, castrisque positis, & ipsi pedites terreri

(a) Hoc est, generis hu- refert.
 militatem.

(b) Ex Philinna Larissæa mitalem, valetudo hic pro
 quam Ptol. saltatricem fuisse morbo sumitur.

Perdicæ
constantia.

cœperunt. Sed nec procerum inter se odia cessabant. Attalus ad interficiendum Perdicam ducem alterius partis mittit: ad quem armatum & ultro provocantem, cum accedere percussores ausi non fuissent tanta constantia Perdicæ fuit, ut ultro ad peditem veniret, & in concionem evocatos edoceret quod facinus molirentur, respicerent contra quos arma sumpsissent: non illos Persas, sed Macedonas, non hostes, sed cives esse, plerumque etiam cognatos eorum, ceterum & commilitones eorundem castrorum, & periculis socios; edi unde deinde egregium hostibus suis spectaculum, ut quorum armis victos se doleant, eorum mutuis cecidisse gaudeant (d) parentaturosque sanguine suo manibus hostium ad interfectorum.

A. C. 323.

Arideus
communis
consensu
rex constitu-
tuitur. Lustrabantur
milites
cane discissa,
& ab utraque
pro-
jecta. Curt.

CAP. IV. Hæc cum pro singulari facundia si Perdica perorasset, adeo movit pedites, ut probat consilio ejus, dux ab omnibus legeretur. Tum etiam equites in concordiam revocati, in Arideum, nunc regem consentiunt. Servata est portio regni Alexandri filio, si natus esset. Hoc agebant, posito in medio corpore Alexandri, ut majestas ejus testis decretum esset. His itaque compositis, Macedoniae & Graeciae Antipater præponitur. Regiæ pecuniæ custodiam Cratero traditur. Castrorum exercitus, & rerum cura Meleagro & Perdicæ assignatur; jubetur Arideus corpus Alexandri in Hammonis templum deducere. Tunc Perdica in sensus seditionis auctoribus repente, ignaro collega, (e) lustrationem castrorum propter mortem regis in posterum edicit. Postquam armatum exercitum in campo constituit, consensum

(d) Parentare, proprie parentibus iusta facere; sed ad alios etiam transfertur.

(e) Lustrabantur milites

cane discissa, & ab utraque parte projecta. Curt. 10. 18.

entibus universis evocatos duntaxat de singulis (f) 300. fore
manipulis seditiosos, supplicio tradi occultè jubet. sunt suppli-
Reversus deinde inter principes provincias dividit, cio affectis
simul ut removeret æmulos, & munus imperii benefi- Curt.
cii sui faceret. Primò Ptolemæo Ægyptus & Africa
Arabiaq; pars forte venit, quem ex gregario milite
Alexander virtutis causâ provexerat: cui ad tra-
dendam provinciam Cleomenes, qui Alexandriam
ædificaverat, datur. Confinem huic provinciae Syri-
am Laomedon Mitylæneus, Ciliciam Philotas cum si-
lia, & Illyrios recipiunt. Mediæ majori Acropatus,
minori Alceta frater Perdica præponitur. Susiana gens
Scyno, (g) Phrygia major Antigono Philippi filio,
assignatur. Lyciam, & Pamphyliam Nearchus, Cariam
Cassander, (h) Lydiam Menander sortiuntur. Leo-
nato minor Phrygiae evenit, Thracia, & regionis Pon-
tici maris Lyfimacho. Cappadocia cum Paphlagonia
Eumeni. datur. Summus castrorum tribunatus Se-
luco Antiochi filio cessit. Stipatoribus regis satelli-
tibusq; Cassander filius Antipatri præficitur. In Ba-
ctriana ulteriori, & Indiae regionibus, priores præ-
fecti detenti. Sed res inter amnes duos Hydaspem
& Indum, Traxilles habebat. In colonias in Indiis
conditas, Phyton Agenoris filium mittunt. Parapo-
menos fines Caucasi montis Axiarches accepit, Dra-
cas & Argæos Statonor. Bactrianos Amyntas sorti-
tur, Sogdianos Scythæus, Nicanor Parthos, Philip-
pus Hyrcanos, Phrataphernes Armenios, Neopto-
lemus Persas, Petucestes Babylonios, Arthous Pelas-
gos, Archesilaus Mesopotamiam adepti sunt. Hæc di-
visio, cum veluti fatale munus singulis contigisset, ita

L. Phoeni-
cem.

Qua Helle-
sponti ad-
iuncta est.

(f) Manipulus ducentos
milites continebant (i. e.) du-
as centurias, ita dictus quia
dum Romani adhuc paupe-
res essent, manipulos feni-
perticis alligabant, & eos pro

signis sequebantur.

(g) Euni filius, Pelletus,
Arri.

(h) Agathocæis fil. Pelletus,
Arr.

G 4

magna

magna incrementorum materia plurimis fuit. Si-
quidem non magno post tempore, quasi regna, non
præfecturas divisissent, sic reges ex præfectis facti,
magnas opes non sibi tantum paraverunt, verum &
posteris reliquerunt.

CAP. V. Dum hæc in Oriente aguntur, in Græ-
A. C. 323. cia Athenienses & Ætoli bellum, quod jam vivo
Alexandro moverant, summis viribus instruebant.
Bellī causā. Causæ belli erant, quod reversus ab India Alexander,
epistolas in Græciam scripserat, quibus omnium ci-
vitatum exules præter cædis damnatos, restitueban-
tur, Quæ recitatæ præsentē universā Græciā in
mercato Olympiaco, magnos motus fecerant, quod
plurimi non legibus pulsi patriā, sed per factionem
principum fuerant, verentibus iisdem principibus,
nerevocati potentiores in republica fierent. Palam
igitur jam tunc multæ civitates libertatem bello
vindicanā fremebant. Principes tamen omnium
Athenienses & Ætoli fuere. Quod cum nunciatum
esset Alexandro, mille naves longas sociis * imperii
* Imperati. præceperat, quibus in Occidente bellum gereret,
excursurusq; cum valida manu fuerat ad Athenas
delendas. Igitur Athenienses contracto 30. millium
exercitu, & 200. navibus, bellum cum Antipatro, cui
Bellum A- Græcia forte evenerat gerunt; eumq; detestantem
theniensi- prælium, & (i) Heracliæ urbis mœnibus tuentem
um cum se, obsidione cinxerunt. Eodem tempore, Demost-
Antipatro. henes, Atheniensis orator, pulsus patriā, ob crimen
accepti ab Harpalo auri, qui crudelitatem Alexandri
fugerat, quod civitatem in ejusdem Alexandri bel-
lum impelleret, fortè Megaris exulabat: qui cum
missum ab Atheniensibus Hyperidem legatum cog-
novit, qui Peloponnesos in societatem armorum

(i) *Heracleam* hic pro *Lamiam* nominat author, ad *Lamiam* enim, ad quam se re-
ceperat Antipater, gestum erat.

solicitaret, sequutus eum, (k) Sicyona, Argos & Corinthum, ceterasq; civitates, eloquentia suâ, Atheniensibus junxit. Ob quod factum, missi ab Atheniensibus, obviam navi, ab exilio revocatur. Interim in obsidione Antipatri, Leosthenes dux Atheniensium telo è muris in transeuntem jacto, occiditur. Quæ res tantum animorum Antipatro dedit, ut etiam vallum rescindere auderet: auxilium deinde à Leonato petit per legatos: qui cum venire nunciaretur cum exercitu, obvii ei Athenienses cum instructis copiis fuere, ibiq; equestri prælio, gravi vulnere ictus, extinguitur. Antipater, etsi auxilia sua videret deviata, morte tamen Leonati lætatus est: quippe & æmulum sublatum, & vires ejus accessisse sibi gratulabatur. Statim igitur exercitu ejus recepto, cum par hostibus etiam prælio videretur, solutus obsidione, in Macedoniam concessit. Græcorum quoque copię, a finibus Græciæ hoste pulso, in urbes dilapsæ sunt.

Factum est in obsidione Lamiarum Plut. in Demost.

Leonatus ab Atheniensibus occiditur.

CAP. VI. Interea Perdica, bello innoxio (l) Ariarathi, regi Cappadocum illato, præliisq; victor, nihil præmii præter vulnera & pericula retulit. Quippe hostes ab acie in urbem recepit, occisis conjugibus, & liberis, domos quisq; suas cum omnibus (m) copiis incenderunt. Eodem congestis etiam opibus, semet ipsos præcipitant, ut nihil hostis victor suarum rerum præter incendii spectaculo frueretur. Inde ut viribus auctoritatem regiam acquireret, ad nuptias Cleopatrz, sororis Alexandri Magni, & alterius Alexandri quondam uxoris, non aspernante Olympiade matre ejus intendit: sed prius Antipatrum sub affinitatis obtentu capere cupiebat. Itaq; fingit se

Exemplum miserabilis exitus Regis Epiri, qui in Italia occubuerat. A. C. 322.

(k) Sicyonia regionis, in Peloponneso urbs.

(l) Rex fuit Cappadocia, erat enim Cappadocia Eumeni

dicta, non data.

(m) Hoc est, annona seu commeatu.

Principum
Alexandri
Inter se
bella.

A. C. 321.

Ptolemæi
opes & mo-
deratio.

Cyrene a
quo condi-
ta.

A. C. 631.

• Theta.

in matrimonium filium ejus petere, quod facilius ab eo supplementum tyronum ex Macedonia obtineret. Quem dolum presentiente Antipatro, dum duas eodem tempore uxores quaerit, neutram obtinuit. Post hæc bellum inter Antigonum & Perdicam oritur. Antigono Craterus & Antipater auxilium ferebant, qui facta cum Atheniensibus pace, Polyperchonta Græciæ & Macedoniae præponunt. Perdica, alienatis rebus, Arideum & Alexandri magni filium, in Cappadociam, quorum cura illi mandata fuerat, de summa belli in consilium adhibet. Quibusdam placebat bellum in Macedoniam transferri, ad ipsum fontem & caput regni, ubi & Olympias esset mater Alexandri, non mediocrem momentum partium, & civium favor, propter Alexandri, Philippiq; nomina; sed in rem vitium est ab Ægypto incipere, ne in Macedoniam profectis, Asia à Ptolemæo occuparetur. Eumeni, præter provincias quas acceperat, Paphlagonia & Caria & Lycia & Phrygia adjiciuntur. Ibi Craterum & Antipatrum opperiri jubetur. Adjutores ei dantur cum exercitibus suis frater Perdicæ Alcetas & Neoptolemus. Clyto cura classis traditur: Cilicia Philotæ adempta Philoxeno datur: ipse Perdica Ægyptum cum ingenti exercitu petit. Sic Macedonia, in duas partes discurrentibus duobus, in sua viscera armatur, ferrumq; ab hostili bello in civilem sanguinem vertit, exemplo furentium manus ac membra sua ipsa caesura. Sed Ptolemæus in Ægypto solerti industria, magnas opes parabat. Quippe & Ægyptios insigni moderatione in favorem sui sollicitaverat, & reges finitimos beneficiis obsequiisq; devinxerat: terminos quoq; imperii, acquisita Cyrene urbe, amplius averat, factusq; jam tantus erat, ut non tam timeret hostes, quam timendus ipse hostibus esset.

CAP. VII. Cyrene autem condita fuit ab Aristeo cui nomen Battos propter linguæ obligationem fuit. Hujus pater Cyrenus, rex * Theramenis insulæ, cum ad oraculum Delphos, propter dedecus adolescentis filii nondum loquentis, deum deprecaturus venisset

responsum accepit, quo jubebatur filius ejus Battus Africam petere & urbem ⁽ⁿ⁾ Cyrenen condere, usum linguæ ibi accepturus. Cum responsū ludibrio simile videretur, propter similitudinem ^(o) Theramenis insulæ, ex qua coloni urbem condendam in Africam tam longinquæ regionis proficisci juebantur res omissa est; interjecto deinde tempore, velut contumaces, ex pestilentia Deo parere compelluntur: quorum tam insignis paucitas fuit, ut vix unam navem complerent. Cum venissent in Africam, pulsos accolis, montem Cyram, & propter amœnitatem loci & propter fontis ubertatem occupavêre; ibi Battus dux eorum, linguæ novis solutis, loqui primum cœpit, quæ res animos eorum ex promissis Dei jam parte perceptâ in reliquam spem condendæ urbis accendit. Positis igitur castris, opinionem veteris fabulæ accipiunt. Cyrenem eximie pulchritudinis virginem, à Thessaliæ monte Pelia ab Apolline captam, perlatamq; in ejusdem montis juga cujus collem occupaverant, à Deo repletam quatuor pueros peperisse; Nomium, Aristeum, Suto cum, Ageum, missos à Patre Hypseo, rege Thessaliæ, qui perquirerent virginem, loci amœnitas captos in iisdem terris cum virgine resedisse. Ex his pueris tres adultos in Thessaliam reversos avita regna cepisse. Aristeum in Arcadia late regnasse, eumq; primum & apum & mellis usum, & lactis & coaguli hominibus tradidisse, ^(p) solstitialisq; ortus & syderum primum invenisse. Quibus auditis, Battus virginis nomine ex responso agniti, urbem Cyrenen condidit.

Cyrenes fabula.

Aristei inventa.

A. C. 321.
Neoptolemi perfidia.

CAP. VIII. Igitur Ptolemæus hujus urbis auctus viribus, bellum in adventum Perdiciæ parabat. Sed Perdiciæ plus odium arrogantiae, quam vires hostium

(n) Non ita res se habet, nomen enim urbis non ab oraculo, sed a monte *Cyra* originem habuit.

(o) *Spartanorum* colonia.

(p) Per solstitiale sidus, *Syrus* intelligitur, quia non longe post solstitium oritur.

Quid file-
gatur tran-
sitionibus.

A. C. 321.
Perdica in.
Ægypto
per seditio-
nem occi-
ditur.

nocebant, quem exosi etiam focii, ad Antipatrum gregatim, confugiebant. Neoptolemus in auxilium Eumeni relictus, non solum transfugere, verum etiam prodere partium exercitum voluit. Quam rem cum praesensisset Eumenes, cum proditore decernere praelio necesse habuit. victusq; Neoptolemus, ad Antipatrum & Polyperchonta profugit, hisq; persuadet, ut continuatis * mansionibus, laeto ex victoria securo fugam suam, Eumeni superveniant. Sed res Eumenum non latuit. Itaq; insiduae in insidiatorem versae; & qui securum aggressuros se putabant, securis itinere & pervigiliis noctis fatigatis occisum est. In eo praelio Polyperchon occiditur. Neoptolemus quoq; cum Eumene, congressus diu mutuis vulneribus acceptis colluctatus est, & in summa victis occumbit. Victor igitur duobus praeliis continuis Eumenes, afflictas partes transactione sociorum, paululum sustentavit. Ad postremum tamen Perdica occiso, ab exercitu hostis cum Pythone & Illyro, & Alceta fratre Perdicae rex appellatur; bellumq; adversus eos Antigono decernitur.

JUSTINI LIBER XIV. CAP. I.

A. C. 320.
Bellum
Antigoni
regis Aetiae
prima ad-
versus Eu-
menem. -

* Disceden-
di.

Eumenes ut Perdicam occisum, se ut hostem a Macedonibus judicatum, bellumq; Antigono decretum cognovit, ultro ea militibus suis indicavit, ne fama aut rem in majus extolleret, aut militum animos rerum novitate terreret; simul ut, an contra se animati essent, cognosceret, sumpturus consilium ex motu universorum. Constanter tum praefatus est, *si cui haec terrori essent, habere eum * dicendi potestatem.* Quam voce adeo cunctos in studium partium suarum inlaxit, ut ultro illum omnes hortarentur, rescissurosq; se ferro decreta Macedonum affirmarent. Tunc exercitu in (a) Aetolia promotum, pecunias civitatibus im-

(a) Certum est haec non in Graecia, sed Asia fuisse gesta; in Aetolia, vel ut aut in Aetolia, quae Aetonia minoris portio.

perat; recusantes dare hostiliter diripet. Inde (b) Sardis profectus est ad Cleopatram sororem Alexandri Magni ut ejus voce centuriones, principalésq; confirmarentur, existimaturus ibi majestatem regiam verti, unde soror Alexandri staret: Tanta veneratio magnitudinis Alexandri erat, ut etiam per vestigia mulierum favor (c) sacrati ejus nominis quæreretur. Cùm reversus in castra esset, epistolæ totis castris abjectæ inveniuntur; quibus iis, qui Eumenis caput ad Antigonum detulissent, magna præmia definiebantur. Iis cognitis Eumenes vocatis ad concionem militibus, primû gratias agit, *quod nemo inventus sit, qui spem cruenti præmii fidei sacramento anteponeret*: tamen deinde callide subneçtit, *confictas à se has epistolas, ad experiendos suorum animos esse. Cæterum salutem suam in omnium potestate esse, nec Antigonum, nec quenquam ducem sic velle vincere, ut ille in se exemplum pessimum statuit*. Hoc factò, & in præsentì labantium animos deterruit, & in futurum providet, ut si quid simile accidisset, non se ab hoste corrumpi: sed à duce tentari milites arbitrarentur. Omnes igitur operam suam certatim ad custodiam salutis ejus offerunt.

Epiphonema.

Exemplum prudentiæ in Eumene.

CAP. II. Interim Antigonus cum exercitu supervenit, castrisq; positis, postera die in aciem procedit. Nec Eumenes moram prælio fecit; qui (d) victus in munitum quoddam castellum (e) confugit, ubi cùm videret se fortunam obsidionis subiturum, majorem exercitus partem dimisit, nè aut consensu multitudinis hosti traderetur, aut obsidio ipsa multitudine gravaretur. Legatos deinde ad Antipatrum, qui * solum par Antigoni viribus videbatur, supplices mit-

A. C. 320.

A. C. 320.
Castellum
Noram appellat. Plut.

* Solus.

A. C. 319.

(b) *Asiæ* civitas in *Lydia*.

(c) (i. e.) *Consecrati*, vel inter cælites relati, vel sacrosancti; Quales omnes reges censebantur.

(d) Proditione scilicet

Appollonida.

(e) *Plut. Noram* in *Cappadocia*, ac *Licaonia* confinibus esse dicit *Strab. l. 12.* juxta *Taurum* locat.

A. C. 318.

Eumenis
ad Argy-
raspidas
oratio.

tit; à quo cùm auxilia Eumeni missa Antigonus dedicisset, ab obsidione recessit. Erat quidem solutus ad tempus metu mortis Eumenes. Sed nec salutis, dimisso exercitu, magna spes erat. Omnia igitur circumspicienti optimum visum est, ad Alexandri magni Argyraspidas invictum exercitum, & tot victoriarum præfulgentem gloriâ decurrere. Sed Argyraspides post Alexandrum omnes duces fastidiebant, sordidam militiam sub aliis, post tanti regis memoriam, existimantes. Itaq; Eumenes blandimentis agere, singulos suppliciter alloqui, nunc *commilitones* suos, nunc *patrenos* appellans, *periculorum & operum Orientalium socios*, nunc *refugia salutis suæ, & unica præsidia commemorans*, solos esse quorum virtute Oriens sit domitus; solos qui militiam Liberi patris, qui Herculis monumenta superaverint, per hos Alexandrum magnum factum, per hos diutinos honores, & immortalem gloriam consecutum; orat ut non tam ducem se, quàm commilitonem recipiant, unumq; ex corpore suo esse velint. Receptus hac lege paulatim imperium, primum monendo singulos, mox quæ perperam facta erant, blandè corrigendo, usurpat, nihil in castris sine illo agi, nihil administrari sine solertia ejus poterat.

CAP. III. Ad postremum cum Antigonum venire cum exercitu esset nunciatum, compellit eos in aciem descendere. Ibi dum duces imperia contemnant, hostium virtute superantur. In eo prælio non gloriam tantum tot bellorum, verum etiam conjugibus & liberis præmia longæ militiæ parta, perdidērunt. Sed & Eumenes qui autor cladis erat, nec etiam spem salutis reliquam habebat, victos hortabatur: nam & virtute eos superiores fuisse affirmabat. Quippe ab his quinque millia hostium cæsa, & si in bello perstent, ultrò hostes pacem petituros. Damna se quibus putent victos, dua millia mulierum & paucos infantes & servitia esse, quæ melius vincendo possint reparare, quàm deserendo victoriam. Porro Argyraspides neq; fugam se tentaturos dicunt, post damna matrimoniorum, & post conjuges amissas, neque
bel-

bellum gesturos contra liberos suos: ultroq; eum convitiis agitant, quod se post tot annos emeritorum stipendiorum, redeuntibus cum præmiis tot bellorum, ab ipsa missione rursus in novam militiam immensaq; bella revocaverit, & à laribus quodammodo suis, & ab ipso limite patriæ abductos, inanibus promissis deceperit; nunc quoq; amissis omnibus felicitis militiæ quæstibus, nè victos quid in misera & inopi senecta quiescere sinat. Ignaris deinde ducibus, confestim ad Antigonum legatos mittunt, petentes (f) ut sua reddi jubeat. Is redditurum se pollicetur, si Eumenem sibi tradant. Quibus cognitis, Eumenes cum paucis fugere tentavit; sed retriacerus, desperatis rebus cum concursus multitudinis factus esset, petit ut postremum sibi alloqui exercitum liceret.

Exemplum
perfidiae.

CAP. IV. Jussus ab universis dicere, facto silentio A. C. 315.
laxatisq; vinculis, prolatam sicut erat catenatus, ma- Eumenis
num ostendit: Cernite, milites inquit, habitum atq; or- capti admi-
namenta ducis vestri, quæ non hostium quisquam imposuit: lites oratio.
nam hoc etiam solatio foret. Vos me ex victore & Etum, vos
me ex imperatore captivum fecistis: quater nra tunc
annum in mea verba jurejurando obstricti sitis, & sta-
mitto; (Neq; enim miseros Convitia decent) unum
oro: si propositorum Antigoni in meo capite summa consistit,
inter vos me velitis meri. Nam neq; illius interest, quem-
admodum aut ubi cadam, & ego suero ignominia mortis
liberatus. Hoc si impetro, solvo vos jurejurando, quo toties
vos sacramento mihi devovistis. Aut si ipsos pudet roganti
vim adhiberi, ferrum huc date, & permittite, quod vos
facturos pro imperatore jurastis. Imperatorem pro vobis sine
religione jurisjurandi facere. Cum non obtineret, pre- Precario
ces in iram vertit. At vos, ait, devota capita respici- Eumenes
ant dii perjuratorum vindices talesq; vobis excitus dent. in suos
quales vos ducibus vestris dedistis. Nempe vos iidem paulo milites.
antè, & Perdica sanguine estis aspersi, & in Antipatrum

(f) Hoc est, conjuges, serant.
liberos, & cetera quæ ami-

Exemplum
fortis &
constantis
animi. De-
leti sunt
Argyraspi-
des ad
unum om-
nes ab Ibr-
tio, jussu
Antigoni
Plut. in
Eumen.

Epiphone-
ma.

eadem moliti. Ipsum deniq; Alexandrum, si fas fuisset cum mortali manu cadere, interempturi: quod maximum erat, seditionibus agitastis. Ultima nunc ego perfidorum victima, has vobis diras atq; (g) inferias dico, ut inopes extorresq; omne ævum in hoc castrensi exilio agatis, devorentq; vos arma v'stra, quibus plures v'stros quàm hostium duces absumpsistis. Plenus deinde iræ, custodes suos præcedere ac Antigoni castra præcepit. Sequitur exercitus, prodito imperatore suo, & ipse captivus, triumphumq; de seipso ad victoris sui castra ducit: omnia (h) auspicia regis Alexandri, & tot bellorum (i) palmas, laureasq; unà secum victori tradentes; & nè quid deesset pompæ, Elephantum quoque, & auxilia Orientalia subsequuntur. Tanto pulchra hæc Antigono, quàm Alexandro tot victoriæ fuerunt: ut cum ille Orientem vicerit, hic eos, à quibus Oriens victus superaverit. Igitur Antigonus domitores illos orbis, exercitui suo dividit: redditis, quæ in victoria ceperat. Eumenem verò verecundia prioris amicitie in conspectum suum venire prohibitum, assignari custodibus præcepit.

A. C. 318. CAP. V. Interea Eurydice, uxor Aridei regis, ut Polyperchonta à Græcia redire in Macedoniam cognovit, & ab eo accersitam Olympiada muliebri æmulatione perculsa, abutens valetudine viri, cujus officia sibi vendicabat, scribit regis nomine Polyperchonti, *Cassandro exercitum tradere, in quo regni administrationem rex transfulerit. Eadem & in Asiam Antigono per epistolas nunciat: quo beneficio devinctus Cassander, nihil non ex arbitrio muliebris au-*

(g) Inferiæ sunt sacrificia, quæ Inferis solvuntur, unde inferias facere, est manes sacrificiis placare.

(h) Quæ auspiciato gesserat Alexander.

(i) Palma est signum victoriæ, quo magis enim deprimitur, eo magis surgit. *Laurea* item, sicut & palma semper foliis florere, perpetuamque denotat juventutem.

daciæ

daciæ gessit. Deinde profectus in Græciam multis Spartano-
civitatis bellum infert: quarum excidio, veluti ^{rum urbs} vicino incendio territi Spartani, urbem, quam Semper ^{line muro.}

(k) armis, non muris defenderant, tum contra re-
sponsa fatorum & veterem majorum gloriam, armis
diffusi, murorum præsidio includunt. Tantum eos
degeneravisse à majoribus, ut cum multis seculis
murus urbis civium virtus fuerit, tunc cives salvos
se fore non existimaverint, nisi intra muros laterent.

Epiphone-
ma.

Dum hæc aguntur, Cassandrum à Græcia turbatus
Macedoniæ status domum revocavit. Namq; Olym-
pias, mater Alexandri Magni regis, cum ab Epiro in
Macedoniam, prosequente Æacida rege Molossio-
rum, veniret, prohiberiq; sinibus ab Eurydice, & A-
rideo rege cõpisset, seu memoriâ mariti, seu magni-
tudine filii, & indignitate rei moti Macedones, ad
Olympiada transire, cujus jussu & Eurydice, & rex
occiditur, sex annis post Alexandrum potitus regno.

Olympia-
dis fuga

A. C. 317.

CAP. VI. Sed nec Olympias diu regnavit. Nam
cum principum passim cædes muliebri magis quàm

A. C. 316.

regio more fecisset, favorem suum in odium vertit.
Itaq; audito Cassandri adventu, diffusa Macedonibus,
cum nuru Roxane, & nepote Hercule, (l) in * Piætuam
urbem concessit. Proficiscenti (m) Deidamia, Æaci-
dæ regis filia, & Thessalonice privigna, & ipsa clara
Philippi patris nomine, multaq; aliæ principum
matronæ, speciosus magis quàm utilis grex, fuere
comites. Hæc cum nunciata Cassandro essent, sta-
tim citato cursu Piætuam venit, & urbem obsidione
cinxit. Cum fame ferroq; urgeretur, Olympias lon-
gæ obsidionis tædio, pactâ salute, victori se tradidit.
Sed cum Cassander ad concionem vocato populo

* Alias
piæthium
& ita legit
Oros.

(k) Ex præceptis *Lycurgi*
nullis mænibus cincta fuit
Macedemoniorum civitas.

(l) Macedoniæ urbs in Pi-

eria regione.

(m) Pyrrhi soror, Deme-
trii uxor.

Olympia-
dis morien-
tis animi
fortitudo.

Quos paulo
post inter-
fecit agen-
te Hercule
an. 14.

sciscitatus, quid de Olympiade fieri vellet, subornat parentes interfectorum, qui sumptâ lugubri veste, crudelitatem mulieris accusarent: à quibus accensi Macedones, sine respectu pristinae majestatis occidendam decernunt: immemores prorsus, quod per filium ejus virumq; non solum vitam ipsi inter finitimos tutam habuissent, verum etiam tantas opes imperiumq; orbis quaesissent. Sed Olympias ubi obstinatos venire ad se armatos vidit, veste regali, duabus ancillis innixa, ultrò obviam procedit. Quâ visâ, percussores attoniti fortunâ majestatis prioris, & tot in eam memoriae occurrentibus regum suorum nominibus, subliterunt, donec (n) à Cassandro missi sunt, qui eam confoderent, non refugientem gladium, nec vulnera, aut muliebriter vociferantem; sed virorum more fortium, pro gloria veteris profapiae morti succumbentem, ut Alexandrum posses etiam moriente matre conspiciere. Insuper expirans capillis & veste crura contexisse fertur, nè quid posset in corpore ejus indecorum videri. Post hæc Cassander (o) Thessalonicem, regis Aridei filiam, uxorem ducit. filium Alexandri cum matre, in arcem Amphipolitam custodiendos mittit.

JUSTINI LIBER XV. CAP. I.

Novum
principum
inter se bel-
lum.

A. C. 315.

Perdica, & fratre ejus Alceta, Eumene ac Polyperchonte cæterisq; ducibus diversæ partis occisis finitum certamen inter successores Alexandri magni videbatur, cum repente inter ipsos victores nata discordia. Quippe postulantis Prolemæo & Cassandro, & Lyfimacho, ut pecunia in præda capta provinciæq; dividerentur. Antigonus negavit se in ejus belli prædam socios admissurum, in cujus periculum solus

(n) Pausanias in Bæoticis 553. 30. Lapidibus obrutam tradit Olympiadera.

(o) Thessalonicæ Philippus filius, & Alexander ex patre soror.

*descenderat. Et ut honestum adversus socios bellum suscipere videretur, divulgat se Olympiadis mortem à Cassandro interfectæ ulcisci velle & Alexandri regis sui filium cum matre, obsidione Amphipolitana liberare. His cognitis, Ptolæmeus, & Cassander, initâ cum Lysimachio, & Seleucho societate, bellum terrâ marîq; enixè instruebant. Tenebat Ptolæmæus Ægyptum cum Africâ parte majore, & Cyprio, & Phœnice. Cassandro parebat Macedonia cum Græcia. Asiam & partem Orientis occupaverat Antigonus, cujus filius Demetrius primâ belli congressione à Ptolæmæo, apud Calamam vincitur. In quo prælio major Ptolæmæi moderationis gloria, quàm ipsius victoria fuit. Si quidem & amicos Demetrii non solum cum suis rebus dimisit, verum etiam addictis insuper muneri-
A. C. 314.
A. C. 312.
Exemplum
moderatæ
victoriæ.*

CAP. II. Dum hæc aguntur, Cassander ab Apollonia rediens, incidit in (b) Abderitas, qui propter rarum muriumq; multitudinem, relicto patriæ solo propter raras sedes quærebant: veritus nè Macedoniam occuparent, factâ pactione, in societatem eos recepit, agrisq; iis in ultimis Macedoniæ finibus assignavit. Deinde nè (c) Hercules Alexandri filius, & qui fere annos quatuordecim excefferat, favore patris nominis in regnum Macedoniæ vocaretur, occidi eum l. 10. c. 45. tacite cum matre Arsinoe jubet, corporaq; eorum

(a) Urbs hæc Gaze proxima, quippe in Indumæa est. *Diod. l. 19.*

(b) *Diod. l. 20. Antariatas* nominat, est a *Perdicæ* juxta

Orbitaum Pæoniæ montem collocatos ait.

(c) *Quem Polyperchon, a Cassandro corruptus, interemit, annos natum 17.*

* Qui per terra obrui, né cædes sepultura proderetur, & quasi
 aa. Cassan- parum facinoris in ipso primùm rege, mox in ma-
 der regis tre ejus Olympiade, ac filio admisisset, alterum
 sui Alexan- quoq; filium cum matre Roxane pari fraude inter-
 dri filios fecit, quâsi regnum Macedoniae, quod affectabat, ali-
 uxores, ac ter consequi quàm scelere non possit. Interea Ptole-
 matrem oc- mæus (d) cum Demetrio navali prælio iterato con-
 cidit.

A. C. 306.

greditur, & amissa classe, hostiq; concessâ victoriâ,
 in Ægyptum refugit. Demetrius filium Ptolemæi
 Leontiscum, & fratrem Menelaum amicôsq; ejus
 cum privati instrumenti ministerio provocatus, pari
 antea munere Ægyptum remittit; & ut apparec
 eos, non odio, sed dignitatis gloriâ accensos, donis,
 muneribusq; inter ipsa bella contendebant. Tantò
 honestius tunc bella gerebantur, quantò nunc ami-
 citiæ coluntur. Hâc victoriâ elatus Antigonus, re-
 gem se cum Demetrio filio appellari a populo ju-
 bet. Ptolemæus quoq; ne minoris apud suos autori-
 tatis haberetur, rex ab exercitu cognominatur.
 Quibus auditis, Cassander, & Lyfimachus, & ipse
 regiam sibi majestatem vendicaverunt; hujus ho-
 noris ornamentis tamdiu omnes abstinuerunt, quam-
 A. C. 305. diu filii regis superesse potuerunt. Tanta in illis
 verecundia fuit, ut cùm opes regias haberent, re-
 gum tamen nominibus æquo animo caruerint, quoad
 Alexandro justus hæres fuit. Sed Ptolemæus &
 Cassander cæteri; factionis duces cùm carpi se sin-
 gu'os ab Antigono viderent, dum privatum singu-
 lorum non commune universorum bellum ducunt,
 nec auxilium ferre alter alteri volunt, quasi victo-
 ria unius, non omnium foret, per Epistolas se invi-
 cem confirmantes, tempus, locum coeundi condi-
 cunt, bellumq; communibus viribus instituunt. Cui
 cùm Cassander interesse propter finitimum bellum
 non posset, Lyfimachum cum ingentibus copiis, in
 auxilium sociis mittit.

(d) Victoria Demetrii ad Cyprum de Ptolemæo fuit.

CAP.

CAP. III. Erat hic (e) Lyfimachus illustri quidem Lyfimachi Macedonia loco natus, sed virtutis experimentis laus.

omni nobilitate clarior, quæ tanta in illo fuit, ut animi magnitudine, Philosophia ipsi viriûmq; gloria, omnes, per quos Oriens domitus est, vicerit.

Quippe cum Alexander Magnus Callisthenem Philosophum, propter salutationis Persicæ interpellatum morem, insidiarum, quæ sibi paratæ fuerant, conscium fuisse * ratus esset, eumque truncatis crudeliter membris abscissisq; auribus, ac naso labisq; deforme ac miserandum spectaculum reddidisset, insuper cum cane in caveo clausum ad metum cæterorum circumferret: tunc Lyfimachus

audire Callisthenem, & præcepta ab eo recipere virtutis solitus, miseratus tanti viri, non culpæ sed libertatis pænas pendentis, venenum ei in remedium calamitatum dedit. Quod aded ægrè Alexander tulit, ut eum (f) objici ferocissimo leoni juberet. Sed cum ad conspectum ejus concitus leo impetum fecisset, manum manipulo involutam Lyfimachus in os leonis immerisit, arreptaque linguâ feram exanimavit. Quod cum nunciatum regi esset, admiratio in satisfactionem cessit, charioremque eum propter constantiam tantæ virtutis habuit. Lyfimachus quoque magno animo regis, veluti parentis, tulit contumeliam. Denique omni ex animo hujus facti memoriâ exturbatâ, postea in India insectanti regi quosdam, palantes hostes, cum à satellitum turba, equi sui celeritate, desertus esset, solus ei, per immensas arenarum moles, cursus comes fuit. Quod idem antea Philippus, frater ejus cum facere voluisset, inter manus regis expiraverat. Sed Lyfima-

(e) Agathoclis fil. unus e custodibus Alexandri.

(f) Fabulam esse putat. Cuius hinc ortum quod Lyfi-

machus quondam cum venaretur in Syria, solus Leonem occiderat, &c.

chum defiliens equo Alexander, hastæ cuspide, ita in fronte vulneravit, ut sanguis aliter claudi non posset, quàm () diadema sibi demptum rex, alligandi vulneris causa, capiti ejus imponeret. Quod auspiciū primum regalis majestatis Lysimacho fuit. Et post mortem Alexandri, cū inter successores Alexandri provinciæ dividerentur (b) ferocissimæ gentes quasi omnium fortissimo, assignatæ sunt: aded etiam consensu univerforum palmam virtutis inter ceteros tulit.

A. C. 323

Thracos, &
Ponticos in
telligit.
Seleucire-
gis Syriæ
origo.

A. C. 312

A. C. 300.

Anchora
naturalis
nota Antio-
chi & ejus
nepotum.

CAP. IV. Priusquam bellum inter Ptolemæum, sociosq; ejus, adversus Antigonum committeretur, repente ex Asia majore digressus Seleucus, novus Antigono hostis, accesserat. Hujus quoq; & virtus clara, & origo admirabilis fuit. Siquidem mater ejus Laodice, cū nupta esset Antiocho, claro inter Philippi duces viro, visa est sibi per quietem ex concubitu Apollinis concepisse, gravidamq; factam munus concubitus, annulum à Deo accepisse, in cuius gemma, anchora sculpta esset. Iussaque id donum filio, quem peperisset, dare Admirabilem fecit hunc visum & annulus, qui postera die ejusdem (i) scripturæ in lecto inventus est, & figura anchoræ quæ in femore Seleuci nata, cum ipso parvulo fuit. Quamobrem Laodice annulum Seleuco eunti cum Alexandro Magno ad Persicam militiam, educto de origine sua, dedit. Ubi post mortem Alexandri, occupato regno Orientis, urbem condidit ibique geminæ originis memoriam consecravat. Nam & urbem & Antiochi patris nomine, Antiochiam vocavit, & compos vicinos urbi Apollin-

(g) Regium insigne, alii vero fascinam e panno lineove factam intelligerunt, *μεγα το δει*, a necendo.

(b) Thraces, & Pontici

maris accolæ.

(i) Sic differunt cœlaturæ & sculptura materia; sculptor marmoris dicitur non cœlator; auri & argenti cœlaturæ, non sculptura.

dicavit. Originis ejus argumentum etiam posteris
 mansit. Siquidem filii, nepotésq; ejus anchoram in
 femore, veluti notam generis naturalem habuere.
 Multa in Oriente post divisionem inter socios reg-
 ni Macedonici bella gessit. Principio Babyloniam ge-
 cepit: inde auctis ex victoria viribus Bactrianos ex-
 pugnat. Transiitum deinde in Indiam fecit, quæ
 post mortem Alexandri, veluti a cervicibus jugo
 servitutis excusso, præfectos ejus occiderat. Autor
 libertatis Sandrocottus fuerat. Siquidem occupato
 regno populum, quem ab externa dominatione
 vindicaverat, ipse servitio premebat. Fuit hic qui-
 dem Humili genere natus, sed ad regni potestatem
 majestate numinis impulsus: quippe cum proca-
 citate sua Alexandrum regem offenderet, interfici
 à rege jussus, salutem pedum celeritate quæsierat.
 Ex qua fatigatione, cum somno captus jaceret, leo
 ingentis formæ ad dormientem accessit, sudorémq;
 profluentem lingua ei deterfit, expergefactumque
 blandè reliquit. Hoc prodigio primum ad spem
 regni impulsus, contractis latronibus, Indos ad no-
 vitatem regni sollicitavit; molienti deinde bellum
 adversus præfectos Alexandri, elephante ferus in-
 finitæ magnitudinis ultrò se obrulit, & veluti do-
 mita mansuetudine eum tergo excepit, duxq; belli,
 & præliator insignis fuit. Sic acquisito regno San-
 drocottus eâ tempestate, quâ Seleucus futuræ mag-
 nitudinis fundamenta jacebat, Indiam possidebat:
 cum quo factâ pactione Seleucus, compositis in
 Oriente rebus, in bellum Antigoni descendit. A-
 dunatis igitur (k) omnium sociorum copiis prælium
 committitur: in eo Antigonus occiditur. Deme-
 trius filius ejus in fugam vertitur; sed socii pro-
 ligato hostili bello, denuo in semetipsos arma ver-

A. C. 312.

A. C. 305.

A. C. 303.

Seleuci

getta.

A. C. 327.

A. C. 327.

A. C. 327.

A. C. 327.

A. C. 327.

A. C. 327.

A. C. 327.

A. C. 327.

A. C. 327.

A. C. 327.

A. C. 327.

A. C. 327.

A. C. 327.

A. C. 327.

A. C. 327.

A. C. 327.

A. C. 327.

A. C. 327.

A. C. 327.

A. C. 327.

A. C. 327.

A. C. 327.

A. C. 327.

A. C. 327.

A. C. 327.

A. C. 327.

A. C. 327.

(k) LXIV. M. peditum, | 400. currus 200.
 quitum X. M. D. Elephantum

rerunt, & cùm de praeda non conveniunt, iterum in duas factiones deducuntur. Seleucus Demetrio, Ptolemæus Lysimacho jungitur : Cassandro Defuncto Philippus filius succedit : sic quasi ex integro, nova Macedonia bella nascuntur.

JUSTINI LIBER XVI. CAP. I.

A. C. 298.
Impii &
crudelis
parricidii
exemplum.

Post Cassandri regis, filiique ejus Philippi continuas mortes, Thessalonice regina, uxor Cassandri, non magno post tempore, ab Antipatro filio cùm vita etiam per ubera materna deprecaretur, occiditur. Causa parricidii fuit quod post mortem mariti in divisione inter fratres regni, propensior fuisset Alexandro videbatur. Quod facinus eò gravius omnibus visum est, quod nullum maternæ fraudis vestigium fuit. *Quamquam in Parricidio nulla satis iusta causa ad secleris patrocinia prætexi potest.* Ob hæc igitur Alexander in ultionem maternæ necis, gesturus cum fratre bellum, auxilium à Demetrio petit : nec (a) Demetrius, spe invadendi Macedonici regni moram fecit. Cujus adventum verens Lysimachus, persuadet genero suo Antipatro, ut malit cum fratre in gratiam reverti, quàm paternum hostem in Macedoniam admitti. Inchoatam igitur inter fratres reconciliationem cùm præsensisset Demetrius, per insidias (b) Alexandrum interficit : occupatoque Macedonia regno cædem apud exercitum excusaturus in concionem vocat. Ibi priorem se petitem ab Alexandro allegat, nec fecisse, sed * occupasse insidias. Regem autem se Macedonia vel atatis experimentis ; vel causis justiore esse. Patrem enim suum & Philippo regi & Alexandro Magno socium in omni militia fuisse. Liberos deinde Alexandri ministrum, & ad persequendos de-

A. C. 294.
Mater a filio
necata.
Plut. in
Demetrio.

Pyrrhum
auxilio fu-
isse Alexan-
dro, scrib.
Plut.

Uno quippe dicente-
vertens A-
lexandrum
Plut.
* Præoccu-
passè.

(a) Qui & Poliorcetes dictus hoc est, urbium obsessor.

(b) Post convivium in ur-

be Larissa, Thessalia, Demetrius Alexandrum interemit.

festiores

factores ducem extitisse. Contra Antipatrum avum horum adulescentum, amariorem semper ministrum regni quam ipsos reges fuisse, Cassandram vero patrem extinctorum regie domus non feminis, non pueris pepercisse: nec cessasse quoad omnem stirpem regie sobolis deleret. Horum scelerum ultionem, quia nequisset ab ipso Cassandro exigere, ad liberos ejus translatam. Quamobrem etiam Philippum, Alexandrumque (si quis manium census esset) non interfectores suos ac stirpis suae, sed ultores eorum Macedonia regnum tenere malle. Per hæc mitigato populo, rex Macedoniae appellatur, Lysimachus quoque, cum bello * Doretis regis Thracum premeretur, nè eodem tempore & adversus Demetrium dimicare necesse haberet, tradita ei altera parte Macedoniae, quæ Antipatro ejus genero obvenerat, pacem cum eo fecit.

C A P. II. Igitur Demetrius totis Macedoniae regni viribus instructus, cum Asiam occupare statuisset, iterato Ptolemæus, Seleucus & Lysimachus experti priore certamine, quantæ vires concordiae essent, pacta societate, adjunctisque exercitibus, bellum adversus Demetrium transferunt in Europam. His comitem se, & belli socium jungit Pyrrhus rex Epiri, sperans non difficilius Demetrium Macedoniae amittere posse, quam acquisiverat. Nec ipse frustra fuit: quippe exercitu ejus corrupto, ipsoque in fugam acto, regnum Macedoniae occupaverat. Dum hæc aguntur, Lysimachus generum suum Antipatrum regnum Macedoniae ademptum sibi, foci fraude, querentem interfecit: filiamque suam Eurydicen querelarum sociam in custodiam tradit: atque ita universa Cassandri domus Alexandro Magno, seu necis ipsius, seu stirpis extinctæ, pænas partim cæde, partim supplicio luit. Demetrius quoque à tot exercitibus circumventus, cum posset honestè mori, turpiter se dedere Seleuco maluit. Finito bello, Ptolemæus cum magna rerum gestarum gloria moritur. Is contra jus gentium (c) mini-

A. C. 293.
* Promichetis legit Plur.
Regum conspiratio de bello adversus Demetrium communiter gerendo.
* Adunitisque.

Fugit Cassandram.

De Demetrii morte.
Plur. in ejus Vita.
A. C. 285.
Ptolemæus Lagi filius moritur.

(c) Ptolemæo Philadelpho, nato ex Berenice, nati enim ex Eurydice regno excludebantur, Demetrii Ithalæi consilio.

mo natu ex filiis, ante infirmitatem regnum traderat, ejusq; rei populo rationem reddiderat, cujus non minor favor in accipiendo, quam patris in tradendo regnum fuerat. Inter cætera patris & filii mutuae pietatis exempla, etiam ea res amorem parem populi juveni conciliaverat: quod pater regno ei publice tradito privatim officium Regi inter satellites fecerat, omnique regno pulchrius, Regis esse patrem duxerat.

C A P. III. Sed inter Lyfimachum & Pyrrhum regem socios paulos antea adversus Demetrium, *Affiduum inter pares discordia malum*, bellum moverat. Victor Lyfimachus, pulso Pyrrho, Macedoniam occupaverat. Inde Thraciæ, ac deinceps (d) Heracleæ bellum intulerat: cujus urbis & initia & exitus mirabiles fuere. Quippe Bæotiis pestilentia laborantibus, oraculum Delphis responderat *coloniam in Ponti regione sacram Herculi conderent*. Cum propter metum longæ & periculosæ navigationis, mortem in patria omnibus præoptantibus, res omissa esset, bellum his Phocenses intulerunt. Quorum cum adversa prælia paterentur, iterato ad oraculum decurrunt: Responsum, *Idem belli, quod pestilentia, remedium fore*. Igitur conscriptâ colonorum manu, in Metapontum delati, urbem Heracleam condiderunt. Et quonam fatorum auspiciis in eas sedes delati erant, brevi post tempore magnas opes paravere. Multa deinde hujus urbis adversus finitimos bella, multa etiam domesticæ dissensionis mala fuere. Inter cætera magnifica, vel præcipuè illud memorabile fuit: Cum rerum potirentur Athenienses, victisque Persis, Græciæ & Asiæ tributum in tutelam classis descripsissent, omnibus cupide ad præsidium salutis suæ confrentibus, soli Heraclienses ob amicitiam regum Persicorum collationem abnuerant. Missus itaque ab Atheniensibus Malachus

A. C. 287.
Bellum Ly-
fimachi &
Pyrrhi. O-
rigo urbis
Heracleæ.
Oraculum.
A. C. 286.

Heraclien-
sium gesta.

A. C. 474.

(d) Urbs hæc ad Pontum juxta l. Mariandinos sita.

cum exercitu ad extorquendum, quod negabatur, dum relictis in littore navibus, agros Heracliensium populatur, classem cum maiore parte exercitus naufragio repentinæ tempestatis amisit. Itaque cum neque mari possent, amissis navibus, neque terrâ auderent cum parva manu, inter tot ferocissimas gentes reverti, Heraclienses honestiorem beneficii, quam ultionis occasionem rati, instructos commeatibus, auxiliisque dimittunt; bene agrorum suorum * postulationem existimantes, si quos hostes habuerunt amicos, reddiderunt.

Malachus
Exemplum
constantis
Humanitas
in hostes.

* Populatio-
nem im-
pensam
exist.

A. C. 365.

CAP. IV. Passi sunt inter plurima mala, etiam tyrannidem: siquidem cum plebs etiam novas tabulas, & divisionem agrorum divitum impotenter flagitarent, diu re in senatu tractatâ, cum exitus rei non inveniretur, ad postremum adversus plebem nimio otio lascivientem, auxilia à (c) Timotheo, Atheniensium duce, mox ab Epaminonda Thebanorum petivere. Utrisque negantibus, ad Clearchum, quem ipsi in exilium egerant, decurrunt. Tanta calamitatum necessitas fuit, ut cui patriam interdixerant, eum ad tutelam patriæ vocarent. Sed Clearchus exilio facinorosior redditus, & dissensionem populi occasionem invadendæ tyrannidis existimans, primo taci è cum Mithridate, civium suorum hoste, colloquitur, & inita societate paciscitur, ut revocatus in patriam, prodrâ ei urbe præfectus ejus constitueretur. Postea autem insidias, quas civibus paraverat, in ipsum Mithridatem verterat. Namque cum velut arbiter civilis discordiæ, de exilio reversus esset, statuto tempore, quo urbem Mithridati traderet, ipsum cum amicis suis cepit captumque acceptâ ingenti pecuniâ, dimisit. Atque ut in illo subitum se ex socio fecit hostem, sic ex defensore senatoriæ causæ repentè patronus

Epiphonema,

A. C. 364.

Exemplum
versatilis, &
fraudulenti
animi
Clearchus.

(c) Filius Cimonis, felicissimus bellator.

* Alias, ait
intercessu-
rum etiam
si in prift.

Clearchi
sevitia. Non
ergo incite
admoner
Comicus
ita fugia-
mus ne
præter ca-
sam.

* Potissimo,

A. C. 363.

Graviores

plebis evasit: & adversus autores potentia suæ quibus revocatus in patriam, per quos in arce collocatus fuerat; non solum plebem accendit, verum etiam nefandissima quæq; tyrannicæ crudelitatis exercuit. Igitur populo ad concionem vocato, neq; se affuturum amplius grassanti in populum senatui, * ait non intercessurum, contra affuturum etiam plebi, si in pristina sevitia perseveret, & si (f) pares se crudelitati senatorum arbitrarentur, abiturum cum militibus suis neq; civilibus discordiis interfuturum. Sin verò diffidant viribus propriis, vindicem civium non defuturum. Proinde consulant sibi ipsis, jubeant abire, si malint, vel socium causa popularis remanere. His verbis sollicitata plebs summum ad eum Imperium defert: & dum senatus potentia irascitur, in servitutem se tyrannicæ dominationis cum conjugibus & liberis tradit. Igitur Clearchus LX. senatores comprehensos (nam cæteri in fugam dilapsi erant) in vincula compingit. Lætari plebs, quod à duce * potissimum senatorum, senatus deleteretur, versaq; vice auxilium eorum in exitium conversum esset. Quibus dum mortem passim omnibus minatur, cariora eorum pretia facit siquidem Clearchus magnâ pecuniâ (quasi minis populi occultè eos subtrahaturus) acceptâ, spoliatas fortunis, vitâ quoque spoliavit.

C A P. V. Cognito deinde, quod bellum sibi ab iis, qui profugerant, misericordia in auxilium sollicitatis civitatibus pararetur, servos eorum manumittit. Et nè quid in afflictis honestissimis domibus deesset, uxores eorum filiosq; nubere servis suis, propositâ recusantibus morte, compellit, ut eos sibi fideiiores, & dominis infestiores redderet. Sed matronis tam lugubres nuptiæ, * majores repentinis funeribus fuere. Itaq; multæ se antè nuptias, multæ in ipsis nuptiis, occisis prius novis maritis, interficiunt, & se tam funestis calamitatibus, virtute in-

¶ Hoc est, validos | satis ad resistendum.

genui

genui pudoris, eripiunt. Prælium deinde committitur: quo victor tyrannus captivos senatores in triumphi modum (g) per ora civium trahit. Reversus in urbem alios vincit, torquet alios, alios occidit: nullus locus urbis à crudelitate tyranni vacat. Accedit à favitiæ insolentia, crudelitati arrogantia. Interdum enim & successu continuæ se icitatis obliviscitur se hominem: Interdum Jovis filium se dicit. Eunti per publicum, aurea aquila, velut argumentum generis, præferebatur; (h) veste purpureâ & cothurnis regum tragicorum & aureâ coronâ utebatur: filium quoque suum (i) Ceraunon vocat, ut Deos non mendacio tantum, verum etiam nominibus illudat. Hæc illum facere, duo nobilissimi juvenes Chion & Leonides indignantes, patriam liberaturi, in necem tyranni conspirant. Erant hi discipuli Platonis Philosophi, qui virtutem ad quod quotidianè præceptis magistri erudiebantur, patriæ exhibere cupientes quinquaginta cognatos, veluti clientes, in insidiis locant. Ipsi more jurgantium ad tyrannum, veluti ad regem in arcem contendunt: qui jure familiaritatis admissi, dum alterum priorem dicentem intentus audit tyrannus ab altero obtruncatur: Sed ipsi fociis tardius auxilium ferentibus, à satellitibus obruuntur. Qua re factum est, ut tyrannus quidem occideretur, sed patria non liberaretur. Nam (k) frater Clearchi Satyrus eadem viâ tyrannidem invadit, multisq; annis per gradus successione Heraclienfes regnum tyrannorum fuere.

Heraclien-
sium matro-
narum cla-
des.

Chionis &
Leonidæ
discipulo-
ram.
A. C. 354.
Platonis in
tyrannum
conspiratio.

Clearchi
cædes.

Satyrus.

(g) Hoc est, in publicâ quasi pompâ, ut omnibus conspicuus esset.

(h) Purpura enim regum vestis.

(i) Hoc est, Tonitru.

(k) Clearcho qui primus Heraclia Tyrannidem invasi, successore filii Timotheus, deinde Dionysio item filii Zathras (qui forte Satyrus) & Clearchus alter.

JUSTINI LIBER XVII. CAP. I.

A. C. 287.
Terra motus.

A. C. 283.
Agathocles
Lyfimachi
filius vene-
no necatur.

Ultima
pugna inter
Alexandri
principes.
A. C. 287.

PER idem fermè tempus in (a) Hellesponti & (b) Chersonesi regionibus, terræ motus fuit maximus; tantum urbs Lyfimachia ante duos & viginti annos a Lyfimacho condita everfa est. Quod portentum dira Lyfimacho, stirpique ejus, ac ruinam regni, cum clade vexatarum regionum portendebat. Nec ostentis fides defuit: Nam brevi post tempore, Agathoclem filium suum, quem in successione regni ordinaverat, per quem multa bella prosperè gesserat non solum patrium, verum etiam humanum ultra morem perosus, ministrâ Arfionè novercâ veneno interfecit. Hac illa prima mali labes, hoc initium impendentis ruinæ fuit. Nam parricidium principum sequutæ cædes sunt, luentium supplicia, quod occisum juvenem doebant. Itaq; & hi, qui exercitibus præerant, certatim ad Seleucum deficiebant, eumq; primum jam ex æmulatione gloriæ bellum Lyfimacho inferre compellunt. Ultimum hoc certamen commilitonum Alexandri fuit, & velut ad exemplum fortunæ par reservatum. Lyfimachus quatuor & (c) LXX. annos natus erat: Seleucus septem & LXX. Sed in hac ætate utriq; animi juvenes erant, imperiūq; cupiditatem insatiabilem gerebant. Quippe cum orbem terrarum duo soli tenerent, angustiis sibimet inclusi videbantur, vitæq; finem non annorum spatium, sed imperii terminis metiebantur.

(a) Fretum Angustum inter *Ægeum* mare, & *Propontidem*, septem tantum stadiorum spatium *Europam* ab *Asia* dividens.

(b) *Achaia* hæc adhæret,

præterque unum angustum ostium insula est.

(c) D. *Hieron.* octogenarium facit, cum occumberet in prælio adversus *Seleucum*.

CAP. II. In eo bello Lyfimachus, amiffis antea variis cafibus XV. liberis, non infrenue moriens, poftremus domûs fuæ ruinæ cumulus accessit. Lærus tantâ victoriâ Seleucus, & quod majus victoriâ putabat, folum fe de cohorte Alexandri maniffisse, victorémq; victorum extitiffe, *non humanum opus effe, fed divinum munus gloriatur*, ignarus prorsus, non multò fragilitatis humanæ feipsum exemplum futurum. Quippe poft menses admodum septem (d) a Ptolemæo, cujus sororem Lyfimachus in matrimonium habuerat, per infidias circumventus, occiditur: regnûmq; Macedoniæ, quod Lyfimacho eripuerat, cum vita pariter amittit. Igitur Ptolemæus cum & in gratiam memoriæ magni Ptolemæi patris, & in favorem ultionis Lyfimacho ambitiofus apud populares efferet, primò Lyfimachi filios conciliare sibi statuit, nuptiasque Arsinoes sororis suæ matris eorum petit: puerorum adoptione promiffa, ut cum in locum eorum successisset, nihil illi moliri, vel verecundiâ matris, vel appellatione patris auderent. Fratris quoq; regis Ægypti concordiam per epistolas deprecatur, professus deponere se offensam erepti paterni regni neq; amplius a fratre quæsiturum, quod honestius à paterno hoste perceperit. Omnig; arte adulatur Eumeni & Antigono Demetrii filiis, Antiocho filio Seleuci, cum quibus bellum habiturus erat, nè tertius sibi hostis accederet. Sed nec Pyrrhus rex Epiri omiffus, ingens momentum futurum, utri patri socius accessisset, qui & ipse spoliare singulos cupiens, omnibus se partibus * vendicabat. Itaq; Tarentinis adversus Romanos laturus auxilium, ab Antigono naves ad exercitum deportandum mutuo petit: ab Antiocho pecuniam qui opibus quàm militibus in-

A. C. 287.

Lyfimachus victus à Seleuco occiditur.

A. C. 280.

Seleuci mors.

Ptolemæi solertia.

Pyrrhi adversus Romanos expeditio. * Vendicabat.

(d) Cerauno: qui filius erat Antipatri filii. Ptolemæi Soteris, & Euridices,

Anno ab er-
be condita
CCC.
LXIV.

Orosius.
Epirotici
regni origo.

A. C. 1180.

Pyrrhi suc-
cessoris
Proditione
Macharei
sacerdotis.
Euseb.
A. C. 1170.

* Arimbam.
A. C. 380.

frustior erat : à Ptolemæo Macedonum militum auxilia. Sed Ptolemæus, cui nulla delationis ex infirmitate virium venia esset, quinque millia pedum, equitum IV. millia, elephantos quinquaginta, non ampliùs, quam in biennii usum dedit. Ob hæc Pyrrhus, filiâ Ptolemæi in matrimonium acceptâ, vindicem eum regni reliquit.

CAP. III. Sed quoniam ad Epiri mentionem ventum est, de origine regni ejus pauca narranda sunt. Molossorum primum in ea regione regnum fuit : post Pyrrhus Achillis filius, amisso per absentiam Trojanis temporibus paterno regno, in his locis consedit, qui Pyrrhidæ primò postea Epirotæ dicti sunt. Sed Pyrrhus cum in templum Dodonæi Jovis ad consulendum venisset, ibi (e) Anasam nepotem Herculis rapuit, ex cujus matrimonio octo liberos sustulit. Ex his nonnullas virgines nuptum finitimis regibus tradidit opesq; affinitatum auxilio magnas paravit : atq; ita Heleno filio Priami regis, ob industriam singularem vaticinandi, regnum Chæonum, & Andromachen Hectoris, quam & ipse matrimonio suo divisione Trojanæ prædæ acceperat, uxorem reddidit ; brevique post tempore, Delphis, insidiis Orestis, filii Agamemnonis, inter altaria Dei interijt. Successor huic Pilades filius fuit. Per ordinem deinde regnum ad * Arymbam descendit ; cui quoniam pupillus & unicus ex gente nobili superesset, intentiore omnium curâ servandi ejus, educandique, publicè tutores constituuntur. Athenas quoque erudiendi gratiâ, missus, quanto doctior majoribus, tanto & gratior populo fuit. Primus itaq; & leges, & senatum, annuosq; magistratus, & reipub. formam composuit : & ut a Pyrrho sedes, sic vita cultior populo ab Arymba statuta. Hujus filius Neoptolemus fuit :

(e) Quam natam Cleodis | culis, Plut. facit.
Illi filii qui filius erat Her-

ex quo nata est Olympias, Mater Alexandri Magni, & Alexander qui post eum regnum Epiri tenuit; & in Italia bello gesto, in Brutiis interiit. Post ejus mortem (f) frater *Æacides* regno successit, qui assiduus adversus Macedonas bellorum certaminibus populum fatigando, offensa civium contraxit, ac propterea in exilium actus, *Pyrrhum* filium bimum, admodum parvulum in regno reliquit: qui & ipse cum à populo propter odium patris, ad necem quæreretur, furtim subtractus in Illyrios defertur, traditusq; est *Bercæ* *Glaucæ* regis uxori, nutriendus, quæ & ipsa generis *Æacidarum* erat. Ibi eum seu infantilibus blandimentis inductus rex, adversum *Cassandrum* *Macedoniæ* regem, qui eum bellicomminatione deposcebat, diu protexit, addito in auxilium etiam adoptionis officio. Quibus rebus moti *Epirotæ*, odio in misericordiam verso, annorum 11. eum in regnum revocaverunt, datis tutoribus, qui regnum usque ad adultam ejus ætatem tuerentur. Adolescens deinde multa bella gessit: tantusque rerum successus haberi coëptus est, ut *Tarentinos* solus adversus *Romanos* tueri posse videretur.

Olympias
Neoptolemi filia.
A. C. 360.
A. C. 340.
A. C. 330.
A. C. 316.
Glaucium
regem *Illy-*
riorum
Plut. appellat.

Ad genua
enim devo-
lutum pue-
rum, mox
vestem re-
gis apprehen-
disse scribit.
Plut.
A. C. 305.

JUSTINI LIBER XVIII. CAP. I.

Igitur *Pyrrhus* rex *Epiri*, cum iteratà *Tarentino-*
rum legatione, additis (a) *Samnitum* & (b) *Lu-*
canorum precibus, & ipsius auxilio adversus *R-*
omanos indigentibus fatigaretur, non tam suppli-
cum precibus, quam spe invadendi *Italiæ* imperii
inductus, venturum se cum exercitu pollicetur.
In quam rem inclinatum semel animum, præci-

A. C. 281.

(f) Frater patruelis.
(a) *Samnites* sunt populi
Italia, qui inter *Picenum*,
Campaniam, & *Apuliam* ja-
cent.
(i) Ager *Lucanus* *Apulia*
conterminus fuit, juxta *Bra-*
donum amnem.

Pyrrhi in
Italiam ad-
ventus.

A. C. 280.
Samnitum
& Lucano-
rum. Plur.
Nam ele-
phantes
Italia pri-
mum vidit
Pyrrhibello.
Plin. l. 8.
c. 26. XIII.

M. ferunt
caesos ex E-
pirotis. Plut.

A. C. 279.
Auxilia
Carthagini-
ensium.

pitent agere cœperant exempla majorum; nè aut inferior patruo suo Alexandro videretur, quo defensore iidem Tarentini adversus Brutios usi fuerant: aut minores animos Magno Alexandro habuisse, qui tam longâ a domo militiâ Orientem subegit. Igitur relicto custode regni filio Ptolemæo, annos 15. nato, exercitum in portu Tarentino exponit, duobus parvulis filiis, Alexandro & Heleno, in solatia longinquæ secum expeditionis adductis. Cujus audito adventu, Consul Romanus Valerius Levinus festinans, ut prius cum eo congrediretur, quam auxilia sociorum convenirent, exercitum in aciem deducit: Nec rex tametsi numero militum inferior esset, certamini moram fecit. Sed Romanos vincentes jam, inusitatâ antea elephantorum formâ stupere primò, mox cedere prælio coegit, victorésq; jam nova Macedonum monstra repente vicerunt. Nec hostibus (c) incruenta victoria fuit: Nam & ipse Pyrrhus graviter vulneratus est, & magna pars militum ejus cæsa, majorémq; gloriam ejus victoriæ, quam lætitiâ habuit: Hujus pugnae eventum multæ civitates secutæ, Pyrrho se tradunt. Inter ceteros etiam (d) Locri, prodito præsidio Romano ad Pyrrhum deficiunt. Ex ea præda Pyrrhus 200. captivos milites Romanis gratis remisit, ut cognitâ virtute ejus, Romani cognoscerent etiam liberalitatem. Interjectis deinde diebus, cum sociorum exercitus supervenisset, (e) iterato prælium cum Romanis facit, in quo par fortuna priori bello fuit.

CAP. II. Intereâ Mago, dux Carthaginensium, in auxilium Romanorum, cum 120. navibus missus, senatum adiit, ægre tulisse Carthaginien-

(c) Plur. 14. millia caesos | zephyrii dicti sunt.
ex Epirotis tradit.

(d) In magna Græcia siti Epi- | (e) Nempe ad *Æsculum*
urbem pugnatum est secundo.

ses affirmans, quòd bellum in Italia à peregrino rege paterentur. Ob quam causam missum se, ut quoniam externo hoste oppugnarentur, externis auxiliis juvarentur. Gratiae à senatu Carthaginiensibus actae, auxiliaque remissa. Sed Mago Punico ingenio, post paucos dies tacitus, quasi pacificator Carthaginiensium, Pyrrhum adiit speculaturus consilia ejus de Sicilia, quo eum accersiri fama erat. Nam Romanis eadem causa mittendi auxilii Carthaginiensibus fuerat, ut Romano bello, nè in Siciliam Pyrrhus transire posset, in Italia detineretur. Cùm hæc aguntur, legatus à senatu Romano Fabritius Lucinus missus, pacem cum Pyrrho composuit. Ad quam confirmandam Cyneas Romam cum ingentibus à Pyrrho donis missus, neminem cujus domus muneribus pateret, invenit. Huic continentiæ Romanorum simile exemplum iisdem ferme temporibus fuit. Nam missa à senatu in Ægyptum legatione, cùm ingentia sibi à Pto'emæo rege missa munera sprevisset, interjectis diebus ad cœnam invitatis, aureæ coronæ missæ sunt, quas illi honoris causâ acceptas, postera die statuis regis imposuerant. Igitur (f) Cyneas cùm turbatam cum Romanis pacem ab Appio Claudio renunciasset, interrogatum à Pyrrho, Qualis Roma esset, respondit, *Regum urbem sibi visam*. Post hæc legati Siculorum superveniunt, tradentes Pyrrho totius insulæ imperium, quæ assiduis Carthaginiensium belis vexabatur. Itaque relicto Locrii Alexandro filio firmatisque civitatibus valido præsidio, in Siciliam exercitum trajecit.

CAP. III. Et quoniam ad Carthaginiensium mentionem ventum est, de origine eorum pauca dicenda sunt, repetitis Tyrriorum paulo altius rebus, quorum casus etiam doendi fuerunt. Tyrriorum gens condita (g) à Phœnicibus fuit, qui ter-

Punica fides & ingenium.

A. C. 278.

A. C. 275.
Tam viro-
rum quam
mulierum
usui apta
Val. Maxi-
mus.

A. C. 278.

A. C. 277.
Qui & te-
nex & ca-
cus in sena-
tum dele-
tus erat.
Cicero in l.
Ant. Pyrrho
traditur Si-
cilia Car-

(f) Demosthenes auditor. 7.
Hoc est, ne liberalitatem re-
spiciant, sed aspernari viderentur.

(g) Curt. 4. 4. 25. Ab Agelore Tyrum conditum scribit.

thaginienfi-
tum orig.
Sidon unde
dicta. Tyrus
quando
condita.
Conspiratio
servorum
in Tyro, in
dominos
suos, Exem-
plum cru-
delitatis
servorum
in dominos.

ræ motu vexati, relicto patriæ solo, (b) Assyrium stagnum primo, mox mari proximum littus incoluerunt, condita ibi urbe, quam à piscium libertate, Sidona appellaverunt. Nam piscem Phœnices (i) Sidon vocant. Post multos deinde annos à rege Aſcaloniorum expugnati, navibus appulsi, Tyron urbem ante annum Trojanæ cladis condiderunt; ibi (k) Persarum bellis diu varièque fatigati, victores quidem fuere; sed attritis viribus à servis suis multitudine abundantibus, indigna supplicia perpeſſi sunt: qui conspiratione factâ, omnem liberum populum cum dominis interficiunt, atque ita petiti urbe lares dominorum occupant, Remp. invadunt, conjuges ducunt, & quod ipsis non erant, liberos procreant. Unus ex tot millibus servorum fuit, qui miti ingenio senis domini, parvulique filii ejus fortunâ moveretur; dominosq; non truci feritate trucidavit, sed piâ misericordiâ, ac humanitate respexit. Itaque cum velut occisos alienasset, servisque de statu Reipub. deliberantibus placuisset regem ex suo corpore creari, eumque potissimum quasi acceptissimum diis, qui solem orientem primus vidisset: rem ad Stratonem (hoc enim nomen ei erat) dominum occultè latentem detulit. Ab eo informatus, cùm medio noctis omnes in unum campum processissent, cæteris in Orientem spectantibus, solus Occidentis regionem intuebatur. Id primum aliis videri furor, in Occidente solus ortum quærere. Ubi verò dies adventare cœpit, editissimisque culminibus urbis Oriens splendere & spectantibus aliis, ut ipsum solem aspicerent, hic primus omnibus fulgorem solis in summo fastigio civitatis ostendit. Non servilis ingenii ratio visa: requirentibusque autorem,

Stratonis
foelertia.

(b) Lacum intelligit Gene-
sareticum.

(i) a טרן piscator.

(k) Potius Assyriorum, aliter
temporis ratio minime consta-
bit.

de domino confitetur. Tunc intellectum est, quantum ingenua servilibus ingenia præstarent, *Mali-
tiæque servos, non sapientiâ vincere.* Igitur venia
seni filioque data est & velut numine quodam re-
servatos arbitantes, regem Stratonem creaverunt.
Post cujus mortem regnum ad filium, ac deinde
ad nepotes transiit. Celebre hoc servorum facinus,
metuendumque exemplum toto orbe terrarum fuit.
Itaque Alexander magnuscum interjecto tempore in
Oriente bellum gereret, velut ultor publicæ secu-
ritatis, expugnatâ eorum urbe, omnes qui prælio
superfuerant, ob memoriam veteris cædis, (l) cru-
cibus affixit; genus tantum Stratonis inviolatum
servavit, regnumque stirpi ejus restituit; Ingenu-
is, & innoxiiis incolis insulæ attributis, ut, extirpato
servili germine, genus urbis ex integro conderetur.

Strato rex
creatur.
Alexander
crudelitatis
servilis ul-
tor. Tyrio-
rum origo.
A. C. 332.

CAP. IV. Hoc igitur modo Tyrii Alexandri au-
spiciis conditi, *Parsumoniâ & labore quærendi* citò
convalescere. Ante cladem dominorum, cum &
opibus & multitudine abundarent, missa in Afri-
cam juventute, (m) Uticam condidere; cum inte-
rim rex Tyro decedit, filio Pygmalione, & Elissâ
filiâ insignis formæ virgine, hæredibus institutis. Sed
populus Pygmalioni admodum puero regnum tradi-
dit. Elissa quoque Sychæo avunculo suo, sacerdoti
Herculis, qui honos secundus à rege erat, nupsit. Huic
magnæ, sed dissimulatæ opes erant, aurique me-
tu regis non tectis, sed terræ crediderant: quam
rem etsi homines ignorabant, famâ tamen loque-
batur. Quâ incensus Pygmalion, oblitus juris
humani, avunculum suum, eundemque (n) gene-
rum suum, sine respectu pietatis occidit. Elissa
diu fratrem propter scelus aversata, ad postremum

A. C. 1147.
Utica con-
ditur Elissa,
quæ & Di-
do. Ille Sy-
chæum Im-
pius ante
aras atq; au-
ri cæcus
amore, Clam
ferro, incau-
tum superat.
Virg. l. Æn.

(l) Proprium enim erat | 60 stadiis ab illa distans occa-
servorum suppl. cium. | sum versus.

(m) *Punicarum* urbium, | (n) nempe fororis mari-
Carthagine exceptâ, celeberrima, | tum.

dissimulato

Vifus enim
auget dolo-
rem. Cic.
Didonis a-
ftus & fuga.

* Sichæum.

* Sichæi.

* Sichæus.

Cyprii
nos in pro-
fi uenis.
Vergin. Lus.

diffimulato odio, mitigatoque interim vultu, fu-
gam pacitè molitur; afumptisque quibufdam prin-
cipibus in focietatem, quibus par odium in regem
eilet, eandemque fugiendi cupiditatem arbitrabatur.
Tunc fratrem dolo aggreditur, fingit fe ad eum
migrare velle ne amplius ei mariti domus, cupidæ
oblivionis gravem luctus imaginem renovaret. ne-
ve ultra amara admonitio oculis ejus occurrat. Non
invitus Pygmalion verba fororis audivit, existi-
mans cum ea & aurum Sichæi ad fe venturum.
Sed Eliffa ministros migrationis à rege miffos, navi-
bus cum opibus primâ vefperâ imponit proveftaq;
in altum, compellit eos onera arenæ pro pecunia
involucris involuta, in mare dejicere. Tunc de-
flens ipfa lugubriq; voce * Sicharbam exorat, ut
libens opes fuas recipiat, quas reliquerat, habeatq;
inferias, quas habuerat caufam mortis. Tunc ipfos
ministros aggreditur: fibi quidem ait optatam o-
lim mortē, fed illis acerbos cruciatus, & dira fup-
plicia imminere qui * Sicharbæ opes, quarum fpe
parricidium rex fecerit, avaritiæ tyranni fubtraxe-
runt. Hoc metu omnibus injecto, comites fugæ
accepit. Junguntur & fenatorum in ea nofte præ-
parata agmina, atque ita (a) facris Herculis, cu-
jus facerdos * Sicharbas fuerat, repetitas exilio fe-
des quærunt.

CAP. V. Primus illis appulfus terræ, Cyprius in-
fula fuit: ubi facerdos Jovis, cum conjuge & li-
beris, dei monitu comitem fe Eliffæ, fociumq; for-
tunæ offert, pactus fibi pofterisq; perpetuum hono-
rem facerdotii. Conditio pro manifesto omine
accepta. Mos erat Cypriis, virgines ante nuptias
faturis diebus dotalem pecuniam quæfituras, in
quæftum ad litus maris mittere, pro reliqua pud-
icitia libamenta Veneri foluturas. Harum igitur
ex numero 80 admodum virgines, rapi, & navibus

(a) Quæ ab *Iverno Tyri* re- | S. S. *Chiram* dicitur.
ge primum instituta; qui in

imponi Elissa jubet, ut & juvenus matrimonia, & urbs sobolem habere possit. Dum hæc aguntur, Pygmalion cognita sororis fugâ, cùm impio bello fugientem persequi pararet, ægre precibus matris & deorum minis victus, quievit: cui cùm inspirati vates canerent, non impune laturum, si incrementa urbis toto orbe auspiciatissimæ interpellâset, & hoc modo spatium respirandi fugientibus datum. Itaq; Elissa delatâ in Africæ sinum, incolas loci ejus, adventu peregrinorum, mutuarumque rerum commercio gaudentes, in amicitiam sollicitat: deinde empto loco, qui corio bovis regi possit, in quo fessos longâ navigatione socios, quoad proficisceretur, reficere posset, corium in tenuissimas partes secari jubet, atque ita majus loci spatium quam petierat, occupat, unde postea ei loco (p) Byrsæ nomen fuit. Confluentibus, deinde vicinis locorum, qui spe lucri multa hospitibus venalia inferebant sedesq; ibi statuentibus, ex frequentia hominum, veluti instar civitatis effectum est. Uticensium quoq; legari, dona ut consanguineis attulerunt: hortatiq; sunt, ut urbem conderent, ubi sedes sortiti essent. Sed & Afros detinendi advenas amor cepit. Itaq; consentientibus omnibus Carthago conditur: statuto annuo vectigali pro solo urbis. In primis fundamentis caput bubulum inventum est: quod auspicium quidem fructuosæ terræ, sed laboriosæ, perpetuq; servæ urbis fuit, propter quod in alium locum urbs translata. Ibi quoq; caput equi repertum, bellicosum potentemque populum futurum significans, urbi auspiciatam sedem dedit. Tunc ad opinionem novæ urbis concurrentibus gentibus brevi & populus, & civitas magna facta est.

CAP. VI. Cum successu rerum florentes Carthaginis opes essent, rex Mauritanorum Hiarbas

Didonis in Africam adventus.

Mercatique solum de nomine Byrsam, Taurino quantum possent circumdare tergo. Virg. Carthago conditur. Bovis & equi caput auspicium Carthaginis.

(p) Derivatur a בֵּרְסָא hoc est, munitus locus.

Getulorum
regem Virgi-
lius facit
Barban.

• Sichæi.

Didonis mors.

A. C. 820.

De origine,
conditoribus,
anno condi-
tionis, mire
variant au-
tores.
Vide Euseb.
& Apuleium.

decem Pœnorum principibus ad se arcessitis, Elissæ nuptias sub belli denunciatione petit : quod legati reginæ referre metuentes, Punico cum ea ingenio egerunt, nunciantes regem aliquem poscere, qui cultiores mores, victusq; eum, Afrósq; perdoceat, sed quenquam inveniri non posse, qui ad Barbaros & ferarum more viventes, transire a consanguineis velit. Tunc à regina castigati, si pro salute patriæ asperiores vitam recusarent, cui etiam ipsa vita, si res exigat, debeatur : regis mandata aperuere, dicentes quæ præcipiat aliis, ipsi facienda esse, si velit urbi consultū esse. Hoc dolo capta, diu * Sicharbæ viri nomine, cū multis lacrymis & lamentatione flebili invocato, ad postremum ituram se quo sua & urbis fata vocarent, respondit. In hoc triū mensium sumpto spacio pyra in ultima parte urbis extructa, velut placatura viri manes inferiasq; ante nuptias missura, multas hostias cædit, & sumpto gladio pyram conscendit. Atque ita ad populum respiciens ituram se ad virum, sicut præceperant, dixit, vitamque gladio finivit. Quamdiu Carthago invicta fuit pro Dea culta est. Condita est urbs hæc (q) 72. annis antequam Roma, cujus virtus sicut bello clara fuit, ita domi status variis discordiarum casibus agitata est. Cū inter cætera mala etiam peste laborarent, cruenta sacrorum religione, & scelere pro remedio usi sunt. Quippe homines ut victimas immo'abant : & impuberes (quæ ætas etiam hostium misericordiam provocat) aris admovebant, pacem deorum sanguine eorum exposcentes, pro quorum vita dii rogari maxime solent.

(q) Plurimum inter se discrepant autores: quidam ante Trojam captam, conditam volunt, quidam post captam Trojam, antequam Roma condetur.

CAP. VII. Itaque * adversis tanto sce'ere nu-
 minibus cū in Sicilia diu infelicitèr dimicassent,
 translato in Sardiniam bello, amissa majore exerci-
 tūs parte, gravi prælio victi sunt. Propter quod
 ducem suum * Machæum cujus auspiciis & Sici-
 liæ partem domuerant, & adversus Afros magnas
 res gesserant, cum parte exercitūs quæ superfuerat
 exulare jusserunt. Quam rem ægre ferentes mi-
 lites, legatos Carthaginem mittunt, qui reditum
 primò, venamque infelicis militiæ petant: denun-
 ciant, quod si precibus nequeant, armis se conse-
 quuturos. Cum preces & minæ legatorum spretæ
 essent, interjectis diebus conscensis navibus armati
 ad urbem veniunt. Ibi deos, hominēsque testari,
 non se expugnatum, sed recuperatum patriam ve-
 nire, ostensurosque civibus suis, non virtutem sibi
 priore bello, sed fortunam defuisse. Prohibitis
 commeatibus obsessaq; urbe, in summam despera-
 tionem Carthaginenses adduxerunt. Interea Car-
 talo Machæi ducis exulis filius, cū præter castra
 patris (r) à Tyro, quo decimas Herculis ferre, ex
 præda Siciliensi quam pater ejus ceperat, à Cartha-
 ginensibus missus fuerat, reverteretur, accersitūsq;
 à * patria esset, publicæ se prius religionis officia
 executurum, quam rem etsi ægre ferret pater, non
 tamen vim affere religioni ausus est. Interjectis de-
 inde diebus Cartalo (s) petito commeatu à populo,
 cum reversus ad patrem esset, ornatūsq; purpurā, &
 infulis sacerdotii, omnium se oculis ingereret, tum
 in secretum pater abducto, ait, Ausūne es, nefan-
 dissimum caput, istā purpurā & auro ornatus, in
 conspectum tot miserorum civium venire, & mœsta
 ac lugentia castra confluentibus quietæ felicitatis

Versis.

Mazeum
 Grotius ha-
 bet. Machæ-
 us Carthagi-
 nensium
 imperator
 exulat.

Carthagini-
 enses à suis
 oppugnantur
 militibus.

* Patre.

(r) Carthaginenses, quod ex patrono Tyrum transmittite
 Tyro in coloniam essent deducti, solebant. Diod. 20. 14.
 decimas Herculi suæ coloniae (s) Hoc est, abeundi licentia.

Exemplum
crudelitatis
paternæ erga
filium.

Cartalus fili-
us à patre
Machæo cru-
ci affigitur.

Acta sunt
hæc tempore
Cyri regis.
Oros.
A. C. 520.

in signibus velut exultabundus intrare? Nusquamne te aliis jactare potuisti? Nullus locus aptior, quam sordes patris, & exilii infelicitis ærumnæ fuerunt? Quid quòd paulo ante vocatus, non dico patrem, ducem certe civium tuorum superbe spreveristi? Et quid porro tu in purpura ista coronisq; aliud quàm victoriarum mearum titulos geris? Quoniam igitur tu in patre nihil nisi exulis nomen agnoscis, ego quoque imperatorem me magis quam patrem indicabo, statuamq; in te exemplum, ne quis posthac infelicibus miseris patris illudat. Atq; ita cum ornatu suo, in altissimam crucem in conspectu urbis affigi jussit. Post paucos deinde dies Carthaginem capit, evocatq; populo ad concionem exilii injuriam queritur, belli necessitatem excusat; contentumq; victoriâ suâ, punitis autoribus miserorum suorum civium injuriosi exilii omnibus se veniam dare dicit. Atq; ita decem senatoribus interfectis, urbem legibus suis reddidit. Nec multo post tempore affectati regni accusatus, duplicis & in filio & in patria parricidii pœnas dedit. Huic Mago imperator successit, cujus industriâ, & opes Carthaginensium, & imperii fines, & bellicæ gloriæ laudes creverunt.

J U S T I N I L I B E R X I X.

Scipsum is
Mago inter-
fecerat, ob
rem male
gestam con-
tra Syracu-
sanos.
A. C. 526.

(a) **M**ago Carthaginensium imperator, cum primus omnium ordinatâ disciplinâ militari imperium Pœnorum condidisset, virique civitatis non minùs bellandi arte, quàm virtute firmasset, defungitur, relictis duobus filiis Asdrubale & Amilcare: qui per vestigia paternæ virtutis decurrentes, sicuti generi, ita & magnitudini patris suc-

(a) Scipsum is Mago interfecit, ob rem male gestam contra Syracusanos.

cesserunt.

cesserunt. Iis ducibus Sardiniae bellum illatum: adversus Afros quoque, vectigal pro solo urbis multorum annorum repetentes, dimicatum: sed Afrorum sicut causa iustior, ita & fortuna superior fuit, bellumque cum his solutione pecuniae non armis finitum. In Sardinia quoque Asdrubal graviter vulneratus, imperio * Amilcaris fratri tradito, interiit, cuius mortem, tum luctus civitatis, tum & (b) dictaturae undecim & triumphus quatuor insignem fecere; hostibus quoque crevere animi, veluti cum duce Pœnorum vires concidissent. Itaque Siciliae populis propter assiduas Carthaginensium injurias, ad (c) Leonidam fratrem regis Spartanorum concurrentibus, grave bellum natum: in quo & diu & varia victoria præliatum fuit. Dum hæc aguntur, legati à Dario Persarum rege Carthaginem veniunt, afferentes edictum, quo Pœni humanas hostias immolare, & caninam carne vesci prohibebantur; mortuorum corpora cremare potius, quam terram obruere à rege jubebantur: petentes simul auxilia adversus Græcos quibus illaturus bellum Darius erat. Sed Carthaginenses auxilia negantes propter assidua finitimorum bella, cæteris ne per omnia contumaces viderentur, cupide parvè.

C A P. II. Interea Amilcar bello Siciliensi interficitur, relictis tribus filiis, Amilcone, Hannone, Gisgone. Asdrubali, quoque par numerus filiorum fuit: Annibal, & Asdrubal, & Sappho. Per hos res Carthaginensium eam tempestate regebatur. Itaque & Mauris bellum illatum, & adversus Numidas pugnatum, & Afri stipendium urbis conditæ Carthaginensibus remittere. Dein cum familia tanta imperatorum gravis liberæ civitati esset, omniaque agerent, simul & judicarent, centum ex nu-

A. C. 526.
Ob quam rem in eadem seclatam est corpus mortui à Carthag.
Plut. in Vita Timoleonis.
* Cui cognomen fuit Barcha.

A. C. 490.
Bellum Siciliense.
Darii edictum.

A. C. 480.
Miror quid venerit in mentem Justiniano, cur Annibalem filium Asdrubalis diceret, cum fecus habeant omnes hystorice.

(b) Romano more loquitur, | (c) Acrotatum, Cleomenis regis fil. appellat Diod. 19. 80.

* Agitarent.
A. C. 480.

Amilcari
Amilco suo
cedit.

D scriptio
publici lu-
ctus.

Exemplum
miseræ af-
fectæ urbis.

mero senatorum iudices deliguntur, qui reverfis bello ducibus rationem rerum gestarum exigent ut hoc metu ita in bello imperia * cogitarent, ut domi iustitiam, legesque respicerent: In Sicilia in locum Amilcaris, Imperator (d) Amilco succedit qui cum navali terrestrique bello secunda praelia fecisset, repente pestilentis syderis vi exercitum amissit; quæ res cum nunciata Carthagini esset, moestissima civitas fuit. Omnia ululatibus, non secus ac ipsa urbs capta esset, personabant: clausæ privatae domus, clausa deorum templa, intermissa omnia sacra, omnia privata Officia damnata; cuncti deinde ad portum congregantur, egredientesque paucos ex navibus, qui cladi superfuerant, de suis percontantur. Ut verò dubiâ antea spe, & suspensio metu, incertâ orbitatis expectatione casus suorum miseris illuxit, tunc toto littore plangentium gemitus, tunc infelicitium matrum ululatus, & querelæ flebiles audiebantur.

A. C. 460.
Amilconis
imperatoris
Carthaginien-
sium que-
rela.

CAP. III. Inter hæc procedit inops ex navi sua imperator Amilco, sordida, servilique tunicâ distinctus; ad cuius conspectum plangentium agmina junguntur. Ipse quoque manus ad cælum tendens, nunc sortem suam, nunc (e) publicam fortunam deslet, nunc deos accusat, qui tanta belli decora, & tot ornamenta victoriarum, quæ ipsi dederant, abstulerint: qui captis tot urbibus, totiesque hostibus terrestri navaliq; praelio victis, exercitum victorem non bello, sed peste deleverint; deferre se tamen civibus suis non modica solatia, quod malis eorum hostes gaudere, non gloriari possent. Quippe neque eos qui mortui sunt, à se occisos; neque eos, qui reversi sunt, à se fugatos possint dicere. Prædam, quam relictis à se castris abstulerint, non esse talem,

(d) Is totam fere Siciliam, exceptis *Syraculis*, occupaverat.

(e) Veteres omnibus rebus fortunam ascribebant. Quod au-

tem respectu hominum fortuna est, respectu Dei est providentia.

quam,

quam, velut spoliū victi hostis ostendent, sed
 quam possessione vacuā, fortuitis dominorum mor-
 tibus sicuti caduca occupaverint. Quod ad hostes
 pertinet victores se recessisse; quod ad pestem per-
 tinet, victos; nihil tamen se gravius ferre, quam
 quod inter fortissimos viros mori non potuerit, fer-
 vatūsq; sit, non ad vitæ jucunditatem, sed ad ludi-
 brium calamitatis, quanquam ubi miseras copiarum
 reliquias Carthaginem reduxerit, se quoque sequu-
 rum commilitones suos; offensurūq; patriæ,
 non ideo se in eam diem vixisse, quoniam velit
 vivere, sed ne hos quibus nefanda lues pepercerat,
 infra hostium exercitus relictos morte suā (f) pro-
 deret. Tali vociferatione per urbem ingressus;
 ne ad limina domus suæ venit, prosequutam mul-
 tudinem, velut postremo alloquio dimisit, obse-
 cratisq; foribus, ac nemine ad sese, nè filiis quidem
 admittis, mortem sibi conscivit.

Miserabilis
 Amilii exitus.

JUSTINI LIBER XX.

(a) **D**ionysius, ex Sicilia pulsus Carthaginien-
 bus, occupatōq; totius insulæ imperio,
 grave otium regno suo, periculosamque desidiam
 tanti exercitus ratus, copias in Italiam trajecit;
 simul ut militum vires continuo labore acuerentur,
 & regni fines proferrentur. Prima, illi militia ad-
 versus Græcos, qui proxima Italici maris littora
 tenebant, fuit: quibus devictis, finitimos quosq;
 aggreditur, omnesque Græci nominis Italiam possi-
 dentes, hostes sibi destinat: quæ gentes non partem,
 sed universam ferme Italiam eā tempestate occupa-
 verant. Denique multæ urbes adhuc post tantam vetu-
 statem, vestigia Græci moris ostentant. Namq; (b) Tus-

Dionysii seni-
 oris gesta.

A. C. 390.

(f) Hoc est defereret, desti-

lit Italiam.

(a) Vide Diodor. lib. 4. B quo
 facto devicta Sicilia aggressus

(b) Tyrrheni à Tyrrheno Atys
 filio, Herculis Nepote. Virg. 1. 7.
 & 11. En. & Tacit. Ann. 4. 65. B.

eorum

De origine
Venetorum.
Vide Livi-
um i. Dec.
lib. 1. statim
in initio.

Thurinatorum
origo.

Epeus Troja-
ni equi faber.

Exemplum
crudelitatis &
impietatis.

corum populi qui oram inferi maris possident, à Ly-
dia venerunt: & (c) Venetos, quos incolae superi ma-
ris videmus, capta & expugnata Troja, Anteno-
re duce, misit: Adria quoq. Illyrico mari proxima,
quæ & Adriatico mari nomen dedit. Græca urbs
est (d) & Harpos, quam Diomedes, exciso Ilio,
naufragio in ea loca delatus, condidit. Sed & Pi-
sæ in Liguribus Græcos autores habent: & in Tus-
cis, Tarquin à Thessalis & Spinambris: Perusini
quoque originem ab Achæis ducunt. Quid Cere
urbem dicam? Quid Latinos populos, qui ab Ænea
conditi videntur? Item Falisci. Japygii, Nolani,
Abellani, nonne Calcidensium coloni sunt? Quid
tractus omnes Campaniæ? Quid Brutii, Sabinique?
Quid Samnites? Quid Tarentini, quos Lacedæ-
monia profecto, Spuriisque vocatos accepimus?
Thurinatorum urbem condidisse Philocterem ferunt,
ibique adhuc monumentum ejus visitur: & Hercu-
lis sagittæ in Apollinis templo, quæ fatum Trojæ
fuere.

CAP. II. Metaponti quoque in templo Miner-
væ ferramenta, quibus Epeus, a quo conditi sunt,
equum Trojanum fabricavit, ostentant: propter
quod omnis illa pars Italiæ, (e) major Græcia ap-
pellatur. Sed principio originum Metapontini cum
Sybaritanis & Crotoniensibus pellere cæteros Græ-
cos Italiâ statuerunt. Cum primum urbem (f) Sy-
rim cepissent, in expugnatione ejus quinquaginta
juvenes, amp'lexos Minervæ simulacrum, sacerdo-

(c) Plerique cum Autore no-
stro consentiunt, hos à Trojanis
devictis ortos. *Strabo* verol. 4.
p. 134. eisdem ab *Enetis*, Galliæ
populis, Oceano accolis, de-
scendisse verisimilius putat.

(d) *Argiripa* prius dicta.
Virg. Æn. 11. 246. & *Vid. Hor.*
1. 1. *Stat.* 5. 86.

(e) Torum *Italiæ* latus, quod
infero mari alluitur, tradit
Seneca ad *Helv.* cap. 6. *Græcia*
Ultior, & *Citerior*, est, ut
Liv. 7. 26. 19. postrema pars
hodie *Calabria* nomine censetur.

(f) *Siris Italica* Civitas *Meta-*
ponto propinqua, *Steph.* deinde
Heraclea dicta. *Plin.* 3. 11.

temque deæ velatum ornamentis inter ipsa altaria ^{Oraculum.}

trucidaverunt. Ob hoc quum peste & seditionibus vexarentur, priores Crotonienses Delphicum oraculum adierunt. Responsum his est, finem mali fore si violatum Minervæ numen, & intersectorum manes placassent. Itaque cum statuas juvenibus justæ magnitudinis, & imprimis Minervæ, fabricare cœpissent, Metapontini cognito oraculo deorum, occupandam & manium pacem, & deæ rati, juvenibus modica & lapidea simulacra ponunt, & deam panificiis placant. Atque ita pestis utrobique sedata est, cum alteri magnificentiâ, alteri velocitate certassent. Recuperata sanitate, non diu Crotonienses quievire. Itaque indignantes, in oppugnatione Syris auxilium contra se à Locrensisibus latum, bellum his intulerunt. Quo metu territi Locrenses ad Spartanos decurrunt, auxilium supplices deprecantur. Illi longinqua militia gravati auxilium à Castore & Polluce petere eos jubent, Neq; legati sociæ urbis responsum spreverunt: profectiq; in proximum templum, facto sacrificio, auxilium deorum implorant. Litatis hostiis, obtentoq; ut rebantur, quod petebant, haud secus læti, quam si deos ipsos secum advekturi essent, pulvinaria iis in nave componunt, faustisq; profecti omnibus, solatia suis pro auxiliis deportant.

Bellum Crotonienium cum Locrensisibus.

CAP. III. Iis cognitis (g) Crotonienses & ipsi legatos ad oraculum Delphos mittunt, victoriæ facultatem, belliq; prosperos eventus deprecantes: Responsum, prius votis hostes, quàm armis vincendos. Cum vovissent Apollini decimas prædæ, Locrenses & voto hostium, & responso Dei cognito, nonas voverunt; tacitamq; eam rem habere, ne votis vincerentur. Itaq; cum in aciem processissent, & Crotoniensium centum viginti

Oraculum vota Crotonienium & Locrensiura.

(g) Vide Strab. l. 6. Cic. de l. Nat. Deor. l. 1.

Desperatio enim, magnum ad honeste moriendum incitamentum est. Curt. Victoria Locrensiū de Crotonatis. Vid. Cic. lib. 2 de Orat. & Livium 1. ab Urbe condita.

millia armatorum constituissent. Locrenses paucitatem suam circumspicientes (nam sola quindecim millia militum habebant) omiſſa spe victoriæ, in destinatam mortem conspirant, tantisq; ardor ex desperatione singulos cepit, ut victores se putarent si non multi morerentur, sed dum mori honeste quærent felicius vicerunt. Nec alia causa victoriæ, quam quod desperaverunt. Pugnantibus Locris, aquila ab acie nunquam recessit, eòsq; tam diu circumvolavit, quoad vincerent. In cornibus quoq; duo juvenes diverso à cæteris armorum habitu, eximiâ magnitudine, & albisequis, & cocineis paludamentis, pugnare visi sunt, nec ultra apparuerunt quam pugnatum est. Hanc admirationem auxit incredibilis famæ velocitas. Nam eadem die, qua in Italia pugnatum est, & Corintho, & Athenis & Lacedæmone nunciata est victoria.

A. C. 567.
Pythagoræ
Peregrinatio.
A. C. 547.
A. C. 525.

C A P. IV. Post hæc, Crotoniensibus nulla virtutis exercitatio, nulla armorum cura fuit. Oderant enim quæ infelicititer sumpserant, mutassentq; vitam luxuria, ni (b) Pythagoras philosophus fuisset. Hic (i) Sami Demarato locuplete negotiatore patronatus magnisq; sapientiæ incrementis ornatus, Ægyptum primo, mox Babyloniam ad perdiscendos siderum motus, originemq; mundi spectandam profectus, summam scientiam consecutus erat. Inde regressus. Cretam & Lacedæmonia ad cognoscendas Minois & Lycurgi inclytas ea tempestate leges, contenderat. Quibus omnibus instructus, Crotonam venit, populūq; in luxuriam lapsū autoritate suâ ad usum frugalitatis revocavit. Laudabat quotidie virtutem, & vitia luxuriæ contemnebat, casusq; civitatum ea peste perditarum enumerabat, tantūq; studium ad frugalitatem multitudinis provocavit, ut aliquos ex his luxuriatos in

Pythagoræ
doctrina apud Crotonienses.
Luxuriati, id est, luxuria corrupti.

(b) Vide Laertium in ejus vita M. Cic. *Tusc.* 5. 4. *Liv.* 1. 18. (i) *Marmaro* potius, ut *Val. Max.* 1. 8.

optimam frugem conversos fuisse incredibile videretur. Matronarum quoque separatam à viris doctrinam, & puerorum à parentibus frequenter habuit. Docebat nunc has pudicitiam & obsequia in viros, nunc illos modestiam, & literarum studium. Inter hæc velut *genitricem virtutum frugalitatem* omnibus ingerebat, consecutusque assiduitate disputati-
Frugalitas virtutum genitrix. A. C. 343.
 onum erat, ut matronæ auratas vestes, cæteraque dignitatis suæ ornamenta, velut instrumenta luv-
vera ornamenta matronarum pudicitiam, non vestes esse.
 riæ, deponerent, eaque omnia delata in Junonis ædem ipsi deæ consecrarent, præferens. In juven-
 tutem quoque quantum profligatum sit, victi fœmi-
 narum contumaces animi manifestant. Sed 300 ex
 juvenibus cum sodalitiis jure sacramento quodam
 nexi, separatam à civibus cæteris vitam exercerent,
 quasi cæcum clandestinæ conjurationis haberent,
 civitatem in se converterunt, quæ eos cum in unam
 domum convenissent, cremare voluit. In quo tu-
 multu 60. ferme homines periere, cæteri in exili-
 um profecti. Pythagoras autem cum annos 20.
 Crotonæ egisset Metapontum migravit, ibique (k)
 decessit: cujus tanta admiratio fuit, ut ex domo
 ejus templum facerent, eumque pro Deo colerent.

CAP. V. Cum igitur Dionysius tyrannus, quem (l)
 supra à Sicilia exercitum in Italiam trajecisse, bel-
 lumque Græcis intulisse, memoravimus, expugna-
 tis Locris, Crotonienses, vix vires longo otio ex
 prioris belli clade resumentes, aggreditur. Qui
 fortius cum paucis tanto exercitui ejus quam antea
 cum tot millibus Locrensiū paucitati resistenterunt.
 Tantum virtutis paupertas adversus insolentes di-
 vitias habet, tantoque insperata interdum sperata
 victoria certior est. Sed Dionysium gerentem bel-
A. C. 498.
A. C. 497.
Vel inedia, vel interfe-
ctus à Syracusanis, dum agrum fabaceum circu-
it. Laert. Epiphonema egregium.
Gallus Senones intelligit. Galli cur Italiam in-

(k) Vel inedia, vel interfe-
 ctus à Syracusanis, dum agrum
 fabaceum circuit. Testatur La-
 certius.

(l) In principio hujus Li-
 bri.

vaserint.
In Italiam
CC. ante
annos migra-
verunt Ce-
liae, quam
esset urbs in-
censa. lib. 5.
Strab. ab
urbe.

Vixit ad
magnam fe-
licitatem, &
filio regnum
per manus
tradidit.
Laet. lib. 3.
excessit enim
annum LX.
Prob.
A. C. 383.

lum, legati Gallorum, qui paucos ante menses Ro-
mam incenderunt, societatem, amicitiamq; peten-
tes adeunt, gentemq; suam inter hostes ejus positam
esse, magnôq; usui ei futuram vel in acie bellanti,
vel de tergo intentis in praelium hostibus, affir-
mant. Grata legatio Dionysio fuit. Ita pactâ so-
cietate, & auxilis Gallorum auctus, bellum
velut ex integro restaurat. Iis autem Gallis causa
in Italiam veniendi, sedesque novas quærendi, in-
testina discordia, & assiduæ domi dissensiones fue-
re; quam tædio, cum in Italiam venissent, se-
dibus Tuscos expulerunt, & (m) Mediolanum,
Comum, Brixiam, Veronam, Bergomum, (n)
Tridentum, Vicentiam, condiderunt. Tusci quo-
que, duce Rheto, avitis sedibus amissis, Alpes oc-
cupavere, & nomine ducis gentem Rhetiorum
condiderunt. Sed Dionysium in Siciliam ad-
ventus Carthaginiensium revocavit; qui recupera-
to exercitu, bellum, quod lue deseruerant, auctis
viribus, repetebant. Dux belli Hanno Carthagini-
ensis erat, cujus inimicus Suniator potentissimus eâ
tempestate Pœnorum, cum odio ejus Græcis lite-
ris Dionysio adventum exercitus, & segnitiam du-
cis familiariter prænunciasset, comprehensis epi-
stolis prodicionis damnatur; facto senatusconsul-
to, nè quis postea Carthaginiensis, aut literis Græ-
cis, aut Græco sermoni studeret, ne aut loqui cum
hoste, aut scribere sine interprete posset. Nec
multo post Dionysius, quem paulo ante non Sici-
lia, non Italia capiebat, assiduis belli certaminibus
victus, fractusque, ad postremum (o) insidiis suorum
interficitur.

(m) Al. legunt *Mediolanium*,
Mediolanus, & *Mediolana* plura-
liter. De Origine hujus Urbis,
vide *Livium*, 5. 34. 9.

(n) *Rhetorum*, non *Gallorum*
oppidum tradit *Plin.* 3. 19.

(o) *C. c. de Nat. Deor.* 3. 35.
in suo lectulo mortuus in Tyn-

paniis in Rogum illatus est;
sed, cum epulantem & largius
bibentem, in morbum incidisse,
refert *Diod.* 15. 74. ut evenit
Alex. Magno & Claudio. *Plin.*
gaudio extinctum scribit accep-
to tragicæ victoriæ nuncio. 7. 53.

JUSTINI LIBER XXI. CAP. I.

EXtincto in Sicilia Dionysio tyranno, in locum ejus milites maximum natu ex filiis ejus nomine Dionysium suffecere: & (a) maturam ætatem ejus secuti, & quod firmitus futurum esset regnum, si penes unum remansisset, quam si portionibus inter plures filios divideretur, arbitrantur. Sed Dionysius inter initia regni avunculos fratrum suorum, velut æmulos imperii sui hortatoresq; pueros, & divisionem regni tollere gestiebat. Quare paulisper dissimulatum animum prius ad favorem popularium conciliandum intendit, excusatus facturus quod statuerat, si probatus ante omnibus foret. Igitur nexorum tria millia è carcere dimittit, tributa populo per triennium remittit, & quibuscunq; delinimentis potest, animos omnium sollicitat. Tunc ad destinatum facinus conversus, (b) non cognatos tantum fratrum, sed etiam ipsos fratres interfecit: ut quibus consortium regni debebat, ne spiritus quidem consortium relinqueretur, tyrannidem in suos prius quam in externos auspicatus.

A. C. 368.

Dionysius junior.

Dionysii popularis largitio.

Qui in temporaria servitute detinebantur. Impletis exemplum. Spes.

CAP. II. Sublatis deinde æmulis in segnitiam lapsus, saginem corporis (c) ex nimia luxuria oculorumque valetudinem contraxit, adeò ut non solem, non pulverem, non denique splendorem ferrelucis ipsius posset. Propter quæ dum contemni se putat, sævitia grassatur, nec, ut pater, carcerem nexis, sed cædibus civitatem replet: ob quæ non contemptior omnibus, quam invisior fuit.

A. C. 359.

Dionysii servitia. Dedit core filii, mortuus pater poenas rependit. Valer. Max.

(a) Hoc est, *Jus Gentium*. Namque ut *Herodot.* 7. 2. ait, Apud universos homines institutum, ut maximus natu Liberiorum obtineat Principatum. Teste etiam *Cic.* 3. 5. de *Offic.*

(b) Vide *Plut.* in *Demetrio*.

c. 5. Hoc exemplo *Turcarum* quoque principes imperium à Parricidiis auspicantur.

(c) Nihil est quod certiorum aut citiorum inducat Caliginem vini ingluvie.

A. C. 357.
A. C. 356.

A. C. 356.
Dionysii fu-
ga ex Syra-
cusis. Tyranni
scelera.

• Sponsis.

A. C. 353.
Vide quibus
votis dæmo-
nes, pro diis
culti delecta-
ti fuerint.

Itaque cū bellum adversus eum Syracusani de-
crevissent, diu dubitavit, an imperium deponeret,
an bello resisteret; sed à militibus prædam, ur-
bisque direptionem sperantibus, descendere in
prælium cogitur. Victus cū iteratò non felicius
fortunam tentasset, legatos ad Syracusanos mittit,
spondens se depositurum tyrannidem si mitterent
ad eum cum quibus de pace conveniret. In quam
rem missos primores in carcere retinet: atque
ita incautis omnibus, nec quicquam hostile metu-
entibus, exercitum ad defendendam civitatem mittit.
Fit igitur in ipsa urbe anceps prælium, in quo
oppidanis multitudine superantibus, Dionysius
pellitur; qui cū obsidionem arcis timeret, cum
omni regio apparatu in Italiam profugit tacitus.
Exul à Locrensis sociis acceptus, velut jure re-
gnaret, arcem occupat, solitamque sibi sævitiam
exercet. Conjuges principum ad stuprum rapi
jubebat, virgines ante nuptias abducebat, stupra-
tasque * procis reddebat (d) Locupletissimos
quosque aut civitate pellebat aut occidi imperabat,
bonaque eorum invadebat.

C A P. III. Deinde cū rapinæ occasio deesset,
universam civitatem callido commento circumve-
nit. Cum Rhegynorum tyranni Leophronis bello
Locrenses premerentur, voverunt, si victores fo-
rent, ut (e) die festo Veneris virgines suas prosti-
tuerent. Quo voto intermisso, cū adversa bella
cum Lucanis gererent, in concionem eos Dionysi-
us vocat; hortatur, ut uxores filiasque suas in
templum Veneris, quam possint ornatissimas mit-
tant ex quibus forte centum ductæ, voto publico

(d) Proprium Tyrannorum
est, cives reddere pauperes,
tum ut exhaustis facultatem
adimant nocendi, tum quod
ipsis in luxum & libidinem
perenni sumptu est opus, Ari-

stot. Pol. 5. 11. Suet. c. 32.

(e) Veneralia quidam inter-
pretantur, sicut, Bacchanalia,
Saturnalia, &c. Aποδείσις A-
then. 1. 3. 4.

fungantur

fungantur, religionisque gratiâ, uno stent in Iupani mense, omnibus ante juratis viris, ne quis ullam attamenet. Quæ res ne virginibus, voto civitatem solventibus fraudi esset, decretum facerent, ne qua virgo nuberet, priusquam illæ maritis traderentur. Probato consilio, quo & superstitioni, & pudicitie virginum consulebatur, certatim omnes fœminæ impensius exornatæ in templum Veneris conveniunt: quas omnes Dionysius immissis militibus spoliât, ornamentaque matronarum in prædam suam vertit. Quarundam viros ditiores interfecit, quasdam ad prodendas virorum pecunias torquent. Cùm his artibus per annos sex regnasset, conspiratione Locrorum civitate pulsus, in Siciliam redit. Ibi Syracusas securis omnibus, post longam intercapedinem pacis per * conditionem recepit.

Dionysii
crudelitas.

A.C. 346.
Dionysius
cursus Syra-
cusis potitur.
* Proditio-
nem.

C A P. IV. Dum hæc in Sicilia geruntur, interim in Africa princeps Carthaginienſium Hanno opes suas, quibus reipub. superabat vires ad occupandam dominationem intendit, regnūq; invadere, interfecto ſenatu, conatus est. Cui sceleri solennem nuptiarum diem filiæ suæ legit, ut religione votorum nefanda committeret, & nefanda commenta facilis tegerentur. Itaq; plebi epulas in publicis porticibus, ſenatui in domo sua parat, ut poculis veneno infectis, secretius ſenatum & sine arbitris interficeret, (f)orbamq; remp. facilius invaderet. Quà re magistratibus per ministros prodita, scelus declinatum, non vindicatum est, ne in viro tam potenti plus negotii faceret res cognita quam cogitata. Contendi itaq; cohibuisse decreto, modum nuptiarum sumptibus statuunt, idque observari non ab uno, sed ab universis jubent, ne persona designata, sed vitia correpta esse viderentur. Hoc consilio præventus,

Hanno's
impium &
nefandum
scelus.

(f) Senatu, quasi parentibus, destitutum.

A. C. 343.
Hanno Vir-
gis cæsus
cruci affigi-
tur.

A. C. 346.
Mirum viti-
antis fortunæ
exemplum.
Tyrannis
nulla perpe-
tua. Ludum
Corinthi ape-
ruit Diony-
sius. Cic. l. 9.
Epist.

• Tyranni
vitiis semper
abundant.

iterum servitia concitat, statutaq; rursus eodum die, cum denuò se proditum videret, timens judicium, munitum quoddam castellum cum viginti millibus servorum armatis occupat. Ibi dum Afros, regemq; Mauritanorum concitat, capitur, virgisque cæsus, effossis oculis, & manibus, cruribusq; fractis, ve'ut à singulis membris poenæ exigerentur, in conspectu populi occiditur, corpus verberibus lacerum in cruce figitur. Filii quoq; cognatique omnes, etiam innoxii supplicio traduntur, ne quisquam aut (g) ad imitandum facinus, aut ad mortem ulciscendam ex tam nefaria domo superesset.

C A P. V. Interea Dionysius Syracusis receptus, cum gravior crudeliórq; indices civitati esset, iteratâ conspiratione obsidetur. Tunc (h) deposito imperio arcem Syracusanis cum exercitu tradidit, receptoque privato instrumento, (i) Corinthum in exilium posciscitur: Ibi humillima quæq; tutissima existimans, in fordidissimum vitæ genus descendit: non contentus in publico vagari, sed potare: nec conspici in popinis lupanaribusq; sed totis diebus desiderare cum perditissimo quoq; de minimis rebus disceptare, pannosusq; & squalidus incedere: risum libentius præbere quam captare, in macello perflare, quæ emere non poterat, (k) oculis devorare: apud ædiles adversus lenones jurgari, omniaque ita facere, ut contemnendus magis, quam metuendus videretur. Novissime se ludimagistrum professus, pueros in trivio docebat, ut aut à timentibus semper in publico videretur, aut à non timentibus facilius contemneretur. Nam licet * tyrannicis vitiis semper abundaret, tamen simulatio hæc vitiorum non naturæ erat: magisq; hac arte, quam amisso regali

(g) Nota, Cassium, Cornelium, Brutum, &c. historiam.

(h) Timoleoni & Corinthiis se arcemque permisit. Plutar. c. 17. Diod. 16. 71.

(i) Hinc Proverbium Dionysius Corinthi. Cic. ad Attic. 99. Val. Max. 6. 9.

(k) i. e. avide spectare. Mart. 1. 97. oculis comedere.

pudore faciebat expertus quam invisa tyrannorum forent jam sine opibus nomina. Laborabat itaque invidiam præteritorum contemptu præsentium demere, neq. honesta, sed tuta consilia circumspiciebat. Inter has tamen dissimulationum artes, ter insimulatus est affectatæ tyrannidis; nec aliter, quam dum contemnitur, liberatus est. Inter hæc Carthaginienses tanto successu verum Alexandri magni exterriti, verentes ne Persico regno & Africam vellet adungere, mittunt ad speculandos ejus animos Amilcarem cognomento Rhodanum, virum solertia facundiaq; præter cæteros insignem. Augebant enim metum & Tyrus urbs, autor originis suæ, capta, & Alexandria æmula Carthaginis, in terminis Africæ & Ægypti condita, & felicitas regis, apud quem nec cupiditas, nec fortuna ullo modo terminabantur. Igitur Amilcar per Parmenionem aditu regis obtento, profugisse, sed ad regem expulsam patriam fingit, mi itémque se expeditionis offert. Atque ita consiliis ejus exploratis, in tabellis ligneis, de super cæla vacuâ inducta, civibus suis omnia perscribebat. Sed Carthaginienses post mortem regis reversum in patriam, quasi urbem regi vindicasset, non ingrato tantum, verum etiam & crudeli animo necaverunt.

A. C. 332.

Et vers.
Gros.

A. C. 330.

Amilcaris
Rhodani
dolos.Ingratitudi-
nis exem-
plum.

JUSTINI LIBER XXII.

(a) **A** Gathocles Siciliæ tyrannus, qui magnitudo A. C. 317.
dini prioris Dionysii successit, ad regni
majestatem ex humili & fordido genere pervenit.
Quippe in Sicilia patre figulo natus, non honestiore
pueritiam quàm principia originis habuit. Siqui- Agathocles
dem formâ, & corporis pulcritudine egregius, diu natales &
mores.

(a) Lege Diod. lib. 20. Plut. | Epig. 8.
in Apophthegm. c. 26. Auson.

A. C. 539.
Descriptio.

Gesta.

Agathocles
Syracusis ob-
sidet.
A. C. 314.

vitam stupri patientia exhibuit. Annos deinde pu-
bertatis egressus, libidinem a viris ad foeminas tran-
stulit. Post hæc apud utrumq; sexum famosus, vi-
tam latrocinii mutavit. Interjecto tempore cum
Syracusas concessisset, accititq; in civitatem int
incolas esset, diu sine fide fuit: quoniam nec in for-
tunis quod amitteret, nec in verecundia quod inqui-
naret, habere videbatur. In summa gregariam mi-
litiam fortitus, non minus tunc seditiosa, quam
antea turpi vita in omne facinus promptissimuserat.
Nam & manu strenuus & in concionibus persacun-
dus habebatur. Brevi itaque centurio, ac deinceps
tribunus militum factus est. Primo bello adversus
Ætneos magna experimenta sui Syracusanis dedit.
Sequenti (b) Campanorum tantam de se spem omni-
bus fecit, ut in locum demortui ducis Damascenis
sufficeretur. Cujus uxorem adulterio cognitam, post
mortem viri in matrimonium recepit. Nec conten-
tus quod ex inope repente dives factus esset, pirati-
cam adversus patriam exercuit. Saluti ei fuit,
quod focii capti totique de illo negaverunt. Bis oc-
cupare imperium Syracusarum voluit, bis in exili-
um actus est.

CAP. II. A Murgantinis apud quos exulabat,
odio Syracusanorum, primo prætor, mox dux crea-
tur. In eo bello & urbem Leontinorum capit, &
urbem Syracusas obsidere cœpit: ad cujus auxilium
Amilcar dux Pœnorum imploratus, depositis hosti-
libus odiis, præsidia militum mittit. Ita uno & eo-
dem tempore Syracusæ & ab hoste civili amore de-
fensæ, & à cive hostili odio impugnatae sunt. Sed
Agathocles cum videret fortius defendi urbem,
quam oppugnari, precibus per internuncium Amil-
carem exorat, ut inter se & Syracusanos pacis arbi-

(c) Hoc in Sicilia loca quæ- | 60. nunc appellatur Terra de
dem tenuisse indicat. *Diod. 16. | Laro.*

tria suscipiat. peculiaria in ipsum officia sua repro-
mittens. Qua spe impletus Amilcar, societatem
cum eo metu potentiae ejus jungit, ut quantum vi-
rium Agathocli adversus Syracusanos dedisset; tan-
tum ipse ad incrementa domesticae potentiae recupe-
raret. igitur non pax tantum Agathocli concilia-
tur, verum etiam praetor Syracusis constituitur.
Tunc Amilcari expositis (c) ignibus cereis, tactisque;
in obsequia Pœnorum jurat. Deinde acceptis ab eo
quinque millibus Afrorum, potentissimos quosque; ex
principibus interfecit, atque ita veluti reip. statum
formaturus, populum (d) in theatrum ad concio-
nem vocari jubet, contracto in gymnasio senatu,
quasi quaedam prius ordinaturus: hic compositis re-
bus, immixtis militibus populum obsidet, senatum
trucidat: cujus peracta caede, ex plebe locupletissi-
mos quosque; interfecit.

Praetor Syra-
cusis consti-
tuitur.
A. C. 314.
Caedes ab
Agathocle
parata.

CAP. III. His ita gestis militem legit, exerci-
tumque conscribit: quo instructus finitimas civita-
tes nihil hostile metuentes, ex improvise aggreditur.
Pœnorum quoque socios permittente Amilcare fœ-
dè injuriis vexat: propter quod querelas Carthagi-
niens. focii non tam de Agathocle, quam de Amil-
care detulerunt, hunc ut dominum & tyrannum, il-
lum ut proditorem arguentes, à quo infestissimo ho-
sti fortunæ sociorum, interposita pacatione, donatae
sint: cui ab initio Syracusae in pignus societatis sint
traditae: urbs semper Pœnis infesta, & de imperio
Siciliae Carthaginis aemula: nunc insuper civitates
sociorum eidem pacistitulo traditae sint. Denun-
ciare igitur se hæc brevi ad ipsos redundatura, ac
propediem sensuros quantum mali non Siciliae ma-
gis, quam ipsi Africae attulerint. His querelis se-

(c) In rebus enim sacris, qua-
lis illi jurisjurandi Cereos adhi-
bitos constat.

(d) Nam Græcis & Græcien-

sibus plerisque Theatrum fuisse
pro Curia, Foro, Comitio, Diod.
16. 85. Liv. 24. 39. Tacit.
Hist. 2. 80. 6.

H 5

natus

Amilcaris
obitus.
• Propter
Bellum Aga-
thoclis cum
Carthagini-
ensibus.
A. C. 311.

A. C. 310.
Agathoclis
audacia, qui
victus victo-
ribus Car-
thaginien-
sibus bellum
infert.

Agathocles
oppressus ex
Sicilia in
Africam bel-
lum trans-
fert.

natus in Amilcarem accenditur. Sed quoniam (e) in imperio esset, tacita de eo suffragia tulerunt, & sententias prius quam recitarentur, in urnam conjectas obsignari jusserunt, donec alter Amilcar Gisgonis filius, à Sicilia reverteretur. Sed hæc callida commenta Pœnorum, & sententias (f) inauditas, mors Amilcaris prævenit, liberatusque est fati munere, quem sui * per injuriam cives inauditam damnaverant. Quæ res Agathocli adversus Pœnos occasionem movendi belli dedit. Prima igitur cum Amilcare, Gisgonis filio, prælii congressio fuit: à quo victus, majori mole reparaturus bellum, Syracusas concessit. Sed secundi certaminis eadem fortuna, quæ & prioris fuit.

CAP. IV. Cum igitur victores Pœni Syracusas obsidione cinxissent, Agathoclesque se nec viribus parem, neque ad obsidionem ferendam instructum videret, super hæc à sociis crudelitate ejus offensus, desertus esset, statuit bellum in Africam transferre: mira prorsus audacia, ut quibus in solo urbis suæ par non erat, eorum urbi bellum inferret: & qui sua tueri non poterat, impugnaret aliena, victusque victoribus insultaret. Hujus consilii non minus admirabile silentium, quam commentum fuit, populo hoc solum professus, invenisse se victoriæ viam; Animos illi tantum in brevem obsidionis patientiam firmarent, vel si cui status præsentis fortunæ displiceret, dare se ei discedendi liberam potestatem. Cum mille sexcenti discessissent cæteros (g) ad obsidionis necessitatem frumento & stipendio instruit: quinquaginta tantum secum talenta ad præsentem usum aufert. cætera ex hoste melius quam ex sociis paraturus. Omnes deinde servos militaris ætatis

(e) Tum temporis Consul.

(f) Locus hic cum depravate legeretur, nonnullis negotium facit, sed M. SS. Lectione ex-

pressa, nihil est quod lectorem morari possit.

(g) Rectius autem, obsidionis necessitate.

libertate donatos, sacramento adegit; eosq; & majorem partem ferme militum navibus imponit, ratus ex æquata utriusq; ordinis conditione mutuam inter eos virtutis æmulationem futuram: (b) cæteros omnes ad tutelam patriæ relinquit.

CAP. V. Septimo igitur imperii anno comitibus duobus adultis filiis, Archagatho & Heraclida, nullo militum sciente quo veheretur, cursum in Africam dirigit. Cum omnes aut in Italiam prædatum se, aut in Sardiniam ituros crederent, tum primum exposito in Africæ litore exercitu, consilium suum omnibus aperit. Quo in loco Syracusæ positæ sint, ostendit: quibus aliud nullum auxilium superesset quam ut hostibus faciant, quæ ipsi paterentur. Quippe aliter domi, aliter foris bella tractari. Domi ea sola auxilia esse quæ patriæ vires subministrant: foris hostem etiam suis viribus vinci, deficientibus sociis, & odio diuturni imperii externa auxilia circumspicientibus. Huc accedere, quod urbes, castellaq; Africæ non muris cincta, non in montibus posita sint, sed in planis campis, sine ullis munimentis jaceant: quas omnes metu excidii facile ad belli societatem perduciposse. Majus igitur Carthaginensibus ex ipsa Africa, quam ex Italia exarsurum bellum, coituraque auxilia omnium adversus unam urbem nomine quam opibus amplior, & quas non attulerit vires, inde sumpturum. Nec in repentino Pœnorum metu, modicum momentum victoriæ fore, qui tantâ audaciâ hostium perculsi trepidaturi sint. Accessura & villarum incendia, castellorum urbiumq; contumacium derelictionem, tum ipsius Carthaginis obsidionem. Quibus omnibus non sibi tantum in alios, sed & aliis in se

A C. 310.
Hortatoria
Agathochis,
at milites
oratio: Pro-
posita à peri-
culo Ratio.

A facili &
opportuno.

(b) Cum fratre Antandro, verent, sed quiescerent, dis-
De hoc vide Diodor. 20. 4. Ut junctis à se invicem cognatio-
se absente nihil Syracusani mo- nibus, &c.

Ab honesto.

sentient patere bella His non solum Pœnos vinci, sed & Siciliam liberari posse. Nec enim moraturos in ejus obsidione hostes, cum sua urgeantur. Nusquam igitur alibi facilius bellum, sed nec prædam uberiores invenire posse. Nam (i) captâ Carthagine, omnem Africam Siciamq; præmium victorum fore. Gloriam certe tam honestæ militiæ, tantam in omne ævum futuram, ut * determinari nullo tempore oblivionis possit, ut dicatur eos solos mortalium esse, qui bella, quæ domi ferre non poterant, ad hostes transtulerint, utroq; victores insecuti sint, & obsessores urbis suæ obsederint. Omnibus igitur forti ac lato animo bellum ineundum, quo nulum aliud possit aut prælium victoribus uberius, aut victis monumentum illustrius dari.

Gloria.

* Forte ledgerdam est ut determinari nullo tempore oblivio possit.

Peroratio.

A. C. 310.
Aug. 18.
Solis defectus.

Trologii interpretatio.

Item ficit
Alex. Magnus.

Duos tantum amisit
è suis Agathocles.
Cros.

CAP. VI. His quidem adhortationibus animi militum erigebantur. Sed terrebat eos portenti visio quod navigantibus eis sol defecerat. Cujus rei rationem non minore curâ rex quam belli reddebatur, affirmans si prius quam proficiscerentur factum esset, credi adversum profecturos prodigium esse: nunc quia egressis acciderit, illis ad quos eatur, portendere. Porro defectus (k) naturalium syderum semper præsentem rerum statum mutare, ceterumque esse florentibus Carthaginensium opulus, adversisque rebus suis commutationem significari. Sic consolatis militibus, universas naves consentiente exercitu incendi jubet, ut omnes scirent auxilio fugæ ablato aut vincendum, aut moriendum esse. Deinde cum omnia, quacunque ingrederentur, prosternerent, villas castellaque incenderent, obvius his fuit cum 30. millibus Pœnorum (l) Hanno dux,

(i) Hoc Argumento usus fuit Severus apud Herod. l. 2. militibus hortatus, Occupemus, inquit, quamprimum Romam, Latrem ipsum Imperii, reliqua dein facile expedituri.

(k) Solis & Lunæ, ita forte dictorum, quod rerum naturam maxime foveri cœduntur.

(l) Dicit. 20. 10. qui auctori nostro dicitur Bomilcar, aut Bomilcar.

& prælio commisso, duo de Siculis, tria millia de Pœnis cum ipso duce cecidere. Hac victoria & Siculorum animi eriguntur, & Pœnorum franguntur. Agathocles victis hostibus, urbes castellaq; expugnat, prædas ingentes agit, hostium multa millia trucidat. Castra deinde in quinto lapide à Carthagine statuit, ut damna charissimarum rerum, vastitatemque agrorum, & incendia villarum, de muris ipsius urbis specularentur. Interea ingens totâ Africâ deleti Pœnorum exercitus fama, occupatarumque urbium divulgatur. Stupor itaq; omnes & admiratio incessit, unde tanto imperio tam subitum bellum præsertim ab hoste jam victo. Admiratio deinde paulatim in contemptum Pœnorum vertitur. Nec multo post non Africa tantum, verum etiam urbes nobilissimæ novitatem sequutæ ad Agathoclem defecere, frumentoq; & stipendio victorem * adjuvere.

A. C. 310.
A. C. 309.
Egregia Agathoclis de Carthaginensibus victoria.
A. C. 308.

Afrorum ad Agathoclem defectio.
* Extruxere.

CAP. VII. His Pœnorum malis etiam deletus in Sicilia cum imperatore exercitus, velut quidem ærumnarum cumulus accessit. Nam post profectio- nem à Sici ia Agathoclis, in obsidione Syracusarum Pœni segniores redditi, ab * Antandro fratre regis Agathoclis occisione cæsi nunciabantur. Itaque cum domi, forisq; eadem fortuna Carthaginensium esset, jam non tributariæ tantum ab his urbes, verum etiam focii reges deficiebant, *amicitiarum iura non fide, sed successu ponderantes*. Erat inter cæteros rex Cyrenarum Ophellas, qui spe improbâ, regnum totius Africæ amplexus, societatem cum Agathocle per legatos junxerat, pactusq; cum eo fuerat, ut Sicilia illi, sibi Africæ imperium, victis Carthaginensibus, cederet. Itaq; cum ad belli societatem cum ingenti exercitu ipse venisset, Agathocles blando alloquio, & humili adulatione, cum sæpius simul cœnassent, (m) quia filius ejus ab Ophella adopta-

* Andronem appel. Orof.

A. C. 308.

Ophellas per dolum ceditur.
A. C. 307.

(m) Aliter legamus, Quia filius ejus ab Ophella adoptatus esset, | *mean: eum interfecit.*

* Cientes.
 Carthaginien-
 sium nova
 clades.
 Bomilcar
 cruci affixus.
 A. C. 307.

Agathocles
 in Siciliam
 A. C. 307.
 reversus to-
 tius insulæ
 imperium
 occupat.

tus esset, incautum eum interfecit: occupatōque exercitu ejus, iteratō Carthaginienſes omnibus viri- bus bellum * ſtruentes, magno utriusq; exercitūs ſanguine, gravi prælio ſuperat. Hoc certaminis diſ- crimine tanta deſperatio illata Pœnis eſt, ut niſi in exercitu Agathoclis orta ſeditio eſſet, tranſiturus ad eum (n) Bomilcar, dux Pœnorum cum exercitu fu- erit. Ob quam noxam in medio fori à Pœnis pati- bulo ſuffixus eſt; ut idem locus monumentum ſup- pliciorum ejus eſſet, qui ornamentum ante fuerat honorum. Sed Bomilcar magno animo crudelita- tem civium tulit, adeò ut de ſumma cruce, veluti de tribunali in Pœnorum ſcelere concionaretur, obſectans illis nunc Hannonem falſa affectati regni invidiâ circumventum, nunc Giſgonis innocentis exilium, nunc in Amilcarem patrum ſuum tacita ſuffragia, quod Agathoclem ſocium illis facere quam hoſtem maluerit. Hæc cùm in maxima po- pulo concione vociferatus eſſet, expiravit.

CAP. VIII. Interea Agathocles proſtigatis in Africa rebus, tradito Archagatho filio exercitu, in Siciliam recurrit; nihil actum in Africa exiſtimans, ſi ampliùs Syracuſæ obſiderentur. Nam poſt occi- ſum Amilcarem, Giſgonis filium, novus eo à Pœ- nis miſſus exercitus fuerat. Statim igitur, primo adventu ejus omnes Siciliae urbes auditis rebus, quas in Africa geſſerat, certatim ſe ei tradunt; atque ita pulſis è Sicilia Pœnis, totius inſulæ imperium occupavit. In Africam deinde reverſus, ſeditione militum excipitur. Nam ſtipendiorum ſolutio in adventum patris dilata à filio fuerat. Igitur ad con- cionem vocatos, blandis verbis permulſit; ſtipen- dia illis non à ſe flagitanda eſſe, ſed ab hoſte quæren- da, communem victoriam, communem prædam fu-

(n) Carthaginienſium duces, * l. i. de Bell. Gerb.
 etiam Reges vocantur. Procep.

aturam. Paululum modo attenderent, dum belli reliquæ peragantur, cum sciant Carthaginem captam spes omnium expleturam. Sedato militari tumultu, interjectis diebus ad castra hostium exercitum ducit; ibi inconsultius prælium committendo, majorem partem exercitus perdidit. Cum itaque in castra fugisset, (o) versamq; in se invidiam temere commissi belli videret, pristinamq; offensam non depensi stipendii metueret, concubia nocte solus à castris (p) cum Archagatho filio profugit. Quod ubi milites cognovere, haud secus quam si ab hoste capti essent, trepidavere. Bis se à rege suo in mediis hostibus, relictos esse, proclamantes, salutemq; suam desertam ab eo esse, quorum ne sepultura quidem relinquenda fuerat. Cum persequi regem vellent, à Numidis accepti, in castra revertuntur: comprehenso tamen Archagatho, qui à patre noctis errore discesserat: Agathocles autem navibus, quibus fuerat à Sicilia regressus, cum custodibus earundem Syracusas defertur. Exemplum flagitii singulare, Rex exercitus sui desertor, filiorumq; pater proditor. Interim in Africa post fugam regis, milites pactione cum hostibus factâ, interfectis Agathoclis filiis, Carthaginienſibus se tradidere. Archagathus cum occideretur ab Archesi-lao amico * Antipatri, rogavit, eum, quidnam liberis ejus facturum Agathoclem putet, per quem ipse liberis careat? Tunc respondit, satis habere se, quod superstites eos esse Agathoclis liberis sciat. Post hæc Pœni ad persequendas belli reliquias, duces in Siciliam miserunt, cum quibus Agathocles pacem æquis conditionibus fecit.

Agathocles
à Pœnis vincitur.

Agathoclis
fuga.

Perditionis
& perfidiæ
exemplum.

* Antipatri.
Archagathi
Agathoclis
filii mors.

A. C. 307.

A. C. 306.

(o) Hoc est, malam existimationem & quasi infamiam. *Liv.* 24. 25. *Flor.* 3. 6. 2.

(p) Relictis filiis, à militibus, cognita fuga, interfecti sunt, ut scribit *Diod.* 20. 70.

JUSTINI LIBER XXIII.

A. C. 305.
Bellum in
Italia ab
Agathocle
gestum.
A. C. 300.

Epiphonema.
Lucanotum
& Spartano-
rum mos in
educandis li-
bris.

A. C. 356.

AGathocles rex Siciliæ, pacificatus cum Carthaginiensibus, partem civitatum à se fiducia virium dissidentium, armis subegit. Deinde quasi angustis insulæ terminis clauderetur, cujus imperii partem primis incrementis ne speraverat quidem, in Italiam transcendit, exemplum Dionysii secutus, qui multas civitates Italiæ subegerat. Primi igitur hostes illi (a) Brutii fuere, qui & fortissimi & opulentissimi videbantur, simul & ad injurias vicinorum prompti. Nam multas civitates Græci nominis Italia expulerant: autores quoque suos Lucanos bello vicerant, & pacem cum his æquis legibus fecerant. Tanta feritas animorum erat, ut nec origini suæ parcerent. Namque Lucani iisdem legibus liberos suos, quibus & Spartani, instituere soliti erant. Quippe ab initio pubertatis, in sylvis inter pastores habebantur, sine ministerio servili, sine veste quam induerent, vel cui incubarent: ut à primis annis duritiæ, parsimoniæq; sine ullo usu urbis, assuescerent. Cibus his præda venatica, potus mellis, & lactis, & fontium liquor erat: sic ad labores bellicos indurabantur. Horum igitur ex numero quinquaginta primo ex agris finitimorum prædari soliti, confluyente deinde multitudine, sollicitati præda cum plures facti essent, infestas regiones reddebant. Itaque fatigatus querelis sociorum Dionysius Siciliæ tyrannus, sexcentos Afros ad compescendos eos miserat, quorum castellum proditum sibi per Brutiam mulierem expugnarent, ibique civitatem, concurrentibus

(a) Strabo lib. 6. *Bruttios*, ait, à *Lucanis* dictos, qui *Bruttios* sua lingua vocabant *Apo-statas*, *Rebelles*. & *Fugitivos*.

Steph. à *Bretto* Herculis filio vult dictos. Hodie *Calabria inferior* appellatur.

ad opinionem novæ urbis pastoribus, statuerunt: Brutiosq; se ex nomine mulieris vocaverunt. Primum illis cum Lucan's originis suæ autoribus, bellum fuit. Quâ victoria erecti, cum pacem æquo jure facissent, cæteros finitimos armis subegerunt, tantasq; op's brevi consecuti sunt, ut perniciosi etiam regibus haberentur. Deniq; Alexander rex Epiri, cum in auxiliū Græcarū civitatū cum magno exercitu in Italiam venisset, cum omnibus copiis ab his deletus est. Quare feritas eorum successu felicitatis in mala, diu terribilis finitimis fuit; ad postrenum imploratus Agathocles, spe ampliandi regni, à Sicilia in Italiam trajecit.

CAP. II. Principio adventus opinione (b) ejus concussi legatos ad eum, societatem amicitiamque petentes, miserunt. Quos Agathocles ad cœnam invitatos, ne exercitum trajici viderent, in posterum statutâ his die consensu navibus frustratus est; sed fraudis haud lætus eventus fuit. Siquidem reverti eum in Siciliam interjectis paucis diebus, vis morbi coegit: quo toto corpore comprehensus, per omnes nervos articulosque humore pestifero grassante, velut intestino singulorum membrorum bello impugnabatur. Ex qua desperatione bellum inter filium nepotemque ortum, ejus regnum jam quasi mortui vendicantibus, occiso filio regnum nepos occupavit. Igitur Agathocles, cum morbi cura, & ægritudo graviores essent, & inter se alterum alterius malo cresceret, desperatis rebus, uxorem suam Theogenam, genitosque ex se duos parvulos, cum omni pecunia, & familia, regalique instrumento, quò præter illum

Brutii unde dicti.

A. C. 300.

A. C. 300.

Agathoclis fraus.

Gravis morbus.

Bellum inter filium & nepotem Agathoclis.
A. C. 289.
Theogena, Agathoclis Uxor.

(b) Opin'o huic Authori est | ejus concussi &c. i. e. fama ter-
ræ & Rumor. Ita legamus; | riti.
Principio Adventus, opinione |

Discessus miserabilis descriptio.

Matrimonium.

Theogena proba & maritum amantis conjugis exemplum.

Pietas filiorum erga parentes, & parentum erga liberos.

* Oculos Agathoclis exitus.

A. C. 289.

A. C. 286.

A. C. 277.

Revertitur ad Pyrrhi historiam.

A. C. 276.
A Tarentinis & Samnitibus. Plut.

nemo regum ditior fuit, navibus impositos Ægyptum, unde uxorem acceperat, remittit, timens ne prædonem regni sui hostem paterentur. Quamquam uxor diu ne ab ægro divelleretur, deprecata est, ne discessus suus adjungi nepotis parricidio posset, & tam cruentè hæc deseruisse virum, quàm ille impugnasse avum videretur: *Nubendo se (c) non prosperæ tantum, sed omnis fortunæ iniisse societatem*: Nec invitam periculo spiritus sui empturam, ut extremos viri spiritus exciperet, & exequiarum officium, in quod profecta se, nemo sit successurus, obsequio debitæ pietatis impleat. Discedentes parvuli flebili ululatu amplexi patrem tenebant. Ex altera parte uxor maritum, non amplius visura oculis fatigabat. Nec minùs senis lacrymæ miserabiles erant. Flebant ii morientem patrem, ille exules liberos. Hi discessu suo solitudinem patris senis ægri (d), ille in spem regni susceptos relinqui in egestate lugebat. Inter hæc regi omnis assistentium fletibus tam crudelis dissidii impleta, resonabat. Tandem lacrymis finem necessitas profectiois imposuit, & mors regis proficiscientes filios secuta est. Dum hæc aguntur, Carthaginienses, cognitis quæ in Sicilia agebantur, occasionem totius insulæ occupandæ datam sibi existimantes, magnis viribus eo trajiciunt, multasque civitates subigunt.

C A P. III. Eo tempore & (e) Pyrrhus adversus Romanos Bellum gerebat, qui imploratus à Siculis in auxilium, sicuti dictum est, cum Syracusas venisset, multasque civitates subegisset, rex Siciliam, sicut Epiri appellatur. Quorum rerum felicitatio lætus, Heleno filio Siciliæ, velut avitum (natus) susceptus ex filia Agathoclis regis erat) Alexandr

(c) Ut Porcia Bruto, Plut. in Bruto, c. 19.

(d) Nempe 95. annos na-

(e) Vide Plut. in vita Pyrrhi, Pausan. in Attic. Flor. l. 1.

autem Italiæ regnum destinat. Post hæc multa secunda prælia cum Carthaginiensibus facit. Interjecto deinde tempore, legati (f) ab Italicis sociis venire, nuntiantes Romanis resisti non posse, deditionemque futuram, nisi subveniat. Anxius tam ambiguo periculo, incertusque, quid ageret, vel quibus primum subveniret, in utrumque pronus consultabat. Quippe instantibus hinc Carthaginiensibus, inde Romanis, periculosum videbatur, exercitum in Italiam non trajicere, periculosius à Sicilia deducere; ne aut illi non latâ ope, aut hi deserti amitterentur. In hoc æstu periculorum tutissimus portus conciliorum visus est, omnibus viribus * decernere in Sicilia & profligatis Carthaginiensibus, victorum exercitum * transponere in Italiam. Itaque conferto prælio, cum superior fuisset, quoniam tamen à Sicilia abiret (g) pro victo fugere visus est: ac propterea focii (h) ab eo defecerunt: & imperium Siciliæ tam cito amisit, quam facile quæsierat. Sed nec in Italia meliore felicitate usus, in Epirum revertitur. Admirabilis utrisque rei casus in exemplum fuit. Nam si, ut ante secunda fortuna, rebus supra vota fluentibus, Italiæ Siciliæque imperium & tot de Romanis victorias attraxerat: Ita nunc adversa, velut in ostentationem frugalitatis humanæ, destruens quæ cumulaverat; Siciliensi ruinæ naufragium maribus, & scædam adversus Romanos pugnam, turculationemque ab Italia discessum adjecit.

CAP. IV. Post protectionem à Sicilia Pyrrhi magistratus (i) Hiero creatur, cujus tanta moderatio fuit, ut consentiente omnium civitatum favore, (natus adversus Carthaginienses primum, mox rex

* Decernere.
* Transmittere.

Partim ad Carthaginienses, partim ad Mamertinos, Plut. cum M. Curio. A.C. 275.
A.C. 275.

A.C. 275.

(f) A Tarentinis & Samnitis.

(g) h. e. tanquam victus; quarecedit fugere creditur.

(h) Partim ad Carthaginienses partim ad Mamertinos. Pl. c. 52.

(i) Pausan. l. 6. impressi legebant Hieroclyto, & Gelo.

crearetur.

Hieronis
natales.

Hiero ab a-
pibus melle
educatus.

Prodigia in
Hierone. Ob
id Pallas de-
lectatur no-
ctua, ut Plu-
tarch. in
Demost.
Boni princi-
pis officia.

crearetur. Hujus futuræ majestatis ipsa infantilis educatio, quasi prænuncia fuit. Quippe genitus erat patre Hieroclito, nobili viro cujus origo à Gelo, antiquo Siciliae tyranno, manabat: sed maternum illi genus sordidum, atque admodum pudibundum fuit. Nam ex ancilla natus, ac propterea à patre, velut dehonestamentum generis, expositus fuerat. Sed parvulum, & humanæ opis indigentem, apes, congesto circa jacentem melle, multis diebus aluere. Ob quam rem responso aruspicum admonitus pater, qui regnum infanti portendi caneant, parvulum recolligit, omnique studio ad spem majestatis quæ promittebatur, instituit. Eidem in ludo inter coæquales discenti, lupus tabulam, in turbâ puerorum repente conspectus, eripuit: Adolescenti quoque prima bella ineunti, aquila in clypeo, noctua in hasta confedit. Quod ostentum & in consilio cautum, & manu promptum, regemque futurum significabat. Denique adversus provocatores sæpe pugnavit, semperque victoriam reportavit. A Pyrrho rege multis militaribus donis donatus est. Pulchritudo ei corporis insignis, vires quoque in homine admirabiles fuere: In alloquio blandus, in negotio justus, in imperio moderatus erat, prorsus ut nihil ei regium deesse videretur, præter regnum.

JUSTINI LIBER XXIV. CAP. I.

A. C. 280.
Græcorum
res.

* Imperio.

CUM hæc in Sicilia geruntur, interim in Græcia dissidentibus inter se bello Ptolemæo Ceraunico & Antiocho, & Antigono regibus omnes ferme Græciæ civitates, ducibus Spartanis, velut occasione data ad spem libertatis erectæ, missis invicem legatis, per quos in societatis fœdera alligerentur, in bellum prorumpunt: & ne cum Antigono, sub cujus* bello erant bellum cepisse viderentur, socios ejus Aetolos aggrediuntur, causas belli

belli prætendentes, quòd concensu Græciæ sacra-
tum Apollini (a) Cyreum campum per vim oc-
cupassent. Huic bello ducem eligunt Aran, qui
adunato exercitu, urbes, satæque in his campis po-
sita depopulatur: quæ auferri non poterant, in-
cendit. Quod cùm è montibus conspicati Æto-
lorum pastores essent, congregati admodum quin-
genti, sparsos hostes, ignorantes quanta manus es-
set, quorum conspectum illis metus & incendiorum
fumus abstulerat, consecretantur, trucidatisque ad-
modum novem millibus, prædonis in fugam ver-
terunt. Reparantibus deinde Spartanis bellum,
auxilium multæ civitates negaverunt, existimantes
dominationem eos Græciæ, non libertatem quære-
re. Interea inter reges bellum finitur. Nam Pto-
lemæus, pulso Antigono, cùm regnum totius Ma-
cedoniæ occupasset, pacem cum Antiocho facit,
affinitatémque cum Pyrrho, data ei in matrimoni-
um (b) filiâ suâ, jungit.

Campus, id
est Phocidis,
Plin. lib. 3.

A. C. 280.
Ptolemæus.
Κίραρις ἢ
Macedoniæ
rex.

CAP. II. Exinde externo metu deposito, im-
pium & facinorosum animum ad domestica scelera
convertit, insidiasque Arsinoe sorori suæ instruit:
quibus & filios ejus vitâ, & ipsam Cassandriæ ur-
bis possessione privaret. Primus ei dolus fuit, (c)
simulato amore sororis matrimonium petere. Ali-
ter enim ad sororis filios, quorum regnum oc-
cupaverat, quàm concordiæ fraude pervenire non
poterat. Sed nota scelerata Ptolemæi voluntas so-
rori erat. Itaque non credenti, mandat velle se
cum filiis ejus regni consortium jungere; cum
quibus non ideo se armis contendisse, quoniam

Arsinoe Pto-
lemæi soror.

Dolus & sce-
lus in sororem
Arsinoen.

(a) Vide de hoc Pausan. in
Phoc. Plin. 4. 3.

(b) Antigone, quæ tamen
Ptolemæi privigna verius. Plut.
in Pyrrh. c. 5.

(c) Nulla quidem pestis magis
est operosa nocendi,

Quam simulatus amor nimi-
umque domesticus hostis.

Ptolemæi
perjurium.

Solebant enim sacrificantes apprehendere aras. Unde & Varro dicit, antiquitus aras dictas. Vide Macro.

A. C. 280.

Nuptiæ Ptolemæi fratris cum sorore Arsinoe.

eripere his regnum, sed quod id facere sui muneris vellet. In hoc mitteret arbitrum jurisjurandi: quo præsentem apud deos patrios, quibus vellet obsecrationibus se obligaret. Incerta Arsinoe quid ageret; si mitteret, decipi perjurio: si non mitteret, provocare rabiem fraternæ crudelitatis timebat. Itaque plus liberis, quam sibi timens, quos matrimonio suo protecturam se arbitrabatur, mittit ex amicis suis Dionem, quo perducto in sanctissimum Jovis templum veterissimæ Macedonum religionis, Ptolemæus (d) sumptis in manus altaribus, contingens ipsa simulchra, & pulvinaria deorum, inauditis ultinisque execrationibus adjurat, se sincerâ fide matrimonium sororis petere: nuncupaturumque se eam reginam; neque in contumeliam ejus se aliam uxorem, aliosve, quam filios ejus liberos habiturum. Arsinoe postquam & spe impleta est, & metu soluta, ipsa cum fratre colloquitur; cujus vultus & blandientes oculi, cum fidem non minorem, quam jusjurandum promitterent, reclamante Ptolemæo filio fraudem subesse, in matrimonium fratris consensit.

CAP. III. Nuptiæ magno apparatu, lætitiæque omnium celebrantur. Ad concionem quoque vocato exercitu, capiti sororis (e) diadema imponit, reginamque eam appellat. Quo nomine in lætitiæ effusa Arsinoe, quia quod morte Lyfimachi prioris mariti amiserat, recepisset ultrò: virum in urbem suam Cassandriam invitat, cujus urbis cupiditate fraus struebatur. Prægressa igitur virum, diem festum urbi in adventum ejus indicit, domos, templa, cæteraque omnia exornari jubet, aras ubique hostiasque disponi, filios quoque suos, Lyfimachum sedecim

(d) Quod moris fuisse veteribus jurejurando tradit Juvenal. Sat. 14.

(e) Operæ pretium est inspicere C. Paschal. de Coronatione Reginarum, Coron. 10. 8.

annos natum, Philippum triennio minorem, utrum- A. C. 280.
 que formâ insignem, coronatos occurrere jubet.
 Quos Ptolemaeus ad celandam fraudem, cupide &
 ultra modum veræ affectionis amplexus, osculis diu
 fatigat. Ubi ad portam ventum est, occupari arcem Exemplum
 jubet, pueros interfici. Qui cum ad matrem con- crudelitatis
 fugissent, in gremio ejus, inter ipsa oscula truci- & parricidii
 dantur. Proclamante Arsinoe, quod tantum nefas in Ptolemæo.
 aut nubendo, aut post nuptias contraxisset, pro fili-
 is se saepe percussoribus obtulit. Frequenter cor-
 pore suo puerorum corpora amplexata protexit, vul-
 neraque excipere quæ liberis *intendebantur, vo- * Intentaban-
 luit. Ad postremum spoliata etiam funeribus fi- tur.
 liorum, scissa veste, & crinibus sparsis, cum duobus
 servulis ex urbe protracta, Samothraciam in exili-
 um abiit, eò miserior, quod mori cum filiis ei non
 licuit. Sed nec Ptolemæo multa scelera fuerunt.
 Quippe diis immortalibus tot perjuria, & tam cru-
 enta parricidia vindicantibus, brevi post à Gallis
 spoliatus regno, captusque vitam ferro, ut merue-
 rat, amisit

Galli Italiani
invadunt.

C A P. IV. Namque Galli (f) abundanti multitu-
 dine, cum eos non caperent terræ, quæ genuerant,
 trecenta millia hominum ad sedes novas quærendas,
 velut (g) peregrinatum miserunt. Ex his portio in Romam in-
 Italia confedit, quæ & urbem Romam captam in- cendunt.
 cendit & portio Illyricos sinus, ducibus avibus A. C. 288.
 (nam augurandi studio Galli præter cæteros valent) Gallorum
 per strages Barbarorum penetravit, & in Pannonia descriptio.
 confedit: Gens aspera, (h) audax, bellicosa, quæ
 primo post Herculem, cui ea res virtutis admira-
 tionem & immortalitatis fidem dedit, Alpium in-

(f) Mulieres enim Gallæ, &
 secunde sunt, & Educatrices bo-
 næ, ut refert *Strabo* sub int. l. 4.

(g) V. de *Liv.* 22. 9. 7. & 34.
 43. 1.

(h) Genus Gallorum esse bel-
 licosum; & ferox, & ad pugnam
 promptum, ingenio verò simpli-
 ci, & nulla malignitate divincto,
 ut *Strabo* l. 4. p. 135. 12.

A.C. 279.
Gallici nomi-
nis terror.

Ptolemæi
temeritas.

viſta juga, & frigore intractabilia loca transcendit: ibi domitis Pannoniis per multos annos cum finitimis varia bella geſſerunt. Hortante deinde ſucceſſu, diviſis agminibus, alii Græciam, alii Macedoniam, omnia ferro proterentes, petivere: Tantusque terror Gallici nominis erat, ut etiam reges non laceſſiti, ultro pacem ingenti pecuniâ mercarentur: Solus rex Macedoniae Ptolemæus adventum Gallorum intrepidus audivit: iſque cum paucis & incompoſitis, quaſi bella non difficilius, quam ſcelera patrarentur, parricidiorum furiis agitatus occurrit. Dardanorum quoque legationem, viginti millia armatorum in auxilium offerentem, ſpexit: additâ inſuper contumeliâ, actum de Macedonia dicens ſi cum totum Orientem ſoli domuerint, nunc in invictam civium Dardanis egeant. Milites ſe habere filios eorum, qui ſub Alexandro rege ſtipendia toto orbe terrarum victores fecerint. Quæ ubi Dardano regi nunciata ſunt, incyrtum illud Macedoniae regnum brevi immaturi juvenis temeritate caſurum dixit.

A.C. 370.

C A P. V. Igitur Galli, duce Belgio, ad tentandos Macedonum animos, legatos ad Ptolemæum mittunt, offerentes pacem, ſi emere velit; ſed Ptolemæus inter ſuos belli metu pacem Gallos petere gloriatus eſt: nec minus ferociter ſe legatis quàm inter amicos jaſtavit; aliter ſe pacem daturum negando, niſi principes, ſuos obſides dederint, & arma tradiderint: non enim fidem ſe niſi inermibus habiturum. Renunciatâ legatione, riſere Galli, undique acclamantes, brevi ſenſurum, ſibi an illi conſulentes, pacem obtulerent. Interjeſtis diebus, prælium conſeritur: victi Macedones cæduntur: Ptolemæus multis vuneribus ſaucius capitur, caput ejus amputatur, & lanceâ fixum tota acie, ad terrorem hoſtium, circumfertur. Paucos ex Macedonibus fuga ſervavit, cæteri aut capti, aut occiſi. Hæc cum nunciata per omnem Macedoniam eſſent,

portæ

Macedones
à Gallis caſi.
A. C. 275.

Ptolemæi
interritus.
Macedonum
trepidatio.

portæ urbium clauduntur, luctu omnia replentur, nunc orbitatem amissorum filiorum dolebant, nunc excidia urbium metuebant, nunc Alexandri, Philippique regum suorum nomina, sicuti numina, in auxilium vocabant, sub illis se non solum tutos verum etiam victores orbis terrarum extitisse: ut tuerentur patriam suam quam gloria rerum gl'iarum cœlo proximam reddidissent: ut opem afflictis ferrent, quos furor & temeritas Ptolemæi regis perdidit, orabant. Desperantibus omnibus, non votis agendum, Sosthenes unus de Macedonum principibus ratus, contractâ juventute, & Gallos exultantes victoriâ compescuit, & Macedoniam ab hosti i depopulatione defendit. Ob quæ virtutis beneficia multis nobilibus regnum Macedoniae affectantibus (i) ignobilis ipse præponitur, & cum rex ab exercitu appellatus esset, ipse non in regis, sed in ducis nomen jurare milites coegit.

Sosthenis
virtus &
moderatio.
A. C. 279.

CAP. VI. Interea (k) Brennus, quo duce portio Gallorum in Græciam se effuderat, auditâ victoriâ suorum, qui Belgio duce Macedones vicerant, indignatus partâ victoriâ * optimam prædam, & Orientis spoliis onustam, tam facile relictam esse adunatis 150 millibus peditum, & 15. millibus equitum, in Macedoniam irrumpit. Cum agros villasque popularentur, occurrit ei cum instructo exercitu Macedonum Sosthenes: sed pauci à pluribus, trepidi à valentibus facile vincuntur. Itaque cum victi à se Macedones intra muros urbem condidissent, victor Brennus, nemine prohibente, totius Macedoniae agros depredatur. Inde quasi spolia forderent, animum ad deorum immortalium templa convertit, scurriliter jocatus, (l) locupletes deos

Brennus Gal-
lorum dux.

* Optimam.

Vincuntur
Macedones
à Gallis.
Contemptor
desum Bren-
nus.

A. C. 279.

(i) Non regio sanguine cretus, sed tamen unus principum procerumve Regni.

(k) Vide Pausan. in Phœc.

Diod. Eccl. l. 22. Strab. l. 9.

(l) Quâ scurrili Cavillatione Dionysius etiam usus. Cic. de Natur. Deor. c. 34.

Impietatis
exemplum.

Descriptio
situs templi
Delphici
Apollinis.

Originem
Delphici ora-
culi refert
Diod. in
Philip.

Delphicum
antrum.

Consultatio
de invaden-
do.

A. C. 278.

Euridamus,
Thessalonius,
Gallorum
duces.

largiri hominibus oportere. Statim igitur Delphos iter vertit: prædam religionis aurum, offensæ deorum immortalium præferens quos nullis opibus egere, ut qui eas largiri hominibus soleant affirmabat. (m) Templum autem Apollinis Delphis positum est in monte Parnasso, in rupe undique impendente: ibi civitatem frequentia hominum facit. Qui ad affirmationem majestatis undique concurrentes, in eo saxo confedere: atque ita templum civitatemque non muri, sed præcipitia, nec manufacta, sed naturalia præsidia defendunt, prorsus ut incertum sit, utrum munimentum loci, an majestas dei plus hic admirationis habeat. Media saxi rupes in formam theatri recessit. Quamobrem, hominum clamor, & si quando accidit tubarum sonus, personantibus inter rupibus multiplex audiri, ampliorque; quam editur, resonare solet. Quæ res majorem majestatis terrorem ignavis rei, & admirationem stupentibus plerumque affert. In hoc rupis anfractu, media ferme montis altitudine, planities exigua est, atque in ea profundum terræ foramen, quod in oracula patet. Ex quo frigidus spiritus in quodam velut vento in sublime expulsum mentes vatum in vecordiam vertit, impletosque deo, responsa consulentibus dare cogit. Multa igitur ibi & opulenta regum populorumque visuntur munera, quæque magnificentia sui reddentium vota gratam voluntatem, & deorum responsa manifestant.

CAP. VII. Igitur Brennus cum in conspectu haberet templum: diu deliberavit, an confestim rem aggrederetur, an verò fessis via militibus notis spatium ad resumendas vires daret. Euridamus & Thessalonius duces, qui se ad prædæ societatem junxerant, amputari moras jubent, dum imperati hostes, & recens adventus sui, terrori esset: inter-

(m) De Origine Oraculi Delphici tradit Diod. 16. 26.

jectâ nocte, & animos hostibus forsitan & auxilia accessura, & vias, quæ tunc pateant, obstructum in. Sed Gallorum vulgus ex longa inopia, ubi primum vino cæterisque commeatibus referta rura invenit: non minus abundantia, quam victoriâ lætum, per agros se sparserat, desertisque signis ad occupanda omnia pro victoribus vagabantur. Quæ res dilationem Delphis dedit. Primâ namque opinione adventus Gallorum prohibiti Agrestes Græcis oraculis feruntur, messis vinaque villis efferre. Cujus rei salutare præceptum non prius intellectum est quam vini, cæterarumque copiarum abundantia velut morâ Gallis objectâ auxilia finitimorum convenire. Prius itaque urbem suam Delphi aucti viribus sociorum permunivere, quam Galli vino, velut prædæ incubantes, ad signa revocarentur. Habebat Brenni & Delphorum copiae. Alii quatuor millia.

Brennus lecta ex omni exercitu peditum sexaginta quinque millia; Delphorum sociorumque non nisi quatuordecim milia militum erant, quorum contemptu Brennus ad acuendos suorum animos prædæ ubertatem omnibus ostendebat, statuasque cum quadrigis, quarum ingens copia procul vilebatur, solido auro fusas esse, plusque in pondere, quam in specie habere prædæ affirmabat.

C A P. VIII. Hac asseveratione vel animadversione incitati Galli, simul & hesterno (n) mero faucii, sine respectu periculorum in bellum ruebant. Contra Delphi plus in Deo, quam in viribus spemponentes, cum contemptu hostium resistebant, scandentisque Gallos e summo montis vertice, partim faxis, partim armis obruebant. In hoc partium certamine repente universorum templorum antistites, simul & ipsi vates, sparsis crinibus, cum insignibus atque infulis pavidè recordæve, in primam pug-

A. C. 378.

Pugna inter Gallos & Delphos.

(n) Οὐρανὸς & μέθυ, | quasi vino percussæ.
 πλῆθος apposite dicuntur Græci.

Vincuntur
Galli à Del-
phis ducibus
diis.
Brennus
mortem
consciscit.
A. C. 278.

Clades Gal-
licum in
Græcia.

nantium aciem procurrunt, advenisse Deum cla-
mant, eumque se vidisse descendentem in templum per
culminis aperta fastigia. Dum omnes opem dei
suppliciter implorant, juvenem supra humanum
modum insignis pulchritudinis, comitesque ei duas
armatas virgines propinquis duabus Dianæ Miner-
væque ædibus occurrisse: nec oculis tantum hæc se
perspexisse, sed audisse etiam stridorem arcûs, ac
streptum armorum. Proinde ne cunctarentur diis
antesignanis hostem cedere, & victoriæ deorum so-
cios se adjungere summis obsecrationibus mone-
bant. Quibus vocibus incensi, omnes certatim in
prælium profiliunt. Præsentiam dei & ipsi statim
sensere. Nam & (o) terræ motu portio montis ab-
rupta Gallorum stravit exercitum, & confertissimi
cunei non sine vulneribus hostium dissipati ruebant.
Insecuta deinde tempestas est, quæ grandine & ful-
gure faucios ex vulneribus abiunxit. Dux ipse
Brennus cum dolorem vulnerum terre non posset,
pugione vitam finivit. Alter ex ducibus, punitis
belli authoribus, cum decem milibus fauciorum
citato agmine à Græcia excedit. Sed nec fortuna
fugientibus commodior fuit. Siquidem pavidis nul-
la sub tectis acta nox, nullus sine labore & periculo
dies: assidui imbres, & gelu, nix concreta, & fames,
& lassitudo, & super hæc *maximum pervigilæ malum*,
iniferas infelicitis belli reliquias obtrebant. Genes
quoque nationesq; per quas iter habebatur, palantes,
velut prædam sectabantur. Quo pacto evenit, ut
(p) nemo ex tanto exercitu, qui paulo ante fiducia
virium etiam deos contemnebat, velut ad memori-
am tantæ cladis superesset.

(o) Descriptionem Cladis Gal-
licæ videas in *Pausania* Phoci-
cis; de *Brenni* autem morte,
Vel. Max. I. I. 18.

(p) Eos, qui superaverint cir-
ca *Byzantium* constituisse, ibique
imperium condidisse, scribit
Polyb. 4. 46.

JUSTINI LIBER XXV. CAP. I

Inter deus reges, Antigonum & Antiochum, statuta pace, cum in Macedoniam Antigonus reverteretur, novus eidem repente hostis exortus est. Quippe Galli qui a Brenno duce, cum in Græciam profiscerentur, ad terminos gentis tuendos resti fuerant, nè soli desides viderentur, peditum * quindecim millia, equitum tria millia armaverunt, fugatq; Getarum Triballorumq; copiis, Macedoniae imminentes, legatos ad regem miserunt, qui pacem ei venalem offerrent, simul & regis castra specularentur. Quos Antigonus pro regali munificentia ingenti apparatu epularum ad cœnam invitavit. Sed Galli expositum grande auri argentique pondus admirantes, atque prædæ (a) ubertate sollicitati, infestiores, quam venerunt, revertuntur, quibus & elephantos ad terrorem, velut inusitatas Barbaris formas, rex ostendi julerat, naves onustas copiis demonstrari: ignarus, quod quibus ostentatione virium metum se injicere existimabat, eorum animos ut ad opimam prædam sollicitabat. Itaq; legati ad suos reversi omnia in majus extollentes, opes pariter & negligentiam regis ostendunt; referta auro & argento castra esse, & neque vallo fossave munita: & quasi satis muniti in divitiis haberent, ita eos omnia officia militaria intermisisse: prorsus quasi ferri auxilio non indigerent, quoniam abundarent auro.

CAP. II. Hæc relatione avidæ gentis animi satis ad prædam incitabantur. Accidebat tum exemplum Belgii, qui non magno antè tempore Macedonum exercitum cum rege trucidaverat. Itaq; consentientibus omnibus, nocte castra regis aggrediuntur, qui præsentens tantam tempestatem, lig-

A. C. 277.
Tertia Gallorum in Macedoniam irruptio.

* Duodecim.

A. C. 376.
Auri enim avidissima Gens Gallorum, Livius.

A. C. 276.
A. C. 279.
Galli Antigoni castra invadunt.
A. C. 276.

(a) Hinc Galli (apud Livium 38. 27. 8.) avidissima rapiendi gens, dicuntur.

Galli cæduntur.

A. C. 278.

A. C. 278.
Mitti Galli
& Græci
Gallo-græci
appellantur,
Livius 8.

num pridie dederat, ut omnibus rebus ablati in proximam sylvam tacitè occultarent. Neq; aliter servata castra quam quòd deserta sunt. Siquidem Galli ubi omnia vacantia, nec sine defensoribus modo, verùm etiam sine custodibus vident, non fugam hostium, sed dolum arbitantes, diu intrare portas timuerunt. Ad postremum integris & intactis munimentis, scrutantes potiùs quam diripientes, castra occupaverunt. Tunc ablati quæ invenerant, ad litus convertuntur. Ibi dum naves incautiùs diripiunt, à remigibus & ab exercitûs parte, quæ eo cum conjugibus & liberis confugerant, nihil tale metuentes, trucidantur: tantaq; cædes Gallorum fuit, ut Antigono pacem (b) hujus victoriæ opinio, non à Gallis tantum, verùm etiam a finitimorum feritate præstiterit. Quanquam Gallorum eâ tempestate tantæ fœcunditatis juvenus fuit, ut Asiam omnem velut examine aliquo impleant. Deniq; neq; reges Orientis sine mercenario Gallorum exercitu ulla bella gesserunt, neq; pulsi regno ad alios quam ad Galios confugerunt. Tantus terror Gallici nominis, sive armorum invicta felicitas erat, ut alter neq; majestatem suam tutam, neq; amissam recuperare se posse sine Gallica virtute arbitrarentur. Itaque in auxilium à Bithyniæ rege invocati, regnum cum eo partâ victoriâ diviserunt, eamq; regionem Gallo-græciam cognominaverunt.

C A P. III. Dum hæc in Asia geruntur, interim in Sicilia (c) Pyrrhus a Pœnis navali prælio victus, ab Antigono Macedoniæ rege supplementum militum per legatos petit: denunciâns ni mittat, redire se in regnum nec sse habere: incrementa rerum, quæ de Romanis voluerit, de ipso quæsiturum. Quod ubi negatum legati retulerunt, dissimulatis caulis repen-

(b) Id est, existimatio ex victoria parta.

(c) Legas Plutarch, in ejus vita & Pausan. in Attic.

tinam fingit profectiōem. Socios interim parare bellum jubet, & arcis Tarentinæ custodiam Heleno filio, & amico Miloni tradit: Reversus in Epirum statim fines Macedoniæ invadit, cui Antigonus cum exercitu occurrit, victusq; prælio in fugam vertitur. Atq; ita Pyrrhus Macedoniam in deditiōem accipit, & veluti damna amissæ Siciliae Italiæq; acquisito Macedoniæ regno pensasset, relictum Tarenti filium & amicum accersit. Antigonus autem cum paucis equitibus fugæ comitibus, repente fortunæ ornamentis destitutus, amissi regni speculaturus eventus, Thessalonicam se recipit, ut inde cum conductu Gallorum mercenariâ manu bellum repararet. Rursus à Ptolemæo Pyrrhi filio funditus victus, cum septem comitibus fugiens, non recuperandi regni spem, sed salutis latebras, ac fugæ solitudines caprat.

CAP. IV. Igitur Pyrrhus in tanto fastigio regni collocatus, jam nec eo, ad quod votis perveniendum fuerat, contentus, Græciæ Asiæq; regna meditatur. Neq; illi major ex imperio, quam ex bello voluptas erat: nec quisquam Pyrrhum, qua tulisset impetum, sustinere valuit. Sed ut ad devincenda regna invictus habebatur, ita devictis acquisitisq; celeriter carebat: tantò (d) meliùs studebat acquirere imperia quam retinere. Itaq; cum copias (e) Chersoneso transposuisset, legationibus Atheniensium, & Achivorum, Messeniorumq; excipitur. Sed & Græci omnes admiratione nominis ejus, simul & rerum adversus Romanos, Pœnosq; gestarum gloria attoniti, adventum ejus expectabant. Primum illi

Quartæ Decadis. Dum Sicilia excederet & in Italiam properaret, Plut. Exercitus Pyrrhi IX. M. peditum & D. equitum. Plut. A. C. 274.

Pyrrhi variis successus.

A. C. 272. Collatus ob id est ab Antigone indocto lufori: qui & cum multa & feliciter faciat, iis tamen resciat ut, Plut.

A. C. 272.

(d) Bene *Thucydides* scripsit, 6. 15. Amentis est, illos aggredi, quos licet vincas, non tamen retinere possis. Illa robusta, illa diuturna, quæ prudentia incipit & cura custodit, ait. *Cassiodorus*.

dor, l. 1. var. ep. 25.

(e) *Gallirius*, legit *Telepese*, at sequentia comprobant, vide *Plut.* in *Pyrrho*. & *Pausan.* in *Cerrone*, al. *Cerrone*.

Pyrrhi b. I.
lum adver-
sus Laceda-
monios.
Exemplum
muliebris
fortitudinis
& pietatis
erga patriam.
• Sexageli-
mo.

• Patri est
dixisse.

A. C. 272.
Duce Acro-
tato Arei re-
gis filio.
Plut. A se-
mita ictu re-
gulæ occi-
sum Argis
Plut. scribit.
• Conatur.
Dabat equi-
dem Annibal
primas in
omni genere
virtutes Pyr-
rho. Plut.
Pyrrhi laus.

bellum adversus Spartanos fuit, ubi majore mulie-
rum, quam virorum virtute excipitur. Tunc Pto-
lemæum filium, & exercitûs partem robustissimam
amisit. Quippè oppugnanti urbem, ad tutelam pa-
triæ tanta multitudo foeminarum concunxit, ut non
fortius victus, quam verecundius recederet. Por-
ro Ptolemæum filium ejus adeo strenuum, & manu
fortem fuisse tradunt, ut urbem Corcycam solus
cum * sexaginta ceperit. Idem prælio navali trire-
mem ex scapha cum septem insiluerit, captamque
tenuit. In oppugnatione quoque Spartanorum us-
que in mediam urbem cum equo procurrens, ibi-
que concursu multitudinis interfectus sit. Cujus
corpus ut relatum, * patrem dixisse Pyrrhum fe-
runt. Aliquantò tardius eum quam timuerit ipse,
vel temeritas ejus meruerit, occisum esse.

CAP. V. Repulsus à Spartanis Pyrrhus argos
petit: ibi dum Antigonum in urbe clausum expug-
nare * cogitat, inter confertissimos violentissime di-
micans, (f) saxo de muris jactato occiditur. Cap-
put ejus Antigono refertur: qui victoriâ miriùs u-
sus, filium ejus Helenum cum Epirotis sibi dedi-
tum, in regnum dimisit, eique insculpti patris of-
fa in patriam referenda tradidit. Satis constans
nec inter omnes autores fama est, nullum nec ejus,
superioris ætatis regem comparandum Pyrrho fuisse,
rarique non inter reges tantum, verum etiam
inter illustres viros, aut vitæ sanctioris, aut justi-
tiæ probatoris visum fuisse. Scientiam certe rei
militaris in illo viro tantam fuisse, ut cum Lysima-
cho, Demetrio, Antigono, tantis regibus bella ges-
serit, invictus semper extiterit. Illyriorum quo-
que, Sicularum, Romanorumque & Carthagini-
ensium bellis nunquam inferior, plerumque etiam

(f) Prob. Lapide ictus. Plut. | Tegulam vocant.
Diosc. & Strab. *νεγμίσσα* i.e.

viator extiterit: qui patriam certè suam angustam, ignobilèmq; famâ rerum gestarum, & claritate nominis sui toto orbe illustrem reddiderit.

JUSTINI LIBER XXVI. CAP. I.

Post mortem Pyrrhi non in Macedonia tantum, verum etiam in Asia, Græciaque magni bellorum motus fuere. Nam & Peloponnesi per proditionem Antigono traditi, & variante hominum partim dolore, partim gaudio, prout singulæ civitates aut auxilium de Pyrrho speraverant, aut metus sustinuerant, ita aut cum Antigono societatem jungabant, aut mutuis inter se odiis in bellum ruebant. Inter hunc turbatarum provinciarum motum (a) Epirorum quoque urbs ab Aristotimo principe per tyrannidem occupatur: a quo cum multi ex primoribus occisi, plures in exilium acti essent. Ætolis per legatos postulantes, ut conjuges liberòsque exulum redderet, primo negavit; postea quasi pœniteret, proficiscendi ad suos omnibus matronis potestatem dedit, diemque profecti-
onis statuit. Illæ quasi in perpetuum cum viris ut exulaturæ, præciosissima quæque auferentes cum ad portam quasi uno agmine profecturæ convenissent, omnibus rebus expoliatæ, in carcere recluduntur, occisis prius in gremiis matrum parvulis liberis, virginibusque ad stuprum direptis. Hanc tam sævam dominationem stupentibus omnibus, princeps eorum Helematus senex, & liberis orbus, ut qui nec ætatis, nec pignorum respectum timeret, convocatos domi fidissimos amicorum, in vindictam patriæ hortatur. Cunctantibus privato periculo publicum finire, & deliberandi spatium postu-

A. C. 273.

A. C. 272.

Varii Græcorum motus.

Aristotimi tyranni crudelitas.

Helemati amor erga patriam, & prudens in opprimendo tyranno consilium.

(a) Rectius *Elcorum*; *Aristotim* enim *Elcorum* fuisse Tyrannum, ex *Plut.* & *Pausan.* constat.

Aristotimus
occiditur.

A. C. 267.

Gailorum
crudelitas in
conjuges &
liberos. Epi-
phonema.

Gallo-græco-
rum cædes.

Ptolemæus
Euergetes
Ægypti rex.

lantibus, accersitis servis jubet observari fores, tyrannoque nuntiari, mitteret qui conjuratos apud se comprehenderet, objectans singulis, se, quia liberandæ patriæ autor esse non possit, desertæ ultorem futurum. Tunc illi ancipiti periculo circumventi, honestiorem viam eligentes, conjurant in tyranni necem: atque ita Aristotimus (b) quinto postea quàm tyrannidem occupaverat, mensē opprimitur.

C A P. II. Interea Antigonus cùm multiplici bello & Ptolemæi regis, & Spartanorum premere-
tur, novusque illi hostis Gallo-græciæ exercitus af-
fluxisset, in speciem castrorum parvâ manu adver-
sus cæteros relicta, adversus Gallos totis viribus
proficiscitur. Quibus cognitis, Galli cùm & ipsi
se præioperarent, in auspicia pugnæ hostias cæ-
dunt: quarum extis, cùm magna cædes, interi-
tusque omnium prædiceretur, non in timorem, sed
in furorem versi, sperantesque deorum minas expi-
ari cæde suorum posse, conjuges & liberos suos tru-
cidant, auspicia belli à parricidio incipientes.
Tanta rabies feros animos invaserat, ut non parce-
rent ætati, cui etiam hostes pepercissent, bellum-
que internecinum & natalitium cum liberis, libe-
rorumque matribus gererent, pro quibus bella sus-
cipi solent. Itaque quasi scelere vitam, victori-
amque redimissent, sicut erant ex recenti cæde, in
prælium non meliore eventu, quam omine profici-
sunt. Siquidem pugnantes, prius parricidiorum
furæ, quam hostes circumvenere: observanti-
busque ante oculos manibus interemptorum, om-
nes cecisione cæsi. Tanta strages fuit, ut dii pari-
ter cum hostibus consensisse in excidium parrici-
darum viderentur. Post hujus pugnæ eventum,
Ptolemæus, & Spartani, victorem hostium exerci-

(b) Sex menses Tyrannidem tenuisse refert *Pausanias*.

rum declinantes, in tutiora se recipiunt. Antigonus quoque ubi eorum discessum videt, recenti adhuc ex priori victoria militum ardore, bellum Atheniensibus infert. In quo cum occupatus esset, interim Alexander rex Epiri ulcisci mortem patris Pyrrhi cupiens, fines Macedoniae depopulatur. Adversus quem cum reversus à Græcia Antigonus esset, (c) transitione militum destitutus, regnum Macedoniae cum exercitu amittit. Hujus filius Demetrius puer admodum absente patrie, reparato exercitu, non solum amissam Macedoniam recepit, verum etiam Epiro regno Alexandrum spoliatur. Tanta vel mobilitas militum, vel fortunæ varietas erat, ut vicissim reges, nunc exules, nunc reges viderentur.

A. C. 266
Fortunæ volubilitas.

Epiphonema.

CAP. III. Igitur Alexander cum exul ad Arcadas confugisset, non minore Epirotarum desiderio, quam sociorum auxilio in regnum restituitur. Per idem tempus, rex Cyrenarum * Agis decedit; qui ante infirmitatem Beronicen (d) unicam filiam, ad finiendam cum Ptolemæo fratre certamina, filio (e) ejus desponderat. Sed post mortem Antigoni regis, mater virginis Arsinoe, ut invita se contractum matrimonium solveret, misit qui ad nuptias virginis, regnumque Cyrenarum Demetrium fratrem regis Antigoni a Macedonia accerferent, qui & ipse ex filia Ptolemæi procreatus erat. Sed nec Demetrius moram fecit. Itaque cum secundante vento celeriter Cyrenas advolasset fiducia pulchritudinis, quâ nimis placere socruî cœperat, statim à principio superbus regis familiæ, militibusque impotens erat, studiûmque placendi à virgine in

A. C. 265.
Agis Cyrenarum rex.
A. C. 248.
Agas.

(c) Transfugiis nudatus, inquit Tacit. 2. 46.

(d) Fere solemne principum discordia sopiri, interveniente

affinitate.

(e) Qui vocatus est Callinicus (M. S. addunt) desp.

Demetrius
propter a-
dulterium
necatur.

* Cui.

A. C. 245.

matrem contulerat. Quæ res spectata, primò virgini, deinde popularibus militibûsque invisa fuit. Itaque versis omnium animis in Ptolemæi filium, insidiæ Demetrio comparantur: * qui cum in lectum socrus concessisset, percussores immittuntur; Sed Arsinoe auditâ voce filiæ, ad fores stantis & præcipientis, ut matri parcerent, adulterum paulisper corpore suo protexit. Quo interfecto, Beronice & stuprum matris salvâ pietate, ulta est; & in matrimonio sortiundo iudicium patris sequuta est.

JUSTINI LIBER XXVII. CAP. I.

A. C. 246.
Antiochus
Theo.

Mortuo (a) Syriæ rege Antiocho, cum in locum ejus filius (b) Seleucus successisset, hortante matre Læodice, quæ inhibere debuerat, auspicia regni à parricidio cœpit. Quippe Beronice novercam suam, sororem Ptolemæi regis Ægypti cum parvulo fratre ex ea suscepto interficit. Quo facinore perpetrato, & infamiæ maculam subiecit, & Ptolemæi bello se implicuit. Porro Beronice cum ad se interficiendam missos didicisset, paternæ (c) Daphnæ se claudit. Ubi cum obsideri eam, cum parvulo filio, nunciatum civitatibus Asiæ esset, recordatione paternæ majorumque dignitatis ejus, & casum tam indignæ fortunæ miserantes, auxilia ei omnes misere. Frater quoque Ptolemæus periculo sororis excitus, relicto regno, cum omnibus viribus advolat. Sed Beronice ante adventum auxiliorum, cum vi expugnari non posset, dolo circumventa trucidatur. Indigna res omnibus visa. Itaque cum universæ civitates, quæ

Seleuci Cal-
linici regis
Syriæ parricidium.

A. C. 246.

Beronice
occiditur.

(a) Nempe dolo conjugis. De quo vide *Val. Max.* 9. 14.

(b) Cognomento *Callinicus*, i. e. egregius Victor, Nepos hæc

fuit *Seleuci Nicanoris*.

(c) Suburbanum *Antiochiæ* Syriæ urbis ad ortum scribit *Stephan.*

defecerant,

defecerant, ingentem classem comparassent repente exemplo crudelitatis exterritæ, simul & in ultionem ejus, quam defensuri erant, Ptolemæo se tradunt; qui nisi in Ægyptum domestica seditione revocatus esset, totum regnum Seleuci occupasset. *A. C. 245. Epiphonema.* Tantum illi vel odium paricidiale scelus vel huic favorem indigne interempræ mors sororis attulerat.

CAP. II. Post discessum Ptolemæi Seleucus cum adversus civitates quæ defecerant, ingentem classem comparasset, repente, veluti diis ipsis paricidium vindicantibus, orta tempestate classem naufragio amittit: nec quicquam illi ex tanto apparatu, præter nudum corpus, & spiritum, & paucos naufragii comites residuos fortuna fecit. *A. C. 245. Seleuci naufragium.* Mi-
sera quidem res, sed optanda Seleuco fuit. Siquidem civitates, quæ odio ejus ad Ptolemæum * defecerant, velut diis arbitris, satisfactum sibi esset, ** Transierant.* repentinâ animorum mutatione, in naufragii misericordiam versæ, imperio se ejus restitunt. *Damno ditior factus Seleucus à Ptolemæo vincitur. A. C. 244.* Læ-
tus igitur malis suis, & damnis ditior redditus velut par viribus, bellum Ptolemæo infert: sed quasi ad ludibrium tantum fortunæ natus esset, nec propter aliud opes regni recepisset, quàm ut amitteret, victus prælio, non multo quam post naufragium comitator, trepidus in Antiochiam confugit. *Antiochus Hierax.* Inde ad Antiochum fratrem literas fecit, quibus auxilium ejus implorat, oblatâ ei Asiâ, inter fines Tauri montis, in præmium latæ opis. *A. C. 243.* Antiochus autem, cum esset annos 14. natus, supra ætatem regni avidus, occasionem non tam pio animo, quam offerebatur, arripuit. Sed latronis more, totum fratri eripere cupiens, puer sceleratam, virilemque sumit audaciam. Unde Hierax est cognominatus, qui non hominis, sed accipitris ritu, in alienis eripiendis vitam sectaretur. Interea Ptolemæus cum audisset regem Antiochum in auxilium Seleuco venire, ne cum duobus uno tempore dimicaret, in annos 10. cum Seleuco

Bellum im-
pium.

A. C. 242.

Seleuco pacem facit. Sed pax ab hoste data (d) interpellatur à fratre: qui conducto Gallorum mercenario exercitu, pro auxilio bellum, pro fratre hostem se imploratus exhibuit. In eo prælio virtute Gallorum victor quidem Antiochus fuit: sed Galli arbitantes Seleucum in prælio cecidisse, in ipsum Antiochum arma vertunt, liberiùs depopulaturi Asiam, si omnem stirpem regiam extinxissent. Quod ubi sensit Antiochus, velut à prædonibus, auro se redimit, societatemq; cum mercenariis suis jungit.

A. C. 242.
Eumenes Asi-
am invadit.

C A P. III. Interea rex Bithyniæ Eumenes, sparsis consumptisque fratribus, bello intestinæ discordiæ quali vagantem Asiæ possessionem invasurus, victorem Antiochum, Gallosque aggreditur: nec difficile socios adhuc ex superiore congressione, integer ipse viribus, superat. Ea namq; tempestate omnia bella in exitium Asiæ gerebantur: uti quisq; fortior fuisset, Asiam, velut prædam occupabat. Seleucus & Antiochus fratres bellum propter Asiam gerebant. Ptolemæus rex Ægypti, sub specie sororiæ ultionis, Asiæ inhiabat. Hinc Bithynius Eumenes, inde Galli (* humilior semper mercenaria manus) Asiam depopulabantur, cum interea nemo defensor Asiæ inter tot prædones inveniebatur. Victo Antiocho, cum Eumenes majorem partem Asiæ occupasset, ne tunc quidem fratres, perduto imperio, propter quod bellum gerebant, concordare potuerunt: sed omisso externo hoste, in mutuum exitium bellum reparant. In eo Antiochus denuò victus, multorum dierum fugâ fatigatus, tandem ad socerum suum Artamenem regem Cappadociæ, provehitur: à quo cum primùm benigne susceptus esset, interjectis diebus, cognito quòd sibi insidiæ pararentur, salutem fugâ quæsit. Igitur cum profugo

* Semper
mercenaria
manus.

A. C. 234.
Antiochus
iterum vin-
citur.

A. C. 233.

(d) Vide Strab. l. 16. de | & Antiochum, & Hieracem.
Bello inter Seleucum, Callinicum, |

nusquam locus tutus esset, ad Ptolemæum hostem, ^{Fraterni me-} cuius fidem tutiorem quam fratris existimabat, de- ^{tuens ad ho-} currit; memor, vel quæ facturus fratri esset, vel quæ ^{stem confu-} meruisset à fratre. Sed Ptolemæus non tam amicus ^{git.} ei deditus, quam hostis factus, servari cum arctissimâ custodiâ jubet. Hinc quoq; Antiochus operâ cuiusdam meretricis adjutus quam familiaris agnoverat, deceptis custodibus elabitur, fugiensq; a latronibus interficitur, Seleucus quoq; iisdem ferme ^{Antiochi & Seleuci fra-} diebus amisso regno, equo præcipitatus, (e) finitur: ^{trum mors.} sic fratres quasi (f) germanis calibus, exules ambo, post regna, scelerum suorum pœnas luerunt.

JUSTINI LIBER XXVIII. Cap. I.

○ Olympias Pyrrhi Epirotæ regis filia, misso marito, eodémq; germano fratre Alexandro, cum ^{A. C. 243.} tutelam filiorum ex eo susceptorum Pyrrhi & Ptolemæi, regnq; administrationem ipsa recepisset, ab Ætolis partem Acarnaniæ, quam in portionem belli * mater pupillorum acceperat, eripere volentibus, ad regem Macedoniae Demetrium decurrit: eique habenti uxorem, Antiochi regis Syriæ sororem, filiam suam * Pythiam in matrimonium tradidit: ut auxilium, quod misericordiâ non poterat, jure cognationis obtineret. Fiunt igitur nuptiæ, quibus & novi matrimonii gratiâ acquiritur, & veteris offensa contrahitur. Nam prior uxor velut matrimonio pu sa, sponte suâ ad fratrem Antiochum discedit, eumq; in mariti bellum impellit. Acarnanes quoq; diffusi Epirotis, adversus Ætolos auxilium Romanorum implorantes, obtinuerunt à Romano senatu, ut legati mitterentur, qui denunciarent Ætolis, præsidia ab urbi-

* Pater.
Causa belli
inter Deme-
trium Mace-
doniæ, &
Antiochum
Syriæ reges.
* Pytheam.
A. C. 243.

(e) Scribendum *finit*; sic enim Tacit. 6. 50. 16. *Tiberius finivit*, h. e. mortuus est.

(f) mallet Bongars. *Germani*,

sensu sane commodiore.

(a) Est hæc Epiri pars, quam *Achelous* ab *Ætolia* dividit.

bus Acarnaniæ deducerent: paterenturq; esse liberos, qui soli quondam adversus Trojanos, autores originis suæ, auxilia Græcis non miserunt.

A. C. 242.
Superba Æ-
tolorum re-
pnsio.

abinas intel-
git lib. 1.
b urb. cond.
raterno pri-
mi madue-
runt sangui-
ne muri.
Lucanus.

CAP. II. Sed Ætoli legationem Romanorum superbe audierunt, Pœnos illis & Gallos, à quibus tot bellis vexati, toties occisione sint cæsi exprobrantes, dicentesque, Prius illis portas adversus Carthaginenses aperiendas, quas clausit metus Punici belli, quam in Græciam arma transferenda. Meminisse deinde jubent, quibus minentur: adversus Gallos urbem suam eos tueri non potuisse, captamque non ferro defendisse, sed auro redemisse. Quam gentem se aliquando majori manu Græciam ingressam, non solum nullis externis viribus sed nè domesticis quidem testis adjutos universam delesse, sedemq; sepulchris eorum præbuisse, quam illi viribus imperioq; suo proposuerant. Contra, Italiam, trepidis ex recenti urbis suæ incendi Romanis, universam fermè à Gallis occupatam. Prius igitur illis Gallos Italiâ pellendos, quam minentur Ætolis: priusq; suâ defendenda quam aliena defendi appetenda. Quos autem homines Romanos esse? nempe pastores qui latrocinio justis dominis ademptum solum teneant: qui uxores cum propter originis dehonestamenta nec invenirent vi publicâ rapuerint: qui deniq; urbem suam parricidio condiderint: (b) Ætolos autem principes Græciæ semper fuisse, & sicut dignitate, ita & virtute cæteris præstitisse; solos deniq; esse, qui Macedonas imperio terrarum florentes semper contempserint: qui Philippum regem non timuerit; qui Alexandri Magni post Persas Indosq; devictos, cum omnes nomen ejus horrerent, edicta spreverint. Monere igitur se Romanos, contenti sint fortunâ præsentī, nec provocent arma quibus & Gallos cæsos,

(b) Hos Gentem fuisse, quæ
nunquam aliis paruerit, sed in-
domita, propter locorum asperi-
tatem, aditumque difficilem, &
bellicam exercitationem, scribit
Strabo l. 10. p. 319. 14.

& Macedonas contemp̃tos videant. Sic dimissâ legatione Romanorum, ne fortius loquuti quam fecisse viderentur, fines Epiri regni Acarnaniæ depopulantur.

CAP. III. Jam Olympias filiis regna tradiderat, & in locum Pyrrhi fratris defuncti, Ptolemæus successerat: qui cūm hostibus instructo exercitu obuius processisset, infirmitate correptus in itinere decedit. Olympias quoq; non magno post tempore, gemino funerum vulnere afflicta, * ægrum spiritum trahens non diu filiis supervixit. Cum ex gente regia sola Nereis virgo cum (c) Laodomia sorore supereffent, Nereis nubit Ge'oni Siciliæ regis filio: Laodomia autem cūm in aram Dianæ confugisset, concursu populi interficitur. Quod facinus dii immortales assiduīs cladibus gentis, & prope interitu totius populi vindicaverunt. Nam sterilitatem, famēmque passi, & intestinā discordiā vexati, externis ad postremum bellis pene consumpti sunt: Millōq; Laodomix percursor in furorem versus, nunc ferro, nunc saxo, in summa, dentibus laceratis visceribus, 12. die interiit. His in Epiro gestis, interim in Macedonia Demetrius rex, relicto filio Philippo, parvulo admodum, decedit. Cui Antigonus tutor datus acceptā in matrimonium matre pupilli, regem se constituere laborat. Interjecto deinde tempore, cūm seditione minaci Macedonum clausus in regia teneretur, in publicum sine satellitibus procedit, projectoq; in vulgus diademate ac purpurā, dare hæc eos a teri jubet, qui aut imperare illis sciat, aut cui parare ipsi sciant: se adhuc invidiosum illud regnum, non voluptatibus, sed laboribus ac periculis sentire: commemorat deinde beneficia sua, ut defectionem sociorum vindicaverat, ut Dardanos

A. C. 242.
Pyrrhi uxor
cum duobus
filiis, Pyrrho
& Ptolemæo,
moritur.
* Ægie.

Nereis &
Laodomia
Pyrrhi filix.

Millonis
Laodomix
percursoris
tutor.

A. C. 233.
Antigonus
Philippi ad-
modum par-
vuli tutor.

Regium dia-
demata prop-
ter seditionem abiecit.

(c) Nomen hoc depravatum | mat Jan. Parras. Epist. 48.
& scribendum *Deidamia*, existi-

Thessalôsque exultantes morte Demetrii regis compe-
scuerit, ut denique dignitatem Macedonum non
solum defenderit, verum etiam auxerit. Quorum
si illos pœniteat deponere imperium, & reddere
illis munus suum, ipsi regem quærant, cui imperent.
Cum populus pudore motus, recipere eum regnū
juberet, tamdiu recusavit, donec seditionis autores
supplicio traderentur.

A. C. 226.
Spartanis
bellum in-
fert.

A. C. 223.
Spartanorum
in adversis
constantia.

* Cecidissent.

* Videtur le-
gendum lux-
os, ut luxu-
riatos.

Imperatoris
egregii ex-
emplum
Clemens.
Plut. in vitis.

CAP. IV. Post hæc bellum Spartanis infert qui
so i Philippi Alexandrique bellis, & imperium Ma-
cedonum, & omnibus metuenda arma contempse-
runt. Inter duas nobilissimas gentes bellum summis
utrinque viribus fuit. Cum hi pro vetere Macedonum
gloria, illi non solum pro illibata libertate, sed etiam
pro salute certarent. Victi Lacedæmonii, non ipsi
tantum, sed etiam conjuges, liberi que magno animo
fortunam tulere. Nemo quippe in acie saluti peper-
cit, nulla amissum conjugem flevit; filiorum mortem
senes laudabant, patribus in acie cælis filii gratula-
bantur: suam vicem omnes dolebant, quod non ip-
si pro patriæ libertate * decidissent. Parentes om-
nes domibus socios excipiebant, vulneratos cura-
bant, * lapsos reficiebant. Inter hæc nullus in urbe
strepitus, nullatrepidatio: magis omnes publicam
quam privatam fortunam lugebant. Inter hæc Cleo-
menes rex post multas hostium cædes, toto corpore,
suo pariter & hostium cruore madens supervenit: in-
gressusque urbem, non humi confedit, non cibum
aut potum poposcit, non denique armorum onus de-
posuit: sed (d) acclivis parieti, cum quatuor mil-
lia sola ex pugna superfuisse conspexisset, hortatur
ut se ad meliora reipublicæ tempora reservarent.
Tum cum conjuge & liberis Ægyptum ad Ptolem-
um proficiscitur: a quo honorifice susceptus, diu
in summa dignitate regis vixit. Postremo pos-

(d) Impressi quidam *acclivis*,
quomodo hæc vox sæpe depra-
vatur, cum *acclivis* de inani-

matibus, *acclinis* de animatis pro-
prie dicatur.

Ptolema

Ptolemæi mortem, à filio ejus cum omni familia (c) interficitur. Antigonus autem, cæsis occisione Spartanis, fortunam tantæ urbis miseratus, à direptione milites prohibuit, veniâmq; his qui superfueraut, dedit, præfatus bellum se cum Cleomene, non cum Spartanis habuisse: cujus fugâ omnis ira ejus finita sit, nec minori sibi gloriæ fore, si ab eo servata Lacedæmonia sit, quam si capta * perderetur. Parcere igitur se solo urbis ac tectis, quoniam homines quibus parceret, non superfuissent. Nec multo post ipse decedit, regnûmq; Philippo annos 14 nato tradidit.

A. C. 241.
Moderata
Antigoni
victoria.
A. C. 223.

* Perderetur.
Ej. idem
mors.
A. C. 221.

JUSTINI LIBER XXIX. CAP. I.

E Isdem fermè temporibus prope universi orbis imperia, novâ regum successione mutata sunt. Nam in Macedonia Philippus, mortuo Antigono tutore, eodemque vitrico, quatuordecim annorum, regnum suscepit; & in Asia (a) interfecto Seleuco, impubes adhuc rex Antiochus constitutus est. Capadociæ regnum quoque Ariarathi, puero admodum, pater ipse tradiderat: Ægyptum, patre ac matre interfectis, occupaverat Ptolemæus, cui ex facinoris crimine, cognomentum (b) Philopater, ex contrario fuit. Sed Spartani in locum Cleomenis successerunt Lycuigum. Et ne qua temporibus mutatio deesset apud Carthaginem (c) ætate adhuc immaturâ, dux Annibal constituitur, non penuria seniorum sed odio Romanorum, quo imbutum eum à pueritia sciebant. Fatale non tam Romanis,

A. C. 221.
A. C. 223.

Philopater
per ironiam
dictus.
A. C. 221.
A. C. 220.
Annibal
Carthagini-
ensium dux.
A. C. 221.

(c) Pausan. & Plutarch. Cleomenem sibi ipsi manus intulisse, scribunt.

(a) Callinici filio, qui Phario ab amicis sublatu est, relicto fratre Antiocho succedere, qui Magnus dictus est.

(b) i. e. parentis amans, per Antiphrasin.

(c) Minor quinque & viginti annis cum novem annos natus odium Romanorum patri jurasset.

quam

quam ipsi Africæ malum. His regibus pueris, licet nulli senioris ætatis rectores erant, tamen in suorum quibſque majorum vestigia intentis, magna indoles virtutis emicuit. Solus Ptolemæus scelestus sicut in occupando regno, ita & segnis in administrando fuit. Philippum Dardani, cæteri; finitimi populi, quibus velut immortale odium cum Macedonum regibus erat, contemptu ætatis assidue laceſcebant. Contra ille summotis hostibus, non contentus sua defendisse, etiam Ætolis bellum inferre gestiebat.

Demetrii ad
Philippum
oratio.

A. C. 217.

• Populi.

A. C. 216.

Livinis con-
sul de his om-
nibus trium-
phavit.
Flor.

Philippus
Ro. bellum
infert. Duce
Flaminio
A. C. 217.

CAP. II. Quæ agitantem illum (d) Demetrius rex Illyriorum, nuper a * Paulo Rom. consule victus, supplicibus precibus aggreditur, injuriam Romanorum quærens; qui non contenti Italiæ terminis, imperium (e) spe improbâ totius urbis amplexi, bellum cum omnibus regibus gerant: sic illos Siciliae, sic Sardiniae, Hispaniæque, sic deinde totius Africæ imperium affectantes, bellum cum Pœnis & Annibale suscepisse: sibi quoque non aliam ob causam, quàm quòd Italiæ finitimus videbatur, bellum illatum: quasi nefas esset, aliquem regem juxta imperii eorum terminos esse. Sed & ipsi cavendum esse exemplum, cujus quanto proprius nobiliusque sit regnum, tantò sit Romanus acriores hostes habiturus. Super hoc cedere se illi regno quod Romani occupaverint, profitetur, gratias habiturus si in possessionem imperii sui socium potius, quam hostem videret. Hujusmodi oratione impulit Philippum, ut omissis Æto'is, bellum Romanis inferret, minus negotii existimantem quòd jam victos ab Annibale apud Trasymenum lacum audierat. Itaque ne multis bellis eodem tempore gra-

(d) Vide Polyb. l. 3. 5. Liv. l. 33.

(e) i. e. impudente, nimis auida & audace. Sicut *probus*,

quasi *prohibus*, qui se delinquendo prohibet, & *improbus*, qui non inhibetur.

varetur, pacem cum Ætolis fecit, non quasi alio bellum translaturus, sed ut Græciæ quieti consulturus, quam nunquam in majori periculo fuisse affirmabat. Siquidem confurgentibus ab Occidente novis Pœnorum & Romanorum imperiis, quibus una hæc à Græcia & Asia sit mora, dum inter se bello discrimen imperii faciunt: cæterum statim victoribus transitum in Orientem fore.

CAP. III. Videre se itaq; ait confurgentem in Italia nubem illam trucis & cruenti belli, videre tonantem ac fulminantem ab Occasu procellam: quam in quascunq; terrarū partes victoriæ tempestas detulerit, magno cruoris imbre omnia fœdaturam. Frequenter Græciam ingentes motus passam, nunc Persarum, nunc Gallorum, nunc Macedonum bellis: sed omnia illa (f) ludum fuisse existimatu-
Lationes pacis à Philippo cum Ætolis factæ.
Tertium id fulmen Annibalis fuit.
A. C. 216.
A. C. 216.
A. C. 216.
A. C. 215.
A. C. 215.
 r, si ea quæ nunc in Italia concurrat manus, extra terram illam se effuderit. Cernere quàm cruenta & sanguinaria inter se bella utriq; populi & viribus copiarum, & ducum artibus gerant: quæ rabies solo finiri partis alterius interitu, sine ruinâ finitimorum non possit. Feros igitur animos victorum minùs quidem Macedoniæ, quàm Græciæ timendos, quia & remotior, & in vindictam sui robustior sit; scire tamen se eos qui tantis viribus concurrant, non contentus hoc sine victoriæ fore: metuendūmq; sibi quoq; certamen eorum qui superiores extiterint. Hoc prætextu finiti cum Ætolis bello, nihil aliud quàm Pœnorum Romanorūmq; bella recipiens, singulorum vires perpendebat. Sed nec Romani, quibus Pœni & Annibal in cervicibus erant, soluti metu Macedonico videbantur: nam terrebat eos & vetus Macedonum virtus, & devicti Orientis gloria, & Philippus studio Alexandri æmulationis incensus, quem promptum ad bella, industriūque cognoverat.

(f) Mihi *Levia* placet, l *Modio* favente.

Apud Trebi-
am Conf.
Sempronio
Xenophon-
tem legatio-
nis hujus
principem
fuisse scribit.
Liv. D. 3.
l. 3.

* Perductus.
M. Valerius
Lævinus cum
navibus 52.
apud Taren-
tum expecta-
vit adven-
tum Philippi.
A. C. 214.
A. C. 211.

A. C. 211.
Rege Perga-
morum flo.

P. Sempro-
nio in pro-
vincia pro-
console Liv.
l. 9. Dec. 3.
A. C. 224.

CAP. IV. Igitur Philippus cum iterato prælio victos à Pœnis Romanos didicisset, aperte hostem se his professus naves quibus in Italiam exercitum trajicerit, fabricare cœpit. (g) Legatum deinde ad Annibalem jungendæ societatis gratia cum epistolis mittit: qui comprehensus, & ad senatum * pro ductus, incolumis dimissus est, non in honorem regis, sed ne dubius, adhuc, indubitatus hostis redderetur. Postea verò cum Romanis nunciatum esset, in Italiam Philippum copias trajecturum, Lævinum prætorem cum instructis navibus ad prohibendum transitum mittunt. Qui cum in Græciam venisset, promissis multis impulit Ætolos bellum adversus Philippum suscipere. Philippus quoque Ætolos in Romanorum bella sollicitat: Interea & Dardani Macedoniæ fines vastare cœperunt; abductisq; 20 millibus captivorum Philippum a Romano bello ad tuendum regnum revocaverunt. Dum hæc aguntur, Lævinus prætor, initia cum Attalo rege societate Græciam populatur. Quibus cladibus percussæ civitates, auxilium petentes, Philippum legationibus fatigant, nec non & Illyriorum reges lateri ejus hærentes, assiduis precibus promissâ exigebant. Super hæc vastati Macedonis unctionem flagitabant. Quibus tot tantisque obsessus rebus, cui rei primo occurreret, ambigebat: omnibus tamen propediem auxilia se missurum pollicerur, non quia facere posset quæ promittebat; sed ut spe impletos in societatis jure retineret. Prima tamen illi expeditio adversus Dardanos fuit; qui absentiam ejus aucupantes, majore belli mole Macedoniæ imminebant. Cum Romanis quoq; (h) pacem fecit, contentus interim bellum Macedonicum distulisse, Philopœmeni Achæorum duci, quem

(g) Vide Livium 23. 33.

(h) Pub. Sempronio in pro-

vincia Proconsole Liv. 29. 12.

Romanos sociorumq; animos sollicitate dederat, insidias prætendit. Quibus ille cognitis, vitatisque discedere ab eo Achæos autoritate sua coegit.

JUSTINI LIBER XXX. CAP. I.

Philippo in Macedonia magnis rebus intento, (a) Ptolemæi in Egypto diversi mores erant. Nam regno parricidio obtento, & ad necem utriusq; parentis, cæde etiam fratris adjunctâ, veluti rebus feliciter gestis, luxuriæ sese tradiderat, regisq; mores omnes sequuta regio erat. Itaq; non amici tantum præfectique, verum etiam omnis exercitus depositis militiæ studiis: otio ac desidîa corrupti maciebant. Quibus rebus cognitis, Antiochus rex Syriæ, veteri inter se regnorum odio stimulante, repentino bello multas urbes ejus oppressit, ipsamque Ægyptum aggreditur. Trepidat igitur Ptolemæus (b) & per legationes, quousq; vires paret, rogat morari Antiochum. Magno deinde in Græcia exercitu conducto, secundum præ ium facit; spo iassetq; regno Antiochum, si fortunam virtute iuvisset. Contentus recuperatione urbium quas amiserat, factâq; pace, avide materiam quietis arripuit, revo utusque in luxuriam, occisâ Eurydice uxore, eademq; sorore suâ, Agathoclæ meretricis illecebris capitur. Atq; ita omni magnitudine nominis ac majestatis oblitus, noctes in stupris, dies in conviviis consumit. Adduntur *Instrumenta luxuria, tympana & (c) tripudia*; nec jam spectator rex, sed magister nequitiae, nervorum oblectamenta modu-

Quales in Repub. principes sunt, tales reliqui solent esse cives. Plut.

A. C. 219.

A. C. 217. Corrupti & intemperantis principis exemplum Ptolemæus. A. C. 207. Luxuria Ptolemæi.

lator.

(a) Vide Polyb. l. 5. Strab. l. 17. : et puerilia. Hic videntur esse

(b) Sic rectius legamus, & per legationes, quousque Viros paret, Crepitacula, Sistra Ægyptiaca, Crotala, quibus in saltationibus utebantur veteres, maxime Orientales populi.

(c) Tripudia vulgò Instrumen-

lator. Hæc primo (d) labentis regiae tacita pestis,
& occulta mala fuere.

A. C. 207.

CAP. II. Deinde crescente licentiâ, jam nec parietibus regiae domus contineri meretricis audacia potest: quam proterviolem, sociata cum Agathocle fratre ambitiosae pulchritudinis scorto, quotidiana regis stupra faciebant. (e) Accedebat & mater Evanthe, quæ geminæ sobolis illecebris devinctum regem tenebat. Itaq; non contentæ rege, jam etiam regnum possident, jam in publico visuntur, jam salutantur, jam comitantur. Agathocles regis lateri junctus, civitatem regebat; tribunatus præfecturas, & ducatus mulieres ordinabant; nec quisquâ in regno suo minùs quam ipse rex poterat. Cum interim relicto quinquenni ex Eurydice sorore filio, moritur: sed mors ejus, dum pecuniam regiam mulieres rapiunt, & imperium, inita cum perditissimis societate, occupare conantur, diu occultata fuit. Re tamen cognita, concursu multitudinis Agathocles occiditur, & mulieres, in ultionem Eurydices, patibulis suffiguntur. Morte regis, supplicio meretricum, velut expiata regni infamia, legatos Alexandrini ad Romanos miserunt, orantes, ut tutelam pupilli susciperent, tuerenturq; regnum Aegypti, quod jam Philippum & Antiochum, facta inter se pactione divisisse dicebant.

A. C. 204.
Ptolemæi
mors.

A. C. 204.

Agathocles
cum Evanthe
matre patibulis
suffiguntur. Le-
gati Alexan-
drinorum ad
Romanos.

CAP. III. Grata legatio Romanis fuit, causam belli quærentibus adversus Philippum, qui insidiatus eis temporibus Punici belli fuerat. Huc accedebat, quod Pœnis & Annibae superato, nullius magis arma metuebant, reputantibus quantum motum Pyrrhus parvâ manu Macedonum in Italia fecisset, quantasq; res Macedones in Oriente gessissent. Mit-

(d) Sic legas, Labentis regiae
tacita pestis, & occulta mala.
Sic unus M. S.

(e) Ptolemæi mores Claudius,
egregie retulit apud Sueton, c. 29.

tuntur igitur legari, qui Antiocho & Philippo, ut à regno Ægypti abſtineant, nuntient. Mittitur & M. Lepidus in Ægyptum: qui tutorio nomine regnum pupilli adminiſtret. Dum hæc aguntur, interim legati Attali regis Pergami & Rhodiorum; injurias Philippi regis quærentes, Romam veniunt: Quæ res omnem cunctationem Macedonici belli ſenatui exemit. Statim prætextu ferendi auxilii ſociis, bellum adverſus Philippum decernitur, legionesq; cum conſule in Macedoniam mittuntur. Nec multo poſt tempore, tota Græcia fiduciâ Romanorum adverſus Philippum, ſpe priſtinæ libertatis erectâ, bellum ei intulit: atq; ita cum rex undiq; urgeretur; pacem petere compellitur. Deinde cum expoſitæ (f) conditionis pacis a Romanis eſſent, repetere ſua & Attalus, & Rhodii, & Achæi, & Ætoli cœpere. Contra Philippus adduci ſe poſſe, ut Romanis parcat, concedebat. Cæterum in dignum eſſe, Græcos à Philippo & Alexandro majoribus ſuis victos & ſub jugum Macedonici imperii ſubactos, velut victores leges pacis ſibi dicere, quibus priùs ſit ratio ſervitutis reddenda, quam libertas vindicanda. Ad poſtremum tamen eo petente, induciæ duorum menſium ſunt datæ, ut pax quæ in Macedonia non conveniebat, Romæ à Senatu peteretur.

CAP. IV. Eodem anno inter inſulas (g) Thermenem & Theraſiam medio utriuſq; ripæ & maris ſpatio, terræmotus fuit. In quo cum admiratione navigantium, repente ex profundo cum calidis aquis inſula emerſit. In Aſia verò eodem die motus terræ Rhodum multasque alias civitates gravi ruinarum mole concuſſit, (h) quaſdam ſolidas abſorbuit.

Occaſio Rom. gerendi belli cum Philippo. A. C. 201. Nunc vulgo Pergamena dicitur. A. C. 208. Bellum Macedonicum, de quo Livius.

A. C. 200. Conſul. fuit P. Sulpitius.

A. C. 198. Vide Livium in fine lib. 2. belli Maced.

A. C. 197. Terræmotus. Eodem quoq; tempore reſert Livius Lauream in prætoriana vi enatam. Alii legunt Onabin; fuit iſ tyrannus Lacedæmoniorum, Plut.

(f) Quas vide apud Livium 32, 33.

(g) Thermenis inſula hic, & pro Thera accipitur. Strab. l. 1. p. 87.

(h) A labendo labem dixit. Labem etiam *καταστροφή* eſſe & hiatum, notat Cic. de Divinat. 1. 35. & 43.

A. C. 197.
Pugnatum
est ad Cyno-
philas in Theſ-
ſalia. Flami-
nii ad milites
oratio.

* æſtiman-
dos.

* Alii ita ut
pridem fue-
runt.

* Græciæ. Ad
Apolloniam
nocturno
prælio. Florus

Quo prodigio territis omnibus vates cecinere, ori-
ens Romanorum imperium, vetus Græcorum ac
Macedonum voraturum. Interim à ſenatu repudi-
atâ pace. Philippus in ſocietatem belli Nabini tyran-
num ſolicitat. Atq; ita cum in aciem exercitum,
inſtructis è diverſo hoſtibus, produxiſſet hortari ſu-
os cœpit, referendo Perſas, Baſtros, Indosque, &
omnem Aſiam, Orientis finem, à Macedonibus per-
domitam, tantôque fortius hoc bellum quam illa
ſuſtinendum, quanto ſit libertas imperio carior. Sed
& Flaminius Romanorum Conſul, relatione rerum
recentiſſime geſtarum, ſuos ſtimulabat in prælium,
oſtendendo, hinc Carthaginem cum Sicilia, inde
Italiam & Hiſpaniam Romanâ virtute perdomitas;
nec Annibalem Alexandio quidem Magno poſtpon-
endum, quo Italiâ pulſo, Africam ipsam tertiam
partem mundi ſuperaverint. Sed nec Macedonas ve-
teri fama, ſed præſentibus viribus * exiſtimandos;
quia non cum Alexandro Magno quem invictum
audiverant, nec cum exercitu ejus qui totum Ori-
entem devicerat, bellum gerant: ſed cum Philippo
puero immature ætatis, qui regni terminos adver-
ſus finitimos ægre defendat, & cum his Macedoni-
bus, qui non * ita pridem prædæ Dardanis fuerunt
Illos majorum decora, Romanos ſe ſuorumque mi-
litum commemorare. Non enim alio exercitu An-
nibalem & Pœnos, & totum ferme Occidentem, ſed
his ipsis, quos in acie habebat, militibus ſubactos.
His adhortationibus utrinque concitati milites præ-
lio concurrunt, alteri Orientis, alteri Occidentis
imperio gloriantes, ferentesque in bellum alii ma-
jorum ſuorum antiquam & obſoletam gloriam, alii
virentem recentibus experimentis virtutis florem
Sed Macedonas Romana fortuna vicit. Fraſtus
itaq; bello Philippus, pace à Flaminio Conſule pe-
titâ, nomen quidem regium retinuit: ſed omnibus
* Thraciæ urbibus, velut regni membris extra ter-
minos antiquæ poſſeſſionis amiſſis, ſolam Macedo-
niam

niam retinuit. Offensi tamen Ætoli, quod non ex arbitrio eorum, Macedonia quoque adempta regi & data sibi in præmium belli esset, legatos ad Antiochum mittunt, qui eum adulatione magnitudinis, in Romana bella, spe societatis universæ Græciæ impellerent.

A. C. 192.
Ætolorum
dux Thoas
impulit Anti-
ochum. Flor.

JUSTINI LIBER XXXI. CAP. I.

Mortuo (a) Ptolemæo Philopatre rege Ægypti, contemptaq; parvuli filii ejus ætate, qui in spem etiam regni relictus, præda domesticis erat, Antiochus rex Syriæ occupare Ægyptum statuit. Itaq; Phœnicen cæterasque Syriæ quidem, sed juris Ægypti civitatis cum evasisset, legatos ad eum senatus mittit, qui denunciarent ei, abstinere à regno pupilli postremis patris precibus fidei suæ traditi. Quibus spretis, interjecto tempore alia legatio intervenit, quæ omisâ pupilli personâ civitates jure belli fractas populi Romani in integrum restitui jubebat. Abnuenti bellum denunciatur: quod ille facile susceptum, infeliciter gessit. Eodem tempore & (b) Nabis tyrannus multas Græciæ civitates occupaverat. Igitur senatus nè eodem tempore duplici bello Romanæ vires detinerentur, scripsit Flaminio, si ei videatur, sicuti Macedoniam à Philippo, ita Græciam à Nabide liberaret. Ob quam causam imperium ei prorogatum est, Terribile quippe Antiochi bellum Annibalis nomen faciebat, quem æmuli ejus occultis mandatis, cum Antiocho inesse societatem apud Romanos criminabantur; negantes eum æquo animo sub legibus vivere assuetum, imperio, & immoderatâ licentiâ militare, semperque tædio quietis urbanæ novas belli causas circumspi-

A. C. 204.
Causa Syriaci belli inter Rom. & Antiochum.
A. C. 198.

Bellum Rom. cum Nabide Lacedæ. tyranno.
A. C. 169.

Annibalis nomen terribile.
A. C. 195.

(a) Vide Appian in Syriacâ. | *min. & Philopatr.*

(b) Liv. l. 34. Plut. in Fla-

cere: quæ, etsi (c) falsa nunciata fuissent, apud timentes tamen pro veris habebantur.

A. C. 195.

Romani per
Servilium le-
gatum Anni-
bali infidias
parant.
Annibalis
prudentia.

CAP. II. Denique senatus metu perculsus, ad speculandos actus Annibalis, legatum in Africam Servilium mittit, eique tacitis mandatis præcepit, ut si posset, eum per æmulos ejus interficeret, metuque invisi nominis tandem populum Romanum liberaret. Sed res Annibalem non diu latuit, virum ad prospicienda cavendaque pericula peritum, nec minus (d) in secundis adversa, quam in adversis secunda cogitantem. Igitur cum totâ die in oculis (e) principum, legatique; Romani in foro Carthaginensium observatus in supremum fuisset, appropinquante vespere, equum conscendit, & rus urbanum, quod prope littus maris habebat, ignaris servis, iussisque ad portum divertentem opperiri, contendit. Habebat ibi naves cum remigibus occulto sinu litoris absconditas. Erat etiam grandis pecunia in eo agro præparata, ut cum res exegisset, nec facultas fugam, nec inopia moraretur. Lectâ igitur servorum juventute, quorum copiam (f) Italicorum captivorum numerus augebat, navem conscendit, cursumque ad Antiochum dirigit. Posterâ die civitas principem suum, ac tunc temporis consulem, in foro expectabat. Quem ut profectum nunciatum est, non aliter, quam si urbs capta esset, omnes trepidavere, exitiosamque sibi fugam ejus ominati sunt. Legatus vero Romanus quasi bellum jam illatum Italiæ ab Annibale esset, tacitus Romam revertitur, trepidumque nuncium refert.

Ex Africa
ad Antio-
chum fuga.

Præto-
rem
habet Liv.
Dec. 4. l. 3.
Idem Liv. de
hoc bello
Dec. 4. l. 4.

(c) Quæ inviti audimus, libenter credimus, Seneca de Ira. 2. 22.

(d) Idem Romanæ Constantiæ mos erat. Liv. 42. 62. 9.

(e) Procerum, & populi primorum, id est, Senatorum.

(f) Quomodo hi numerum servorum Annibalis auxerunt dubium, cum, hanc inter Conditiones pacis fuisset, Carthaginenses Romanis captivos omnes traderent, ut scribit Liv. 30. 37.

CAP. III. Interim (g) Flaminius in Græcia, jun- A. C. 195.
ctâ quibusdam civitatibus societate, Nabidem ty-
rannum duobus continuis præliis subegit & gravi-
ter fractum velut exanguem in regno reliquit. Sed
libertate Græcis restitutâ, reductis ab urbibus præ-
fidiis, cùm Romanus exercitus in Italiam reporta-
tus esset, vacuâ rursus possessione sollicitatus, mul-
tas civitates bello repentino invasit. Quibus rebus A. C. 192.

exterriti (h) Achæi ne vicinum malum etiam ad
se serperet, bellum adversus Nabidem decernunt,
ducemque prætorem suum Philopœmenem, insignis
industriæ virum, constituunt: cujus in eo bello
tanta virtus enituit, ut opinione omnium compara-
retur Flaminio Romano imperatori. Eodem tem-
pore Annibal cùm ad Antiochum pervenisset, velut A. C. 195.

deorum munus excipitur, tantusq; ejus adventu ar-
dor * animis regis accessit, ut non tam de bello,
quam de præmiis victoriæ cogitaret. Sed Annibal,
cui nota Romana virtus erat, negabat opprimi Roma-
nos, nisi in Italia posse. Ad hoc sibi centum naves, &
decem millia peditum, & mille equites poscebat;
promittens hac manu non minus bellum, quàm gef-
ferit, Italiæ restauraturum: & in Asiam rege sedi-
ti, aut victoriam de Romanis, aut æquas pacis condi-
tiones relaturum. Quippe & Hispanis bello flagran-
tibus ducem tantum deesse: Et Italiam notio-
rem sibi nunc quam pridem fuisse; sed nec Carthaginem
quieturam, sociamque ei sine mora præbituram.

CAP. IV. Cùm regi consilia placuissent, mitti-
tur Carthaginem (i) unus ex comitibus Annabalis
qui in bellum cupidos hortetur, Annibalémq; cum
copiis affuturum nunciet; nihil dicat partibus, nisi

Aristo Tyri-
us fuit, qui
mittabatur
Carthaginem.

A. C. 293.
Hannonem
intelligit, qui
in Indus Bar-
chinæ factio-
ni erat. Plur.
in Annibal.

(g) De hoc bello copiosè Liv. 34. 22. &c.

(h) Vide Polyb. l. 16. Plut. in Philopœm. &c.

(i) Aristonem Mercatorem
Tyrium specie Negotiationis mis-
sum scribit Appian. p. 30. &
Liv. 34. 60.

animos Carthaginensium deesse; Asiam & vires belli, & sumptum præbituram. Hæc cum relata Carthaginem essent, nuncius ipse ab inimicis Annibalis comprehenditur; & perductus in senatum, cum interrogaretur, ad quem missus esset. Punico ingenio respondit, se ad universum senatum missum. Nec enim hoc opus singulorum, sed universorum esse. Dum multis diebus deliberant, an eum Romam ad purgandam publicam conscientiam mittant, tacitus consensu nave ad Annibalem revertitur; quo cognito, Carthaginenses statim Romanum legatum deferunt. Romani quoque; (k) ad Antiochum legatos misere, qui sub specie legationis, & regis apparatus specularentur, & Annibalem aut Romanis mitigarent, aut assiduo colloquio suspectum invisumque regi facerent. Itaque legati cum Ephesi convenissent ad Antiochum, mandata ei senatus tradunt. Dum responsum expectant, omnibus diebus assidui cum Annibale fuerunt; dicentes, timide eum à patria recessisse, cum pacem Romani non tam cum republica, quam cum eo factum summâ fide custodiant: nec bella cum Romanorum magis odio, quam patriæ amore gessisse, cui ab optimo quoque; etiam spiritus ipse debeatur. Has enim publicas inter populos, non privatas inter duces bellandi causas esse, inde res gestas ejus laudare, quorum sermone lætus, sapius cupidusque; cum legatis colloquitur. ignarus quod pro familiaritate Romana odium sibi apud regem crearet. Quippe Antiochus tam assiduo colloquio reconciliatam cum Romanis gratiam existimans nihil ad eum sicut solebat referre, expertemque totius consilii, velut hostem proditorumque suum, odisse cœpit. Quæ res tantum apparatus

A. C. 192.
Legati fuere
P. Sulpitius
& P. Julius.
Legatorum
Romanorum
astutia.

(k) Inter quos erat P. Scipio qui Annibalem devicerat. | Livius 35. 14. Appian. p. 91.
92. Plut. in Flamin. sub finem.
belli,

belli, cessante imperatoriâ arte, corrumpit. Senatûs mandata fuerunt, ut contentus terminis Asiæ esset ne ipsis ingrediendi Asiam necessitatem imponeret. Quibus spretis, non accipiendum bellum statuisse, sed inferendum dicitur.

CAP. V. Quum frequenter de bello consilium habuisset, remoto Annibale, tandem eum vocari iussisse non ut ex sententia ejus aliquid ageret, sed ne per omnia eum sprevisse videretur: (1) omnibûsq; perrogatis, postremum interrogasse. Quo ille animadverso, intelligere se professus est, non quia egeat consilio, sed ad supplendum numerum sententiarum se vocatum, tamen & odio Romanorum & amore regis, apud quem solum tutum sibi exilium relictum sit, se viam gerendi belli edisseriturum. Veniam deinde libertatis deprecatus est: nihil se aut consiliorum, aut cœptorum præsentium probare ait: nec sedem belli Græciam sibi placere, cum Italia uberius materia sit. Quippe Romanos vinci non nisi armis posse, nec Italiam aliter quàm Italicis viribus subigi: Siquidem diversum cæteris mortalibus esse illud & belli genus & hominum. Aliis bellis plurimum momenti habere, priorem aliquam cepisse occasionem loci, temporisq; agros diripuisse, urbes aliquas expugnasse; cum Romano seu occupaveris prior alia, seu viceris, tum etiam cum victo & jacente luctandum est. Quamobrem si quis eos in Italiam lacefferit, suis eos opibus, suis viribus, suis armis posse * vincere sicut ipse fecerit. Sin vero quis illis Italiâ, velut fonte virium, cesserit, * proinde falli ac si quis amnes non ab ipsius fontium primordiis derivare, sed concretis jam aquarum molibus avertere vel exiccare velit.

A. C. 191.

A. C. 191.

Consilium
Annibalis de
bello Roma-
nis inferendo

Ratio belli
gerendi cum
Rom.

• Vinci.
• Perinde.

(1) Sicuti *perspectare* (Suetonius) ita *perrogare* est omnes peragere
et. Dom. 4. 7.) est à principiis sententias,
pio usque ad finem spectare,

Annibal's
de Rom.
judicium.

A. C. 191.
Antiochi
negligentiā
in bello ad-
versus Ro. pa-
rando.

Attilii Rom.
Con. diligen-
tia.

De hac infe-
lici Antiochi
pugna scribit
Solinus l. 45.

* Menæmum.

Hoc & secretò se censuisse, ultròque ministerium consilii sui obtulisse: & nunc præsentibus amicis ideò repetisse, ut scirent omnes rationem cum Romanis gerendi belli, eosque foris invictos, domi fragiles esse. Priùs namque eos urbe quam imperio, priùs Italia quam provinciis exui posse. Quippe & a Gallis captos, & à se prope deletos esse; neque se unquam victum prius quàm terris eorum cesserit. Reverso Carthaginem, statim cum loco fortunam belli mutatam.

C A P. VI. Huic sententiæ obtestatores amici regis erant; non utilitatem rei cogitantes sed verentes nè probato consilio ejus, primum apud regem locum gratiæ occuparet. At Antiocho non tam consilium, quàm autor displicebat, ne gloria victoriæ Annibalis non sua esset. Omnia igitur variis assentionum adulationibus corrumpebantur: nihil consilio vel ratione agebatur: Rex ipse per hyemem in luxuriam lapsus novis quotidie nuptiis deditus erat. Contra (m) Attilius Romanus consul, qui ad hoc bellum missus erat, copias, arma, cæteraq; bello necessaria, summa industriâ parabat, civitates socias confirmabat, dubias illiciebat; nec alius exitus belli quam apparatus utriusq; partis fuit. Itaque primâ belli (n) congressione, cum sedentes suos rex cerneret, non laborantibus, auxilium tulit, sed fugientibus se ducem præbuit, castrâque ditia victoribus reliquit. Deinde cum in Asiam præda Romanis occupatis fugiendo pervenisset, pœnitere neglecti consilii cœpit, revocatoque in amicitiam Annibale, omnia ex sententia ejus agere velle dicit. Interim nunciatur ei Livium * Nevium Romanum ducem cum octoginta

(m) Manius Acilius Glabro.

vulgo, Attilius, sed inepte.

(n) Omnes omnino M. S. 8.

Conditione, forte, Coitione,
ut Ter. Phœr. 2. 2. 34. Præma
Coitio est acerrima.

rostratis navibus in bellum navale, à senatu missū, adventare; quæ res illi restituendæ fortune spem dedit. Itaque priusquam sociæ civitates ad hostes deficerent, decernere navali prælio statuit, sperans eadem in Græcia acceptam, novâ posse victoriâ aboleri. Annibali igitur traditâ classe prælium committitur, sed nec Asiani milites Romanis, neque naves eorum rostratis navibus fuere: minor tamen clades ducis solertia fuit. Romam nondum opinio victoriæ venerat, & idcirco in consulibus creandis suspensa civitas erat.

Antiochus
navali bello
vincitur à
C. Livio
Rom. classis
præfecto.

CAP. VII. Sed adversus Annibalem ducem A. C. 190.

quis melior quàm Africani frater crearetur, cum vincere Pœnos opus Scipionum sit? Creatur igitur Consul * Publius (o) Scipio, eique datur legatus * Lucius frater Africanus, ut intelligeret Antiochus, non majorem fiduciam se in Annibale victo, quam Romanos in victore Scipione habere. Trajicientibus in Asiam Scipionibus exercitum, jam utrobique profligatum bellum nunciatum est, victumque Antiochum terrestri, Annibalem navali bello invenerunt.

Ægrotabat
tum pater
Eleæ.
Plut. Scipio-
nis magnani-
mitas.

Primo igitur adventu eorum legatos pacem petentes ad eos Antiochus mittit, peculiare donum Africano ferentes ipsius filium, quem rex parvo navigio trajicientem ceperat. Sed Africanus privata beneficia à rebus publicis segregata dixit; aliæque esse patris officia, alia patriæ jura, quæ non liberis tantum, verum etiam vitæ ipsi præponantur: proinde gratum se munus accipere, privatoque impendio munificentiae regis responsurum. Quod ad bellum pacemque pertineat, nihil neque gratiæ dari, neque de jure patriæ * decidi posse respondit. Nam neque de redimendo filio unquam tractavit, nec senatum de eo agere permisit; sed ut dignum majestate ejus erat, armis se recepturum filium dix-

* Fortitudi-
nis exem-
plum Scipio.

(o) Vide Liv. dec. 4. l. 7. | Val. Max. l. 5.

A. C. 190.

Sunt & alie
conditiones
apud Plut.
non paulo
duriores.

A. C. 190.
Romanorum
& Iliensium
gratulatio.

Eumenes rex
Bithyniæ
fuit, ut infra
lib. 33. M.
Æmili vir-
tus.
* Alii trigin-
ta millibus
relictis.

erat. Post hæc leges pacis dicuntur, ut Asia Ro-
manis cederet, contentus Syriæ regno esset, naves
universas, captivos, & transfugas traderet, sump-
túmque omnem belli Romanis restituerent. Qui
cum nunciata Antiocho essent, nondum ita victum
se esse respondit, ut spoliari se regno pateretur,
bellicque ob irritamenta, non pacis blandimenta
esse.

CAP. VIII. Igitur dum ab utroque bellum
pararetur, & ingressi Asiam Romani Ilium venis-
sent, mutua gratulatio Iliensium ac Romanorum
fuit: Iliensibus Æneam cæterosque duces à se pro-
fectos, Romanis se ab his procreatos referentibus.
Tantaque lætitia omnium fuit, quanta esse post
longum tempus inter parentes & liberos solet. Ju-
vabat Ilienses, nepotes suos, Occidente & Africâ
domitâ, Asiam ut avitum regnum vindicare, opta-
bilem Trojæ ruinam fuisse dicentes, ut tam felici-
ter renasceretur. Contra Romanos, avitos lares, &
incunabula majorum, templaque, ad deorum si-
mulacra, inexplebile desiderium videnti tenebat.
Projectis ab Ilio Romanis, Eumenes rex cum auxi-
liis Romanis occurrit: nec multò post (p) prælium
est cum Antiocho commissum. Cùm in dexteriori
cornu pulsa legio Romana, majore dedecore quam
periculo ad castra fugeret, M. Æmilius * tribunus
militum ad tutelam castrorum relictus, armare se
milites suos, & extra vallum progredi jubet, stri-
ctisque gladiis fugientibus minari, morituros di-
cens, nisi in prælium revertantur, infestioraque
sua quam hostium castra inventuros. Attonita tan-
to periculo legio, comitantibus commilitonibus,
qui fugere eos prohibuerant, in prælium reverti-
tur, magnaque cæde editâ, initium victoriæ fuit.

(p) Ad montem *Sypilum*, ab- | tabat.
senæ *Africano*, qui *Elen* agro- | 106-

Appian. Syriacâ. p.

Bæsa hostium quinquaginta millia, capta 11 millia *A. C. 180.*
 Antiocho pacem petenti, nihil ad superiores condi-
 tiones additum. Africano prædicante, *Neque Roma-*
nis, si vincantur, animos minui: Neque si vincant, se-
cundis rebus insolescere. Captas civitates inter socios
 divisere, muneris Romani aptiorem * *Asiam*, quàm
 possessiones † voluntarias judicantes. Quippe vic-
 toriæ gloriæ Romano nomini vendicandum, o-
 pum luxuriam sociis relinquendam.

Antiochus
 vincitur à
 Scipionibus.

* Gloriam.
 † Videtur lo-
 gandum, vo-
 lentas, aut
 voluntarias.

JUSTINI LIBER XXXII. CAP. I.

(a) **Æ**Toli qui Antiochum in bella Romana impu-
 lerant, victo eodem, soli adversus Romanos
 & viribus impares, & omni auxilio destituti, reman-
 ferant. Nec multo post victi libertatem, quam illiba-
 tam adversus dominationem Atheniensium & Sparta-
 norum, inter tot Græciæ civitates soli retinuerant,
 amiserunt. Quæ conditio tanto illis amarior quanto
 ferior fuit reputantibus tempora illa, quibus tantis
 Persarum opibus domesticis vestibus restiterant: qui-
 bus Gallorum violentiam, Asiæ, Italiæq; terribilem
 Delphico bello fregerant. Quæ sola gloriola recorda-
 tio majus desiderium libertatis audebat. Dum hæc a-
 guntur, medio tempore inter Messenios & Achæos de
 principatu primo contentio, mox bellum ortum est.
 In eo nobilis Achæorum Philopæmenes imperator
 capitur: non quia pugnando vitæ parceret, sed dum
 sub transitu fossæ equo præcipitatus à multitudine
 hostium oppressus est. Quem jacentem Messenii seu
 metu virtutis, vel verecundiæ dignitatis, interficere
 ausi non fuerant. Itaq; velut in illo omne bellum
 confecissent, captivum per universam civitatem, in

Ætoli vin-
 cuntur à Ro.
 Livius. Dec.
 4. lib. 8.
 A. C. 189.

Quo Galli
 prostrati
 sunt, supra
 lib. 24. De
 hac pugna.
 Plut. in
 Philopæ.
 A. C. 185.

Philopæme-
 nes præclari
 imperatoris
 exemplum.

(a) De Ætolico Bello quod Liv. 38. 3. Plut. in Philo-
 gessit M. Fulvius Nobilior Cos. pæm. Pausan. in Arcad.
 cum Gn. Manlio Vulsone, legas

modum triumphi circumdlexerunt, effuso obviam populo, ac si suus non hostium imperator adventaret: nec victorem Achæi avidius vidissent quam victum hostes viderunt. Igitur eundem in theatrum duci iusserunt, ut omnes contuerentur, quem potuisse capi incredibile singulis videbatur. Deinde in carcerem deducto, verecundiâ magnitudinis, ejus venenum ei dederunt quod ille lætus, ac si vicisset, accepit, quæsito prius an * Licorias præfectus Achæorum, quem secundum à se esse scientia rei militaris sciebat, incolumis effugisset. Quem ut accepit evasisse, non in totum dicens consultum malè Achæis, expiravit. Nec multo post reparato bello, Messenii vincuntur, pœnasque interfecti Philopœmenis pependērunt.

A. C. 183.
Virtutis re-
verentia.
* Lycortas
regis Ph.

A. C. 187.
Nam quicun-
que autores
fuerunt occi-
dendi Philo-
pœmenis, ipsi
sibi ultro
mortem con-
scivere, Plut.
A. C. 183.
* Dodonæi.

Legatorum
de Philippo
querelæ.

Demetrii
pudor.

C A P. II. Interea in Syria rex Antiochus cùm gravi tributo pacis à Romanis premeretur, & victus oneratusque esset, seu inopiâ pecuniæ compulsus, seu avaritiâ sollicitatus, quâ sperabat se sub specie tributariæ necessitatis excusatus sacrilegia commissurum, adhibito exercitu, nocte templum (b) * Dindymæi Jovis aggreditur. Quâ re proditâ concursu incolarum, cum omni militia interficitur Romæ, cùm multæ Græciæ civitates questum de injuriis Philippi regis Macedonum venissent, & disceptatio in senatu inter Demetrium Philippi filium, quem pater ad satisfaciendum senatui miserat, & legatos civitatum esset, turbâ (c) querelarum confusus adolescens repente obticuit. Tunc Senatus verecundiâ ejus motus, quæ probata etiam antea cùm obses Romæ esset, charus omnibus fuerat, causam illi donavit, atque ita modestiâ suâ Demetrius veniam patri, non jure defensionis sed à patrocinio pudoris obtinuit, quod ipsi decreto senatus

(b) Magna est auctorum
diversitas orta, de morte An-
tiochi, à non distinctis Anti-
ochorum cognominis. Anti-
achi Soteris reperies interitum,

apud nostrum 38. 10. 14.

(c) M. S. interponunt,
Querel. concitata est. At conf.
&c.

significatum est, ut apparet non tam absolutum Regem quam donatum filio patrem. Quæ res Demetrio non gratiam legationis sed odium obrectationis comparavit. Nam apud fratrem Perseum æmulatio illi invidiam contraxit, & apud patrem nota absolutio- nis causa offensæ fuit, indignante Philippo, plus momenti apud senatum personam filii, quam autorita- tem patris, ac dignitatem regiæ majestatis habuisse. Igitur Perseus perspectâ patris ægritudine, quotidie absentem Demetrium apud eum criminari, & primo invisum, post etiam suspectum reddere, nunc amici- tiam Romanorum, nunc prodicionem ei patris obje- ctare. Ad postremum, insidias sibi ab eo paratas con- fingit, ad cujus rei probationem immittit indices, testes subornat, & facinus quod objicit, * confirmat. Quibus rebus, patre compulso ad parricidium, fune- stem omnem regiam fecit.

A. C. 183.

Quæ res De-
metrio patris
odium con-
flavit.
Pulcherrimæ
urriusque
orationes
exant apud
Livium.

A. C. 182.

A. C. 183.
* Admittit.

CAP. III. Occiso (d) Demetrio, sublatôq; æmu- lo non negligentior tantum Perseus in patrem, ve- rum etiam & contumacior erat: nec hæredem reg- ni, sed regem se gerebat. His rebus offensus Phi- lippus, impatientius indies mortem Demetrii dole- bar, tunc & insidiis se circumventum suspicari, testes indicésq; torquere. Atq; ita cognita fraude, non minus scelere Persei, quam innoxia Demetrii morte cruciabatur; peregissetq; ultionem nisi (e) morte præventus esset. Nam brevi post tempore mor- bo ex ægritudine animi contracto, decessit, relicto magno belli apparatu adversus Romanos quo postea Perseus usus est. Nam & Gallos (f) Scordiscos ad belli societatem perpulerat: fecissetque Romanis, grave bellum, nisi decessisset. Namq; Galli bello adversus Delphos infelicitè gesto in quo majorem vim numi-

A. C. 180.

Demetrii in-
teritus. Im-
pietatis erga
fratrem &
patrem ex-
emplum
Perseus.

A. C. 179.

Philippi ap-
paratus belli
in Romanos.

A. C. 176.

(d) Vide Liv. l. 40. & Pau-
san. in Corinthiacis.

(e) Philippus moritur post-

quam regnasset annis 42.

(f) Strabo. l. 7. Hos ad
Istrum habitasse scribit.

Sacrilegii
ultio.

Aurum Tho-
lofan.

A. C. 106.
* Servilio.
A. C. 105.

A. C. 220.
Istriorum
origo.

nis quam hostium senferant, amisso Brenno duce, pars in Asiam, pars in Thraciam extorres fugerunt. Inde per eadem vestigia qua venerant, antiquam patriam repetivere. Ex his pars quædam in confluente (g) Danubii & (h) Sabi confedit, Scordiscosque se appellari voluit. (i) Tectosagi autem cum in antiquam patriam Tholosam venissent, comprehensi; pessiferæ lue essent, non prius sanitatem recuperavere, quam aruspici responsis moniti, aurum argentumque bello sacrilegiiisque quæsitum in Tolosensem lacum mergerent: Quod omne magno post tempore Cæpio Romanus consul abstulit. Fuere auri pondo centum decem millia, argenti pondo quinquies decies centum millia. Quod sacrilegium causa excidii * Cæpioni exercituique ejus postea fuit. Romanos quoque Cymbrici belli tumultus, velut ultor sacræ pecuniæ, insequutus est. Ex gente Tectosagorum non mediocris populus prædæ dulcedine Illyricum petivit, spoliatisque Istriis in Pannonia confedit. Istriorum gentem fama est originem à Colchis ducere, missis ab Aceta rege ad Argonautas, raptoremque filiarum persequendos: qui ut à Ponto intraverunt Istrum, alveo Sai fluminis penitus inVecti, vestigia Argonautarum insequentes, naves suas humeris per juga montium usque ad littus Adriatici maris transtulerunt. Cognito quod Argonautæ idem propter longitudinem naves proprias fecissent, quos ut adVectos Colchinon reperiunt, sive metu regis, sive tædio longæ navigationis, juxta Aquileam confedere. Istriique ex vocabulo amnis, quo à mari concesserant appellati. Daci quoque soboles Getarum

(g) Cato à Danais ejus aetolis nomen accepisse prodit. *Esropam Asiamque* determinat. *Seneca*, Nat. 6.

(h) Fluvius is *Straboni* *Edos* est, & *Plinio* 9. 3. 25. *Sais*.

(i) *Gallia Narbonensis* populi. *Tolistolegi* dicuntur à *Flovo*. Eorum Urbs apud *Plin.* vocatur *Tolosa*, hodie *Toulouse*. Lege *Strab.* lib. 4.

sunt,

sunt, qui cum Olore rege adversus Bastarnas male pugnassent, ob ultionem segnitiae capturi somnum, capita loco pedum ponere jussu regis cogebantur, ministeriaq; uxoribus, quæ ipsis antea fieri solebant facere. Neq; hæc ante mutata sunt, quam ignominiam bello acceptam virtute delerunt.

Dacorum
militum ig-
nominia.

A. C. 179.
*Bithynia.

CAP. IV. Igitur Perseus, cum * imperio Philippi patris successisset, omnes has gentes adversus Romanos ad societatem belli sollicitabat. Interim inter Prusiam regem, ad quem Annibal post pacem Antiocho à Romanis datam profugerat, & Eumenum bellum ortum est, quod Prusias Annibalis fiducia rupto fœdere, prior intulit. Namq; Annibal, cum ab Antiocho Romani inter cæteras conditiones pacis deditionem ejus deposcerent, admonitus à rege, in fugam versus, (k) Cretam defertur: ubi cum diu quietam vitam egisset, invidiosumq; se propter nimias opes videret, amphoras plumbo repletas in templo Dianæ quasi fortunæ suæ præsidia deposuit: atque ita nihil de illo sollicita civitate, quoniam velut pignus opes ejus tenebat, ad Prusiam contendit, auro suo in statu, quas secum portabat, infuso, ne conspectæ opes vitæ suæ nocerent. Deinde cum Prusias terrestri bello ab Eumene victus esset, præliumque in mare transfulisset, Annibal novo commento autor victoriæ fuit. Nam omne serpentium genus in fictiles lagenas conjici jussit, medioq; prælio in naves hostium mittit. Id primum Ponticis ridiculum visum, fictilibus dimicare, qui ferro nequeant. Sed ubi serpentibus repleri naves cœpère, ancipiti periculo circumventi, hosti victoriam cessere. Quæ ubi Romæ nunciata sunt, missi à senatu sunt legati, qui utrumque regem in pacem cogerent, Annibalemq; deposcerent.

Annibalis
astutia.

Hujus rei
vetustiores
annales non
meminerunt.
Plut.

Annibal, con-
jectis in na-
ves serpenti-
bus, vi. c. r.
A. C. 189.

(k) Vide *Probum* in *Annibal*, vita. Quo commento *Eumenum* vicerit, refert & *Frobenius*, 4. 7. 10. & de ejus morte *Plut.* in *Flamin.* c. 15. *Liv.* 39. 51.

Mortuus est
Annibal 70
ætatis suæ
anno.

Sed Annibal, re cognitâ, sumpto veneno, legationem morte prævenit. Insignis hic annus trium toto orbe maximorum imperatorum fuit mortibus, Annibalis, Philopœmenis & Scipionis Africani. Ex quibus constat Anniba'em, nec cum Italia cum Romano tonantem imperio contremuit, nec cum reversus Carthaginem summum imperium tenuit, aut cubantem cœnasse, aut plus sextario vini indulgisse, pudicitiamq; eum tantam inter tot captivas habuisse, ut in Africa natum quis negaret. (1) Moderationis certè ejus fuit, ut cum diversarum gentium exercitum rexerit, neq; insidiis fuorum militum sit petitus unquam, neq; fraude proditus, cum utrumque hostes sæpe tentassent.

JUSTINI LIBER XXXIII. Cap. I.

A. C. 106.
* Acceperunt.
Octingentos
tritici modios
habuisse
Plut. scribit.

Bellum Ro.
cum Perseo
Macedoniæ
rege. Cæsa
sunt duo mil-
lia & 500.
ex Romanis,
duce Placino

Minore quidem rerum motu Romani (a) Macedonicum, quam Punicum bellum gesserunt: sed tanto clarius, quanto nobilitate Macedones Pœnos antecesserunt. Nam cum gloria Orientis domiti, tum auxiliis omnium regum juvabantur. Itaque Romani & legiones plures numero conscripserant, & auxilia à Masinissa rege Numidarum, cæterisque sociis omnibus * acciverunt: & Eumeni regi Bithyniæ denunciatum, ut bellum summis viribus juvaret: Perseo præter Macedonicum exercitū invictæ opinionis, decennii belli sumptus à patre paratus in thesauris, & (b) in horreis erat: quibus rebus inflatus, & oblitus fortunæ paternæ, veterem Alexandri gloriam considerare suos juvebat. Prima congressio equitum fuit qua victor

(1) Mortuus autem est 70. } 2. 12.
ætatis suæ anno.

(a) De hoc bello legas Plut.
in Paul. Emil. Liv. l. 41. Flor.

(b) Octingentos tritici modios
habuisse scribit Plutarch.

Perseus suspensam omnium expectationem in favorem sui traxit: misit tamen legatos ad consulem qui pacem peterent, quam patri suo Romani etiam victo dedissent, impensas belli lege victi suscepturus. Sed consul (c) Sulpitius non minus graves quam victo leges dixit. Dum hæc aguntur, meru tam periculosi belli, Romani Amilium Paulum Consulem creant, eiq; extra ordinem, Macedonicum bellum decernunt, qui cum ad exercitum venisset, non magnam moram pugnae fecit. Pridie quam conferebatur bellum, luna nocte defecit: triste id ostentum Perseo omnibus præfagientibus, finemque Macedonici regni portendi vaticinantibus.

Plut. in vita
Æmilii.
Pugna Æmilii & Persei
ad Efenæ &
Lycum am-
nes.

A. C. 168.

CAP. II In ea pugna M. Cato Catonis oratoris filius, dum inter confertissimos hostes insigniter dimicat, equo delapsus, pedestre prælium aggreditur. Nam cadentem manipulus hostium cum horrido clamore, velut jacentem obtruncaturus circumsteterat; at ille citius corpore collecto, magnas strages edidit. Quum ad unum opprimendum undecunq; hostes convallarent, dum procerum quendam petit, (d) gladius ei è manu elapsus, in mediam cohortem hostium decidit: ad quam recuperandum (e) umbone se protegens, inspectante utroq; exercitu, inter mucrones se hostium immergit, recollectoq; gladio, multis vulneribus acceptis, ad socios cum clamore omnium revertitur. Hujus audaciam cæteri imitati, victoriam peperere. Perseus rex fugâ cum decem millibus talentum Samothraciam defertur; quem Cneus Octavius ad persequendum missus à consule cum duobus filiis Alexandro & Philippo,

M. Cato ex-
emplum mi-
litaris forti-
tudinis, mi-
rabilis auda-
ciæ.

Asylo se tæ-
tans.

(c) Vox ista in Textum videtur irreplisse.

(d) Fortes enim ut ait *Diodor.* 14. 115. arma & vitam eodem astimant pretio. Unde P. *Æmilius* maluit cum millenaria co-

horte perire, quam redimere salutem traditis armis. *Dionys.* Hal. 9. 80.

(e) Melio scuti, vel ipso potius scuto.

Euseb. XI.
habet.

A. C. 168.

Ætolorum
Senatus Ro-
main missi s.
A. C. 145.

cepit, captumq; ad consulem duxit. Macedonia à Carano qui primus in ea regnavit, usque ad Perseum (f) triginta reges habuit. Quorum sub regno fuit quidem annis noningentis & viginti tribus: sed rerum non nisi centum nonaginta duobus annis potita. Ita cum in ditionem Romanorum cessisset, magistratibus per singulas civitates constitutis, libera facta est: legesque, quibus adhuc utitur, à Paulo accepit. Ætolorum universarum urbium senatus, cum conjugibus & liberis, qui dubia fide fuerant, Romam missus, ibiq; ne in patria aliquid novaret, diu detentus aegreque; per multos annos legationibus civitatum senatu fatigato, in patriam quisque; suam remissus est.

JUSTINI LIBER XXXIV. CAP. I.

Achaic. belli
origo.

• Viribus

A. C. 147.
Legati Ro.
ad Achæos.

Poenis ac Macedonibus subactis, Ætolorumque viribus principum captivitate debilitatis, soli adhuc ex Græcia universa (a) Achæi nimis potentes nunc temporis Romanis videbantur, non propter singularum civitatum nimias opes, sed propter conspirationem universarum. Namque Achæi licet per civitates, veluti per membra divisi sint, (b) unum tamen corpus & unum imperium habent; singulorumque; urbium pericula mutuis * periculis propulsant. Quærentibus igitur Romanis causas belli, tempestivè fortuna querelas Spartanorum obtulit, quorum Agros Achæi propter mutuum odium populabantur. Spartanis à senatu responsum est, lega-

(f) Viginti tantum numerat Liv. 45. 9. 3. Eusebius Perseum Tricestimum nonum facit. Cum illo regnum Macedonum defecit.

(a) Achaicum Bellum, & ejus Originem, multis describit Pau-

san. in Achaic. Liv. 52. Flor. 2. 16.

(b) Polyb. 2. 38. Achæos commendat ut optimum bene constitutæ reipublicæ Exemplar; cum quo Belgico Germania in multis convenire videtur.

tos se ad inspiciendas res sociorum, & ad injuriam demendam in Græciam missuros; sed legatis occultè mandata sunt, ut corpus Achæorum dissolverent, singulasque urbes proprii juris facerent. quo facilius ad obsequia cogerentur; & siquæ urbes contumaces essent, frangerentur. Igitur legati omnium civitatum principibus evocatis Corinthum, decretum senatus recitant: quod consilii habebant, aperiant. Expedire omnibus dicunt, ut singulæ civitates leges suas & jura sua habeant. Quod ubi omnibus innotuit, velut in furorem versi universum peregrinum populum trucidant: legatos quoque ipsos Romanorum (c) violassent, nisi audito tumultu, trepidi fugissent.

CAP. II. Hæc ubi Romæ nunciata sunt, statim senatus (d) Mummius consuli bellum Achaicum decernit: qui exemplo exercitu deportato & omnibus strenuè provisis pugnandi copiam hostibus fecit. Sed Achæi, velut nihil negotii Romano bello suscepissent, ita apud eos neglecta omnia & soluta fuere. Itaque prædam, non prælium cogitantes, & vehicula ad spolia hostium reportanda duxerunt: & conjuges liberosque suos ad spectanda certamina in montibus posuerunt. Sed prælio commisso ante oculos suorum cæsi, lugubre his spectaculum sui & gravem luctus memoriam reliquerunt. Conjuges quoque & liberi eorum de spectatoribus captivi facti, præda * hostium fuere. Urbs ipsa (e) Corinthus diruitur, populus omnis subcorona venditur, ut hoc exemplo ceteris civitatibus metus novarum rerum imponeretur. Dum hæc aguntur, rex Syriæ (f) Antiochus Ptole-

A. C. 145.
Critolaus dubitat an & manu, vel certe oratione legatos Romanos violaverit. Flor.

A. C. 146.
Achæorum inconsulta temeritas.

Sub Isthmi faucibus prælium commissum erat.
* Hostes.
Corinthus diruitur.
A. C. 169.

(c) Critolaus, dubium; an & manu, oratione certe Legatos Romanorum violavit.

(d) L. Mummius cum Cn. Cornelio Lentulo Cos. fuit, & ab Achaia devicta Achaicus dictus.

(e) Urbs Achaia in medio

Isthmi Peloponnesiaci sita. Unde & bimarem Corinthum appellavit Horatius.

(f) Epiphanes dictus, Magni filius ejus sororis Cleopatæ hic Ptolomæus filius erat.

* Segnitia.
Alexandriam
tamobfidebat
Antiochus.
Cic. in 8. Ant.

A. C. 168.

Exemplum
prudentis &
constantis
viri Popilius.

A. C. 164.
Demetrius
obses è Ro-
ma aufugit.
A. C. 163.

mæo majoris sororis suæ filio, regi Ægypti bellum infert, segni admodum, & quotidianâ luxuriâ ita marcido, ut non solum regiæ majestatis officia intermitteret, verum etiam sensu hominis nimia * sagina careret. Pulsus igitur regno, ad fratrem minorem Ptolemæum Alexandriam confugit, participatq; cum eo regno Romam legatos ad senatum mittunt, auxilia petunt, fidem societatis implorant. Movere senatum preces fratrum.

C A P. III. Mittitur igitur (g) legatus P. Popilius ad Antiochum, qui abstinere eum Ægypto, aut si jam incessisset, excedere juberet: Cum in Ægypto eum invenisset, osculûmq; ei rex obtulisset (nam coluerat inter cæteros P. Popilium Antiochus, cum Romæ obses esset) tunc Popilius facessere interim privatam amicitiam jubet cum mandata patriæ intercedant, prolatq; senatus decreto, & tradito, cum cunctari regem videret, consultationemque ad amicos referre; ibi Popilius virgâ, quam in manu gerebat, amplo circulo inclusum, ut amicos caperet, consulere jubet: nec prius inde exire, quam responsum senatui daret, aut pacem aut bellum cum Romanis habiturum. Adeoque hæc asperitas animi regis fregit, ut parituum se senatui responderet. Reversus in regnum Antiochus, decedit relicto parvulo admodum (h) filio, cui cum tutores dati à populo essent, (i) patruus ejus Demetrius, qui obses Romæ erat, cognitâ morte Antiochi fratris, senatum adiit, obsidemq; se vivo fratre venisse, quo mortuo cujus obses sit se ignorare.

(g) De hoc videas Liv. 45. 12. Plutarch. in Apoph. c. 32. I. P. Popilium dicant.

(h) Addunt N. & C. nomine Eupatore, quod videtur Glossiæ quod è margine in textum delatum.

(i) Demetrium hunc Selenci filium Antiochi, Epiphanis fratrem, nepotem Antiochi Magni Consobrinum hujus pueri. Non ergo Patruus sed Patruelis, erant enim ambo duorum fratrum filii. Appian. p. 117.

(k) Di-

(k) Dimitti igitur se ad regnum petendum æquum esse, quod sicuti jure gentium majori fratri cesserit, ita nunc sibi, qui pupillum ætate antecedit, deberi. Cum se non dimitti animadverteret à senatu, tacito judicio tutius apud pupillum, quàm apud eum regnum futurum arbitrante specie venandi ab urbe profectus, * Hostiam tacitus, cum fugæ comitibus navem conscendit. Delatus in Syriam secundo favore omnium excipitur, regnumq; ei, occiso pupillo, à tutoribus traditur.

A. C. 162.

* Hostiam Tyberinam intelligit.

CAP. IV. Eodem tempore fermè (l) Prusias rex Bithyniæ consilium cœpit interficiendi Nicomedis filii, dum consulere studet minoribus filiis, quos ex noverca ejus susceperat & Romæ habebat. Sed res adolescenti ab his, qui facinus susceperant, proditur: hortatique sunt, ut crudelitate patris provocatus, occupet insidias, & in autorem retorqueat scelus, nec difficilis persuasio fuit. Igitur cum accitus in patris regnum venisset, statim rex appellatur. Prusias regno spoliatus à filio, privatusq; redditus, etiam à servis deseritur: cum in latebris ageret, non minori scelere, quam filium occidi jusserat, à filio interficitur.

A. C. 149.

Prusias à filio necatur.

JUSTINI LIBER XXXV. CAP. I.

Demetrius occupato Syriæ regno, novitatis suæ odium periculosum ratus, ampliare fines regni statuit, etiam opes augere finitimorum bellis. Itaq; Ariarathi regi Cappadociæ propter fastiditas sororis nuptias infestus, fratrem ejus Holofernem, per

A. C. 161.

(k) Obsides dicuntur, qui traduntur imperio alicujus ea lege, ut, si dator obsidis à fide recedat, accipienti sit potestas in corpus & vitam eorum qui dati fuerint Obsides. Postulatum hoc non iniquum igitur censendum.

(l) Strabo l. 13. ab Attalo interfectum scribit, alii à filio adjuvante Attalo. Epitom. Livius. 59. Appian.

injuri-

injuriā regno pulsum supplicem recepit; datūque sibi honestum belli titulum gratulatus eum restituerē in regnum statuit. Sed Holofernes ingrato animo initā cum Antiochensibus pactione, offensus tunc à Demetrio, pellere * ipsum regno, à quo restituebatur, consilium accepit. Quo cognito, Demetrius quidem vitæ ejus, ne Ariarathes metu fraterni belli liberaretur, pepercit: ipsum autem comprehensum victum (a) Seleuciæ custodiri jubet. Nec Antiochenſes indicio territi, à defectione destiterunt. Itaque adjuvantibus & Ptolemæo rege Ægypti, & Attalo rege Asiæ, & Ariarathe rege Cappadociæ, bello à Demetrio laceſſitis (b) subornat (c) Prompalum quendam fortis extremæ juvenem, qui Syriæ, velut paternum regnum armis repeteret: & ne quid contumeliæ deesset, nomen ei Alexandri inditur, genitūsq; ab Antiocho rege dicitur. Tantum odium Demetrii apud omnes erat, ut æmulo ejus non vires regiæ tantum, verū etiam generis nobilitas consensu omnium tribueretur. Igitur Alexander admirabili varietate rerum, (d) pristinarum sordium oblitus, totius fermè Orientis viribus succinctus, bellum Demetrio infert, victūque vitā pariter ac regno spoliāt: quanquam Demetrio nec animus in propulsando bello fuit. Nam & primo prælio hostem fugavit, & regibus bellum restituentibus multa millia occidit in acie. Ad postremum tamen invicto animo inter confertissimos hostes fortissimè dimicans, cecidit.

* Holofernes
exemplum
finis in-
gratitudinis.
A. C. 159.
A. C. 154.

Prompalus
infimæ fortis
homo Syriæ
regnum oc-
cupat.

Epiphonema

A. C. 153.
Demetrius
fecer vinci-
tur & interfi-
citur.

A. C. 150.

(a) Syriæ hoc Antiochena op-
pidum ab Antiocho Seleuci filio
conditum, de quo Plin. l. 5.
c. 21.

(b) De hoc Alexandro, incer-
tæ stirpis & ignoto homine Li-
vii Epitom. 52. & Appian Sy-

riac. p. 131.

(c) Sic Joseph. l. 13. in Im-
pressis nullo sensu Propalam lege-
batur. vide I. Maccab. c. 10.

(d) Asperius nihil est humili
cum surgit in Altum. juxta
Clandian. in Eutrop. l. 1. 181.

CAP. II. Initio belli Demetrius duos filios apud A. C. 153.
 hospitem suum Gnidium, cum magno auri pondere
 (e) demandaverat, ut & belli periculis eximeren-
 tur, & si ita fors tulisset, ultioni paternæ servaren-
 tur. Ex his major Demetrius annos pubertatis e-
 gressus, auditâ Alexandri luxuriâ, quem insperatæ
 opes, & alienæ felicitatis ornamenta, velut capti-
 vum inter scortorum greges desidem in regia tene-
 bant, auxiliantibus Cretensibus securum ac nihil
 hostile metuentem, aggreditur. Antiochenſes
 quoq; veterem patris offensam novis meritis cor-
 reſturi, se ei tradunt: sed & milites patrii favore
 juvenis accensi, prioris sacramenti religionem novi
 regis superbiæ præferentes, signa ad Demetrium
 transferunt, atq; ita Alexander non minori impetu
 fortunæ desertus, quam elatus, primo prælio victus
 interficitur: deditq; pœnas & Demetrio, quem
 occiderat, & Antiocho, cujus mentitus originem
 fuerat.

Prompalus
 Alexander
 dictus, vitâ
 & regno
 spoliatur.

JUSTINI LIBER XXXVI. CAP. I.

R Ecuperato paterno regno Demetrius, & ipse
 rerû successu corruptus, vitiis adolescentiæ
 in segnitiei labitur: tantumque contemptum apud
 omnes inertiae, quantum odium ex superbia pater
 habuerat, contraxit. Itaque cum ab imperio ejus
 passim civitates deficerent, ad abolendam segnitiei
 maculam, bellum Parthis inferre statuit; cujus ad-
 ventum non inviti Orientis propter (a) Arsacidae
 regis Parthorum crudelitatem, & quod veteri Ma-

Demetrius
 Parthis bel-
 lum inferre.
 A. C. 141.

(e) Ita est in Veteribus, Co-
 mmandare & deponere. Mihi
 Thesaurum commendavit, i. e.
 concedidit auri thesaurum, ut
 id sibi servarem.

(a) *Arsacides* pro *Arsace*.

Arsace dicebantur omnes Par-
 thorum Reges, infra 41. 5. 6.
 Sed & supra 2. 6. 9. *Amphitry-*
on in M. S. est, *Amphitryonides*.
Prusades Prusias, &c.

cedonum

A Parthis
vincitur &
capitur.

A. C. 143.

A. C. 139.

Judæi ab
Antiocho
subacti.
A. C. 137.
Judæorum
origo, ejus
(A. C. 135.)
veritatem ex
sacris literis,
non hinc pe-
tes.

A. C. 130.
Judæi à Juda
dicti.

cedonum imperio novi populi assueti, superbiam indignè ferebant. Itaq; cum & Persarum, & (b) Alimeorum, (c) Bactrianorumq; auxiliis juvaretur, multis præliis Parthos fudit. Ad postremum tamen pacis simulatione deceptus, capitur, traductusq; per ora civitatum, populis qui desciverant, in ludibrium favoris ostenditur. Missus deinde in Hyrcaniam, benignè & juxta cultum pristinae fortunæ habetur. Dum hæc aguntur, interim in Syria Tripho, qui se tutorem (d) Antiocho Demetrii privigno substitui a populo laboraverat, occiso pupillo regnum Syriæ invadit. Quo (e) diu potitus, tandem exolescente favore recentis imperii, ab Antiocho puero admodum, Demetrii fratre, qui in Asia educabatur, bello vincitur; rursusque regnum Syriæ ad sobolem Demetrii revertitur. Igitur (f) Antiochus memor quod etiam pater propter superbiam invisus, & frater propter segnitiam contemptus fuisset, nè in eadem vitia incideret, accepta in matrimonium Cleopatra, uxore fratris, civitates, quæ initio fraterni imperii defecerant, summâ industriâ persequitur, domitasq; rursus regni terminis adjecit. (g) Judæos quoq; qui in Macedonico imperio sub Demetrio patre armis se in libertatem vendicaverant, subegit. Quorum vires tantæ fuerent, ut post hunc nullum Macedonum regem tulerint, domesticisq; imperiis usi, Syriam magnis bellis infestaverint.

CAP. II. Fuit namq; Judæis orgio Damascena, quæ Syriæ nobilissima civitas est: undè & à Syriis regibus genus ex regina Semiramide fuit. Nomen

(b) Regio est Elymais, prope Sinum Persicum, Orati flumine à Persia discreta. Plin. l. 6. c. 25.

(c) Ultra Assyriam Scythia provincia.

(d) Alexandrum Alexandri-

Norhi filium vocat Appian.

(e) Triennium habet Josephus.

(f) Antiochus Sederus Syria Rex.

(g) Vide Historiam Maccabæ-

orum.

urbi à (b) Damasco rege inditum: in cujus honorem Syrii sepulchrum (i) Ara his uxoris ejus pro templo coluere, deamq; exinde sanctissimæ religionis habent. Post Damascum Abraham, Moses, Israel, reges fuere. Sed Israel filix decem filiorum proventus majoribus suis cariorem fecit. Itaque populum in decem regna divisum filiis tradidit, omnesq; ex nomine Judæ qui post divisionem decesserat, Judæos appellavit; eo iq; ejus memoriam ab omnibus jussit. (k) Ejus portio omnibus accesserat, minimisq; inter fratres ætate Joseph fuit: cujus exceles ingenium veriti fratres, clam interceptum peregrinis mercatoribus vendiderunt. A quibus deportatus in Ægyptum, cum magicas ibi artes solerti ingenio percepisset, brevi ipsi * regi percharus fuit. Nam & prodigiorum sagacissimus erat, & somniorum primus intelligentiam condidit; nihilq; divini juris humanique ei incognitum videbatur; adeo ut etiam sterilitatem agrorum ante multos annos præviderit, periissetq; omnis Ægyptus fame, nisi monitu ejus, rex edicto servari per multos annos fruges jussisset: tant q; experimenta ejus fuerunt, ut non ab homine, sed à Deo responsa dari viderentur. Filius ejus Moses fuit, quem etiam præter (l) fraternæ scientiæ hæreditatem, formæ pulchritudo commendabat. Sed cum scabiem (m) Ægyptii & pruriginem paterentur, responso moniti, eum cum ægris, nè pestis ad plures serperet,

Ideo invisam fuisse fratribus in Geneti, quod plus omnibus fratribus diligeretur à patre Israel. A. M. 1738.

* Pharaoni. A. M. 1715.

A. M. 1708. Josephi Israelis filii laus. A. M. 1572.

(b) Is qui hic nomen urbi dedisset, quique uxoris Atharis Cultum constituisse dicitur, non Damascus, sed Damas vocatur, si Etymologico M. fides.

(i) Legendum Athares, ut ex Strab. l. 16. & Macrob. Sat. 1. c. 11. scimus.

(k) Melius legendum, Nam ejus portio, videtur enim in his

verbis consistere ratio, propter quam colli ipsum voluerit Israel.

(l) Viz. Artis Magicæ. Vetus hæc Ægyptiorum & Græcorum Calumnia, qui Misen inter præcipuos Magos collocant.

(m) Ea est Scabies fæda, ex malo corporis habitu, colore nunc albo, nunc nigro.

• Synam.
• Finisset,
malim.
A. M. 1491,
Sabbatum
unde religio-
sum Judæis.
Secus ali-
quant. habet
h'istoria sa-
cra.

Judæorum
succellus &
opes.
Opobalsa-
mum balsa-
mi succus est.

• Spineis.

terminis Ægypti pellunt. Dux igitur exulum fa-
ctus, sacra Ægyptiorum furto abstulit: quæ repe-
tentes armis Ægyptii, domum redire tempestatibus
compulsi sunt. Itaq; Moses, Damascena patria anti-
qua repetita, montem * Syneum occupat, in quo
septem dierum jejunia per deserta Arabiæ, cum
populo suo fatigatus, cum tandem * venisset, septi-
mum diem moie gentis *sabbatum* appellatum, *in om-*
ne ævum jejunio sacravit: quoniam ille dies famem il-
lis errorẽmq; finierat. Et quoniam metu contagio-
nis pulsos se ab Ægypto meminerant, nè eadem cau-
sâ invisi apud incolas forent, caverunt, nè cum pe-
regrinis communicarent, quod ex causa factum,
paulatim in disciplinam religionẽque convertit.
Post Mosen etiam ejus filius Arvas, sacerdos sacris
Ægyptiis mox rex creatur; semperq; exinde hic
mos apud Judæos fuit, ut eosdem & reges & sacer-
dotes haberent, quorum justitia, religione permi-
ssa, incredibile quantum coaluere.

C A P. III. Opes genti ex victigalibus opobalsa-
mi crevere, quod (n) in his tantum regionibus gig-
nitur. Est namque vallis, quæ continuis montibus,
velut muro quodam cincta, ad instar hortorum clau-
ditur: spatium loci ducenta millia jugera, nomine
(o) Jerico dicitur. In ea valle sylva est & ubertate
& amœnitate insignis. Siquidem palmeto & (p)
opobalsamo distinguitur. Arbores opobalsami for-
mam similem * piceis arboribus habent, nisi quod
sunt humi es magis, & in venearum morem exco-
luntur. Hæ certo tempore anni balsamum sudant:

(n) Ita sane tunc fuerit. Po-
stea, non dubium, stirpem su-
am in Ægyptum transtulisse; at-
que illic crevisse, vide *Sirab.*
H'istoriam Balsami l. 16. suæ
Geographiæ.

(o) Impressi legunt, *Arcus*,
quasi ad loci formam respexisset

Justinus.

(p) *Balsamum* de Arbore, *Opo-*
balsamum de succo, *Hylobalsa-*
mum vero de Ligno proprie di-
citur. Autor noster, vice ver-
sa, probalsamum pro arbore,
Balsamum pro succo posuit.

sed non minor loci ejus opacitatis, quam ubertatis ^{Opobalsami descriptio.}
 admiratio est Quippe cum toto orbe regionis ejus ar-
 dentissimus sol sit, ibi tepida aeris naturalis quidam
 ac perpetua opacitas inest. In ea regione lacus est, <sup>Mare mor-
 tuum.</sup>
 qui propter magnitudinem & aquæ immobilitatem,
 mortuum mare dicitur. Nam neque ventis move-
 tur, resistente turbinibus b. tumine, quo aqua omnis
 stagnatur: neque navigationis patiens est, quoniam
 omnia vita carentia in profundum merguntur; nec
 materiam ullam sustinet nisi quæ alumine * illina- * Illutatur
 tur. Primus Xerxes rex Persarum Judæos domuit: ^{A. C. 351.}
 postea cum ipsis Persis in ditionem Alexandri Mag-
 ni venire, dique in potestate Macedonici imperii ^{A. C. 332.}
 fuere. A (q) Demetrio cum descivissent, amicitia
 Romanorum petita, primi omnium ex Orientalibus
 libertatem receperunt facile tunc Romanis de alie- ^{A. C. 361.}
 no largientibus.

CAP. IV. Per eadem tempora, quibus in Syria ^{A. C. 138.}
 regni mutatio inter novos reges alternabatur, in Asia
 rex Attalus florentissimum, & ab (r) Eumene patruo <sup>Attalus rex
 Pergami.</sup>
 acceptum regnum, cædibus amicorum & cognatorum
 suppliciis fœdabat, nunc matrem anum, nunc Be-
 ronicen sponsam, maleficiis eorum neceas confin-
 gens. Post hanc scelestam violentiæ rabiem, squa-
 lidam vestem sumit, barbam, capillumque in modum
 reorum summittit, non in publicum prodire, non
 populo se ostendere, non domi latiora convivia in-
 ire, aut aliquod signum sani hominis habere, pror-
 sus ut pœnas pendere manibus interfectorum vide-
 retur. Omissa deinde regni administratione, hor- ^{A. C. 137.}
 tos fodiebat, gramina seminabat, & noxia innoxiiis
 permiscebat, eaq; omnia veneni succo infecta velut
 peculiare munus, amicis mittebat. Ab hoc studio <sup>Attali stu-
 dium.</sup>

(q) Vide Joseph, Ant. l. 13.
 c. 9. 1 Maccab. 28. 12. 14.

Strabo l. 13. Hic Attalus di-
 ctus est Philometor.

(r) Patrem Attali fuisse dicit

A. C. 133.

Populus Ro-
manus hæres
Attali. Min-
dum, Samum
& Colopho-
nem intelligit.
Flor.

A. C. 132.

Præto-
rem
Licinium
Flo. appellat.

A. C. 131.

A. C. 130.

A. C. 109.

Anno 465.
Urbis cond.
Pli. lib. 13.
cap. 3.

ærarix artis fabricæ se tradidit cæterisq; fingendis & ære fundendo, procudendq; oblectabatur. (f) Matri deinde sepulchra facere instituit: cui operi intentus, morbum ex solis ardore contraxit, & septima die decessit: hujus testamento hæres populus Rom. tunc instituitur. Sed erat ex Eumene Aristonicus, non iusto matrimonio, sed ex pellice Ephesia citharistæ cujusdam filiâ genitus, qui post mortem Attali velut paternum regnum invasit Asiam. Cùm multa secunda prælia (r) adversus civitates, quæ metu Romanorum se tradere ei volebant, fecisset, justusq; rex jam videretur, Asia Licinio Crasso Consuli decernitur: qui intentior Attalicæ prædæ, quàm bello, cum extremo anni tempore inordinatâ acie prælium conseruisset, victus pœnas inconsultæ avaritiæ sanguine dedit. In hujus locum missus Perpenna consul primâ congressione Aristonicum superatum in potestatem suam redegit, Attalicæq; gazas, hæreditarias populi Romani navibus impositas, Romam deportavit. Quod ægrè ferens successor ejus Marcus Aquilius Consul ad arripiendum Aristonicum Perpennæ, veluti sui potius triumphi munus esse deberet, fastinatâ velocitate contendit. Sed contentionem Consulū mors Perpennæ diremit. Sic Asia facta Romanorum, cum opibus suis vitia quoque Romam transmisit.

JUSTINI LIBER XXXVII. CAP. I.

Massilien-
sium apud
Rom. gratia.

CApto Aristonico, Massilienses pro Phocensibus conditoribus suis, quorum urbem senatus & omne nomen, quod & tunc, & antea Antiochi bello infesta contra populum Romanum arma tulerant,

(f) Hinc, & similia propter
facta videtur acquisisse *Philome-*
toris nomen.

(r) Mindum, Samum & Colo-
phonem.

deberi jufferat, legatos Romam misere deprecantes, *A. C. 121.*
 veniamque his à senatu obtinuit. Post hæc regi-
 bus, qui adversus Aristonicum auxilium tulerant,
 præmia persoluta, Mithridati Pontico Syria minor,
 filiis Amirathis regis Cappadociæ, qui eodem bel-
 lo ceciderat, Lycaonia & Cicilia datæ, fideliorq;
 populus Rom. in socii filios; quam mater in libe-
 ros fuit. Quippe hinc parvulo auctum regnum, in-
 de vita adempta. Namq; Laodice ex numero sex
 filiorum, quos virilis sexus ex Ariarathe rege sus-
 ceperat, timens nè diuturnà regni administratione
 adultis quibusdam potiretur; quinque parricidiali
 veneno necavit: unum parvulum sceleri matris
 cognatorum custodia eripuit, qui post necem Lao-
 dices (nam propter crudelitatem eam populus ex-
 tinxerat) solus regno potitus est. (a) Mithridates
 quoque repentina (b) morte interceptus filium, qui
 & in se Mithridates dictus est, reliquit. Cujus ea
 postea magnitudo fuit, ut non sui tantum tempo-
 ris, verùm etiam superioris ætatis omnes reges ma-
 jestate superaverit, bellaque cum Romanis per 45.
 annos varia victoriâ gesserit. Quem summi impe-
 ratores Scylla, Lucullus, cæterique, in summa Cne-
 us Pompeius, ita vicerunt, ut major clariorque re-
 surgeret in restaurando prælio, damnisque suis ter-
 ribilior redderetur. Denique ad postremum non
 vi hostili victus, sed voluntariâ morte in avito reg-
 no senex hærede filio decessit.

Summa Lao-
dices erga fi-
lios impietas.

A. C. 129.

A. C. 123.

A. C. 86. 73.
66.

CAP. II. Hujus futuram magnitudinem etiam
 cœlestia ostenta prædixerant. Nam & quo genitus
 est anno, & eo quo regnare primum cœpit, (c) stella

A. C. 136.

A. C. 124.

(a) Hic *Evergetes* dictus, fi-
 lius autem ejus, quem XI. annos
 natum regni successorem reli-
 quit, *Eupator*. *Strab. l. 10.*

(b) Amicorum dolo necatum

tradit *Strabo l. 10. p. 329. 15.*

(c) *Ovidio Metamorph. Stella*
Cornelius, Plin. 2. 25. aliisque Si-
das Criticum.

Prodigia in
Mithridatis
ortu. Mithr-
datis in pue-
ritia pericula
& studia.
In summam
senectutem
beneficio
antidoti eva-
sio, cuius
Plin. memi-
nit, lib. 3.
A. C. 64.

* Fugare.

Aperto etiam
capite fuisse
perpetuo
(A. C. 132.)
Cic. scribit,
id quod
valerianus
plurimum
intererat.
A. C. 330.
A. C. 520.

cometes (d) per utrumque tempus (e) septuaginta diebus ita luxit, ut cœlum omne conflagrare videretur. Nam & magnitudine sui quantam partem cœli occupaverat, & fulgore sui solis nitorem vicerat; & cùm oriretur occumberetq; quatuor spatium horarum consumebat. Puer tutorum insidias passus est; eum sero equo impositum, equitare jaculariq; cgebant: qui conatus cùm eos fessilissent, supra ætatem regente equum Mithridate, veneno eum appetiverat: Quod metuens (f) antidota sæpius bibit, & ita se adversus insidias exquisitoribus remediis stagnavit, ut nè volens quidem senex veneno mori potuerit. Timens deinde ne inimici quod veneno non potuerant, ferro peragerent venandi studium finxit: quapropter quatuor annos neq; urbis, neq; ruris tecto usus est; sed per sylvas vagatus est, & diversis montium regionibus pernoctabat, ignaris omnibus, quibus esset locis: assuetus feras cursu aut * fugere, aut persequi, cum quibusdam etiam viribus congregi. Quibus rebus & insidias vitavit, & corpus ad omnem virtutis patientiam duravit.

CAP. III. Ad regni deinde administrationem cùm accessisset, statim non de regendo, sed de augendo regno cogitavit. (g) Itaq; Scythas invictos antea qui Zopyrona, Alexandri Magni ducem, cum triginta millibus armatorum deleverant, qui Cyrum Persarum regem cum ducentis millibus armatorum trucidaverant, qui Philippum Macedonum regem fugaverant, ingenti felicitate perdomuit.

(d) Nota scilicet & interdum.

(e) Brevissimum, quo Cometæ cernuntur, spatium septem dierum annotatum est; longissimum, octoginta.

(f) Antidota, inquit Galenus, contraria Lethalibus alteratione totum Corpus statim immutant,

non sanè quod substantiâ eorum totum penetrat corpus, sed qualitatis diffusionem.

(g) Strabo l. 1. 2. & 7. refert, Mithridatem hunc Barbaros ad Maotidem paludem, & inde Colchos usque devicisse.

Auctus

Auſtus igitur viribus, Pontum quoque, ac deinceps, Cappadociam occupavit. Aſiam cum quibuſdam amicis tacitus à regno profeſtus, nemine ſciente pervagatus eſt, omniumq; urbium ſitus ac regiones cognovit. Inde Bithyniam tranſcendit, & quaſi jam dominus Aſiæ opportuna quæq; victoriæ ſue * metatus eſt. Poſthac in regnum, cùm jam periſſe crederetur, reverſus eſt, invento parvulo filio, quem p r abſentiam ejus Laodice ſoror uxorg; eni a fuerat; ſed inter gratulationem poſt longam peregrinationem adventus ſui, & filii geniti, veneno periclitatus eſt. Siquidem Laodice ſoror cùm periſſe eum crederet, in concubitus amicorum projecta, qua admiſſum facinus majore ſcelere tege-
re poſſet, venenum adveniēti paravit. Quod cùm ex ancilla Mithridates cognoviſſet, facinus in autores vindicavit.

Scythæ vincuntur à Mithridate.

* Meditatus.

Laodices ſcelus.

CAP. IV. Hyeme (b) deinde imminente, non in convivio, ſed in campo; non in (i) vocationibus, ſed in exercitationibus; nec inter ſodales, ſed inter æquales, aut equo, aut viribus contendebat. Exercitum quoq; ſuum ad parem laboris patientiam quotidianâ exercitatione durabat, atq; ita invictus ipſe inexpugnabilem exercitum fecerat. Initū deinde cum Nicomede ſocietate, Paphlagoniam invadit, victamq; cum ſocio dividit. Quam cum teneri à regibus ſenatui nunciatum eſſet, legatos ad utrumq; miſit qui gentem reſtitui in priſtinum ſtatum juberent. Mithridates cùm ſe parem jam magnitudini Romanorum crederet, ſuperbo reſponſo, hæreditarium patri ſuo regnum obveniſſe, reſpondit: mirariq; ſe, quæ ei controverſia relata non fu-
erit, ſibi referant. Nec territus minis, Gallatiam

Malam conſilium conſultori peſſimum.

Nicomedis fraus.

(b) Etiam hibernis diebus exercendos milites, ne intermiſſa Conſuetudo & animos eorum debilitet & Corp. r. moriet
Veget. 2. 23.

(i) Plerique volunt, Vocationibus, hoc eſt, Invitationibus, Conviviis. Sed lectionem vet. non dubio.

quoq; occupat. Nicomedes quoniam se tueri jure non potuerat, justo regi redditurum respondit. Atque ita filium suum, mutato nomine, Philomenem Paphlagonum regum nomine appellat, & quasi stirpi regiae reddidisset regnum, falso nomine tenet. Sic ludibrio habiti legati, Romam revertuntur.

JUSTINI LIBER XXXVIII. Cap. I.

Mithridatis
scelera &
parricidia.
A. C. 92.

Nicomedes
Cappadociam
invaluit.

Mithridatis
fraus.
A. C. 92.

Mithridates (a) parricidia à nece uxoris auspicatus, sororis alterius Laodices filios, cujus virum Ariarath in regem Cappadociae per Gordium insidiis occiderat, tollendo statuit: nihil actum morte patris existimans, si adolescentes paternum regnum, cujus ille cupiditate flagrabat, occupassent. Igitur dum in his occupationibus versatur, interim Nicomedes rex Bithyniae vacuum, morte regis, Cappadociam invadit. Quod cum nunciatum Mithridati fuisset, per simulationem pietatis auxilia sorori ad pellendum Cappadociam Nicomedem mittit. Sed etiam Laodice per pacti-
onem se Nicomedi in matrimonium tradiderat. Quod ægre ferens Mithridates, praesidia Nicomedis Cappadocia expellit, regnumq; sororis filio restituit. Egregium profus factum, nisi subsequuta fraus esset. Siquidem interjectis diebus, simulat se Gordium, quo ministro usus in Ariarathae interficiendo fuerat, restituere in patriam velle, sperans, si obfisteret adolescens, causas belli futuras: aut si permitteret, per eundem filium tolli posse, per quem interfecerat patrem. Quod ubi Ariarathes junior (b) moliri cognovit, indignè ferens interfectorem

(a) Crudelissimus erat à puero Mithridatis. Vide Eclog. Mem. 915. In iis filius sororis Mithridatis Arathes di-

citur.

(b) Passive; nisi vocula for-
san exciderit, aut subintelligen-
da sit, eum moliri.

patris per avunculum potissimè ab exilio revocari, ingentem exercitum contrahit. Igitur cum in aciem eduxisset Mithridates peditum octoginta milia equitum decem milia, currus falcatos *C. D.* ne Ariarathi, auxiliantibus finitimis regibus, minores copiae essent, incertum bellum timens, consilia ad insidias transfert; sollicitatq; juvene ad colloquium, cum ferrum occultatum inter fascias gereret, scrutatori ab Ariarathe regio more misso, curiosius innum ventrem pertractanti, ait, Caveat, nè (c) aliud telum invenire, quam quæreret. Atq; ita risu protectis insidiis sevocatum ab amicis, velut in secretum sermonem, spectante utroq; exercitu, interficit; regnum Cappadociae octo annorum filio imposito Ariarathis nomine, additq; ei rectore Gordio, tradit.

Ariarathes
Mithridatis
dolo obtran-
catur.

CAP. II. Sed Cappadoces crudelitate ac libidine præfatorum vexati, à Mithridate deficient: fratremq; regis, & ipsum Ariarathem nomine, ab Asia, ubi educabatur, revocant; cum quo Mithridates prælium renovat, victumq; Cappadociae regno expellit. Nec multo post ex ægritudine adolescens collecta infirmitate, decedit. Post hujus mortem Nicomedes timens, nè Mithridates accessione Cappadociae, etiam Bithyniam finitimam invaderet, subornat puerum eximiae pulchritudinis, quasi Ariarathes tres, non duos filios renuisset, qui à senatu Romano paternum regnum peteret. Uxorem quoque Laodicem Romam mittit ad testimonium trium ex Ariarathe susceptorum filiorum: quod ubi Mithridates cognovit, & ipse pari impudentià Gordium Romam mittit, qui senatui affereret, puerum cui Cappadociae regnum tradiderat, ex eo Ariarathe genitum, qui bello Aristonici auxilia

Contento
regem de
Cappadociae
regno

(c) Scilicet quod salva Lege | men honeste nominari potest.
Crimina gestare licet, nec ra-

A. C. 91.

Ariobarzanes
Cappadociae
rex à senatu
Ro. con-
stituitur.

Romanis ferens, cecidisset. Sed senatus studia regum intelligens, aliena regna falsis nominibus dare noluit, & Mithridati Cappadociam, & Nicomedi ad solatium ejus Paphlagoniam ademittit: ac nè contumelià regnum foret ademptum illis, quod aliis daretur, uterq; populus libertate donatus est. Sed Cappadoces munus libertatis abnuentes, negant vivere (d) gentem sine rege posse. Atq; ita rex illis à senatu (e) Ariobarzanes constituitur.

A. C. 89.

A. C. 95.

A. C. 90.

Romam au-
fugit.

CAP. III. Erat eo tempore Tigranes rex Armeniae, obses à Parthis ante non multum tempus datus, olim ab iisdem in regnum patrum remissus. Hunc Mithridates ad societatem Romani belli, quod olim meditabatur, pellicere cupiebat. Nihil igitur de offensa Romanorum sentientem, per Gordium impellit, ut Ariobarzani segni admodum bellum inferat: & (f) ne quis dolus subesse videretur, filiam suam Cleopatram ei in matrimonium tradidit. Primò ergo adventu Tigranis, Ariobarzanes sublati rebus suis, Romam contendit; atq; ita per Tigranem rursus, Cappadocia juris esse Mithridatis coepit. Eodem tempore mortuo Nicomede, etiam filius ejus, & ipse Nicomedes, regno à Mithridate pellitur; qui cum supplex Romam venisset, decernitur in senatu ut uterq; in regnum suum restitueretur: in quod tamen missi (g) Aquilius Manlius & Malthinius legati. His cognitis Mithridates societatem cum Tigra-ne, bellum adversus

A. C. 89.

(d) Gentem, subaudi, suam, viz. Cappadocum, quomodo Autor ea voce speciatim utitur, 36. 2. 14.

(e) Cappadocia Rex. Postea regno expulsum refert Cicero pro L. Manil. c. 5.

(f) Quia nullus est contractum qui videatur fieri meliore

fide, quippe Generi foceris sunt loco filiorum, & hi vicissim in loco parentum suis generis, ut ait Philo Judaeus lib. 2. de Monarchia.

(g) Potius legendum, Manlius Aquilius & Marcus Atilius, vide Appian in Mithrid.

Romanos gesturus, jungit, pactiq; inter se sunt, ut urbes agriq; Mithridati, homines vero & quæcunq; auferre possent, Tigrani cederent. Post hæc Mithridates intelligens quantum bellum suscitaret, legatos ad * Cymbros, alios ad Gallogræcos & Sar-
* Cimerios. A. C. 89. Mithridatis Prima victoria de Ro.
 matas, Basternasq; auxilium petatum mittit. Nam omnes has gentes cùm Romanorum meditaretur bellum, variis beneficiorum muneribus jam ante illexerat. A Scythia quoq; exercitum venire jubet, omnemque Orientem adversus Romanos armat. Non igitur magno labore Aquilium & Malthinium Asiatico exercitu instructos vicit: quibus simul cum Nicomede pulsus, ingente favore civitatum excipitur: multum ibi auri argentique, studio veterum regum, magnamque belli apparatus invenit: quibus instructus (b) debita civitatibus publica & privata remittit, & vacationem quinquennio concedit. Tunc ad concionem milites vocat, eosque variis exhortationibus ad Romana bella, sive Asiatica incitat. Quam orationem dignam duxi, cuius exemplum brevitati hujus operis insererem, quam obliquam Pompeius Trogus exposuit; quoniam in Livio & Sallustio reprehendit, quod conciones directas pro sua oratione operi suo inferendo historiæ modum exceßerint.

C A P. IV. Optandum sibi fuisse, ait, ut de eo liceret consulere; bellumne sit cum Romanis, an pax habenda: quin vero sit infestandum impugnantibus, nec eos quidem dubitare, qui spe victoriæ careant. Quippe adversus latrones, si nequeant pro salute, pro ultione tamen sua omnes ferrum stringere. Cæterum quia non id agitur, an liceat quiescere, non tantum animo hostiliter, sed etiam prælio congressis consulere, quâ ratione ac spe cœp-

(b) Polite almodum. Quia | quam debitorum remissio & nulla res magis trahit populum | immunitas.

A. C. 89.
A facili.

ta bella sustineant; esse tamen sibi victoriæ fiduciam, si sit illis animus: Romanosq; vinci posse, cognitum non sibi magis quàm ipsis militibus, qui & in Bithynia Aquilium, & Mathinium in Cappadocia fuderint. At siquidem aliena magis exempla, quàm sua experimenta moveant, audire se

Ab exemplis. a Pyrho rege Epiri, non ampliùs quam quinque milibus Macedonum instructo, fusos tribus præliis Romanos. Audire Annibalem sedecim annos Italiae victor immoratum; & quin ipsam caperet

Exemplorum
congeries.

urbem, non Romanorum illi vires obstitisse, sed domesticæ æmulationis atq; invidiæ studium. Audire populos Transalpinæ Galliæ Italiam ingressos, maximis eam, (i) plurimisque urbibus possidere & latius aliquanto solum finium, quàm in Asia, quæ dicatur imbellis, eosdem Gallos occupasse: nec victam solum dici Romam à Gallis, sed etiam captam, ita ut unius illis montis tantum cacumen relinqueretur, nec bello hostem, sed pretio remotum: Gallorum autem nomen, quod semper Romanos terruit, in partem virium suarum ipse habeat. Nam hos qui Asiam incolunt, Gallos, ab illis qui Italiam occupaverant, sedibus tantum distare: originem quidem ac virtutem, genusque pugnae idem habere, tantòq; his sagaciora esse ingenia quàm illis, quantò longiori ac difficiliori spatio per Illyricum Thraciamque prodierunt, penè operosius transitis illorum * sedibus, quam ubi consedere possent. Jam ipsam Italiam audire se nunquam, ut Roma condita sit, satis illi pacatam, sed assiduè per omnes annos pro libertate alios, contra quosdam etiam pro jure imperii, bellis continuis perseverasse: quod à multis civitatibus Italiæ deletos Romanorum exercitus ferro, a quibusdam novo contumeliæ more (k) sub jugum mil-

* Finibus,
Ab opportuno.

A. C. 89.

(i) Quas ipsi condiderint.

(k) Scilicet à Samnitibus ad

Caudinas furcas Liv. 9. 6.

fos:

(l) Di-
toribus
m Italia
(m) A
ilia Bel

LIBER XXXVIII.

251

fos: ac nè veteribus immoremur exemplis, hoc ipso tempore universam Italiam (i) bello Marfico confurrexisse, non jam libertatem, sed consortium imperii, civitatibusq; poscentem; nec gravius vicino Italiae bello, quam (m) domesticis principum factionibus urbem premi, multoq; periculosius accessisse Italico civile bellum: simul & à Germania Cymbros, immensam illam ferorum atque immitium populorum more procellæ illuviem, inundasse Italiam. Quorum tametsi singula bella sustinere Romani possent, universis tamen obruantur, ut nè vacaturos quidem bello suo putent.

CAP. V. Utendum igitur occasione, & rapienda incrementa virium, nè si illis occupatis quieverint, mox adversus vacuos & quietos majus negotium habeat. Non enim quaeritur an capienda sint arma, sed utrum sua potius occasione, an i lorum. Nam bellum equidem jam tunc secum ab illis gericoeptum, cum sibi pupillo majorem Phrygiam ademerint, quam patri suo præmium dati adversus Aristonicum auxilii concesserant, gentemque quam & proavo suo Mithridati Seleucus * Callinicus in dotem dedisset. Quod cum Paphlagonia se decedere jusserunt, non alterum illud genus belli fuisse; quæ non vi, non armis, sed adoptione testamenti & regum domesticorum interitu, hæreditaria patri suo obvenisset, cum inter hanc decretorum amaritudinem parendo, (n) non tamen eos mitigaret, quin acerbius se indies gerant, non obtinuisse Quod enim à se non præbitum illis obsequium? non Phrygiam Paphlagoniamque dimissas? non Cappadocia filium deductum, quam jure gentium victor occupaverat? in se injuriis.

(i) Dictum à Marfis Belli autoribus Strabo l. 5. dictum etiam Italicum & Sociale.
(m) Anno DCLXII, simul Civilia Bella & Mithridatica co-

perunt.

(n) Faber monet haud temere legendum, Non tantum eos non mitigasset, quin nè acerbius se indies gerant non obtinuisse.

Raptam

Samnites intelligit à quibus Ro. sunt sub jugum missi.
Lib. 9. ab Urb. con.
Anno DCLXII.
simul civilia bella, & Mithridatica coeperunt.
Gros. Epilogus hujus argumenti.

Ab honesto.
Callinicus.

A. C. 89.

Consert sua in Ro. merita cum illorum in se injuriis.

o.

erso-

Raptam tamen sibi esse victoriam ejus ab illis, quorum nihil est nisi bello quæsitum; non regem Bithyniæ Chreston, in quem senatus arma decreverat, à se in gratiam illorum occisum, tamen nihilominus imputari sibi, siqua Gordius aut Tigranes faciat: libertatem etiam in contumeliam sui à senatu ultro delatam Cappadociæ, quam reliquis gentibus abstulerunt: deinde populos Cappadocum pro libertate ablata, Gordium regem orantem ideò tanquam amicus suus effer, non obtinuisse. Nicomedem præcepto illorum bellum sibi intulisse, quia inultus ierat Mithridates: ab ipsis ventum obvium, & nunc eam secum bellandi causam illis fore, quod non impune se Nicomedi lacerandum saltatricis filio præbuerit.

Vocat in in-
vidiam Ro-
manos.

A. C. 89.

CAP. VI. Quippe non de iusta regum illos, sed vires ac majestatem insequi, neq; in se uno, sed in aliis quoq; omnibus hæc semper arte grassatos. Sic & avum suum Pharnacem per cognationem arbitrum succedaneum regi Pergameno Eumeni datum: sic rursus Eumenem, cujus classibus primum in Asiam fuere transvecti, cujus exercitu magis quam suo, & magnum Antiochum, & Gallos in Asia, & mox in Macedonia regem Persen domuerant, & ipsum pro hoste habitum, eique interdictum Italiâ, & quod cum ipso deforme sibi putaverant, cum filio ejus Aristonico bellum gessisse. Nullius apud eos majora, quam Masinissæ regis Numidarum haberi merita. Huic imputari victum Annibalem, huic captum Syphacem, huic Carthaginem deletam, huic inter duos illos Africanos tertium servatorem urbis referri; tamen cum hujus nepote bellum (o) modò in Africa gestum adeò inexpiabile, ut nè victum quidem memoriâ patris donarent, quin carce-

(o) Id est, ante annos XVI. | hoc accipiendum est.
nam ei *πατερ* seu *πάτερ* *πατρὸς*

rem ac triumphī spectaculum experiretur. Hanc illos omnibus regibus legem odiorum dixisse, scilicet quia ipsi tales reges habuerint, quorum etiam nominibus erubescant, aut pastores Aboriginum, aut aruspices Sabinorum, aut exules Corinthiorum, aut servos vernaſq; Tuscorum, aut quod honoratissimum nomen fuit inter hos Superbos, atq; ut ipsi ferunt, conditores suos, lupæ uberibus alitos, sic omnem illum populum (p) luporum animos habere, inexplebiles sanguinis atq; imperii, divitiarumq; avidos ac jejunos.

Collatio sue
& Ro. originis.

CAP. VII. Se autem seu nobilitate illis com-
paretur, clariorem illa colluvie convenarum esse, qui paternos majores suos a Cyro, Dariōq; conditoribus Perfici regni, maternos à magno Alexandro, ac Nicanore Seleuco conditoribus imperii Macedonici referat: seu populis eorum conferat suos, earum se gentium esse, quæ non modo Romano imperio sint pares, sed Macedonico quoq; obstiterint. Nullam subjectarum sibi gentium expertam peregrina imperia, nullis unquam nisi domesticis regibus paruisse: Cappadociam velint, an Paphlagoniam recensere; rursus Pontum ac Bithyniam, itemq; Armeniam majorem minoremque quarum gentium nullam neq; Alexander ille, qui totam pacavit Asiam, nec quisq; successorum ejus, aut posterorum attingisset: Scythiam duos* unquam ante se reges non pacare, sed tantum intrare ausos. Darium & Philippum, ægrè inde fugam sibi expedisse, unde ipse magnam partem adversus Romanos virium haberet, multoq; se timidius ac diffidentius bella Pontica ingressum, cum ipse rudis ac tyro esset: Scythiæ præter arma, virtutemq; animi, locorum quoq; solitudinibus, vel frigidibus instructæ, per quæ denun-

Romani ex
lacte lupino
etiam more
hauserunt.

A suorum
virtute.
A. C. 89.

* Omitto.

A sua perso-
na.

(p) Hinc Lupi convitio dicti | *Æquisque ducibus apud Liv. 3.*
ab hostibus Romani, ut à *Volsis* | 66. 5.

A loco.

Ab ut li seu
præmiis.Epiphonema,
peroratio.

A. C. 89.

Bellum Mi-
thridatis in
Rom.

A. C. 89.

• Arque tunc.

A. C. 46.

A. C. 45.

ciaretur ingens militiæ labor ac periculum. Inter
quas difficultates ne spes quidam premii foret, ex
hoste vago, nec tantum pecuniæ, sed etiam sedis
inope. Nunc se diversam belli conditionem ingredi.
Nam neque cœlo Asiæ esse temperatius aliud, nec
solo fertilius, nec urbium multitudine amœnius,
magnamque temporis partem ut non militiam, sed
ut festum diem acturos, bello dubium facili magis
an uberi, si modò aut proximas regni Attalici opes,
aut veteres Lydiæ, Joniæque adierint, quas non
expugnatum eant, sed possessum; tantumq; se expe-
ctat avida Asia, ut etiam vocibus vocet: adeo illis
(q) odium Romanorum incussit rapacitas Proconsu-
lum, exactio publicanorum, calumnia litium. Se-
quantur se modò fortiter, & colligant, quid se duce
possit efficere tantus exercitus, quem sine cujusquam
militum auxilio, suamet unius opera viderint Cap-
padociam cæso rege cepisse, qui solus mortalium
Pontum omnem Scythiamque pacavit, quam nemo
ante transire tuto, atque adire potuerit. Namq;
justitiæ atque liberalitatis suæ ne ipsos milites, qui
experiantur, testes effugere; & illa indicia habere,
quod solus regum omnium non paterno solùm, ve-
rùm etiam externa regna hæreditatibus propter mu-
nificentiam acquisita possideat, Colchos (r) Paphla-
goniam, (s) Bosphorum.

CAP. VIII. Sic excitatis militibus, post annos
viginti tres sumpti regnì in Romana bella descen-
dit. * Tunc in Ægypto (t) mortuo rege Ptolemæo,
(u) ei qui Cyrenis regnabat, Ptolemæo per legatos

(q) Extortio, Exactio alii.

(r) Strabo lib. 22.

(s) Potuit Bosphorus, non enim
hic agitur de angustis faucibus
Freti Byzantini, sed Cimmerii.(t) Post Ptolemaum Philome-
torem ordo successionis Regum
Ægypti mutatus est, hucusqueenim patri filius successerat. At
Philometeri successit Frater, Euer-
getes II. dictus & Physcon. Stra-
bo l. 17.(u) Ptolemaus Physcon appel-
latur à sagina ventris turpiter
inflati. Nam *κύσων*, significat
crassum Intestinum.

regnum,

regnum, & uxor Cleopatra regina soror ipsius defertur. Latus igitur hoc solo Ptolemæus, quod sine certamine fraternalium regnum recepisset, in quod subornari à matre & Cleopatra, & favore principum, fratris filium cognoverat. Cæterum infestis omnibus, statim ubi Alexandriam ingressus est, fautores pueri trucidari iussit. Ipsum quoque die nuptiarum, quibus matrem ejus in matrimonium recipiebat, inter apparatus epularum, & solemnia religionum in complexu matris interficit. Atque ita torum sororis, cæde filii ejus cruentus ascendit. Post quod non mitior in populares, qui eum in regnum vocaverunt, fuit. Siquidem peregrinis militibus licentia cædis data, omnia sanguine quotidie manabant, ipsamque sororem filia ejus virgine per vim stuprata & in matrimonium adscita, repudiat. Quibus rebus territus populus, in diversa labitur, patriamque metu mortis, exul relinquit. Solus igitur in tanta urbe cum suis relictus Ptolemæus, cum regem se non hominum, sed vacuarum ædium videret, edicto peregrinos sollicitat. Quibus confluentibus, obviis legatis Romanorum, Scipioni Africano, & Spurio Mummio & L. Metello qui ad inspicienda sociorum regna veniebant, procedit. Sed quàm cruentus civibus omnibus, tam ridiculus Romanis fuit. Erat enim & vultu deformis, & staturæ brevis & sagina ventris non homini sed belluæ similis. Quam foeditatem nimia subtilitas, & perlicida vestis augebat, prorsus quasi astu inspicienda præberentur, quæ omni studio occultanda pudibundo viro erant. Post discessum deinde legatorum, quorum Africanus dum aspicit urbem, spectaculo Alexandrinis fuit. Ptolemæus jam etiam populo peregrino invisus, cum si iō, quem ex sorore suscepit, & cum uxore matris pellice, metu insidiarum tacitus in exilium proficiscitur, contractoque mercenario exercitu bellum sorori pariter ac patriæ infert. Accersitum maximum deinde à Cyrenis filium,

Exemplum
crudelitatis
& impietatis
Ptolemæus
Thyræus
Cyrenarum
rex.

A. C. 136.
Ro. legati ad
Ptolemæum.

Ptolemæi
turpis corporis
habitus.

A. C. 130.

Immanis in
liberos eru-
delitas.

A. C. 129.

lium, nè eum Alendiini contra se regem crearent, interficit. Tunc populus statuas & imagines ejus (w) detrahit. Quod factum studio sororis existimans, (x) filium, quem ex ea susceperat, interfecit, corpusq; in membra divisum & in cista impositum, matri die natali ejus, inter epulas afferri curat. Quæ res non reginæ tantum, verum etiam universæ civitati acerba, & luctuosa fuit; tantumque mœrorem festivissimo convivio intulit, ut regia omnis repentino luctu incenderetur. Veris igitur studio principum ab epulis in exequias, membra lacerata populo ostendunt, & quid sperare de rege suo debeant filii cæde demonstrant.

A. C. 128.

CAP. IX. Finito luctu orbitatis, Cleopatra cum urgeri se fraterno bello videret, auxilium à Demetrio petit Syriæ rege per legatos ejus, cujus, ipsius varii & memorabiles casus fuere. Namq; Demetrius, ut supra dictum est, cum bellum Parthis intulisset, & multis congressionibus victor fuisset, repente circumventus insidiis, amisso exercitu capit. Cui Arsacides Parthorum rex magno & regio animo misso in * Bithyniam, non cultum tantum regium præstitit, sed & filiam in matrimonium dedit, & gnûmque Syriæ, quod per absentiam ejus Trypho occupaverat, restitutum promittit. Post hujus mortem desperato reditu, non ferens captivitatem Demetrius privatam, etsi opulentam vitam pertæsus, tacitus in regnum fugam meditatur. Hortatur illi ac comes Calimander amicus erat, qui post captivitatem ejus à Syria per (y) Arabiæ deserta, (z) ducibus pecuniâ comparatis, Parthico habitu

Digressio de
Demetrii
cum Parthis
bello.

* Hyrcaniam.

A. C. 141.

A. C. 140.

A. C. 136.

(w) Detrahere, est de loco superiore deicere, aut amovere. Imagines autem sublimes dedicari solitas, notum est.

(x) Nomine Menephitem. Val. Max. 9. 2. ext. 5. Epitom. Liv.

59.

(y) Est enim Arabia felix & deserta.

(z) Scil. viæ seu itineris, ὁδῶν.

Babyloniam

Babyloniam pervenerat. Sed fugientem Phrahar-
 tes, qui Arfacidæ successerat, equitum celeritate,
 per compendiosos tramites occupatum retrahit. Ut
 est deductus ad regem, Calimandro quidem non
 tantum venia, verum etiam præmium fidei datum:
 Demetrium autem & graviter castigatum ad conju-
 gem in Hyrcaniam remittit, & arctioribus * custo-
 diibus observari jubet. Interjecto deinde tempore,
 cum fidem illi etiam suscepti liberi facerent, eodem
 amico comiti repetita fuga est: sed pari infelicitate
 prope fines regni sui deprehenditur, ac denuò per-
 ductus ad regem, ut invisus à conspectu summove-
 retur. Tunc quoq; uxori & liberis donatus in
 Hyrcaniam pænalem civitatem sibi donatam remit-
 titur, (a) talisq; aureis ad exprobrationem puerilis
 levitatis donatur. Sed hanc tam Parthorum mitem
 in Demetrium clementiam non misericordia gentis,
 nec respectus cognationis faciebat; sed quod Syriæ
 regnum affectabant, usuri Demetrio (b) adversus
 Antiochum fratrem, prout res vel tempus, vel
 fortuna belli exegisset.

Clementiæ
 exemplum
 in barbaro
 homine.

* Custodis.

Phrahartis
 consilium.

Antiochi Se-
 deris in Par-
 thos bellum.

C A P. X. His auditis Antiochus occupandum
 bellum ratus exercitum, quem multis finitimorum
 bellis induraverat, adversus Parthos ducit. Sed luxu-
 riæ non minor apparatus, quam militiæ fuit. Quip-
 pe *VIII. millia armatorum secuta sunt trecenta
 lixarum; ex quibus coquorum, pistorum, scenico-
 rumq; major numerus fuit. Argenti certè aurique
 tantum, ut etiam gregarii milites (c) caligas auro
 figerent, proculcaréntque materiam, cujus amore

A. C. 131.

* Forte
 octingenta
 millia arma-
 torum CCC.
 millia laxa-
 runt.

(a) Puerilis enim Talorum
 Ludus est. De talorum tessera-
 rumque jactu plura collegit
Adr. Junius Animadv. 2. 4.

(b) Qui Sedes dictus est.

(c) Caligas inter Calciamen-
 ta fuisse vel ex hoc loco mani-

festum est; & imperitè Brac-
 cas sic appellari vulgo censemus,
 quarum usum veteres Romanos
 Græcos Hebræos penitus igno-
 rasse demonstrat *Cassian.* ad
Sueton Aug. c. 82.

A. C. 131.

Luxus in
Antiochi ex-
ercitu. An-
tiochi suc-
cessus.

A. C. 130.

Antiochus
Sedetes vi-
ctus interfici-
tur.

populi ferro demicant. Culinarum quoque argentea instrumenta fuere, prorsus quasi ad epulas non ad bella pergerent. Advenienti Antiocho multae Orientales reges occurrere, tradentes se, regnum sua cum execratione superbiae Parthicae. Nec mora congressioni fuit. Antiochus tribus praeliis victor Babyloniam cum occupasset, magnus habere coepit. Itaque omnibus ad eum deficientibus populis, nihil Parthis relictum praeter patrios fines fuit. Tunc Phrahartes Demetrium in Syriam ad occupandum regnum cum Parthico praesidio mittit, ut eo pacto Antiochus ad sua ruenda a Parthia revocaretur. Interim quoniam viribus non poterat, insidiis Antiochum ubique tentabat. Propter multitudinem hominum omnem exercitum suum Antiochus per civitates in hyberna diviserat: quae res exitus causa fuit. Nam cum gravi se copiarum praebitione & injuriis militum civitates viderent, ad Parthos deficiunt, & die statuta omnes apud se divisum exercitum per insidias, ne invicem ferre auxilia possent, aggrediuntur. Quae cum nuntiata Antiocho essent, auxilium proximis laturus, cum ea manu quae secum hyemabat, progreditur. In itinere obvium regem Parthorum habuit, adversus quem fortius quam exercitus ejus dimicavit. Ad postremum tamen cum virtute hostes vincerent, metu suorum desertus (d) occiditur: cui Phrahartes exequias regio more fecit, filiamque Demetrii, quam secum Antiochus adduxerat, captus amore virginis, uxorem duxit. Poenitere deinde dimissi Demetrii coepit: ad quem retrahendum cum turmas equitum festinanter misisset, Demetrium hoc ipsum metuentem jam in regno missi invenerunt, frustra que omnia conati, ad regem suum reversi sunt.

(d) Ipsum sibi manus intulisse, scribit Appianus Syr. p. 132.

JUSTINI LIBER XXXIX. CAP. I.

Antiocho in Parthia cum exercitu deleto, frater
 ejus Demetrius obsidione Parthorum libera-
 tus ac restitutus in regnum, cum omnis Syria in-
 luctu propter amissum exercitum esset, quasi Par-
 thica ipsius ac fratris bella, quibus alter occisus erat,
 proficere gessisset, ita Ægypto bellum inferre statu-
 it, regnum Ægypti Cleopatra socru pretium auxi-
 lii adversus fratrem suum pollicente. Sed (a) dum
 aliena affectat, ut assolet fieri, propria per delectio-
 nem Syriæ amisit. Siquidem Antiochenes pri-
 mi, duce Tryphone, execrantes superbiam regis,
 quæ conversatione Parthicæ crudelitatis intolera-
 bilis facta erat, mox (b) Apamenii ceteraque ci-
 vitates exemplum sequutæ, per absentiam regis à
 Demetrio defecere. Ptolemæus verò rex Ægypti,
 bello ab eodem petitus, cum cognovisset Cleopa-
 tram sororem suam opibus Ægypti navibus impo-
 sitis, ad filiam & Demetrium generum in Syriam
 profugisse, immittit juvenem quendam Ægyptum
 Protarchi negotiatoris filium, qui regnum Syriæ
 armis peteret, & compositâ fabulâ, quasi per adop-
 tionem Antiochi regis receptus in familiam regiam
 esset, nec Syriis quemlibet regem aspernantibus,
 de Demetrii paterentur superbiam, nomen juveni A-
 lexander imponitur, auxiliaque ab Ægypto ingen-
 ta mittuntur. Interea corpus Antiochi interfecti
 rege Parthorum in loculo argenteo ad sepultu-
 ram in Syriam remissum pervenit; quod cum in-
 enti studio civitatum & regis (c) Alexandri, ad
 mandam fabulæ fidem excipitur. Quæ res illi

A. C. 130.
 Demetrius
 rursus Syriæ
 rex.

A. C. 128.
 Noema.

A. C. 127.

Syriæ à De-
 metrio de-
 fectio.

Redit ad su-
 periores hi-
 storiam de
 Ptolemæo
 Phylcone.

Zebenna
 Protarchi fi-
 lius, Alex-
 ander appel-
 latus. Syriæ
 rex consti-
 tuitur.

A. C. 162.

(a) Loci hujus est fabula de Ptolemæo, in qua Apamia
 melo, qui cornua affectans, urbs.

(c) Zebinam cognominatum

(b) Apamene Syriæ Regio scribit Joseph, Antiqu. 13. 17.

magnum

Demetrius
interficitur.

Exemplum
muliebris
ambitionis.

A. C. 122.

Alexandri
insolentia &
ingratitude.

A. C. 122.
Alexander
subornatus
vincitur à
Grypho.

magnum favorem popularium conciliavit, omnibus non fictas in eo, sed veras lachrymas existimantibus. (d) Demetrius autem victus ab Alexandro, cum undique circumstantibus malis premeretur, ad postremum etiam ab uxore filiiq; deseritur. Relictus igitur cum paucis servulis, cum Tyrum religionem templi se defensurus petisset, navi egrediens præfecti jussu interficitur. Alter ex filiis Seleucus, quoniam sine matris autoritate diadema sumpsisset, ab eadem interficitur: Alter cui propter nati magnitudinem cognomen (e) Grypho fuit, rex à matre hætenus constituitur, ut nomen regis penes filium, jus autem omnis imperii penes matrem esset.

CAP. I. Sed Alexander occupato Syriæ regno tumens ex successu rerum, spernere jam etiam ipsum Ptolemæum, à quo fuerat in regno ornatus, superbâ insolentiâ cœpit. Itaque Ptolemæus reconciliatâ sororis gratiâ, destruere Alexandri regnum, quod odio Demetrii viribus suis acquisierat, summis operibus instituit. Mittit ergo in Græciam Grypho auxilia, & filiam Gryphinam Grypho nupturam, ut populos in auxilium nepotis, non societate tantum belli, verum etiam affinitate suâ sollicitaret. Nec res frustra fuit. Nam cum omnes Gryphum instructum Ægyptiis viribus viderent, paulatim ab Alexandro deficere cœpere. Fit deinde inter eos prælium, quo victus (f) Alexander, Antiochiam profugit: ibi inops pecuniæ: cum stipendia militibus decessent, in templo Jovis solidum ex auro victoriæ signum tolli jubet, facietis joci sacrilegium circumscribens. Nam victoriam

(d) Appian. Syr. p. 132. b. interfectum ait ab uxore Cleopatra, propter æmulationem posterioris nuptæ Rhodogunes, & post ejus mortem Seleucum fili-

um ab ea sagitta confossum esse
(e) Est Gryphus, incurvum si-
ve aduncam habens nasum.

(f) Vide Joseph. l. 13. c. 17

commodatam sibi à Jove esse dicebat. Interjectis ^{Alexandri} deinde diebus cum ipsius Jovis aureum simulachrum ^{cavillum in} infiniti ponderis tacite evelli jussisset, deprehensus ^{facrilegio.} que in sacrilegio, concursu multitudinis in fugam esset versus, magnâ vi tempestatis oppressus ac desertus à latronibus cæditur, perductusque ad Gryphum interficitur. Gryphus porro, recuperato patrio regno, externisque periculis liberatus insidiis matris appetitur. Quæ cum cupiditate dominationis prodito marito Demetrio & altero filio interfecto, hujus quoque victoriâ inferiorem dignitatem suam factam doleret, venienti ab exercitatione veneni poculum obtulit. Sed Gryphus, prædictis ante jam insidiis, ve'uti pietate cum matre cartaret bibere ipsam jubet: abnuenti instat. Postremum prolato indice eam arguit, solam defensionem scel'eri superesse affirmans si bibat quod filio obtulit. Sic victa regina scelere in se verso, veneno, quod alii paraverat, exinguitur. Partâ igitur regni securitate, Gryphus octo annis quietem & ipse habuit, & regno suo præstitit. Natus deinde illi est æmulus regni frater ipsius (g) Cyricœnus, eadem matre genitus, sed ex Antiocho patruo susceptus: quem cum veneno tollere voluisset, ut maturius cum eodem armis de regno contenderet, excitavit.

Cleopatræ
ambitio &
in liberos
impietas.
A. C. 112.
Mater veneno, quod filio paraverat, extinguit.
Præstitit.

CAP. III. Inter has regni Syriæ parricidiales discordias moritur rex Ægypti Ptolemæus, regno, Ægypti uxori & alteri filio, quem illa legisset, relicto, videlicet quasi quietior Ægypti status, quàm Syriæ regnum esset cum mater altero ex filiis electo, alterum hostem esset habitura. Igitur cum pronior in minorem filium esset, à populo compellitur majorem eligere: cui prius quam regnum daret uxorem ademit, compulsûmque repudiare charissimam

A. C. 117.
Ptolemæi
Physconis
mors.

A. C. 186.

[g] Sic dictus, quod Syriaci I esset educatus.

Cleopatra
Cyriceño
nubit.
A. C. 115.

Cyriceñus
à fratre Gry-
pho vincitur.

• Victum
hostem.

• Fas.

sibi sororem Cleopatram, minorem sororem Seleucem ducere jubet, non materno inter filias judicio, cum alteri maritum eriperit. alteri daret. Cleopatra vero non tam à viro repudiata, quàm à matre divortio viri dimissa Cyriceño in Syria nubit eique nè nudum nomen uxoris afferret, exercitum Cypri sollicitatum velut dota'em, ad maritum deducit. Par igitur viribus jam factus Cyriceñus, prælium committit, ac victus in fugam convertitur, Antiochiamque venit. Tunc Antiochiam Gryphus, in qua erat Cyriceñi uxor Cleopatra, obsidere cœpit: quâ captâ Gryphina uxor Gryphi nihil antiquius quàm sororem Cleopatram requiri jussit, non ut captivæ opem ferret, sed ne effugere captivitatis mala posset, quæ sui æmulatione in hoc potissimum regnum invaserit, hostique sororis nubendo hostem se ejus effecerit. Tum peregrinos exercitus in certamina fratrum adductos, tum repudiatam à fratre & contra mariti voluntatem extra Ægyptum nuptam accusat. Contrà Gryphus orare, nè tam fœdum facinus facere cogatur, à nullo unquam majorum suorum suorum inter tot domestica, tot externa bella post * victoriam in fœminas sævitum quas sexus ipse & periculis bellorum & sævitiae victorum eximat; in hac verò præter commune bellantium * nefas accedere necessitudinem sanguinis. Quippe ipsius quæ tam cruentè sæviat (b) sororum quidem germanam esse, suam verò consobrinam, liberorum deinde communium materteram. His tot necessitatibus sanguinis, adjicit superstitionem templi; quo abdita profugit, tantòq; religiosius colendos deos sibi, quo magis his propitiis ac faventibus vicisset: tum neque occisa illa, se virium quicquam Cyrice-

(b) Malim interpungere & scribere *Sororem, & quidem Germanam esse.* Neq; enim soror uterina tantum, aut eodem

patre, sed matre diversa erat edita, sed utroque parente eodem nata. Dicitur enim à germine *Germanus*.

no dempturum, nec servaturum reddita. Sed quanto Gryphus adnuit, tanto soror muliebri pertinaciâ accenditur, rata non misericordiâ hæc verba, sed amoris esse. Itaque vocatis ipsis militibus, mittit qui sororem confoderent. Qui ut in templum intraverunt, cum evellere eam non possent, manus amplexantes deâ simulacrum præciderunt. Tunc Cleopatra execratione parricidarum mandata violatis numinibus in ultionem sui decedit. Nec multo post, repetitâ prælii congressione, victor Cyricænus uxorem Gryphi Gryphinam, quæ paulo antè sororem interfecerat, capit, ejusque supplicio uxoris manibus parentavit.

Parricidia
sororum inter
se mutua.
A. C. 113.

A. C. 112.

CAP. IV. At in Ægypto Cleopatra cum gravaretur socio regni, filio Ptolemæo, populum in eum incitat, abductaq; ei Seleuce uxore, eò indignius, quod ex Seleuce jam duos filios habebat, exulare cogit. (i) Accersito minori filio Alexandro, & rege in locum fratris constituto, nec filium regno expulisse contenta, bello Cyri exulantem persequitur. Unde pulsus interfecit ducem exercitus sui, quod vivum eum è manibus * dimisisset: quanquam Ptolemæus verecundiâ materni belli, non viribus minor ab insula recessisset. Igitur Alexander territus hâc matris crudelitate, & ipse eam relinquit, *Periculoso regno securam ac tutam vitam anteponens*. Cleopatra verò timens nè major filius Ptolemæus ab Cyricæno ad recuperandum Ægyptum auxiliis juvaretur, ingentia Grypho auxilia, & Seleucen uxorem nupturam hosti prioris mariti mittit; Alexandrumq; filium per legatos in regnum revocat. Cui cum occultis insidiis exitium machinaretur, occupata ab eo-

A. C. 106.

* Emisisset.

A. C. 101.

A. C. 89.

Cleopatrae
exitus dignus
pro tot scel-
eribus.

(i) Contra jus Gentium, & introduitum, sed ab ultima
nominatim Ægyptiorum. Nam Pharaonum Memoria observatum
etiam apud hos viguisse jus fuisse, patet in Exod. 11. 5.
Primogenituræ, nec a Ptolemæis

dem interficitur, spiritumque non fato, sed paricidio dedit. Dignâ prorsus hâc mortis infamiâ, quæ etiam matrem toro expulit, & duas filias viduas alterno fratrum matrimonio fecit: & filio alteri in exilium acto, bellum intulit; alteri erepto regno exitum per insidias machinata est.

A. C. 89.
Ptolemæus
Lathyrus in
regnum Sy-
riæ restitui-
tur.

CAP. V. Sed nec Alexandro cædes tam nefanda inulta fuit. Nam ubi primum compertum est, per scelus filii matrem interfectam, concursu populi in exilium agitur, revocatq; Ptolemæo regnum redditur, qui neq; cum matre bellum gerere voluisset, nec à fratre armis repetere quod prior possedisset. Dum hæc aguntur, (k) frater ejus ex pellice susceptus, cui pater Cyrenarum regnum testamento reliquerat, hærede populo Romano instituto, decessit. Jam enim fortuna Romana porrigere se ad Orientalia regna (non contenta Italiæ terminis) cœperat. Itaq; & ea pars Libyæ provincia facta est: postea Creta Ciliciaq; piratico bello perdomitæ in formam provinciæ rediguntur. Quo facto, & Syriæ & Ægypti regna * vici-
nitate Romanâ arctata; & quæ incrementa de finitimis bellis quærere solebant, adempto vagandi arbitrio, vires suas in perniciem suam converterunt; adeò ut assiduis præliis consumpti, in contemptum finitimorum venerint, prædæq; (l) Arabum genti, imbelli antea fuerint. Quorum rex (m) Hierotimus fiducia sexcentorum filiorum, quos ex pelli-
cibus susceperat, divisis exercitibus nunc Ægyptum, nunc Syriam infestabat magnūq; nomen Arabum viribus finitimorum exanguibus fecerat.

* Cum unita-
te.

Sexcenti filii
Hierotimi
regis.

(k) Ptolemæus Apio dictus
Pop. Rom. testamento hæredem
reliquit. Euseb. in Chron.

(l) Arabes Homero ἀραβες
eosdem, quos Græci Ἀραβες

vocant, esse certum. Primo
vero Arabas dictos, qui Ara-
biæ desertum incolunt.

(m) Idem hic qui & Aretas
dicitur.

JUSTINI LIBER XL.

MUtuis fratrum odiis, & mox filiorum inimici-
 tiis parentum succedentibus cum inexpiabili
 bello & reges, & regnum Syriæ consumptum esset,
 ad externa populus auxilia concurrit, peregrinosq;
 sibi reges circumspicere cœpit. Itaque cum pars Mi-
 thridatem Ponticum, pars Ptolemæum ab Ægypto
 arcessendum censeret,* occurrerétq; quod Mithrida-
 tes implicitus bello Romano esset; Ptolemæus quo-
 que hostis Syriæ semper fuisset, omnes (a) in Ti-
 granem regem Armeniæ consenserunt, instructum
 præter domesticas vires, Parthicâ societate & Mi-
 thridatis affinitate. Igitur accitus in regnum Sy-
 riæ, per 18. annos tranquillissimo regno potitus
 est, neque bello alium laceßere, neque laceßitus
 inferre alii bellum necesse habuit.

A. C. 83.

* Accideret-
que.

C A P. I. Sed sicut ab hostibus tuta Syria fuit,
 ita terræmotu vastata est, quo centum septuaginta
 hominum millia, & multæ urbes perierunt. Quod
 prodigium mutationem rerum portendere aruspices
 responderunt. Igitur Tigrane à Lucullo victo,
 rex Syriæ Antiochus, Cyricœni filius, ab eodem
 Lucullo appellatur. Sed quod Lucullus dederat,
 postea ademit Pompeius, qui poscenti regnum re-
 spondit, nè volenti quidem Syriæ, nedum recusanti
 daturum se regem qui 18. annos, quibus Tigra-
 nes Syriam tenuit, in angulo Ciliciæ latuerit: (b)
 victo autem eodem Tigra- à Romanis, aliena o-
 peris præmia postulet. Igitur ut habenti regnum
 non ademerit, ita quod cesserit Tigrani non datu-
 rum, quod tueri nesciat, nè rursus Syriam Judæo-

A. C. 65.

Terræmotus
in Syria
maximus.

A. C. 69.

A. C. 65.

An. ab urb.
cond. cccix.
Consulibus
Tullio Cicer.
& C. An.
Otolius.
A. C. 63.

(a) *Tigranes* Syriâ, ultra Eu-
 phratem, & *Ciliciâ* potitus,
 Rex Regum dicitur; *Appian.*
Syr. p. 118.

(b) Anno ab urbe condita
 DCCXCIX, Consul. *Tullio Ci-*
ccone, & C. Antonio.

rum & Arabum latrociniis infestam reddat. Atque ita Syriam in provinciæ formam redegit, paulatimque Oriens Romanorum discordia consanguineorum regum factus est.

JUSTINI LIBER XLI.

Parthorum
origo.

Parthi exules.

Parthorum
obscura &
servilis con-
ditio.

Successus
eorundem.

PArthi penes quos, velut divisione orbis cum Romanis factâ, nunc Orientis imperium est. Scytharum exules fuerunt. Hoc etiam ipsorum vocabulo manifestatur. Nam (a) Scythico sermone Parthi exules dicuntur. Hi & Assyriorum & Medorum temporibus, inter Orientales populos obscurissimi fuerunt. Postea quoque cum imperium Orientis à Medis ad Persas translatum est, veluti vulgus sine nomine, præda victorum fuere. Postremo Macdonibus triumphato Oriente servierunt, ut cuius mirum videatur, ad tantam eos felicitatem per virtutem provectos, ut imperent gentibus, sub quarum imperio, veluti servile vulgus, fuere. A Romanis quoque (b) trinis bellis per maximos duces florentissimis temporibus lacessiti, soli ex omnibus gentibus non solum pares, verum etiam victores fuere. Quanquam plus gloriæ sit, inter Assyria & Medica Persicaque memorata olim regna, & opulentissimum illud mille urbium Bactrianum imperium emergere potuisse, quam longinqua bella vicisse. Præterea cum gravibus Scythicis, & vicinalibus bellis assiduis vexati, variisque periculis certaminibus urgerentur, ii domesticis seditionibus Scythiâ pulsi, solitudines inter Hyrcaniam, & Dacas, & Areos, & Spartanos & Majonos furtim oc-

(a) Nam Parthi, Scythica, vel secundum Jordan. de reb. Ger. c. 6. Gothica, i. e. Germanicæ sunt originis. Parthi & Persæ secundum varietatem Dialecti iidem sunt.

(b) Crassum & Antonium. Tertium adhuc quæro. An Cessennium Patum? sed is inferior ætate Trogi. Itaque binis rectius forte legas.

cupavere fines. Deinde non (c) intercedentibus primò finitimis, postea etiam prohibentibus, in tantum protulere, ut non immensa tantum jam, ac profunda camporum, verum etiam prærupta collium. montiumque ardua occupaverint. Ex quo fit, ut Parthiæ pleraq; finium aut æstus, aut frigoris magnitudo possideat: quippe cum montes nix, & campos æstus infestet.

Parthiæ situs

A.C. 250.

CAP. II. Administratio gentis post defectionem Macedonici imperii, sub regibus fuit. Proximus majestati regum, populorum ordo est: ex hoc duces in bello, ex hoc rectores in pace habentur. Sermo his inter Scythicum Medumq; medius ex utroque mistus: Vestis olim sui moris: posteaquã accessere opes, ut Medis perlucida ac fluida: Armorum patrius ac Scythicus mos. Exercitum non ut aliæ gentis liberorum, sed majorem partem fervorum habent. Quorum vulgus, nulli manumittendi potestate permisâ, ac per hoc omnibus servis nascentibus, indies crescit: Hos pari curâ ac liberos suos habent, (d) & equitare & sagittare magnâ industriâ docent. Locupletissimus ut quisque est, ita plures in bello equites regi suo præbet. Denique Antonio bellum Parthis inferenti cum quinquaginta millia equitum occurrerent, soli * 450 liberi fuere. Cominus in acie præliari nesciunt, obsessasq; expugnare urbes. Pugnant autem procurrentibus equis, aut terga dantibus: sæpe etiam fugam simulant, ut incautiores adversus vulnera insequentes habeant. Signum his in prælio non tubâ, sed tympano datur, nec pugnare diu possunt. Cæterum intolerandi forent, si quantus his impetus est, vis tanta & perseverantia esset. Plerumque in ipso ardore certaminis prælia

Parthorum sermo, vestitus & mores.

Parthorum exercitus ex servis constat.

A.C. 36.

* DCCC.

Pugnandi ratio.

(c) Hoc est, verantibus, vox Tribunitia. Intercedimus verbo, prohibemus manu & opere.

(d) Ex instituto Persarum,

qui Liberos suos, à quinto anno incipientes usque ad vicesimum, tribus tantum instituunt, equitare, arcu sagittas exercere, versari loqui. ait Herodot. 1. 136.

deferunt, at paulo post, pugnam ex fuga repetunt, & cum maxime vicisse te putes, tunc tibi discrimen subeundū sit. Munimentum ipsis equisque (e) loricae plumatae sunt, quae utrumq; toto corpore tegunt. Auri argentiq; nullus nisi in armis usus.

Adulteria se-
vere Parthi
puniant.

Parthorum
sepultura.
Superstitio
in deorum
curam. In-
genia.

CAP. III Uxores dulcedine variae libidinis singuli plures habent: nec ulla delicta adulteriis gravius vindicant. Quam ob rem foeminis non convivia tantum virorum, verum etiam conspectum interdunt. Carne non nisi venatibus quaesita vescuntur. Equis omni tempore vestantur: illis bella, illis convivia, illis publica ac privata officia obeunt: super illos ire, consistere, mercari, colloqui. Hoc deniq; discrimen inter servos liberosq; esse, quod servi pedibus, liberi non nisi equis incedunt. (f) Sepultura vulgo aut avium, aut canum laniatus est. Nuda demum ossa terrā obruuntur. In superstitionibus ad curam deorum praecipua omnibus veneratio est. Ingenia genti tumida, seditiosa, fraudulenta, procacia. Quippe violentiam viris, mansuetudinem mulieribus assignant: semper aut in externos, aut in domesticos motus inquieti, naturā taciti: ad faciendum, quam ad dicendum, promptiores. Proinde secunda adversaq; silentio tegunt: Principibus metu, non pudore parent: In libidinem projecti, in cibum parci: fides dictis promissisque nulla, nisi quatenus expedit.

(e) Hoc est, ex Laminis ferreis in modum plumae factis consertae. *Virg. Aen. 11. 770.*

(f) Moris fuit *Persis*, sive *Parthis*, ut immatura morte defunctis, os oculosque Lacte oblinerent, inde equo impositos, instigatoq; eo, corvorum praedae exponerent. Quod si ab iis, quibus ejus rei negotium incum-

beret, animadversum fuisset, dextrum ejus oculum prius à Corvis laceratum, felicem judicabant: sin. sinistrum, contra. Cum senibus aliter agebatur. Eos enim ad montana deferabant, fameque enecabant; & omnes, qui hoc fato defungerentur, felices existimabantur.

CAP. IV. Post mortem Alexandri Magni cum inter successores ejus Orientis regna dividerentur, nullo-Macedonum dignante Parthorum imperium, Satagenori externò socio traditur. Hi postea seductis Macedonibus, in bellum civile cum cæteris superioris Asiæ populis, Eumenem sequuti sunt, quo victo, ad Antigonum transiere. Post hunc à Nicanore Seleuco, ac mox ab Antiocho & successoribus ejus possessi: à cujus pronepote Seleuco primùm defecere. Primo Punico bello, L. Manilio Pisone, Attilio Regulo Consulibus, hujus defectionis impunitatem illis duorum fratrum regum, Seleuci, & Antiochi discordia dedit: qui dum sibi in icem eripere regnum volunt, persequi defectores omiserunt. Eodem tempore etiam (g) Theodotus mille urbium Bactrianorum præfectus defecit, regemque se appellari jussit: quod exemplum sequuti totius Orientis populi à Macedonibus defecere. Erat eo tempore Arsaces vir sicut (h) incertæ originis, ita virtutis expertæ. Hic solitus latrociniis & rapto vivere, acceptâ opinione Seleucum à Gallis in Asia victum, solutus regis metu, cum prædonum manu Parthos ingressus, præfectum eorum Andragorum oppressit, sublatq; eo, imperium gentis invasit. Non magno deinde post tempore, Hyrcanorum quoq; regnum occupavit, atq; ita duarum civitatum imperio præditus grandem exercitum parat, metu Seleuci & Theodoti, Bactrianorum regis. Sed citò morte Theodoti, metu liberatur, cum filio ejus & ipso Theodoto foedus ac pacem fecit: nec multo post cum Seleuco rege ad defectores persequendos veniente congressus, victor fuit: quem diem Parthi exinde solennem, velut initium libertatis observant.

A regibus
Macedonicis
defectio.

A. C. 250.

A. C. 250.
Theodotus
mille urbium
Bactrianorum præ-
fectus.

A. C. 244.

A. C. 236.
Arsaces Par-
thicum reg-
num format.

(g) Straboni *Γεωγραφικὴ* l. 11.
p. 355. 20.

(h) *Arsacem & Fratre* Tiri-

datem ab Artaxerxe Persarum
Rege genus ducere dicit Geor.
Monachus.

* Param,

Elegans topographia.

Arfaces reges Parthorum.

A. C. 212.

A. C. 200.

A. C. 125.

A. C. 190.

Pietas in patriam.

CAP. V. Revocato deinde Seleuco, novis moribus in Asiam dato laxamento, regnum Parthicum format, militem legit, castella munit, civitates firmat, urbem quoque nomine * Claram in monte Thaborreno condit. Cujus loci ea conditio est, ut neque munitius quicquam esse, neque aincemius possit. Ita enim & præruptis rupibus undique cingitur, ut tutela loci nullis defensoribus egeat, & soli circumjacentes tanta ubertas est, ut propriis opibus expleatur. Jam fontium ac sylvarum ea copia est, ut & aquarum abundantiam irrigetur, & venationum voluptatibus exornetur. Sic Arsaces quæsito simul constitutoque regno, non minus memorabilis Parthis, quam Persis Cyrus, Macedonibus Alexander, Romanis Romulus, maturam senectute decedit. Cujus memoriae hunc honorem Parthi tribuerunt, ut omnes exinde reges suos Arsaces nomine nuncupent. Hujus filius & successor regni, Arsaces & ipse nomine, adversus (i) Antiochum Seleuci filium, centum milibus peditum, & 20. millibus equitum instructus, mira virtute pugnavit, ad postremum in societatem ejus assumptus est. Tertius Parthis rex, Pampacius fuit, sed & ipse Arsaces dictus: nam (sicut supra dictum est) omnes reges suos hoc nomine, sicuti Romani Cæsares, Augustosque, cognominaverunt. His actis in regno 12. annis decessit, relictis duobus filiis, Mithridate & Pharnace: quorum major Pharnaces more gentis, hæres regno Mardos validam gentem bello domuit, nec multo post decessit, multis filiis relictis, quibus præteritis fratri potissimum (k) Mithridati, insignis virtutis viro reliquit imperium, plus regno quam patrio deberi nomini ratus, potiusque patriæ quam liberis consulendum.

(i) Magnum nempe, Seleuci Callinici filium, de quo supra 29. 1. 3. & 1. 31.

(k) Mithridates, Arsaces V. Sextum ab Arsace facit Orosius 5. 4.

CAP. VI. Eodem fermè tempore, sicuti in Parthis Mithridates, ita in Bactris (l) Eucratides, magni uterq; viri regna ineunt. Sed Parthorum fortuna felicior, ad summum hoc duce imperii fastigium eos perduxit. Bactriani autem per varia bella jactati, non regnum tantum, verum etiam libertatem amiserunt: siquidem Sogdianorum & * Dranganitarum, Indorumque bellis fatigati, ad postremum ab invalidioribus Parthis, velut exangues, oppressi sunt. Multa tamen Eucratides bella magna virtute gessit: quibus attritus, cum obsidionem Demetrii regis Indorum pateretur, cum 30. * militibus 60. milla hostium assiduis eruptionibus vicit. Quinto itaq; mense liberatus, Indiam in potestatem redigit. Unde cum se reciperet, à filio quem socium regni fecerat, in itinere interficitur: qui non dissimulato parricidio, velut hostem, non patrem interfecisset, & (m) per sanguinem ejus currum egit, & corpus abjici insepultum jussit. Dum hæc apud Bactros geruntur, interim inter Parthos & Medos bellum oritur: cum varius utriusq; populi casus fuisset, ad postremum victoria penes Parthos fuit. His viribus auctus Mithridates, Mediæ Bachasum in regno præponit, ipse in Hyrcaniam proficiscitur. Unde reversus bellum cum Elimeorum rege gessit: quo victo hanc quoque gentem regno adjecit, imperiumque Parthorum a monte Caucaso, multis populis in ditionem redactis, usq; ad flumen Euphratem protulit. Atq; ita adversa valetudine arreptus, non minor Arsace pro avo gloriosa senectute decessit.

* Draganganorum.

* Militibus. Nulla fides regni sociis, omnifq; potestas impatiens confortis erit. Lucanus Magnæ crudelitatis exemplum. Pater à filio trucidatur.

(l) Vide Strab. l. 15. & l. 11. | sanguinem ejus circum egit.

(m) M. S. legunt equum per | Vide Liv. l. 48. & Flor. l. 7. 3.

JUSTINI LIBER XLII. Cap. I.

A. C. 140.
XXXVIII.
10.

(a) **P**ost necem Mithridatis Parthorum regis (b) Phrahartes, filius ejus rex constituitur: qui cum inferre bellum in ultionem tentati ab Antiocho Parthici regni Syriæ statuisset, Scytharum motibus ad sua defendenda revocatur. Namq; Scythæ in auxilium Parthorum adversus Antiochum, Syriæ regem, mercede sollicitati, cum confecto jam bello, supervenissent, in calumnia tardius lati auxilii mercede fraudarentur, dolentes tantum iis itineris frustra emensum, cum vel stipendium petitione, vel alium hostem dari sibi poscerent, superbo responso offensi, fines Parthorum vastare cœperunt. Igitur Phrahartes cum adversus Scythas proficisceretur, ad tutelam regni reliquit Hymerum quendam, pueritiæ sibi flore conciliatum, qui tyrannicâ crudelitate, oblitus & vitæ præteritæ, & vicarii officii, Babylonios, multasq; alias civitates importunè vexavit. Ipse autem Phrahartes exercitum Græcorum, quem bello Antiochi captum crudeliter superbèque tractaverat, in bellum secum ducit, immemor prorsus, quod hostiles eorum animos nec captivitas minuerat, & insuper injuriam indignitas exacerbarat. Itaq; cum inclinatam Parthorum aciem vidissent, arma ad hostes transtulerunt, & diu cupitam captivitatis ultionem exercitus Parthici, & ipsius Phrahartis regis cruenta cæde exequuti sunt.

A. C. 130.

A. C. 129.

Phrahartis]
Parthorum
regis cum
Scythis bel-
lum.

Græcorum
exercitus de-
fecit à Phra-
harte.

A. C. 129.

CAP. II. In hujus locum (c) Artabanus, patruus ejus rex substituitur: Scythæ autem contenti victoriâ, populatâ Parthiâ, in patriam revertuntur. Sed Artabanus bello Colchataris illato, in brachio

f (a) Næx, raro exemplo, de Morte naturali, In fine enim libri præcedentis dicitur, hunc

fato decedisse.

(b) Parthorum Rex VI.

(c) Parthorum Rex VII.

vulneratus

vulneratus statim decedit. Huic (d) Mithridates filius succedit, cui res gestæ Magnum cognomen dedere. Quippe claritatem parentum, æmulatione virtutis accensus, animi magnitudine supergreditur. Multa igitur bella cum finitimis magnâ virtute gessit, multosq; populos Parthicos regno addit. Sed & cum Scythis prosperè aliquoties dimicavit, ultroque injuriæ parentum fuit, ad postremum (e) * Artoadisti, Armeniorum regi, bellum intulit. Sed quoniam ad (f) Armeniam transitum facimus, origo ejus paulo altius repetenda est. Neq; enim silentio præteriri tantum regnum fas est, cum fines ejus post Parthiam omnium regnorum magnitudinem superent. Siquidem Armenia à Cappadocia usque undecies centena millia ad mare Caspium patet, sed in latitudinem millia passuum septingenta porrigitur. Condita est autem ab Armenia, Jasonis Thessali comite; quem cum perditum propter insignem periculosamque regno suo virtutem Pelias rex cuperet, denunciata militiâ in Colchos eum abire jubet, pellēmque arietis memorabilem gentibus reportare, sperans interitum viri, aut ex periculo tam longæ navigationis, aut ex bello tam profundæ barbariæ. Igitur Jason (g) divulgatâ opinione tam gloriosæ expeditionis cum ad eum certatim (h) principes juventutis totius ferme orbis concurrerent. exercitum fortissimorum, qui Argonau-

A. C. 129.

* Artuaflem
Plut. appellat.

A. C. 1220.
Armenii regni & gentis descriptio.
Armenius Jasonis comes.
Vellus aureum.

(d) Parthorum Rex VIII.

(e) Artavasdes, Armenia Regis, nomen est in Strab. lib. 11. & Plut. in Anton. c. 66.

(f) Regio Asiæ inter Taurum & Caucasum montes, à Cappadocia ad Caspium mare usque protensa; ab Armenio Thessalo, Jasonis comite, (inquit Strabo) dicta. Lege de Armenia Strab. l. 11. Plin. 6. 9.

(g) Ille, qui primas longa navis maria tentavit, & qui tanta nominis celebritate in omnium animis versatur.

(h) Juventus hic de virili ætate dicitur; unde mox hi ipsi Fortissimi Viri audiunt. Romanis Juniores ex instituto Servii, ad annum 45. ultra Seniores Dionys. Halicarn. 4. 20. & Liv. 1. 43. 1.

Historia Ja-
sonis & Me-
deæ.
Argonautæ

tæ cognominati sunt, comparavit. Quem cum magnis rebus gestis, incolumem reduxisset, rursus a Pelia filiiis Thessaliâ pulsus, magnâ vi cum ingenti multitudine, quæ ad famam virtutis ejus ex omnibus gentibus quotidie confluebat, comite (i) Medea uxore, quam repudiatam miseratione exilii, rursus receperat, & Medeo privigno ab Ægæo rege Atheniensium genito Colchos repetivit, iocertumq; etiam regno pulsus restituit.

A. C. 1210.

C A P. III. Magna deinde bella cum finitimis gessit, captasq; civitates partim regno sociari, ad abolendam superioris militiæ injuriam, quâ & filiam ejus Medeam abduxerat, & filium Ætæ (k) Ægialum interfecerat, adjunxit: partim populis quos secum adduxerat, assignavit. Primus humanorum post Herculem & Liberum, qui reges Orientis fuisse traduntur, eam cœli plagam domuisse dicitur. Populis quibusdam (l) Phrygum & Anstitarum, aurigas Castoris & Pollucis duces assignavit: cum Albanis fœdus percussit, (m) qui Herculem ex Italia Albano monte, cum Geryone extincto, armenta ejus per Italiam duceret, secuti dicuntur, quiq; memores Italicæ originis, exercitum Cn. Pompeii bello Mithridatico fratres salutavere. Itaq; Jasoni totus fermè Oriens ut conditori divinos honores, templaq; constituit, quæ Parmenion, dux Alexandri Magni, post multos annos dirui jussit, ne cujusquam nomen in Oriente venerabilius quàm Alexandri esset. Post mortem Jasonis, Medus æmulus virtutis ejus, in honorem matris Medæ, Medeam urbem condidit, regnumq; ex nomine suo

Albani in o-
riente ex Ita-
lia oriundi.

A. C. 65.

A. C. 330.
Medi unde
dicti.

(i) Cujus Historiam, leges: appellat Strabo.

Ovid. Metamorph. l. 7. Cicero

de Nat. deor. 3. 26.

(k) Hic Appollonio & Strab.

l. 7. est Cæsarius

(l) Recam & Amphistratum

(m) Hiberos & Albanos Thes-
salis ortos scribit Tacit. Annal.
6. 34. ab Jasone vero ortos tra-
dit Plin. 6. 13.

Medorum constituit; sub ejus majestate * **Orien-** * Omne po-
tis postea imperium fuit, Albanis vicinæ **Amazo-** stea;
nes sunt, quarum reginam Thalestrem concubitum *A. C. 330.*
Alexandri petisse, multi autores prodidere. **Ar-** Loco nomen
menius quoq; & ipse **Thessalus**, unus de numero est **Elongen-**
ducum **Jasonis** recollectâ multitudine, quæ omisso **sine.** **Pigris**
Jasone rege passim vagabatur, **Armeniam** condit, à celeritate
cujus montibus **Tigris** fluvius modicis primo in- inceptit vo-
crementis nascitur: interjecto deinde aliquanto cari; ita
spatio sub terras mergitur, atq; ita post 25. millia enim **Medi**
passuum grande jam flumen in regione, (n) **Sopho-** sagittam ap-
ne emergit, ac sic in paludes **Euphratis** recipitur. pellant, **Plin.**
lib. sexto.
A. C. 56.

CAP. IV. Igitur **Mithridates** rex **Parthorum** post
bellum **Armeniae**, propter crudelitatem à senatu
Parthico regno pellitur. Frater ejus (o) * **Horodes** * **Hyrodes** à
regnum vacans occupans, **Babyloniam**, quo **Mi-** **Plut. appel-**
thridates confugerat, diu obsidet, & fame coactos latetur.
in deditionem oppidanos compellit. **Mithridates** *A. C. 51.*
autem fiduciâ cognationis ultro se in potestatem
Horodis tradit. Sed **Horodes** plùs hostem, quàm
fratrem cogitans, in conspectu suo trucidari eum
jussit. Et post hæc bella cum **Romanis** gessit, (p) **Parthorum**
Crassumq; imperatorem cum filio & omni exercitu cum **Roma-**
Romano delevit. Hujus filius **Pacorus** missus ad nis bellum.
persequendas **Romani** belli reliquias, magnis rebus *A. C. 53.*
in **Syria** gestis, **Parthiam** patri suspectus revocatur, *A. C. 51.*
quo absente, exercitus **Parthorum** relictus in **Syria**,
à **Cassio Quæstore Crassi** cum omnibus ducibus tru-
eidatur. His itaq; gestis, non magno post tempore
Romanis inter **Cæsarem Pompeiûmque** civile
bellum oritur, in quo **Parthi** **Pompeianarum** par- *A. C. 49.*
tium fuere, & propter amicitiam cum **Pompeio**

(n) *Asia* regio, ubi *Tigris* e-
mergit post quam XXV millia
passuum sub terras immerfus. *Sop-*
hæna est *Ptolemæo*.

(o) *Parthorum* Rex, quem

Plut. Hyrodes; M. S. Herodem;
Imp. Herodem, vocant.

(p) Vide *Liv. Epit. 106. Flor.*
3. 11.

Parthorum
cum Ventid-
dio pugna.
Parthi à Ven-
tidio victi.
Pacorus Par-
thorum rex
victus, inter-
ficitur à Ven-
tidio.

A. C. 42.

A. C. 40.

A. C. 39.

Plur. paulo
aliter refert.
Horodes Pa-
cori patris,
furor & in-
fania.

bello Mithridatico junctam & propter Crassinecem, cujus filium in partibus Cæsaris esse audierant, quem ultorem patris, victore Cæsare, futurum non dubitabant. Itaq; victis partibus Pompeianis, & Cassio & Bruto auxilia adversus Augustum & Antonium misere: & post belli finem rursus, Pacoro duce, cum Labieno inità societate Syriam & Asiam vastare: castraq; Ventidii qui post Cassiam, absente Pacoro, exercitum Parthicum fuderat, magnà mole aggrediuntur: sed ille (q) simulato timore, diu se continuit, & insultare Parthos aliquantisper passus est. Ad postremum in securos lætòq; partem legionum emisit, quarum impetu fusi Parthi in diversa abiire. Pacorus autem cum fugientes suos abduxisse secum legiones Romanos putaret, castra Ventidii, veluti sine defensoribus aggreditur. Tunc Ventidius reliquà parte legionum amissà, universam Parthorum manum. cum rege ipso Pacoro, interficit: nec ullo bello Parthi unquam majus vulnus acceperunt. Hæc cum nunciata in Parthia essent, Horodes pater Pacori, qui paulo antè vastatam Syriam, occupatam Asiam à Parthis audierat, victorémq; Pacorum Romanorum gloriabatur, repente si in morte & exercitus clade audità, ex dolore ad furorem vertitur. Multis diebus non alloqui quenquam, non cibum sumere, non vocem mittere, ita ut mutus factus videretur. Post multos deinde dies, ubi dolor vocem laxaverat, nihil aliud quàm Pacorum vocabat: Pacorus illi videri, Pacorus audiri videbatur; cum illo loqui, cum illo consistere: interdum quasi amissum flebiliter dolebat. Post longum deinde luctum, alià sollicitudo miserandum senem invadit, quem ex numero xxx. filiorum in locum Pacori regem constituat.

(q) Captus arte sua *Parthus*. | fiduciam callida, simulat trepidationem. *Flor.* 4. 10. 3.

Multæ pellices ex quibus generata tanta juvenus erat, pro suis quæq; sollicitæ, animum senis obsidebant. Sed fatum Parthiæ fecit, in qua jam quasi solenne est (r) reges parricidas haberi, ut scelerrimus omnium, & ipse Phrahartes nomine, Rex statueretur.

Phrahartis
immania
parricida.
A. C. 37.

CAP. V. Itaq; statim, quasi nollet mori naturaliter, patrem interfecit, fratres quoq; 30. trucidat, sed nec in filiis cessant parricidia. Nam cum infestos sibi optimates propter assidua scelera videret, nec esset qui (s) * nominatim ex posset creari, adultum filium interfici jubet. Huic Antonius, propter auxilium adversus se & Cæsarem latum, bellum cum sedecim validissimis legionibus intulit: sed graviter multis præliis vexatus, à Parthia refugit: quâ victoriâ insolentior Phrahartes redditus, cum multa crudeliter consuleret, in exilium à populo suo pellitur, itaq; cum magno tempore finitimas civitates. & ad postremum Scythas precibus fatigasset, Scytharum maximo auxilio in regnum restituitur. Hoc absente, regem Parthi Tyridatem quandam constituerant; qui audito Scytharum adventu, magna amicorum manu ad Cæsarem in Hispaniam bellum tunc temporis gerentem profugit, obsidem Cæsari minimum filium Phrahartis ferens, quem negligentius custoditum rapuerat. Quo cognito Phrahartes legatos statim ad Cæsarem mittit: servum suum Tyridatem, & filium remitti sibi postulat. Cæsar & legatione Phrahartes auditâ, & Tyridatis postulatis cognitis (nam & ipse restitui in regnum desiderabat, juris Romanorum futuram Parthiam affirmans, si ejus regnum muneris eorum fuisset) neq; Tyridatem dediturum se Parthis dixit, neq; adversus Parthos Tyridati auxilia daturum.

* Nominari
rex posset.
Antonius à
Parthis vincitur.
A. C. 36.
Phrahartes
cur regno
pellitur.
A. C. 37.

A. C. 23.
Phrahartes
ad Cæsarem
legatio.

(r) Ut hodie in Turcico Imperio, quod illi quasi successit. | (s) Impressi legunt, qui nominatim Rex posset creari.

Nè tamen à Cæsare nihil per omnia obtentum videretur, Phraharti filium sine pretio remisit, & Tyridati, quoad manere apud Romanos vellet, opulentum sumptum præberi iussit. Post hæc finito Hispano bello, cum in Syriam ad componendum Orientis statum pervenisset metum Phraharti injunxit nè bellum Parthiæ vellet inferre. Itaq; totâ Parthiâ captivi ex Cassiano, sive Antonii exercitu recollecti, signaque cum his militaria Augusto remissa. Sed & filii, nepotésque Phrahartis obfides Augusto dati: plûsque Cæsar magnitudine nominis sui fecit, quam armis alius imperator facere potuisset.

J U S T I N I L I B E R X L I I I .

PArthiis, Orientalibusq; ac totius propemodum orbis rebus expeditis, ad initia Romanæ urbis Trogus velut post longam peregrinationem domum revertitur; ingrati civis officium existimans, si cum omnium gentium res gestas illustraverit, de sola tantum patria taceat. Breviter igitur initia Romani imperii perstringit, ut nec modum propositi operis excedat, nec utriq; originem urbis, quæ est caput totius orbis, silentio prætermittat. Italiæ cultores primi (a) Aborigines fuere, quorum rex (b) Saturnus tantæ Justitiæ fuisse dicitur, ut neq; servierit sub illo quisquam, neq; quicquam privatæ rei habuerit, sed omnia communia & indivisa omnibus fuerint, veluti unum cunctis patrimonium esset. Ob cujus exempli memoriam cautum est, ut Saturnalibus

Signa & captivi Rom. Augusto missi.

A. C. 20.

Epiphonema.

Urbis Romæ origo & initia.

Antiquus Italiæ status. A. r. 1300. Ideo ærarium Romæ volunt esse in templo Saturni.

(a) *Αὐτόχθονες*. Aborigines antiquissimos Italiæ populos, qui agrum illum Romanum tenuerunt, ita dictos recte refert Stephanus, quod absque origine & veluti è terra nati essent, id est, *indigenæ* essent.

(b) Idem à nonnullis cum Noacho creditur.

exequato

exequato omnium jure, passim in conviviiis servi cum dominis recumbant. Itaq; Italia regis nomine, Saturna appellata est: & mons quem inhabitabat Saturnus, in quo nunc veluti à Jove, pulso sedibus suis Saturno, Capitolium est. Post hunc tertio loco regnasse Faunum ferunt, sub quo Evander ab Arcadiæ urbe Pallanteo in Italiam cum mediocri turba popularium venit, cui Faunus & agros & montem, quæ ille postea Palatinum appellavit, benignè assignavit. In hujus radicibus templum Lyncæo, quem Græci Pana, Romani Lupercum appellant, constituit: ipsum dei simulachrum nudum caprinâ pelle amictum est, quo habitu nunc Romæ Lupercalibus decurritur. Fauno fuit uxor nomine (c) Fatua, quæ assiduo divino spiritu impleta, velut per furorem futura præmonebat. Unde adhuc qui inspirari solent, fatuari dicuntur. Ex filia Fauni & Hercule, qui eodem tempore, extincto Geryone, armenta victoriæ premia per Italiam ducebat, stupro conceptus Latinus procreatur. Quo tenente regnum, Æneas ab Ilio, Trojâ à Græcis expugnata, in Italiam venit: statimque prælio acceptus, cum in aciem exercitum eduxisset, & ad colloquium vocatus, tantam admirationem sui Latino præbuit, ut in societatem regni reciperetur: & Laviniâ in matrimonium datâ ei gener ascisceretur. Post hæc commune utriusq; bellum adversus Turnum Rutulorum regem propter fraudatas Laviniæ nuptias fuit, in quo & Turnus & Latinus interierunt. Igitur cum Æneas, jure victoriæ utroq; populo potiretur, urbem ex nomine uxoris Laviniæ condidit. Bellum deinde adversus Mezentium, regem Hetruscorum gessit: in quo cum ipse occi-

A. C. 1260.
Faunus in
Arcadia
templa Lyncæus habet.
Ov. Fast. 2.

Fatua Fauni
uxor.

A. C. 1230.
Fatuari qui
dicebantur
Æneæ in
Italiam ad-
ventus.

A. C. 1184.
A. C. 1183.
Bellum Æneæ cum
Turno.

Lavinium.

A. C. 1180
A. C. 1178.
Alba longa
trecentis an-
nis regni
caput.

(c) Soror, eademque conjux | licribus Fata canere consuevisset,
Fauni; quam *Fatuam* nomina- | ut *Faunus* viris. *Lactan.* l. 1.
tam tradit C. *Bassus*, quod ma-

differ,

disset, in locum ejus Ascanius filius successit : qui Lavinio relicto, longam Albam condidit, quæ trecentis annis caput regni fuit.

C A P. II. Post multos deinde urbis hujus reges, ad postremum Numitor & Amulius regno potiti sunt. Sed Amulius cum ætate priore Numitorem oppressisset, filiam ejus (d) Rheam in perpetuam virginitatem, nè quis vindex regni sexus virilis ex genere Numitoris oriretur, * demerit additâ injuriâ specie honoris, ut non damnata, sed sacerdos electa videretur. Igitur clausa in luco Marti sacro, duos pueros incertum stupro, an ex Marte conceptos, enixa est. Quo cognito Amulius multiplicato metu proventu duorum pueros exponi jubet ; & puellam vinculis onerat, ex quorum injuria decessit. Sed fortuna origini Romanæ prospiciens, pueros lupæ alendos obtulit quæ amissis catulis distenta ubera exinanire cupiens nutricem se infantibus præbuit ; cum sæpius ad parvulos, veluti ad catulos reverteretur, rem Faustulus pastor animadvertit, subtrahensq; feræ inter greges pecorum agresti vitâ nutrit. Martios pueros fuisse, sive quòd in luco Martis enixi sunt, sive quòd à lupa, quæ in tutela Martis est, nutriti, velut manifestis argumentis creditum est. Nomina pueris alteri Remo, alteri Romulo fuere. Adulti inter pastores de virtute quotidiana certamina & vires & pernicitatem auxere. Igitur cum latrones à rapina pecorum industriè summovent, Remus à latronibus captus, & veluti ipse esset quod in aliis prohibebat, regi offertur : crimini datur, quasi greges Numitoris infestare solitus esset. Tunc à rege in ultionem Numitori traditur. Sed Numitor adolescentiâ juvenis permotus, & in suspicionem expositi nepotis adductus, cum eum nunc li-

A. C. 1140.

A. C. 991.

* Demisit.

Lucus Mart.

A. C. 767.

Quia deus
autor culpæ,
honestior
erat, Liv.

Romulus &
Remus,

Remus ca-
pitur.

(d) Quæ vocata & fuit Sil- | via & Illa.

neamentorum filiae similitudo nunc ætas expositio-
nis temporibus congruens, anxium teneret, repente
Fauftulus cum Romulo supervenit, à quo origine
cognita, puerorum facta conspiratione, & adoles-
centes in ultionem maternæ necis, & Numitor in
vindictam erepti regni armantur.

CAP. III. Occiso Amulio, regnum Numitori
restituitur, & ibi urbs Romana ab adolescentibus
conditur. Tunc & senatus centum seniorum, qui
patres dicti sunt constituitur, tunc & vicinis con-
nubia pastorum dedignantibus, virgines Sabinæ rapi-
untur, finitimisque populis armis subiectis, pri-
mum Italiæ, mox orbis imperiū quæsitum. Per ea
adhuc tempora reges *hastas pro diademate habebant*,
quas Græci * *σκήπτρα* dixerunt. Nam & ab origine * Sceptra.
rerum pro diis immortalibus veteres hastas coluere,
ob cujus religionis memoriam, adhuc deorum simu-
lacris hastæ adduntur. Temporibus (e) Tarquinii
regis, ex Asia (f) Phocensium juvenus ostio Ti-
beris invicta amicitia cum Romanis junxit; inde
in ultimos Galliæ sinus navibus profecta (g) Massi-
liam inter Ligures, & feras gentes Gallorum condi-
dit, magnasque res cives dum ultrò laceffunt, à qui-
bus fuerant ante laceffiti, gesserunt. Namque Phocen-
ses ex ignavitate ac macie terræ coacti, studiosius
mare quàm terras exercuerunt, piscando, mercando,
plerumque etiam latrocinio maris (quod illis tempo-
ribus gloria habebatur) vitam tolerabant. Itaque in
ultimam Oceani oram procedere ausi, in sinum Gal-
licum ostio Rhodani amnis devenere; cujus loci
amœnitate capti, reversi domum, referentes quæ vi-

A. C. 748.
Romani
quis extrux-
erit, varie
scribunt au-
tores. Vide
Solinum.

A. C. 602.

Massiliensi-
um origo,
quorum eti-
am meminit
Thucyd. in
proœmio.
A. C. 600.

(e) Prisci (ut Euseb. in Chron.) Tarquinii temporibus Phocenses in Italiam trajecerunt.

Græci, i. e. Phocaensium à Phoca Ionia urbe.

(g) Vide Strab. l. 4. Sol in. c. 8. & Gell. 10. 16. Quæ &

(f) *φωκίων* scribunt | *μασσαλία* dicitur.

derant,

Furius &
Peranus
Phocensium
duces.

* proci ef-
fens Inespera-
tæ nuptiæ.

* Captivis.

Galli civi-
lem & man-
fuctiorem
vivendi rati-
onem à Græ-
cis edocti.

Fabula ele-
gans.

derant, plures sollicitavere, Duces Classi Furius & Peranus fuere. Itaq; ad regem Segoregiorum, Senanum nomine, in cujus finibus urbem condere gestiebant, amicitiam petentes conveniunt. Forte eo die Rex occupatus in apparatu nuptiarum Gypris filiæ erat: quam more gentis electo inter epulas genero, nuptum tradere illi parabat. Itaq; cum ad nuptias invitati omnes * processissent, rogantur & Græci hospites ad convivium. Introducta deinde virgo, cum juberetur a patre aquam porrigere, ei quem virum eligeret, tunc omisiss omnibus, ad Græcos conversa aquam Perano porrigit: qui factus ex hospite gener, locum condendæ urbis à socero accepit. Conditur igitur Massilia, est prope ostia Rhodani amnis, in remoto sinu, veluti in angulo maris. Sed Ligures incrementis urbis invidentes, Græcos assiduis bellis fatigabant: Qui pericula propulsando in tantum enituerunt, ut victis hostibus in * Capertinis agris in multas (h) colonias constituerent.

C A P. IV. Ab his igitur Galli & usum vitæ cultioris, deposita & manuefacta barbaria, & agrorum cultus & urbes mœnibus cingere didicerunt. Tunc & legibus, non armis vivere; tunc & vitem putare, tunc olivam ferere consueverunt: Adeoq; magnus & hominibus & rebus impositus est nitor, ut non Græcia in Galliam emigrasse, sed Gallia in Græciam translata videretur. Mortuo rege Senano Segoregi-oro, à quo locus acceptus condendæ urbis fuerat, cum regno filius ejus successit (i) Commanus, affirmante regulo quodam quandoq; Massiliam exitio finitimis populis futuram, opprimendamq; in ipso ortu, nè mox validior ipsam obrueret, subnectit & illam fabulam: Canem aliquando partu gravidam

(h) Ad coercendos nimirum
hostes.

(i) Ptolemæus Massiliam vo-

cat Κομοιῶν πῆλιν. forte, ab
hoc rege, aut ejusdem nominis
alio.

locum à pastore precario petiisse, in quo pareret ; quo obtento, iteratò petiisse, ut sibi educare in eodem loco catulos licerit : ad postremum adultis catulis, fultam domestico præsidio proprietatem loci sibi vendicasse. Non aliter Massilienses, qui nunc inquilini videantur, quandoq; dominos regionum futuros. His incitatus rex insidias Massiliensibus extruit; ita solenni Floraliorum die, multos fortes ac strenuos viros hospitii jure misit in urbem, plures * scirpis latentes frondibusque supertextos induci vehiculis jubet, & ipse cum exercitu in proximis montibus delitescit, ut cum nocte à prædictis apertæ portæ forent, tempestive ad insidias adessent, urbemque somno ac vino sepultam armati invaderent. Sed has insidias mulier quædam regis cognata prodidit, quæ adulterari cum Græco adulescente solita, in amplexu juvenis misera formam ejus insidias aperit, periculûmque declinare jubet. Ille rem statim ad magistratus defert, atque ita patefactis insidiis Ligures comprehenduntur, latentesque de scirpis protrahuntur. Quibus omnibus interfectis, insidianti regi insidiæ tenduntur. Cæsa sunt, cum ipso rege, hostium septem millia. Exinde Massilienses (k) festis diebus portas claudere, vigilias agere, stationem in muris observare, peregrinos recognoscere, curas habere, ac veluti bellum habeant, sic urbem pacis temporibus custodire: adeo illic benè institutâ non temporum necessitate, sed rectè faciendi consuetudine servantur.

Quandoque pro aliquando.

* Scirpis. Communi in Massiliensibus insidiæ.

Inde etiam est, quod cum telo nemini licuit intrare urbem, Val. Max. l. Epi-phonema.

CAP. V. Post hæc illis magna cum Liguribus, magna cum Gallis fuere bella : quæ res & urbis gloriam auxit, & virtutem Græcorum multiplicata victoria, celebrem inter finitimos reddidit. Carthaginensium quoque exercitus cum bellum captis

(k) Inde etiam est, quod cum telo nemini licuit intrare urbem, | Val. Max. l. 2.

Massiliensium cum Ro.
fœdus &
amicitia.

Eorundem
erga Rom.
studium.
A. C. 388.

piscatorum navibus ortum esset, sæpe fuderunt, pacemque victis dederunt: Cum Hispanis amicitiam junxerunt, cum Romanis prope ab initio conditæ urbis fœdus summâ fide custodierunt, auxiliisque in omnibus bellis industriè socios juverunt; quæ res illis & virium fiduciam auxit, & pacem ab hostibus præstitit. Cum igitur Massilia famâ rerum gestarum, & abundantia opum, & virium gloriâ virente floreret, repente finitimi populi ad nomen Massiliensium delendum, veluti ad commune extinguendum incendium concurrunt. Dux consensu omnium Carmandus regulus eligitur, qui cum magno exercitu lectissimorum virorum urbem hostium obsideret, per quietem specie torvæ mulieris, quæ se deam dicebat, exterritus ultro pacem cum Massiliensibus fecit: petitque ut intrare urbem, & deos eorum adorare liceret, cum in arcem Minervæ venisset conspecto in porticibus simulachro deæ, quam per quietem viderat, repente exclamat, illam esse quæ se nocte exterruisset, illam, quæ recedere ab obsidione jussisset. Gratulatusque Massiliensibus, quod animadverteret eos ad curam deorum immortalium pertinere, totq; aureis donata dea in perpetuam amicitiam cum Massiliensibus junxit. Partâ pace & securitate fundatâ revertentes, à Delphis Massiliensium legati, quò missi munera Apollinis tulerant, audiverant urbem Romanam à Gallis captam incensamque. Quam rem nunciatam domi (!) publico funere Massilienses prosecuti sunt, aurumque & argentum publicum & privatum contulerunt, ad explendum pondus Gallis, à quibus redemptam pacem cognoverant. Ob quod meritum & (m) immunitas illis decreta, & locus spectaculorum in senatu datus, & fœdus

(!) Indiçto scilicet à Senatu ; (m) Scilicet à Tributis & Vestitutio publicoque Luctu. | Stigalibus.

æquo jure percussum. In postremo libro Trogus Pompeii majores suos à (n) Volscis originem ducere, avum suum Trogum Pompeium Sertoriano bello civitatem Cn. Pompeio * pepercisse dicit; patrum Mithridatico bello turmas equitum sub eodem Pompeio duxisse, patrem quoque sub Caio Cæsare militasse, epistolarumque & legationem, simul & annulicuram habuisse.

Pompeii Trogi genus & majores. Percepisse. Annuli cura, quæ hodie penes Cancellarios, ut vulgo appellamus, est.

JUSTINI LIBER XLIV. CAP. I.

Hispania (a) sicuti Europæ terminos claudit, ita & hujus operis finis futura est. Hanc veteres ab Ibero anne primum (b) Iberiam, postea ab Hispano Hispaniam cognominaverunt. Hæc inter Africam & Galliam posita, Oceani freto, & Pyrenæis montibus clauditur. Sicut minor utraque terra, ita utraque fertilior. Nam neque ut Africa violento sole torretur, neque ut Gallia, assiduis ventis fatigatur, sed media inter utramque hinc temperato calore, inde felicibus, & tempestivis imbribus, in omnia frugum genera fecunda, adeo ut non ipsis tantum incolis, verum etiam Italiæ, ubique Rom. cunctarum rerum abundantiam * sufficiat. Hinc enim non frumenti tantum copia magna est, verum etiam vini, mellis, oleiq; nec ferri solum materia præcipua est, sed & equorum pernices greges; nec summa tantum terræ laudanda, bona, verum & abstrusorum metallorum felices divitiæ. Jam lini, spartique vis ingens, minii certè nulla feracior terra. In hac cursus amnium, non torrentes, rapidique ut noceant, sed lenes, & vineis

Græci Plin. Hispaniæ origo, & finis.

Laus & fertilitas.

Suppetat.

De sparso Pl. l. 19. c. 1. Gal. l. 17. c. 2.

(n) Vulgo inepte, à Volscis. Vocontii sunt in Gallia Narbonensi & Massilia Civitas ejusdem.

(a) Vide Strab. l. 3. Mel. l. 2.

Plin. l. 3. Cart. l. 3. &c.

(b) Iberiam quidem ab Ibero dictam putant; Herculis filio, fratre Celti. Eustat. in Dionys.

campisque

• Pa'u libus,
Quæcunque
ambitur ma-
ri. Plin. lib.
ult.

• Uni Pyre-
næi montis
spatium.

Hispanorum
mores.
A. C. 221.
Epiphonema.
Rarum pati-
entiae exem-
plum. Val.
Max. lib. c. 3.

campisque irrigui, æstuariisque Oceani affatim piscosi. Plerique etiam divites (e) auro, quod in * laudibus vehunt. * Uno tantum Pyrenæi montis dorso adhæret Galliæ, reliquis partibus undique in orbem mari cingitur. Forma terræ propè quadrata, nisi quod arctantibus freti littoribus in Pyrenæum cogit, Pyrenæi monti spatium sexcenta milia (d) passuum efficit. Salubritas, cœli per omnem Hispaniam, æqualisque aeris spiritus, nulla paludum gravi nebula inficitur. Huc accedunt marinæ auræ, & (e) undique adversi assidui flatus, quibus omnem provinciam penetrantibus eventilato terrestri spiritu, præcipua omnibus sanitas redditur.

C A P. II. Corpora hominum ad inedia, laborémque animi ad mortem parati. Dura omnibus & stricta parsimonia, bellum quàm otium malunt. Si extraneus deest, domi hostem quærunt. Sæpe tormentis pro silentio rerum creditarum immortui: adeo illis fortior taciturnitatis cura, quam vitæ (f) celebratur. Eadem etiam bello Punico servi illius patientia, qui ultus dominum inter tormenta risu exultavit, serenaque læticia crudelitatem torquentium vicit. Velocitas genti pernix, inquietus animus plurimi militares equi, & arma sanguine ipsorum chariora. Nullus, nisi festis diebus, epularum apparatus. Aquâ calidâ lavari post secundum bellum Punicum à Romanis didicere. In tanta seculorum serie nullus illis dux magnus, præter Viria-

(e) Quæ, malum: istæ paludes, in quibus aurum vehitur? Legendum potius, quod in Balucibus vehunt. Balux est, minutus auri calculus. Strab. l. 3. p. 100. 94.

(d) Quæ sunt stadia 4800. Didor. 4. 35. Pyrenæos ait in Lon-

gitudinem stadia fere 3000 extendi.

(e) Vulgari & duo M. S. undique adversus assidui, malim yero, undique adversi & assidui flatus.

(f) Vide Liv. 21. 2. 6. Val. Max. 3. 3. Tacit. Annal. 4. 45.

tum

um fuit, qui (g) annos decem Romanos variâ victoriâ fatigavit (adeo feris propiora quàm hominibus ingenia sunt) quem ipsum non iudicio populari electum, sed ut cavendi scientem, declinandorumque periculorum peritum, sequuti sunt. Cujus ea virtus continentiaque fuit, ut cum Consulares exercitus frequenter vicerit, tantis rebus gestis, non armorum, non vestis cultum, non denique victum mutaverit, sed in eo habitu, quo primum bellare cœpit, perseveraverit, ut quivis gregarius miles ipso imperatore etiam opulentior videretur.

A. C. 150.
Viriatî His-
panorum
ducis mode-
ratio.

CAP. III. In (h) Lusitanis juxta fluvium (i) Tagum, equas vento concipere multi autores prodiderunt: quæ fabulæ ex equarum fecunditate, & gregum multitudine natæ sunt, qui tanti in Gallecia ac Lusitania, ac tam pernices visuntur, ut non immerito ipso vento concepti videantur. Galleci autem Græcam sibi originem asserunt. Siquidem post finem Trojani belli, Teucrum morte Ajacis fratris invisum patri Telamoni cum non acciperetur in regnum Cyprum concessisse, atque ibi urbem nomine antiquæ patriæ (k) Salaminam condidisse: inde acceptâ opinione paternæ mortis, patriam repetisse. Sed cum ab * Euriface Ajacis filio, accessu prohiberetur, Hispaniæ litoribus appulsum, loca, ubi nunc est (l) Carthago nova, occupasse, inde

Flante Favo-
nio, Equarum
Hispanarum
conceptus.

A. C. 1184.

* Euryta
Circa Stati-
cam.

(g) Cum Viriato bellum gestum annos quatuordecim, Flor.

2. 17, 25 & Orosius, 5. 4. scribunt.

(h) Rem incredibilem, dicit Varro, sed veram, l. 2. de rustic. c. 1. Colum. 6. 27. & Plin. 8. 42. &c.

(i) Ταγος, Ptolemaeo & cæteris, Hispania fluvius, aurifer, si veteribus creditur. Oritur in Cæthiberis, dividit Lusitaniam, &

ultra Ulyssiponam in oceanum prorumpit. Accolis Tago vocatur.

(k) Σαλαμίς, Cyprî urbis; quæ & ab aliis Salaminæ: Stephanus eam Constantiam dici scribit: hodie Famagusta dicitur.

(l) In Hispania Tarraconensi aliis alia nomina, Canopolis, Phœnissa, Hodie Cartagena. Carthago vetus, villa Franca, Cantà villa, Cantà Veja, &c.

N Galleciam

Galleciæ fer-
tilitas.

Galleciam transisse, positisque sedibus genti nomen dedisse. Galleciæ autem portio Amphiloci dicuntur. Regio cum æris & plumbi uberrima, tum minio quod etiam vicino flumini nomen dedit. Aureo quoque ditissima, adeo ut etiam aratro frequenter glebas aureas excendant. In hujus gentis finibus sacer mons est, quem ferro violari nefas habetur. Sed si quando fulgure terra profcissa est (quæ in his locis assidua res est) detectum aurum velut Dei munus colligere permittitur, Fœminæ res domesticas, agrorumque culturas administrant, ipsi armis & rapinis serviunt: præcipua his quidem ferri materia, sed aqua ipso ferro violentior. Quippe temperamento ejus ferrum acius redditur: nec ullum apud eos telum probatur quod non aut (m) Bilbili fluvio, aut Chalybe tingatur. Unde etiam Chalybes fluvii hujus finitimi appellati, ferroque cæteris præstare dicuntur.

Diffinit à
seipso.

• Admirati-
one.

C A P. IV. Saltus verò (n) Tarthesiorum in quibus (o) Titanas bellum adversus deos gessisse proditur, incoluere (p) Curetes: quorum rex vetustissimus Gargoris mellis colligendi usum primus invenit. Huic cum ex filia stupro nepos provenisset, pudore flagitii variis generibus extingui parvulum voluit: sed per omnes casus, fortunâ quâdam servatus, ad postremum ad regnum tot periculorum * miseratione pervenit. Primum omnium cum eum exponi jussisset, & post dies ad corpus expositi requirendum misisset, inventus est vario ferarum lacte nutritus. Deinde relatum domum, tramite angusto, per quem armenta commeare consu-

(m) Fluvius est ferrum durans.

(n) Longævus dictos scribit Strab. Eorum enim Regem Arguthenium annos centum

viginti vixisse refert Herodotus l. 163.

(o) Ac si dicas terrigenas.

(p) Rectius, Cynetes, aut saltem Cyneta.

everant,

everant, projici jubet: crudelis prorsus qui procul-
 cari nepotem, quam simplici morte interfici malu-
 it. Ibi quoq; cū inviolatus esset, nec alimentis Sævitia in
nepotem.
 egerit, canibus primò jejunis, & multorum die-
 rum abstinentiâ cruciatis, mox etiam suis objici
 jubet. Itaque cū non solum non nocerent, ve-
 rum etiam quarundam uberibus aleretur, ad ulti-
 mum in Oceanum abjici jussit. Tum plane mani-
 festo quodam numine inter furentes æstus, ac reci-
 procantes undas, velut nave, non fluctu veheretur,
 leni falo in littore exponitur: nec multo post, cer-
 va adfuit, quæ ubera parvulo offerret. Inde deni-
 que conversatione nutricis eximia puero pernicitas
 fuerit: interq; cervorum greges diu montes, sal-
 tūsque haud inferior velocitate peragravit. Ad po-
 stremum laqueo captus, rege datus dono est. Tunc
 ad lineamentorum similitudinem, & ex notis cor-
 poris quæ inustæ parvulo fuerant, nepos est agni-
 tus. Admiratione deinde tot casuum periculorum-
 que ab eodem successor regni destinatur. Nomen
 illi impositum Habidis, qui ut regnum accepit,
 tantæ magnitudinis fuit, ut non frustra deorum
 majestate periculis ereptus videretur; quippe bar-
 barum populum legibus junxit: & boves primo a-
 ratro domari, frumentūq; sulco serere docuit, & ex
 agresti cibo melioribus vesci, odio eorum quæ ip-
 se passus fuerat homines coegit. Hujus casus fa-
 bulosi viderentur, nisi & Romanorum conditores
 lupâ nutriti, & Cyrus rex Persarum cane alitus
 prodiretur. Ab hoc & ministeria serviliâ populo
 interdicta, & plebs in septem orbes divisa. Mor-
 tuo Habide regnum per multa secula à successo-
 ribus ejus retentum est. In alia parte Hispaniæ,
 & quæ ex insulis constat regnum penes Geryonem
 fuit. (q) In hac pabuli tanta lætitia est, ut nisi

Puer nutri-
tus à cane.
sue, postre-
mum à cerva.

(q) Vide Strab. l. 3.

A. C. 123.
Herculis &
Geryonis
historia.
Geryon ti i-
corpor,
unde.
* Regere.

abstinentia interpellata sagina fuerit, pecora rum-
pantur. Inde deniq; armenta Geryonis, quæ illis
temporibus solæ opes, habebantur, tantæ famæ fu-
ere, ut (r) Herculem ex Asia prædæ magnitudi-
ne illexerint. Porro Geryonem ipsum non triplicis
naturæ, ut fabulis proditur, fuisse ferunt, sed tres
fratres tantæ concordie extitisse, ut uno animo
omnes * regi viderentur, nec bellum Herculi suâ
sponte intulisse : sed cum armenta sua rapi vidis-
sent, amissa bello repetisse.

Carthagini-
enses cur Hi-
spaniam oc-
cuparunt.

A. C. 560.

A. C. 237.

A. C. 228.

A. C. 220.

CAP. V. Post regna deinde Hispaniæ, primi
Carthaginienses imperium provinciæ occupavere.
Nam cum Gaditani a Tyro : unde & Carthaginien-
sium origo est, sacra Herculis per quietem jussi in
Hispaniam transtulissent, urbemq; ibi condidissent,
invidentibus, incrementis novæ urbis finitimis Hi-
spaniæ populis, ac propterea Gaditanos bello laces-
sentibus, auxilium consanguineis Carthaginienses
miserunt. Ibi felici expeditione & Gaditanos ab
injuria vendicaverunt, & majorem partem provin-
ciæ imperio suo adjecerunt. Postea quoq; horten-
tibus primæ expeditionis auspiciis, (s) Amica-
lem imperatorem cum magna manu ad occupa-
dam provinciam miserunt, qui magnis rebus ge-
stis, dum fortunam inconsultius sequitur, in insi-
dias deductus, occiditur. In hujus locum gener
ipsius Hasdrubal mittitur, qui & ipse à servo His-
pani cujusdam, ulciscente domini injustam necem,
interfectus est. Major utroq; Annibal imperator
Amicarum filius succedit. (t) Siquidem res gestas
utriusq; supergressus, universam Hispaniam do-

(r) Herculem Tyrium intelli-
git.

(s) Cujus Cognomen Bar-
cas. Legge Polyb. l. 2. Prob. in
eius vita.

(t) Cneum & Publium in-
telligit, quos duo fulmina im-
perii Romani vocat Cicero pro
Balbo, c. 15. Liv. l. 25.

multum : inde Romanis illato bello, Italiam per an- A. C. 218.
 nos sedecim variis cladibus fatigavit : cum interea
 Romani, missis in Hispaniam Scipionibus, primò A. C. 211.
 Pœnos provinciâ expulerunt. Postea cum ipsis
 Hispanis gravia bella gesserunt, nec priùs (u) per- A. C. 206.
 domitæ provinciæ jugum Hispaniæ, accipere po- A. C. 26.
 tuerunt, quam Cæsar Augustus perdomito orbe, & 25.
 victrica ad eos arma transtulit, populûmque barba-
 rum ac ferum, legibus ad cultiorem vitæ usum
 traductum, in formam provinciæ redegit.

(u) Rectius omittenda.

FINIS.

LECTORI.

Quanquam in Monarchiis & annorum ratione constituta
enda vehementer variant autores, tamen ut historia
series atq; ordo facilius à pueris posset percipi, adnotavimus
partim, ex Eusebio, partim ex Beroso & Metasthene ea tan-
tum, quæ ad planiorem paulo & explicatiorem Justini lectio-
nem conducere videbantur.

Prima Monarchia Assyriorum, in qua Reges fuerint.

N inus Jovis Belifilius reg- navit primus. annis 52	Belochus 18	annis 25
Semiramis Nini uxor 2. an- nis 42	Bellopates 19	annis 30
Zames Nineas Semiramis fili- us 3 annis 38	Lamprides 20	annis 32
Arrius 4 annis 30	Sofares 21	annis 20
Aralius 5 annis 40	Lompares 22	annis 30
Baleus Xerxes 6 annis 38	Panyas 23	annis 45
Belochus Baal sacerd. 8. an- nis 45	Sofarmus 24	annis 19
Baleus 9 annis 52	Mitreus 25	annis 27
Altadas 10 annis 32	Tantanes 26	annis 32
Mamitus 11 annis 30	Tauteus 27	annis 40
Mancaleus 12 annis 30	Tineus 28	annis 30
Sterus, seu Pherus 13 annis 20	Dercillus 29	annis 40
Mamelus 14 annis 30	Lupalus 30	annis 38
Sparteus 15 annis 40	Laosthenes 31	annis 45
Afcatares 16 annis 40	Pyriciades 32	annis 30
Aminthas 17 annis 45	Ophrateus 33	annis 20
	Ophratanes 34	annis 50
	Ocrasapes 35	annis 42
	Sardanapalus 36 & postremus	annis 20

Duravit hoc Assyriorum imperium annis 1239.

Secunda

Secunda Monarchia Medorum Reges.

Arbaces 1	annis 28	Arceus 6	annis 40
Mandaves 2	annis 50	Artines 7	annis 22
Sofarmon 3	annis 30	Astibares 8	annis 20
Articarmine 4	annis 50	Astyages 9	annis 32
Arbianes 5	annis 22		

Stetit Medorum Regnum annis 300. minus 8.

Tertia Monarchia Persarum habuit Reges 14.

Cyrus 1. imperavit	annis 30	Xerxes 8	mensibus 2
Gambyfes 2.	annis 7. mensibus 5	Sogdianus 9	mensibus 8
Carizites, & Smerdis, fratres		Darius nothus 10	annis 19
Magi 3	mensibus 7	Artaxerxes Mnemon 11.	an-
Darius 4	annis 36	nis	40
Xerxes 5	annis 20	Artaxerxes Ochus 12	annis 26
Artabanus præfectus, qui Xer-		Artes 13	annis 4
xem occidit 6	mensibus 7	Darius Arfani filius quem Justi-	
Artaxerxes Longimanus 7.		nus Codomannum dicit appel-	
	annis 40	latum 14. imperavit annis 6	

Duravit Persarum Imperium annis 230. & mensibus 5.

Quarta Monarchia Alexandri, seu Macedonum.

Est autem rerum summa potitus Alexander annis 12.

Post quidem Principis Regna sunt divisa.

Macedonum.

Arideus	annis 7	Antipater	anno 1
Cassander	annis 18	Sosthenes	annis 2
Antipater & Alexander	annis 4	Antigonus Gonaras	annis 36
Demetrius	annis 6	Demetrius	annis 10
Pyrrhus	mensibus 6	Antigonus.	annis 15
Lysimachus	annis 5	Philippus	annis 42
Ptolemæus Κέραυνος	anno 1	Perseus ultimus Macedonum	
Meleagrus	mensibus 2	rex	annis 10

Summa annorum Macedonici Regni 154 annis, mensibus 8.

A S I Æ

John

ASIÆ.

Antigonus annis 18

Demetrius πολιορκήτης

SYRIÆ & ASIÆ.

Antiochus Soter annis 43

Antiochus Theos annis 15

Seleucus Callinicus 20

Seleucus Ceraunus annis 3

Antiochus Magnus 36

Seleucus Philopater 11

Antiochus Epiphanes 17

SYRIÆ.

Seleucus Nicanor annis 32

Antiochus Eupater 2

Demetrius Soter annis 22

Alexander annis 10

Demetrius annis 3

Antiochus Sedetes annis 9

Demetrius iterum annis 4

Antiochus Gryphus annis 12

Antiochus Cyzicænus 18

Philippus annis 2

Duravit Syria Regnum annis 289

ÆGYPTI.

Ptolemæus Lagi filius 70

Ptolemæus Philadelphus an-

nis 58

Ptolemæus Evergetes 26

Ptolemæus Philopater. 17

Ptolemæus Epiphanes annis 24

Ptolemæus Evergetes 20

Ptolemæus Physcon five Soter,

annis 17

Ptolemæus Alexander 10

Ptolemæus Lathyrus 8

Ptolemæus Dionysius 30

Cleopatra annis 22

Setit Ægypti Regnum post Alexandrum annis 288.

Alexandri Monarchia duravit annos 300.

FINIS.

John
H. 26